Sandvikens Kommun

Översiktsplan för Sandvikens Kommun 2030

PLANBESKRIVNING – ANTAGANDEHANDLING
Antagen av kommunfullmäktige 2018-11-19 § 191
Laga kraft 2018-12-22

sandviken.se

PROJEKTORGANISATION
ÖVERSIKTSPLAN SANDVIKENS KOMMUN 2030

Diarienummer
KS2017/663

Styrgrupp
Peter Kärnström (S), kommunalråd
Kerstin Almén (S), kommunalråd
Carl-Ewert Olsson (C), kommunalråd
Hans Olsson, (M), oppositionsråd
Per-Ola Grönberg (L), oppositionsråd
Carina Westerberg (S), nämndsordförande, Samhällsbyggnadsnämnd
Bernt Jonsson (V), ledamot, Samhällsbyggnadsnämnd

Beredningsgrupp
Ann-Katrin Sundelius, kommundirektör
Maria Wikström, samhällsbyggnadschef
Ann-Sofie Karlsson Hedenström, beställarombud
Erika Ågren, teknisk chef

Projektledare
Raul Johnson, enhetschef,
Västra Gästriklands samhällsbyggnadsförvaltning

Projektgrupp
Lars-Göran Edholm, GIS-ingenjör
Joel Eklund, planarkitekt
Ylva Andersson, miljöinspektör
Hanna Gustafsson, trafikingenjör
Christina Heino, kartingenjör
Erika Ågren, teknisk chef
Ann-Sofie Karlsson Hedenström, chef för kommunledningskontoret
Eva Nordén, nämndsekreterare
Wendy Juntunen, kommunikatör

Utöver projektgruppen har ett stort antal tjänstemän från olika bolag och förvaltningar bidragit med expertkompetens inom sina respektive områden. De har också deltagit i såväl arbetsgrupper som workshops.

Sandviken – en framtidsbild

Sandviks forskning och utveckling, Kungsbergets utbyggnad och stora satsningar på ett framtida fossilfritt samhälle. Det händer mycket nytt och spännande i Sandviken just nu. Samtidigt har vi fantastiska miljöer som t ex Högbo och Gysinge som knyter ihop dåtid med nutid.

Hur kommunen ska fortsätta utvecklas är nu upp till oss själva.

I översiktsplanen pekar vi ut färdriktningen mot år 2030 med utblick mot 2050.

Bättre värld

Vi säger att vi vill och att vi kan bidra till en bättre värld. Något som kanske låter pretentiöst. Men vi kan dra vårt strå till stacken genom att vara en kunskapsintensiv kugge i det stora maskineriet. En kugge som med bränsleceller, elväg och annan ny teknik kan bidra till att minska energiförbrukningen nationellt och globalt.

Samtidigt är det viktigt att vi tänker och agerar miljösmart i det lilla, i vår egen kommun.

Det gör vi i översiktsplanen, bland annat genom att prioritera förtätning och användning av mark vi redan använder och den infrastruktur vi redan har, innan vi går vidare med nya utvecklingsområden.

Sandviken växer

Målbilden är att Sandviken är en kommun som utvecklas och växer.

Vi behöver därför bygga fler bostäder, skolor och nya arbetsplatser. Samtidigt måste vi ansvarsfullt skydda de rika natur- och kulturvärden vi har i vår kommun samt skapa ett miljömässigt hållbart samhälle.

Översiktsplanen ska vara strategisk, visionär och flexibel. Därför har vi valt att måla vår framtidsbild med grova penseldrag för att inte låsa fast oss och för att kunna agera med kort varsel i en verklighet som tenderar att förändra sig allt snabbare.

Tillsammans med Gävle utgör Sandviken en gemensam arbetsmarknadsregion. Därför är det viktigt med ett gott samarbete kommunerna emellan, vilket framgår av innehållet i översiktsplanen.

Gemensamt åtagande

Under översiktsplanens relativt långa planprocess, med dess obligatoriska skeden, har vi haft möjlighet att träffa och diskutera med berörda myndigheter, politiska partier, företag, föreningar, kommuninvånare, regionala organ, andra kommuner och intressenter om vad det är vi vill uppnå, hur vi kan nå det och när i tiden det kan vara möjligt att genomföra.

Vi har gemensamt skapat förutsättningar att fortsätta utveckla Sandvikens kommun nu och framåt.

Tillsammans skapar vi framtidens samhälle.

KOMMUNSTYRELSENS ORDFÖRANDE
SANDVIKENS KOMMUN

Läsanvisning

Vad är en översiktsplan?

Översiktsplanen utgör kommunens nuvarande bedömning av hur mark och vattenområden i stora drag kommer att användas samt hur bebyggelsen utvecklas under de närmaste tio åren efter antagandet. Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska alla kommuner ha en aktuell översiktsplan.

Översiktsplanen innehåller tre viktiga funktioner. De är:

- en vision för kommunens framtida utveckling som tas fram i dialog med allmänheten
- en vägledning för kommunens samt andra myndigheters beslut om mark- och vattenanvändningen
- en dialog mellan kommunen och staten om de allmänna intressenas innebörd, avgränsning och tillgodoseende

Översiktsplanen är vägledande men inte bindande och den är således inte absolut styrande när projekt eller planer ska genomföras. Det är först vid prövningen av detaljplaner/områdesbestämmelser, bygglov/marklov eller andra beslut enligt exempelvis miljöbalken och väglagen, som enskilda intressen vägs mot allmänna.

Planen är en viktig grund för större samhällsinvesteringar samt bevarande och utveckling av värdefulla tillgångar, exempelvis natur- och kulturmiljöer.

Översiktsplanen utgör även ett övergripande program för efterföljande planering enligt plan och bygglagen, som exempelvis fördjupningar av översiktsplanen, detaljplaner och områdesbestämmelser.

Planprocessen

Översiktsplanering ska spegla den rådande politiska majoritetens uppfattning om byggande, mark- och vattenanvändning samt hushållning med naturresurser. Planen måste vara aktuell för att fungera som vägledning vid såväl kommunens egna som andra myndigheters beslut om bland annat detaljplaner, bygglov och tillstånd enligt miljöbalken. Minst en gång varje mandatperiod ska kommunen därför ta ställning till planens aktualitet.

Översiktsplanen kan ändras genom fördjupningar och tematillägg. Fördjupningar gäller delar av kommunen med mer komplicerade förhållanden än i övrigt, till exempel tätorter.

Tillägg kan göras för frågor av allmänt intresse som i gällande översiktsplan inte tas upp i tillräcklig utsträckning. Exempel på frågor som kan behandlas genom tillägg är vindkraft och områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

När en översiktsplan ska ändras ska samråd hållas med länsstyrelsen, berörda kommuner, andra myndigheter, kommunmedborgare, intresseorganisationer med flera.

Resultatet av samrådet och kommunens ställningstagande till framförda synpunkter ska redovisas i en samrådsredogörelse. Det bearbetade planförslaget ställs sedan ut i minst två månader. Länsstyrelsen ska då lämna ett granskningsyttrande som läggs till översiktsplanen vid antagandet. Efter utställningen ska kommunen sammanställa inkomna synpunkter i ett särskilt utlåtande. Därefter kan planen antas av kommunfullmäktige.

Om planförslaget efter utställningen ändras väsentligt ska det ställas ut på nytt.

Tidigare översiktsplaner för Sandvikens Kommun

Kommunens första kommuntäckande översiktsplan, Översiktsplan 1990 Sandvikens Kommun, antogs av kommunfullmäktige 1991-03-04. Följande fördjupningar är framtagna före och efter antagandet av översiktsplanen:

- Översiktsplan centrala Sandviken, antagen av kommunfullmäktige 2003-12-01
- Översiktsplan Kungsbergets skidanläggning, antagen av kommunfullmäktige 1987-09-07
- Översiktsplan för riksväg 80 Tegelbruket – Storvik – Kungsgården, antagen av kommunfullmäktige 1993-12-20

Den nu aktuella kommuntäckande översiktsplanen kommer vid antagandet att ersätta både den tidigare översiktsplanen för kommunen samt de tre fördjupningarna av översiktsplanen som nämns ovan.

PLANERINGSPROCESSEN

Översiktsplanen har nu vunnit laga kraft.

Innehåll

Förord 3

Läsanvisning 4

Sammanfattning 7

1. Framtidsbild, mål och strategier 8
Sandviken 2030 - en framtidsbild 8
Mål och strategier 10

2. Utgångspunkter och utmaningar 14

3. Ortsfördjupningar 20
Sandviken och Högbo 22
Jäderfors 38
Storvik 44
Kungsgården 52
Åshammar 60
Järbo 66
Kungsberget 72
Österfärnebo 78
Gysinge 85
Gästrike-Hammarby 92
Årsunda 100

4. Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) 107

5. Allmänna intressen 109
Byggd miljö 109
Kulturmiljö 127
Natur och friluftsliv 133
Kommunikationer och infrastruktur 143
Teknisk försörjning 151
Naturresurser 160
Miljö- och riskfaktorer 171
Riksintressen och miljökvalitetsnormer 185
Totalförsvar och fredstida kriser 189
Mellankommunala intressen 190

Bilagor 192
Länsstyrelsens granskningsyttrande 192

Källor 205

Omslagsfoto
Jan Carlsson
Stéfan Estassy
Sandvikens Kommuns bildbank

Foto
Sandvikenhus, sidan 8 och 27
Jan Carlsson, sidan 10, 85, 118, 131
Stéfan Estassy, sidan 12, 16, 24
Scania, sidan 13
oneinchpunch/Shutterstock.com, sidan 15
Fotografi Oscar AB, sidan 25, 130
Högbo bruk, sidan 36, 187
Joel Eklund, sidan 38, 47, 60, 66, 78, 103, 111, 119, 122, 129
Hanna Gustafsson, sidan 44, 52, 143, 147
Sandviken Kommuns bildbank, sidan 54, 58, 87, 92, 95, 98, 100, 110, 114, 134, 136, 138, 168, 180
Kungsberget, sidan 72
Hasse Andersson, sidan 107
Mikael Nordgren, sidan 113, 169, 178
Lars Bygdemark, sidan 116
Daniel Bernstål, sidan 123, 125
Albin Bogren, sidan 153
INSAGO/Shutterstock.com, sidan 183
Slava Bowman/unsplash.com, sidan 184
Mats Nyström/Försvarsmakten, sidan 189

Formgivning och produktion
Baringo reklam & kommunikation

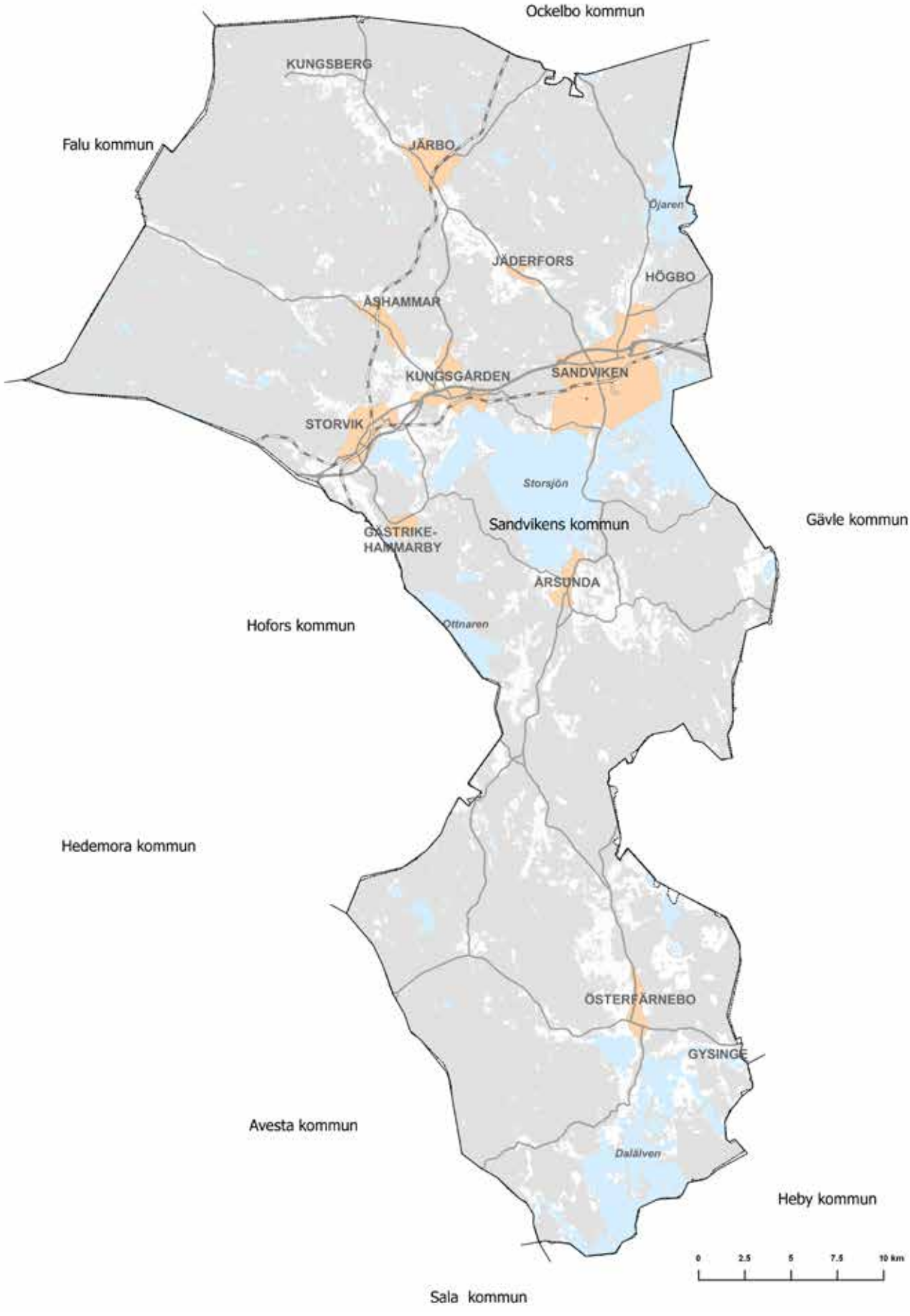
Ockelbo kommun
KUNGSBERG
Falu kommun
JÄRBO
Djaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
Sandvikens kommun
Gävle kommun
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÅRSUNDA
Hofors kommun
Ottnaren
Hedemora kommun
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Avesta kommun
Dalälven
Heby kommun
0 2.5 5 7.5 10 km
Sala kommun

Sammanfattning

Sandviken växer och utvecklas i snabb takt. Vi blir allt fler människor som ska bo, arbeta, studera och utöva vår fritid i kommunen. Bostadsplaneringen bygger på att Sandvikens Kommun har 43 800 invånare 2030. Det är en ökning med knappt 12 procent jämfört med 2016.

I översiktsplanen redovisar kommunen sin viljeinriktning för hur mark- och vattenanvändningen ska ledas på ett hållbart sätt.

I kommunens Framtidsbild 2030 lyfts tre övergripande mål fram:

- Sandvikens Kommun – en kunskapsintensiv nod för hållbar tillväxt i regionen
- Sandvikens Kommun – en drivande kraft för en hälsosam livsmiljö
- Sandvikens Kommun – en självklar aktör för en ekologisk hållbar utveckling

Målen är nedbrutna till strategier som vägledning för den fortsatta planeringen i Sandvikens Kommun.

Hållbar utveckling

En hållbar tillväxt och bebyggelseutveckling innebär att i högre grad koncentrera bebyggelse till platser som har nära till god kollektivtrafik. Det kan handla om centrala Sandviken och serviceorter, men också längs kollektivtrafikstråk och nära järnvägsstationer.

Genom att samla bebyggelse och befolkning skapas bättre förutsättningar för närhet till kommersiell och offentlig service, vilket i sin tur ger stadsbebyggelse, livskraftiga orter och en levande landsbygd.

I första hand ska bebyggelseutveckling och exploatering ske på mark som redan tagits i anspråk, då genom förtätning eller kompletterande bebyggelse. På så sätt kan befintliga resurser och gjorda investeringar utnyttjas effektivare.

I översiktsplanen beskrivs även kommunens inriktning för att bevara och säkerställa kulturmiljöer samt natur- och friluftslivsområden. I Sandvikens stad och i kommundelarnas serviceorter ska tillgången på tätortsnära grönska i form av parker och värdefulla naturområden behållas och utvecklas.

En hållbar utveckling handlar också om att lokalisera och utforma såväl bebyggelse som infrastruktur för de konsekvenser som ett ändrat klimat skapar. De konsekvenser som föreslagna förändringar kan få beskrivs separat, och omfattar främst påverkan från bebyggelseexploateringar.

Sandviken växer!

I samband med översiktsplanen har kommunen genomfört ortsfördjupningar på ett flertal platser. Detta för att säkerställa att alla kommundelars bostäder och verksamheter kan utvecklas utifrån respektive orts förutsättningar. Det handlar om befintlig bebyggelse, kulturmiljö, natur, friluftslivsresurser, verksamheter och infrastruktur.

Fördjupad redovisning av möjlig framtida markanvändning och utvecklingsmöjligheter görs för:

- Sandvikens stad och Högbo
- serviceorterna: Storvik, Järbo, Årsunda och Österfärnebo
- orter med viss service: Kungsgården, Åshammar och Gästrike-Hammarby
- orter där servicen kan utvecklas: Jäderfors, Kungsberget och Gysinge

Sandviken en viktig nod i regionen

Sandvikens Kommun har ett geografiskt läge mellan Ostkustbanan och Norra stambanan – där Bergslagsbanan sammanbinder järnvägarna med annan infrastruktur som vägar, Sandvik AB:s område och strategiskt viktiga Gävle hamn – som skapar stor utvecklingspotential för kommunens näringsliv, besöksnäring och bostadsmarknad. Kring infrastrukturens nodpunkter skapas strategiska markområden att utveckla och förvalta.

Utveckling av de stationsnära lägena i Sandviken och Storvik är en viktig del av kommunens hållbara tillväxt.

1. FRAMTIDSBILD, MÅL OCH STRATEGIER

Lekplats vid bostadsområdet Nya Bruket i Sandviken

Sandviken 2030 - en framtidsbild

Sandviken växer och utvecklas i snabb takt. Vi blir allt fler människor som ska bo, arbeta, studera och utöva vår fritid i kommunen. Bostadsplaneringen bygger på att vi är 43 800 invånare 2030. I översiktsplanen har hänsyn tagits till förväntad befolkningsökning. Här beskrivs en framtidsbild av Sandvikens Kommun år 2030 utifrån översiktsplanens tre övergripande mål.

Sandvikens Kommun – en kunskapsintensiv nod för hållbar tillväxt i regionen

År 2030 är Sandvikens Kommun känd för att ta ett stort ansvar för en hållbar utveckling. Sandviken har länge legat i framkant, både nationellt och internationellt, när det gäller utvecklingen av fossiloberoende transporter.

Den elväg som invigdes 2016 – då som den första i sitt slag i världen – är nu utbyggd till att omfatta många högtrafikerade leder och en stor andel av den svenska buss- och lastbilsflottan använder den.

På vägarna rullar tiotusentals privat- och företagsägda vätgasbilar med bränsleceller som utvecklats av Sandvik AB i Sandviken. Det enda utsläppet består av vatten, så rent att det går att dricka. Vätgasmackar finns numera i alla städer och större tätorter

Den goda och effektivt planerade infrastrukturen i Sandviken har bidragit till att skapa ett bra näringslivsklimat och en attraktiv miljö att leva i. Storviks roll som knutpunkt för godstransporter har förstärkts av det logistikcenter som skapats i anslutning till järnvägsområdet.

Nya samverkansformer har framgångsrikt utvecklats mellan kommunen, globala storföretaget Sandvik AB, de många mindre och medelstora företagen, skolorna och den ideella sektorn.

Influenser från olika kulturer och länder tas tacksamt tillvara och bidrar till att skapa kreativa miljöer för arbete och utbildning.

Besöksnäringen har fortsatt att utvecklas med nya trender och verksamheter. Kungsberget har växt från skidort till turistort med besökare året runt. Storsjön, Högbo Bruk, Gysinge Bruk, Kulturcentrum och Göransson Arena utgör tillsammans med nya uppstickare andra viktiga turistnoder.

Sandvik AB och Sandbacka Science Park är sedan länge två viktiga aktörer för innovation, forskning och högre utbildning i regionen.

Mångfalden av attraktiva livsmiljöer, både i staden och på landsbygden, gör det populärt att arbeta och bo i Sandviken.

Sandvikens Kommun – en drivande kraft för en hälsosam livsmiljö

År 2030 har Sandvikens Kommun skapat sig en stark identitet byggd på en hållbart utformad samhällsstruktur.

Sandvikenborna är stolta över sin växande kommun, bryr sig om varandra, känner sig trygga och ges möjlighet att vara delaktiga i samhället.

Sandvikens Kommun hushåller med sina mark- och vattenresurser genom att förtäta befintlig bebyggelse och utveckla strategiska stråk samtidigt som tillgången till goda närmiljöer säkerställs.

Den nya bebyggelsen har i första hand tillkommit genom hållbar förtätning i Sandvikens stad, de fyra serviceorterna Storvik, Järbo, Årsunda och Österfärnebo samt efter stråken till dessa orter och till Gävle. Detta är en inriktning som innebär att samhällsservicen kan användas effektivt.

Sandvikens centrum är nu en i allra högsta grad levande mötesplats där allt fler människor arbetar, upplever, bor och umgås. Centrum utgör den viktiga kärnan i en aktiv stad fylld av liv och rörelse där invånarna känner sig hemma och trygga.

De välmående serviceorterna på landsbygden har viktiga roller som noder för offentlig och kommersiell service samt som mötesplatser.

Sandvikens nyskapande idrotts-, kultur- och friluftsliv bidrar till hög livskvalitet, hälsa och tillväxt.

Aktivitetsytor för spontanidrott och andra mötesformer för olika åldrar är väl planerade och finns där människorna bor.

Sandvikens Kommun – en självklar aktör för en ekologisk hållbar utveckling

År 2030 används all mark i Sandvikens Kommun till det den är bäst lämpad för. Alla beslut som rör mark- och vattenanvändningen är sedan länge grundade på en långsiktigt hållbar utveckling.

Särskild hänsyn har i planeringen tagits till känsliga kulturmiljöer som Ralph Erskines Gästrike-Hammarby, Gysinge Bruk och stadsdelen med Gamla Bruket, vilka fått stärkt skydd för att kunna sparas som guldkorn till kommande generationer.

Storsjöns starka attraktionskraft som fiske- och fritidsparadis har behållits tack vare ett långsiktigt och ansvarsfullt arbete med att minska belastningen på sjön samt säkra vattenkvaliteten. Särskild hänsyn har vid exploateringar tagits till jordbruksmark av högt värde.

Kollektivtrafiken är nu ett självklart val framför bilen. Det är enkelt för invånarna att ta sig till arbete, studier och fritidsaktiviteter i Sandviken och i regionen. I hela kommunen finns också ett väl utbyggt och ta bort mycket väl och ersätt med flitigt.

Alla Sandvikenbor, oavsett bostadsort i kommunen, har tillgång till bredband av hög kvalitet, något som minskat resandet, förenklat invånarnas vardag och underlättat företagande på landsbygden.

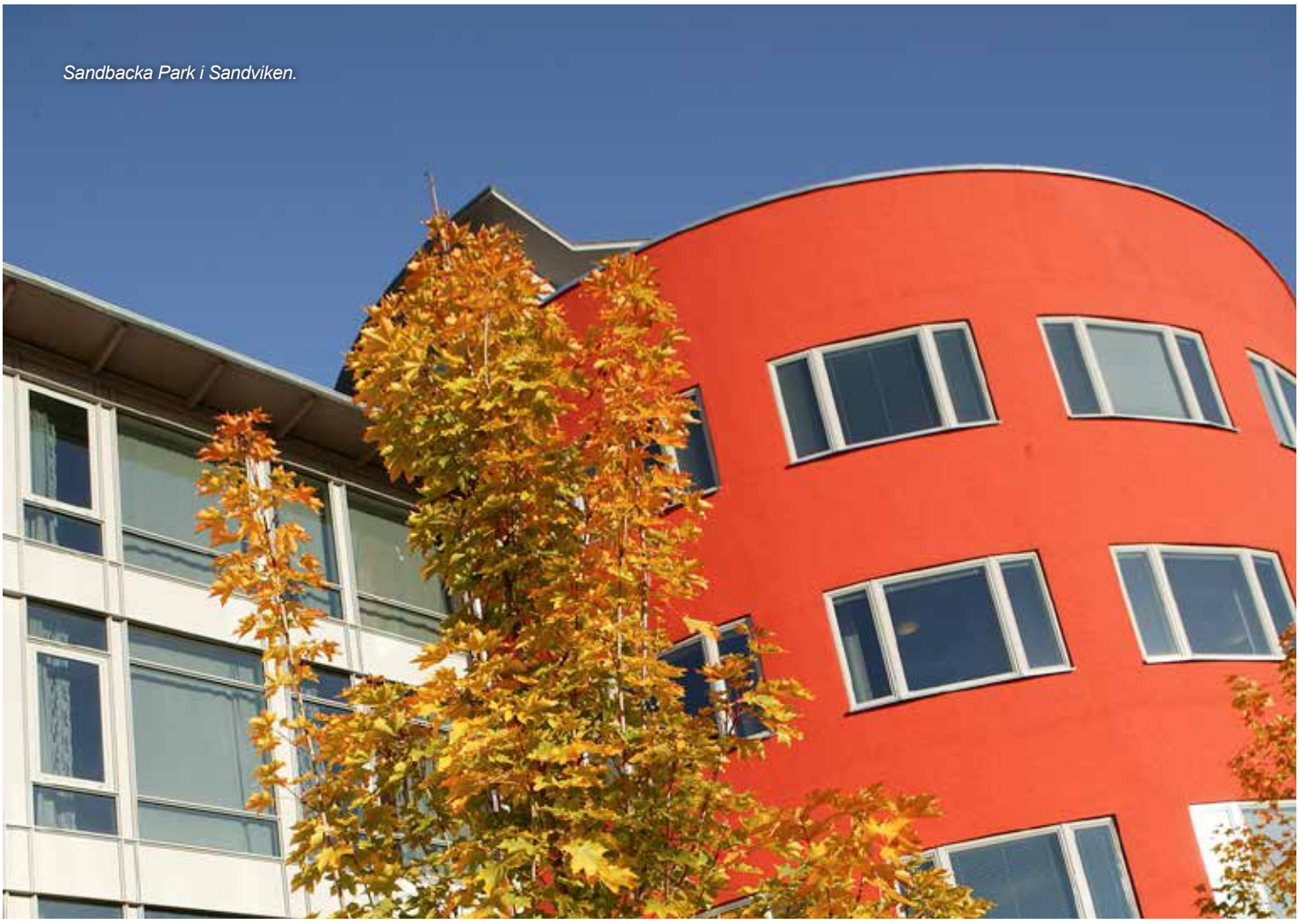
Sandbacka Park i Sandviken.

Mål och strategier

Framtidsbilden av Sandvikens Kommun år 2030 med utblick mot 2050 samt riktningen i Vision 2030 är övergripande målbilder som bland annat bygger på politisk vilja och de faktiska förutsättningar som finns i kommunen.

Översiktsplanen är det dokument som visar hur kommunen vill utvecklas på längre sikt. Dess mål och strategier ska vara vägledande i arbetet. Då omvärlden förändras i snabb takt vill Sandvikens Kommun ha en flexibilitet i översiktsplanen. Strategier och handlingsplaner som är kopplade till den, kommer därför att uppdateras kontinuerligt.

Översiktsplanen har tre övergripande mål:

- Sandvikens Kommun – en kunskapsintensiv nod för hållbar tillväxt i regionen
- Sandvikens Kommun – en drivande kraft för en hälsosam livsmiljö
- Sandvikens Kommun – en självklar aktör för en ekologisk hållbar utveckling

MÅL 1

Sandvikens Kommun – en kunskapsintensiv nod för hållbar tillväxt i regionen

Strategier

Kunskap, forskning och utbildning

Sandvikens Kommun är medveten om företaget Sandvik AB:s centrala roll men också om de små- och medelstora företagens betydelse för kommunens arbetsmarknad och utveckling. I en global ekonomi är näringslivet internationellt och rymmer en rad influenser från olika kulturer och länder.

Sandvikens Kommun vill vara en del av detta genom en professionell, öppen och välkomnande attityd till förändring

och utveckling. Det är viktigt att förhålla sig till, samt arbeta vidare med, intresset för kunskap, forskning och utbildning. Här är kommunala verksamheter som förskola, skola, Kulturcentrum och Vuxenutbildningen i Sandviken viktiga aktörer.

Sandvikens kommun med Sandbacka Science Park i spetsen vill erbjuda kontaktytor och engagera resurser i projekt som exempelvis bränsleceller för vätgasbilar och Elväg E16. Detta för att bidra till att idéer och strategier för en hållbar tillväxt utvecklas.

Besöksnäringen en tillväxtmotor

Besöksnäringen i Sandvikens Kommun omsätter cirka 645 miljoner kronor, ger arbete åt ungefär 600 personer och är därmed en viktig näring. Närheten till upplevelser av olika slag är en styrka och Sandvikens Kommun ska stödja och skapa förutsättningar för våra aktörer inom besöksnäringen att utvecklas enskilt och/eller tillsammans. Näringen är en betydande tillväxtmotor för Sandvikens Kommun och regionen i stort.

Mark, infrastruktur och kommunikationer

Sandvikens Kommuns geografiska läge och infrastruktur – järnvägar, vägar och närhet till Gävle Hamn – skapar en stor utvecklingspotential för både näringsliv och bostadsmarknad. För att koppla samman och utveckla infrastruktur, näringsliv och bostadsmarknad är det av stor betydelse att arbeta med strategiska markområden. Det här är viktigt ur såväl ett lokalt och regionalt som nationellt perspektiv.

Sandvikens Kommun arbetar för goda kommunikationer och variation i utbudet av mark. Kommunen nyttjar också all kompetens och kraft som finns inom kommunens/regionens forskning och kunskap. Allt detta för att vara en attraktiv plats för innovativt och kunskapsintensivt företagande.

Samarbete för hållbar utveckling

För en modern industrikommun som växer är det avgörande att samverkan sker och utvecklas på det lokala planet, men också regionalt och nationellt. Det är viktigt att alla strävar mot målet om ett hållbart samhälle. För ett mer aktivt näringsliv i samhällsbygget krävs att kommunen är öppen för nya samverkansformer mellan näringsliv, kommun och ideell sektor

Sandvikens kommun kan inte ensam ansvara för den fysiska planeringen kring exempelvis kommunikationsstråk, energiförsörjning samt Storsjöns utveckling och kvalitet. Sandvikens översiktsplanering följer därför i innehåll och struktur Gävle kommuns översiktsplanering och förhoppningen är att Sandvikens samtliga grannkommuner på sikt kan få en fysisk planering som harmoniserar med varandra.

Sandviken ska vara en attraktiv plats för hållbar tillväxt. Kommunen vill därför fortsätta att bjuda in medborgare och samhällsaktörer till delaktighet i utvecklingsarbetet. Samarbeten och samverkan är mycket betydelsefullt för att Sandvikens Kommun ska bli en del av en vidgad arbetsmarknadsregion.

MÅL 2

Sandvikens Kommun – en drivande kraft för en hälsosam livsmiljö

Strategier

Varsam förtätning

Översiktsplanen har som utgångspunkt att Sandviken ska växa på ett hållbart sätt. Bebyggelsestrukturen ska främja gång-, cykel- och kollektivtrafiken. Huvudparten av ny bebyggelse ska ligga i anslutning till befintliga orter samt i lägen med bra kollektivtrafik. Huvudparten av ny bebyggelse ska tillkomma i anslutning till befintliga orter och i lägen med bra kollektivtrafik. Orternas olika särarter ska främjas.

För att staden och andra orter ska leva är en förtätning eftersträvansvärd sa ska ske på ett sätt så att värdefull grönska samt historiska och identitetsfulla miljöer sparas och utvecklas. Täthet i bebyggelsen ger underlag till offentlig och privat service, kollektivtrafik samt möten människor emellan. Den skapar goda förutsättningar för levande stads- och ortsmiljöer.

Förtätning i Sandvikens stadskärna sker med fördel kring resecentrum. I stad och orter eftersträvas boende för hela livet och olika livsstilar. Sandvikens Kommun ska utvecklas genom ett varsamt och genomtänkt bostadsbyggande.

Möjligt bo kvar hela livet

Strävan är att alla stadsdelar ska innehålla arbetsplatser, service, kultur- och fritidsaktiviteter och olika bostadstyper. I Sandvikens Kommun ska den som vill kunna bo kvar i samma ort eller stadsdel i livets alla skeden.

Bebyggelsen ska vara varierad, så att bostäder med olika upplåtelseform blandas med service och arbetsplatser. Endast verksamheter som är störande ska förläggas på avstånd från bostäder. Områden med blandad bebyggelse ger förutsättningar för platser som är befolkade både dagtid och kvällstid vilket lägger grunden för trygghet och trivsel.

Stärker utbudet

Samhällsinsatser som stärker förutsättningar för boende och verksamheter på landsbygden prioriteras till serviceorterna Storvik, Järbo, Årsunda och Österfärnebo. Som orter med viss service räknas Kungsgården, Gästrike-Hammarby och Åshammar.

Stråktänket är också betydelsefullt för att på ett effektivt sätt använda samhällsservice som exempelvis fritidsanläggningar och därmed stärka utbudet. Gävle kommun och Sandvikens Kommun kan stärkas av varandras utbud och dra nytta av varandras urbaniseringsprocesser.

Växa mot Gävle

Sandvikens Kommun har ambitionen att verka för bebyggelseutveckling i östlig riktning mot Forsbacka och Gävle kommun, vilket möts upp med motsvarande intentioner i Gävle kommuns översiktsplan. En ökad bebyggelse och ett ökat antal människor i området underlättar arbetet med att förbättra och samordna satsningar på teknisk försörjning samt kommunikationer över kommungränserna. Likaså växer underlaget för att möjliggöra en utbyggnad av servicen i området. Antalet människor som arbetspendlar mellan kommunerna är redan i dag stort. Ökade förutsättningar för bättre kommunikationer är därför positivt för hela området.

Ett aktivt centrum

Arbetet med att förnya Sandvikens centrala delar och därmed få mer liv och rörelse i centrum, har hela tiden lutat sig på idéer och åsikter från kommunens medborgare. Projektet ”Plussa Centrum” har skapat en medborgardialog som även fortsättningsvis är viktig för att göra Sandviken mer attraktivt och aktivt.

För att centrum ska fortsätta utvecklas och stärka sin konkurrenskraft, är ett nära samarbete mellan fastighetsägarna en förutsättning. Kommunen arbetar aktivt med att skapa ett handelskraftigt nätverk mellan fastighetsägare i centrum.

I centrum finns plats för möten.

Socialt hållbara livsmiljöer
Sandvikens Kommun ska sträva efter socialt hållbara livsmiljöer med goda uppväxtvillkor för barn och unga, där möjlighet ges till ett aktivt liv och en stimulerande fritid.

En mångfald av olika livsmiljöer ska eftersträvas både i Sandvikens stad och i kommundelarna.

Bostadsområden ska placeras med närhet till parker, natur-, aktivitets- och idrottsområden eller andra mötesplatser.

Planering av ny bebyggelse ska ge möjlighet för människor med olika bakgrund och sociala förutsättningar att mötas och samverka med varandra.

Projektet Elväg E16 bidrar till utvecklingen av hållbara transporter.

MÅL 3

Sandvikens Kommun – en självklar aktör för en ekologiskt hållbar utveckling

Strategier

Säkra värdefull natur
Värdefulla naturområden och naturresurser ska säkerställas och utvecklas. Sandvikens Kommun ska spara värdefull natur och en sammanhängande grönstruktur för rekreation och biologisk mångfald. Särskild vikt ska läggas vid att utveckla vår tätortsnära natur och grönska inom orter och städer. Översiktsplanen beaktar särskilt framtidsbehoven av orörd natur samt fritids- och friluftsområden.

Sandvikens Kommun är väl medveten om den betydelse exempelvis Högbo Bruk har för rekreation. Även Storsjön är en plats med stor attraktionskraft för kommunens medborgare och besökare. Vattenkvaliteten och sjöns utveckling är därmed ett viktigt ansvarsområde.

Betydelsefulla naturresurser som vattentäkter och värdefull åkermark ska säkras för framtiden. Jord- och skogsbruksområden ska bevaras för produktion, rekreation och biologisk mångfald.

Vid bostadsbyggande ska hänsyn tas till strandskydd och andra naturvärden. Stor restriktivitet ska alltid gälla vid prövning av lov och tillstånd som berör brukningsvärd jordbruksmark, grusåsar med stora grundvattentillgångar eller där VA-frågorna inte kan ges en långsiktigt hållbar lösning.

Hållbar infrastruktur
Transporter och IT-infrastruktur är två vägar för att nå målområdet ”Tillgängliga miljöer” som identifierats i Region Gävleborgs regionala utvecklingsstrategi ”Nya möjligheter”.

Med styrdokument som kommunala översikts- och detaljplaner, bostadsförsörjningsplan och bredbandsstrategi skapar Sandvikens Kommun förutsättningar för socialt och miljömässigt hållbara samhällsstrukturer både på lokal och regional nivå.

Sandvikens Kommun ser tillgång till bredband som en viktig tillväxt- och utvecklingsfråga och kommer att bedriva ett aktivt arbete inom området. Kommunens primära roll är att planera och skapa förutsättningar för att tillgången till snabbt bredband ska öka.

Effektivt kommunikationsnät
Sandvikens Kommun ska vara del i ett effektivt kommunikationsnät där kollektivtrafik samt gång- och cykeltrafik prioriteras. Kommunens invånare ska enkelt kunna ta del av arbets-, kultur- och aktivitetsutbudet i Gävle och andra städer. Därför ska kommunikationerna utvecklas både inom och utanför kommunen. Enkla och snabba kollektiva transporter till Gävle och andra närliggande centralorter är av särskild prioritet.

För att uppnå en större andel resande med kollektivtrafik ska Sandviken satsa på trygga gång- och cykelvägar såväl inom staden och orterna som mellan orter.

Sandvikens kommun med Sandbacka Science Park i spetsen vill fortsätta erbjuda kontaktytor och engagera resurser i projekt som exempelvis bränsleceller för vätgasbilar och Elväg E16. Detta för att bidra till att idéer och strategier för hållbar tillväxt kan utvecklas.

Via Gästrike Återvinnare och Gästrike Ekogas medverkar Sandvikens Kommun till regionens biogasproduktion.

2. UTGÅNGSPUNKTER OCH UTMANINGAR

Utgångspunkter

Målen och strategierna för översiktsplanen är framtagna med utgångspunkt i att Sandvikens Kommun är del av en region, en nation och en global värld. Delaktigheten betyder att kommunen tar del av och bidrar till arbetet med hållbar utveckling.

- Vid Förenta Nationernas toppmöte 2015 antog världens stats- och regeringschefer 17 globala hållbara utvecklingsmål och Agenda 2030 för hållbar utveckling.
- Fram till år 2030 ska världens länder arbeta mot en hållbar och rättvis framtid.
- Syftet är att uppnå tre övergripande mål: 1. Att utrota extrem fattigdom. 2. Att minska ojämlikheter och orättvisor i världen. 3. Att lösa klimatkrisen.
- Varje regering beslutar hur de globala målen införlivas i nationella planeringsprocesser, politik och strategier. I Sverige har en delegation arbetat fram en handlingsplan för Sveriges genomförande av Agenda 2030.
- Sverige har också ett nationellt generationsmål, vilket har tydliga paralleller med målen i Agenda 2030.
- Agenda 2030 liksom det svenska generationsmålet och miljökvalitetsmålen tydliggör att hållbar utveckling är avgörande för vår gemensamma framtid och att alla tre dimensionerna av hållbar utveckling – den ekonomiska, den ekologiska och den sociala – måste samverka. Detta är också vägledande för de övergripande målen med tillhörande strategier för översiktsplanen i Sandvikens Kommun.

Styrdokument

Översiktsplanen visar vilka möjligheter som finns för utveckling av mark- och vattenområden i Sandvikens Kommun. Det finns en rad styrdokument vars mål och riktlinjer påverkar översiktsplanens inriktning och innehåll. Översiktsplanen kommer i sin tur att påverka utformningen av kommande styrdokument som rör utveckling av mark- och vattenområden.

Trender och utmaningar

Det kommunala uppdraget står inför stora förändringar föranlett av bland annat en åldrande befolkning, ett näringsliv som ständigt utvecklas och en allt mer sammankopplad omvärld som påverkar det lokala, regionala och nationella samhället på olika sätt.

Förändringarna sker i dag i snabbare takt än tidigare och påverkar över landsgränser genom exempelvis klimatförändringar och ekonomiska krascher.

Det finns ett antal trender i samhället som förväntas påverka den fysiska och strukturella samhällsutvecklingen. Sandvikens Kommuns gemensamma omvärldsarbete lutar sig bland annat på Sveriges kommuner och landstings framtagna trender som påverkar det kommunala uppdraget fram till 2030. Återkommande i flertalet andra sammanhang är megatrenderna klimatförändring, digitalisering, globalisering, teknikutveckling och individualisering.

Här följer en sammanställning av de utmaningar och möjligheter för kommunen som identifierats. Sammanställningen görs utifrån perspektiven medborgare, hållbar samhällsutveckling, omvärld, ekonomi och medarbetare.

Medborgare

De krav som ställs på välfärden kan förväntas att i framtiden förändras. Detta bland annat på grund av demografiska olikheter över tid samt medborgarnas ökade förväntningar på den kommunala servicens tillgång och kvalitet. I en allt mer identitetsdriven ekonomi blir det också viktigt för kommuner att förhålla sig till de förväntningar som befintliga och presumtiva företag och medborgare har.

Förändrade krav på välfärden

Medborgarna har ökade förväntningar på att kommunal service ska vara flexibel i tid och rum samt anpassningsbar utifrån individuella önskemål. Förståelsen för den enskilde individens del i det gemensamma samhällsbygget upplevs ha förändrats.

Sandvikens Kommun behöver exempelvis beakta att nyanlända kan ha andra förväntningar på välfärden och att de dessutom kan ha svårt att känna igen sig i den svenska byråkratin. Detta kan i sin tur försvåra integrationen. Ökad invandring ställer också nya krav på planering, både vad gäller verksamhet och byggande.

God kvalitet i den kommunala kärnverksamheten uppfattas vara grundläggande för kommunens varumärke. Attraktiva bostadsområden är av betydelse för att behålla och locka medborgare till Sandvikens Kommun. Sandvikens centrum är också betydelsefullt för kommunens identitet.

Ständigt uppkopplade medborgare

Ökad digitalisering uppfattas ge en snabbare och mer tillgänglig service. Därmed följer behovet av en väl fungerande

Medborgarna har ökade förväntningar på att kommunal service ska vara flexibel i tid och rum och anpassningsbar utifrån individuella önskemål.

och utbyggd infrastruktur – något som i sin tur möjliggör en breddning av kommunens geografiska arbetsmarknad. Det går att ha ett fungerande arbetsliv och liv på landsbygden.
I dag engagerar sig medborgarna på andra arenor än tidigare för att påverka samhällsfrågor. Sociala medier blir en allt viktigare arena, i synnerhet för ungdomar, och kommunen behöver reflektera över dess närvaro där.

Hållbar samhällsutveckling

Näringslivets aktörer förväntas bli allt mer aktiva i samhällsbygget och mänskliga bedömningar kommer allt mer kompletteras eller ersättas av statistiska och matematiska modeller. Bilpooler och samåkning blir populärare i takt med att mobila och digitala system utvecklas.

Ökad rörlighet

Människor förväntas vara mer rörliga vad gäller boendeort. Detta kan leda till ökad variation i kommuners befolkningsstorlek, vilket är viktigt att ta hänsyn till i samhällsplaneringen.

Tydlig mandatfördelning

För att främja demokratin är det viktigt med en tydlig mandatfördelning mellan kommun och stat. Kommunen ska också behålla rådighet i frågor som ligger nära medborgarna. Fler samarbetsformer och samarbeten med andra samhällsaktörer möjliggör effektivisering liksom nationella riktlinjer för standardisering.

Ny teknik skapar nya behov och krav från både medborgare och medarbetare.

Databaserat beslutsfattande
Det är troligt att det framöver ställs ökade krav på fakta-baserade planeringsunderlag för att prioritera och fatta beslut. Det här har också betydelse för vikten av tydliga roller för förtroendevalda och tjänstemän. Mer tillgänglig data kan öka kraven på samordning för att undvika att statistik används på ett sätt som motverkar förståelse för helheten. Det förväntas också bli ökade krav på informationssäkerhet.

Omvärld

Den globala påverkan beror på en alltmer sammankopplad värld där företag och finansiella system är starkt förbundna med varandra över hela världen, teknikberoendet ökar och människor reser på ett sätt som man inte gjort tidigare. Klimatförändringar följer inga nationella gränser och effekterna påverkar det lokala samhället i form av exempelvis förändrade vattennivåer i Östersjön och tilltagande nederbörd vilket medför ökande risk för erosion längs vattendrag, sjöar och kuster, skred och ras samt översvämningar. Det här kan medföra att vattenförsörjningen påverkas.

Fokus på integration
Kommunens arbetsmarknad är kraftigt beroende av arbetsgivaren Sandvik AB som verkar på en global marknad. För att möta globaliseringen, exempelvis gällande klimatfrågan, krävs en beredskap och planering där geografisk och annan data uppfattas vara central.

Det är viktigt att samarbeta regionalt och tänka utifrån arbetsmarknadsregion samt att ha ett globalt perspektiv i frågan om kompetensförsörjning och resursanvändning. Som en konsekvens av flyktingströmmarna till Sverige under de senaste åren har Sandviken hög inflyttning av nyanlända, vilket betyder att fokus bör vara på snabb integration och anpassning av den kommunala servicen, exempelvis att väga in språkkunskapers fördelar vid rekryteringar.

Ekonomi

Varor har blivit billigare och i relation till det blir tjänsterna allt dyrare. Trenden har förstärkts i takt med globaliseringen. Samtidigt finns en utmaning i att gruppen äldre kommer att bli allt större medan den arbetsföra delen av befolkningen minskar.

Slutsatsen är att det finns goda skäl att planera och arbeta med hur äldre ska tas om hand i gränslandet mellan hälso- och sjukvård samt äldreomsorg. Genom ökad teknisk kunskap och ett nära samarbete med brukare och patienter förbättrar ny teknik vardagen för människor samtidigt som resurser kan frigöras.

Medarbetare

Just nu sker ett stort skifte där yngre generationer med delvis andra värderingar tar över. I framtiden förväntas välfärdssektorn stå inför stora rekryteringsbehov. Men om nya generationer inte utbildar sig, inte vill flytta eller inte vill ha de arbeten som de äldre lämnar efter sig, då uppstår ett matchningsproblem.

En utmaning

Ökad rörlighet på arbetsmarknaden kräver mer tid för rekryteringar och introduktionsinsatser samtidigt som den möjliggör mer input till den kommunala organisationen. Att utveckla det processorienterade arbetssättet gör det möjligt för kommunen att bli mindre sårbar vid personal- och organisationsförändringar.

Sandvikens Kommun uppfattas ha en stor utmaning i matchning mellan befintliga jobb och den kompetens arbetskraften har. Här är utbildade nyanlända en särskilt viktig rekryteringsbas.

Befolkning

Befolkningen i Sandvikens Kommun var vid årsskiftet 2017 39 259. Det är den högsta siffran sedan 1994. Befolkningsprognosen pekar mot 43 800 invånare år 2030. Det skulle i så fall vara i nivå med toppåren kring 1970. Därefter följde en långvarig nedgång där antalet invånare bottnade på 36 700 år 2005. Sedan dess har tätorten Sandviken växt, mellan 2006 och 2016 med hela 2500 personer. Landsbygden utanför kommunens olika tätorter har samma invånarantal nu som för tio år sedan, medan flera av de mindre tätorterna minskat. Sammanlagt minskade befolkningen utanför Sandviken med 350 personer.

Invandringen bidrar till Sandvikens starka befolkningstillväxt efter år 2012. Eftersom det huvudsakligen är yngre människor som invandrat har medelåldern hos befolkningen minskat. I Sandvikens tätort från 43,3 år till 42,2 år. I resten av kommunen har medelåldern tvärtom ökat från 45,7 år till 46 år under samma period. I jämförelse med resten av länet är det bara Gävle som har lägre genomsnittsålder. Könsfördelningen är tämligen konstant över åren. I jämförelse med 1994 har andelen kvinnor 20 – 40 år ökat något.

I Sandviken föds ett par barn mer per 100 kvinnor än riksgenomsnittet och förstföderskan är något år yngre än i riket. Samtidigt är den återstående medellivslängden kortare, för män 78,5 år och för kvinnor 83,1 år, jämfört med rikets 80 respektive 83,7 år. Medellivslängden för män hör till de lägre kommunsiffrorna i Sverige.

I likhet med de flesta kommuner utanför storstadsområdena är Sandviken beroende av inflyttning för att fortsätta växa. Befolkningsprognosen pekar mot att det kommer vara så fram till 2030.

Invånarnas behov av samhällsservice brukar ibland sammanfattas i begreppet demografisk försörjningskvot. Det är ett mått på hur många unga (0-19 år) och äldre (65+) det går på 100 personer i förvärvsaktiv ålder 20 – 64 år. 2017 är kvoten 85, fram till 2030 kommer den att öka till 93. Det är framförallt de unga och gruppen 80+ som ökar. Antalet mellan 65 och 79 år ligger på ungefär samma nivå. De allra äldsta (90+) ökar med närmare 100 personer.

Demografin bjuder på ett par utmaningar. Det handlar om att få äldre att bli friskare samtidigt som de yngre ska ha möjlighet att skaffa sig en bostad.

Utmaningen är inte bara att ha råd att erbjuda en god samhällsservice utan också att kunna attrahera personal. Gruppen 20 – 64 år ökar men längre utbildningstider, tid för integrationsinsatser och matchningssvårigheter mellan utbildning och efterfrågan skapar högre konkurrens om arbetskraften. Det gör befolkningsutvecklingen kostnadsdrivande för både offentlig sektor och näringsliv.

BEFOLKNINGSPROGNOS FÖR SANDVIKENS KOMMUN

Ålder (år)	2016	2020	2025	2030
0-19	8 649	9 550	10 390	10 880
20-64	21 161	21 790	22 480	22 770
65-79	6 925	7 050	6 820	6 740
80-89	1 850	2 070	2 650	2 990
90-	364	370	370	460
SUMMA	**38 949**	**40 840**	**42 710**	**43 840**

Källa: kommunens prognos 2017.

Förvärvsfrekvensen varierar mellan olika delar av kommunen. Sandvikens tätort har en lägre förvärvsfrekvens än de mindre tätorterna Storvik och Järbo.

FÖRVÄRVSFREKVENSEN ÅR 2015, KÖNSUPPDELAD FÖR 20-64 ÅR

	MÄN	KVINNOR
Sandvikens tätort	73 %	70 %
Storvik	82 %	76 %
Järbo	84 %	79 %
Sandvikens Kommun	76,4 %	72,8 %
Riket	79,0 %	76,8 %

Klimatförändringar

Inledning

Högre temperaturer, extremväder och höjda vattennivåer påverkar oss. De globala havsnivåerna fortsätter att stiga och istäcket i Arktis smälter. Årsmedeltemperaturen kan komma att öka med 1-5 grader fram till år 2100. Ett varmare klimat gör att mer vattenånga kan existera i luften vilket i sin tur gör att nederbördsmängderna ökar.

Vi människor påverkar klimatet och det är vi som kan göra något åt det. Medelsvensken släpper i dag ut 10 ton koldioxid per år om vi också räknar in de varor och tjänster som vi importerar. För att vi ska få ett långsiktigt hållbart samhälle och skapa ett utrymme för befolkningen i fattiga länder behöver våra koldioxidutsläpp begränsas till 1-2 ton per person och år. Hur klimatet fortsätter att utvecklas beror på om vi minskar eller ökar användningen av fossila bränslen, d.v.s. om vi lyckas begränsa ökningen av växthusgaser i atmosfären.

För att minska utsläpp av klimatpåverkande ämnen samt stimulera en lägre energiförbrukning bör den energi som används produceras på ett långsiktigt hållbart sätt. Detta kan den fysiska planeringen möjliggöra genom t.ex. uppförande av fler vindkraftverk, mer solenergi och fjärrvärmeanläggningar med energi från förnybara energikällor.

Om vi inte agerar kraftfullt och minskar våra klimatpåverkande utsläpp till en klimatneutral nivå så kommer vår livskvalitet att hotas. Sandvikens Kommun behöver agera kraftfullt mot klimatförändringarna.

Förändrade medeltemperaturer

Temperaturen i Gävleborgs län beräknas öka med 3-5 grader till slutet av seklet. En varmare atmosfär innebär högre avdunstning och snabbare cirkulation vilket ger mer nederbörd. Årsmedelnederbörden ökar med 20-30 procent, allra mest under vintern. Den kraftiga nederbörden ökar också maximal dygnsnederbörd med 15-20 procent. Dessutom ökar årstillrinningen med uppemot 10 procent vid mitten av seklet. Generellt minskar antalet dagar med snö medan antalet dagar med låg markfuktighet ökar mot slutet av seklet. (Framtidsklimat i Gävleborgs län – enligt RCP-scenarier, SMHI klimatologi Nr 36, 2015)

Klimatförändringarnas konsekvenser för orter och delområden inom kommunen

Jädraån

Befintlig bebyggelse i Svibacka och Östanbyn samt mark intill Sandbacka Science Park-området befaras ligga inom områden utsatta för översvämningsrisker.

Ottnaren och Ältebosjön

Vissa platser kan vara utsatta för översvämningsrisk. Försiktighet måste iakttas vid bygglovsprövning. För Ottnaren, som delvis ligger i Hofors kommun, bör kommunerna samråda om lägsta nivå för byggande.

Dalälven

Stora delar av Dalälvsområdet inom kommunen är utsatt för översvämningsrisker. En liten del av bebyggelsen påverkas dock av riskerna, varför en noggrannare utredning inte är nödvändig, förutom den som redan gjorts vid Gysinge Bruk.

Längs de drygt femton nedersta milen av Dalälven sträcker sig en levande landsbygd med Färnebofjärdens nationalpark och dess vatten-, fiske-, djur- och naturupplevelser. Området berör utkanter av fyra landskap och fyra län där älven är den faktor som förenar området naturgeografiskt, kulturellt och historiskt. Området är en glesbygd som består av byar och små samhällen med som mest cirka 2 000 invånare. Historiskt har många av orterna inne i området haft en stor betydelse även för omkringliggande större samhällen. Jord- och skogsbruk har även i dag en stark ställning i området vilket ledet till öppna landskap omgivna av löv- och barrskogar. Utvecklingen av boende, turism och näringsliv är viktig för detta område.

I Gysinge och Österfärnebo finns stora mängder översvämningsmygg vilket skapar problem för människor och djur att kunna vistas utomhus. Problemet får även negativa konsekvenser för näringslivet som turistnäringen och lantbruksnäringen.

Översvämningsmyggor ökar sin produktion av larver beroende på översvämningarnas antal och omfattning. Antal myggor var som högst år 2000. Bekämpning av myggorna med VectoBac G började år 2002. Bekämpning har sedan dess utförts i området under de år som området varit översvämmat. Det finns även några enstaka torrare år utan vår- och sommaröversvämningar då ingen bekämpning av översvämningsmyggor har behövts.

Hur klimatförändringarna påverkar myggantalet i Gysinge/Österfärnebo är svårt att förutspå och viktigt att följa upp.

Framtida konsekvenser globalt och lokalt

Livsmedelsförsörjningen drabbas med konsekvensen att utbudet i affärerna förändras. Begränsad tillgång av varor gör att valmöjligheterna minskar och priserna ökar. Ett hushålls möjlighet att fylla sitt livsmedelsbehov är beroende av den tillgång på livsmedel som finns, det pris livsmedlet uppbringar och hushållets inkomst.

Klimatförändringarna kan orsaka konflikter på grund av t.ex. markförstöring, brist på färskvatten samt ökat befolkningstryck. Det föreligger även en stor risk att klimatförändringarna och dess effekter kommer ta stora resurser i anspråk, då på bekostnad av andra viktiga samhällsstrukturer.

I Sandviken kan ett ökat befolkningstryck uppstå när klimatflyktingar kommer från delar av världen där klimatförändringarnas påverkan varit större än här och därmed skapat konflikter som följd av brist på livsmedel och rent vatten.

De varmare vintrarna med färre antal dagar snö ger förändrade villkor för vintersport såsom utförsåkning, längdskidåkning och utomhusbandy vid isbanor på skolorna. Det är inte bara kommunens invånare som ställs inför förändringar utan också hela turistnäringen i t.ex. Kungsberget och Högbo.

Klimatförändringarna riskerar att skapa en grogrund för ökad global terrorism. Det har visat sig att över hälften av de väpnade konflikter vi har i dag har ett samband med de förhållanden som uppstår vid klimatproblemen i världen.

Globala och regionala mål och riktlinjer

Världens ledare har förbundit sig till 17 Globala Mål för att uppnå tre fantastiska saker under de kommande femton åren. Att avskaffa extrem fattigdom, att minska ojämlikheter och orättvisor i världen samt att lösa klimatkrisen. (www.globalamalen.se)

FN:s hållbarhetsmål, Agenda 2030, som ersätter millenniemålen samt miljö och utveckling består nu av tre sinsemellan lika viktiga perspektiv: socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling. Flera av målen är stöd i den fysiska planeringen.

Länsstyrelsen Gävleborg beslutade år 2011 om en vision för klimat och energi samt nya mål. Visionen är att Gävleborgs län ska vara klimatneutralt genom att minska utsläppen av växthusgaser, effektivisera energianvändningen och satsa på förnybar energi.

Åtgärder för minskad klimatpåverkan

För att nå den utsläppsnivå som krävs för att minska klimatpåverkan (1-2 ton per person och år) behöver Sandvikens Kommun ta fram en tydlig strategi och plan för hur det praktiskt ska gå till.

För att minska klimatpåverkan krävs bland annat investeringar i infrastruktur och teknik. Därmed ges förutsättningar för invånare och företag att kunna sänka utsläppsnivån per person.

Klimatanpassning

Hur det framtida klimatet kommer att påverka vårt samhälle är behäftat med stor osäkerhet. Att planera och anpassa samhället för att hantera kända och okända, nuvarande och framtida klimatutmaningar är en prioriterad fråga. Anpassning till klimatförändringar är ett kontinuerligt arbete. Sandvikens Kommun ska arbeta in klimatanpassning i strategiska dokument som exempelvis risk- och sårbarhetsanalys samt VA-plan.

3. ORTSFÖRDJUPNINGAR

Som underlag för arbetet med översiktsplanen, har kommunen genomfört ortsfördjupningar i ett flertal tätorter. Tjänstemän och medborgare har i dialoger analyserat orterna och dess utvecklingspotentialer. Bland annat har så kallade SWOT-analyser gjorts, d.v.s. analyser av ortens styrkor och svagheter samt omvärldens påverkan genom möjligheter och hot.

Platsens/ortens förutsättningar analyseras vad gäller befolkningssammansättning, befintlig bebyggelsestruktur, befintligt näringsliv, service, kulturmiljö, natur och grönstruktur med mera. Utifrån ortens styrkor och svagheter samt identifierade möjligheter har ett planförslag för framtida utveckling tagits fram.

Planförslaget för respektive ort redovisar tänkbara utbyggnadsområden för bostäder, (B), verksamhetsområden för industri, småindustri och övriga verksamheter/industrier (Z), övriga utvecklingsområden som t.ex. skola/förskola, badplatser med mera (Y) samt utredningsområden (U).

Utöver bostäder ges generella riktlinjer också för den fortsatta utvecklingen vad gäller kulturmiljö, natur, grönska och rekreation, infrastruktur med mera.

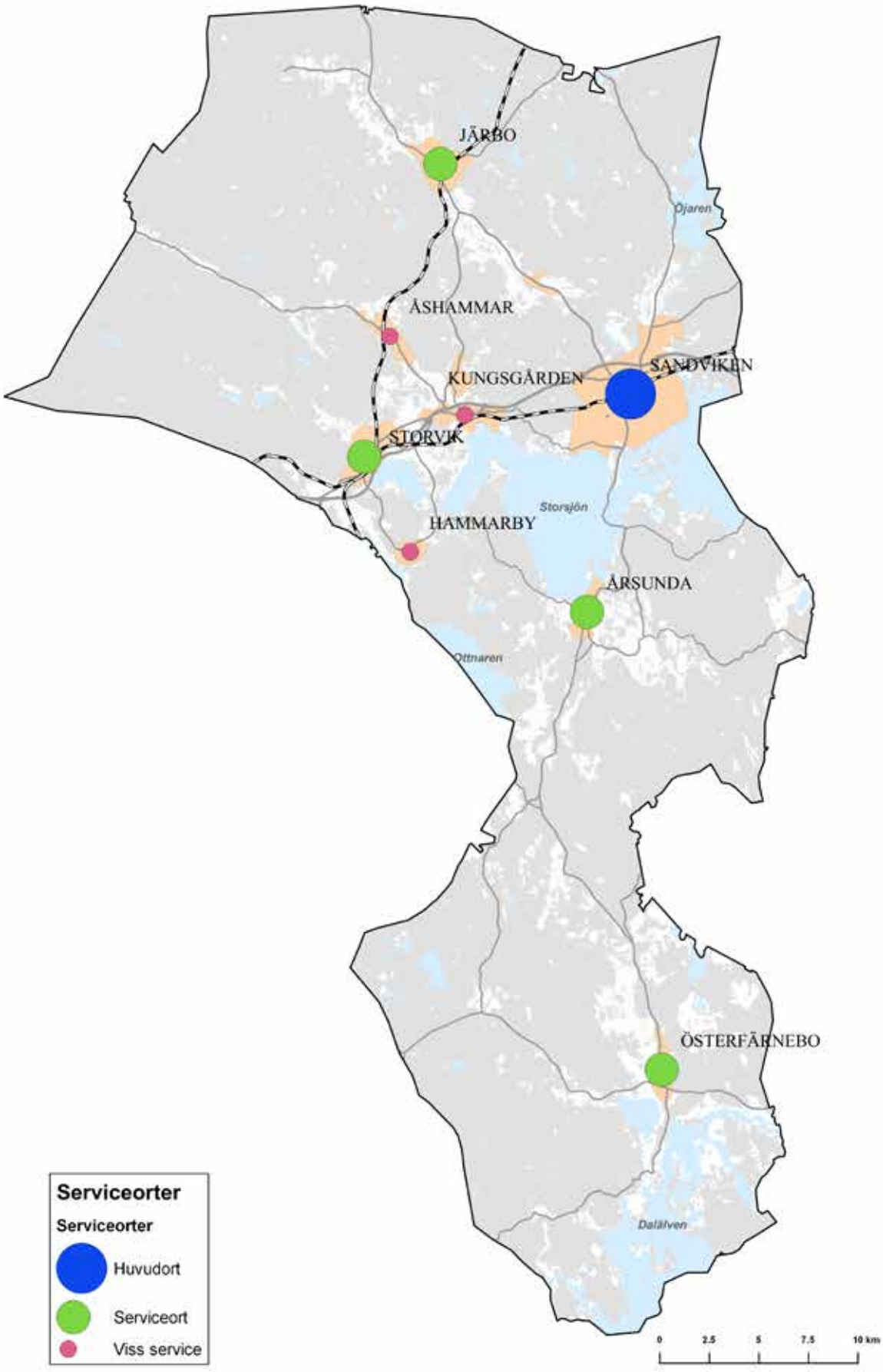
JÄRBO
Ojaren
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
HAMMARBY
ÅRSUNDA
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
Dalälven
Serviceorter
Serviceorter
Huvudort
Serviceort
Viss service
0 2.5 5 7.5 10 km

Jansasparken i centrala Sandviken.

ORTSFÖRDJUPNING

SANDVIKEN OCH HÖGBO

Sandviken är kommunens centralort och största tätort, både till invånarantal och yta. Befolkningen har sedan 2005 ökat stadigt år från år. Näringslivet domineras av globala storföretaget Sandvik AB med cirka 6 000 anställda i Sandviken. Rekreationslivet är till stora delar knutet till Storsjön och Högbo Bruk. Jernvallenområdet med Göransson Arena och Kulturcentrum är andra viktiga platser för Sandvikenbornas fritidsliv. En stor satsning görs på att utveckla centrumkärnan som mötes- och handelsplats. Goda kommunikationer med motorväg, tåg och direktbussar gör att avståndet till Stockholm och Arlanda uppfattas som kort och bekvämt. Sandviken har goda förutsättningar att utvecklas som stad och centralort.

STRATEGIER FÖR SANDVIKEN OCH HÖGBOS UTVECKLING

Sandviken och Högbo utvecklas som centralort och attraktiv ort för boende och företagande genom:

- **förtätning kring resecentrum och i centrum**
- **att kollektivtrafiken utvecklas samt gång- och cykeltrafiken prioriteras**
- **att ny av- och påfart från E16 till Järbovägen byggs**
- **att tillgängligheten mellan tätorten och Storsjön förbättras**
- **att attraktiva bostäder med närhet till Storsjön möjliggörs**
- **att Sandviken byggs ut och kompletteras i första hand i anslutning till befintliga bostadsområden och med närhet till kollektivtrafik mot Gävle**
- **att ortens kulturmiljövärden skyddas och säkerställs**
- **att de värden som Högbo Bruk med omgivning erbjuder värnas och utvecklas**
- **att bostadsbeståndet i Högbo utvecklas genom komplettering av befintliga bebyggelsestrukturer**

Historik och beskrivning av orten

Bakgrund

Sandviken har utvecklats i symbios med företaget Sandvik AB. År 1862 startade Göran Fredrik Göransson Högbo Stål & Jernwerks AB i Högbo Bruk, föregångaren till dagens Sandvik AB. Samma år, och i samband med att järnvägen mellan Gävle och Falun förbi Storsjön anlades, flyttade företaget verksamheten söderut till en sandig vik vid Storsjön. Där började man anlägga kanalen och fabriken i det som då blev Sandviken.

Högbo är en historisk plats som har betytt mycket för Sveriges exportindustri. Här lades grunderna till det som skulle komma att bli en av Sveriges största exportvaror, nämligen stålet. När Bessemermetodenår 1858 började användas vid Edsken (Hofors kommun) hamrades stålet sedan i Högbo. Något som fortsatte ända fram till 1862 och flytten till Sandviken.

Lägenhetshus i centrala Sandviken ritat av arkitekten Ralph Erskine.

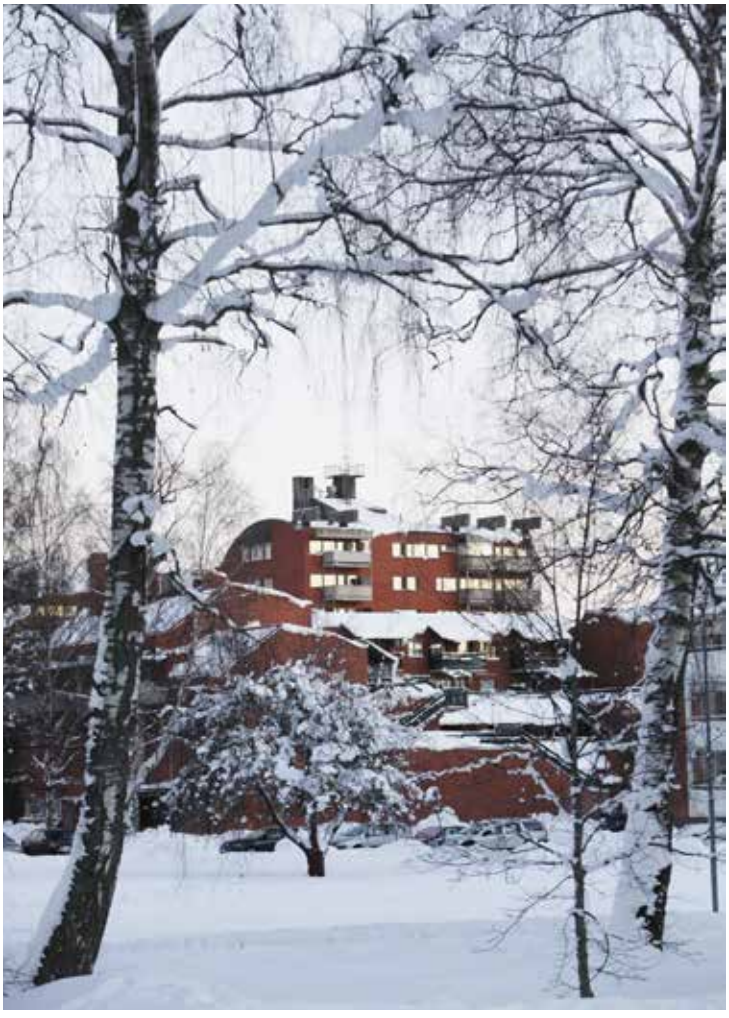

Bebyggelse

I Sandvikens centrum syns det rutnätsmönster som har sitt ursprung från industrisamhället. Gamla Bruket med sitt glesa bebyggelsemönster och sin trädgårdskaraktär övergår till det yngre, mer tätbebyggda, centrumet med sina slutna kvarter.

Nybyggnationen i tätorten kulminerade under 1960- och 70-talet när de stora bostadsområdena Björksätra, Norrsätra och Nya Bruket tillkom.

Bostadsbebyggelsen omfattar såväl flerbostadshus som villor och radhus. I den centrala delen av Sandvikens tätort består bebyggelsen främst av flerbostadshus med en variation av hyresrätter och bostadsrätter. Flerbostadshus finns bland annat i Norrsätra, Nya Bruket, Vallhov och Björksätra. Villor och radhus finns i Barrsätra, Vallhov, längs med Högbovägen samt i den södra delen av tätorten.

I Högbo ligger bostadsbebyggelsen till största delen väster om Högbovägen och består av jordbruksfastigheter och villor. Öster om Högbovägen ligger Högbo Bruks område med kulturhistoriskt värdefull bebyggelse från bruksepoken.

Kulturmiljövärden

Sandvikens tätort har en kulturhistoriskt värdefull bebyggelse med varierade miljöer och tidsepoker. Ett område klassat som riksintresse för kulturmiljövård finns i den centrala delen av Sandviken. Området omfattar bland annat Gamla Bruket, en del av Sandvik AB:s industriområde och resecentrum (se kapitel 5 *Allmänna intressen*, avsnitt *Kulturmiljö*). I Sandvikens centrum finns också modern bebyggelse med hög arkitektonisk kvalitet skapat av den erkände arkitekten Ralph Erskine.

År 1976 lät kommunen Gästrike-Hälsinge hembygdsförbund göra en bebyggelseinventering som tar upp cirka femtio värdefulla miljöer och byggnader inom Sandviken.

Mycket högt bevarandevärde

- ***Hantverkarbacken:*** Tidstypiskt och välbevarat område från 1950-talet med eget litet centrum med mera.
- ***Killingvägen:*** Ett Erskine-område av mycket hög arkitektonisk kvalitet med bibehållen karaktär som bör skyddas i detaljplan eller områdesbestämmelser. Oregelbunden gatustruktur, trafikseparering och spännande och annorlunda byggnadsdetaljer.
- ***Gamla bruket***, även kallat ”envåningsbruket” byggdes 1864-1880 för arbetarna vid det gamla järnverket, efter förebilder från mönstersamhällen i England och Tyskland. Det utformades så att varje arbetarfamilj hade ett rum och kök med egen ingång och en liten trädgård.

Högt bevarandevärde

- ***Hedgrind:*** Direktörs- och tjänstemannavillor med hög kvalitet i arkitekturen.
- ***Kanotvägen:*** Tidstypiska radhuslängor från 50- eller 60-talet.
- ***Hantverkarbacken:*** Radhus med sågtandstak och lite Erskine-liknande utformning.
- ***Barrsätra:*** Blandat villaområde med egnahemsstruktur med många senare villor.
- ***Älgstigen och Norrsätra:*** Radhusområde med tydlig karaktär som är ganska oförändrad.
- ***Vallhov:*** Speciellt radhus/småhusområde från 1970-talet med ganska stor variation inom givna ramar. Ovanligt för tiden att variera byggnadstyp inom ett område med samma karaktär. Kulörer, material och detaljer är värdebärare.
- ***Klangberget:*** Egnahems-/tjänstemannavillaområde som har många välbevarade hus med ett för området karaktäristiskt takfall (mansardtak med bruten gavel) och traditionellt byggnadsskick. Husen koncentreras längs Klangvägen på åsens krön.
- ***I anslutning till f.d. Norra IP:*** Egnahemsbebyggelse där vissa hus har hög arkitektonisk kvalitet, annars enhetlig taklutning, storlek, dimensioner, materialval med mera. Traditionellt byggnadsskick.
- ***Östanbyn och Västanbyn:*** Gamla bondbyar som förtätats med villabebyggelse. I Östanbyn är den agrara karaktären mer bevarad.
- ***Överbyn:*** Gammal bondby som delvis förtätats med villabebyggelse samt kompletterats med ny ”månskensbondebebyggelse”.
- ***Rökebo-Skönvik sommarstugor:*** Äldre sommarstugeområde med småskalig bebyggelse och stora tomter av naturtomtskaraktär.

Länsstyrelsen har uppmärksammat två odlingslandskap värda att bevara, Sätra och Överbyn.

I Högbo Bruk finns en kulturhistoriskt väl bevarad bruksmiljö från 1600-talet. Herrgårdarna, de röda längorna, smedsstugorna, kvarnen, stallet och bruksparken ger Högbo dess karaktär och påminner om den gamla bruksepoken.

Verksamheter och småindustri

Sandvik AB är den största arbetsgivaren i kommunen och ett av Sveriges största exportföretag. Företagets industriområde ligger i anslutning till järnvägen och Storsjön. Centralt finns även Midroc Electro AB med drygt 200 anställda i Sandviken.

Vid Högbovägen ligger Sandbacka Science Park, som är en av Sveriges 40 så kallade science parks. Där finns ett 50-tal företag, huvudsakligen med kompetens inom teknik och industriell IT/digitala tjänster.

Norr om centrum ligger Mosaiken och Bredmossen med varierade verksamheter, bland annat livsmedelsbutiker, bilhandel, verkstad, bygghandel och kontorslokaler.

Ett flertal verksamheter och företag som exempelvis AGA finns i industriområdet i anslutning till järnvägen söder om Barrsätra.

Tunaområdet med sammanlagt 580 000 kvadratmeter detaljplanlagd mark ligger strategiskt vid E16 efter vägen mot Järbo och Kungsberget.

Vid västra utfarten, på Scherpbacken, finns mark för handel, småindustri med mera.

På Lövbacken öster om centrala Sandviken finns industrier och byggbara tomter.

Högbo är ett av de stora besöksmålen i Sandvikens Kommun, såväl sommar- som vintertid. Här finns cirka 15 företag inom besöksnäringen med kommunägda Högbo Bruks AB som den största arbetsgivaren. I området finns bland annat hotell, restauranger, personalkooperativ förskola, hantverkare, växthusproduktion och små butiker.

Grönstruktur

Sandvikens tätort har god tillgång till rekreationsområden. Storsjön är av stor betydelse för friluftsliv med båtliv vid Hedåsen och Sörtutt. Vid sjön finns även fina badplatser och aktiviteter för både sommar- och vintertid.

Området med Trebo och Hedgrind har både natur- och kulturhistoriska värden med exempelvis fågelskyddsområdet Gunnarudden. I området finns golfbana, båthamn och motionsspår.

Öppet odlingslandskap finns längs med Högbovägen, på båda sidor av vägen, och i den södra delen av tätorten vid Sätra.

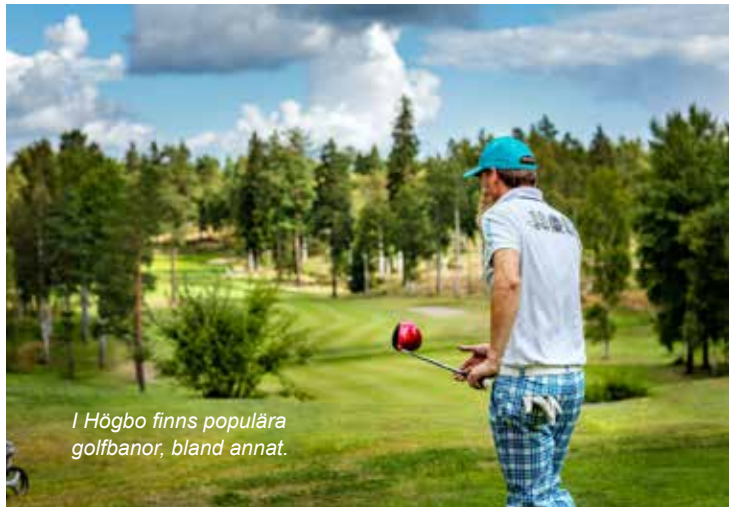

I Högbo finns populära golfbanor, bland annat.

Kort om Sandvikens tätort

INVÅNARE

25 923 i tätorten Sandviken *(2017-12-31)*

KÖNSFÖRDELNING

Alla åldrar

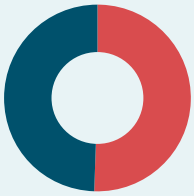

- 49,6 % kvinnor
- 50,4 % män

0-19 år

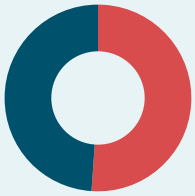

- 48 % kvinnor
- 52 % män

20-64 år

- 48 % kvinnor
- 52 % män

65- år

- 54 % kvinnor
- 46 % män

ÅLDERSFÖRDELNING

- 24 % 0-19 år
- 54 % 20-64 år
- 22 % 65- år

FÖRVÄRVSARBETANDE (2015)

- 71,2 % i åldersgruppen 20-64 år

EFTERGYMNASIAL UTBILDNING (2015)

- 30,7 % i åldersgruppen 20-64 år

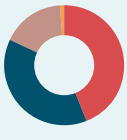

BOENDEFORMER

- Småhus 44 procent
- Hyresrätter 38 procent
- Bostadsrätter 17 procent
- Övriga 1 procent

OFFENTLIG SERVICE

Grundskolor, förskolor, gymnasieskolor, äldreboenden, hälsocentraler, kulturcentrum, badhus, idrottsplatser med mera.

Stadsparken ligger centralt och fungerar som en lunga i tätorten. Andra mindre områden med parkkaraktär är Kyrkoparken, Baldersplan och Jansasparken.

Öster om Stadsparken ligger Kanalen som är ett viktigt rekreationsstråk genom centrumbebyggelsen. Den utgör även en del av Hälsans Stig, som fortsätter norr om E16.

Högbo är ett mycket populärt område för friluftsliv, rekreation och idrott. Friluftsområdet sträcker sig från sjön Öjaren i norr till Högtorpsvägen i syd, från Högbovägen i väst till kommungränsen i öst. Inom området finns bland annat motionsspår, golfbana, badplats, mountainbikebanor och promenadslingor. Vintertid finns här ett av Sveriges få konstfrusna skidspår och ett i övrigt stort utbud av längdskidspår med varierande svårighetsgrader. I den södra delen av Högbo, väster om Högbovägen, finns Högbo ridklubb med stallbyggnad och ett flertal beteshagar.

Torg/mötesplatser

Centrumområdet har flera mötesplatser: Kulturcentrum/Folkets Hus med kulturskola, bibliotek, konsthall, teaterlokaler, restaurang, café med mera. Mittemot Kulturcentrum ligger Jansasparken med scen, vattenspel och uteservering.

Marknader och andra liknande utomhusevenemang brukar hållas på Jerntorget, på gågatorna eller i Stadsparken.

Idrottsplatser finns på flera platser i tätorten. Centrum för idrotten är Jernvallenområdet. Där finns bland annat Göransson Arena, hemmaplan för Sandvikens framgångsrika bandylag men också plats för stora konserter och mässor. Andra viktiga fritidsanläggningar och mötesplatser är äventyrsbadhuset Parkbadet nära centrum och friidrottsarenan BJ Arena i Björksätra.

I Högbo fungerar hela bruksområdet som en mötesplats. Området är hem för evenemang som äger rum både vinter- och sommartid.

Service

I Sandvikens tätort består den offentliga och kommersiella servicen av bland annat grundskolor, förskolor, gymnasieskolor, äldreboenden, sjukvårdsinrättningar, kulturcentrum, banker, butiker, restauranger och caféer.

Handeln är koncentrerad till i första hand centrum, Mosaiken, norra infarten till Vallhov, Björksätra och Lövbacken.

Kollektivtrafiken i Sandvikens tätort utgörs av X-trafiks stadsbussar och regionalbussar samt tåg för persontrafik. Det finns också en busslinje med direkttrafik till Stockholm.

Stadstrafiken med bussar täcker den största delen av Sandvikens tätort. Sandviken har bra kommunikationer i öst-västlig riktning mot Gävle och Falun samt söderut mot Stockholm.

I Högbo bruksområde finns kommersiell service som exempelvis hotell, vandrarhem, restauranger, småbutiker med bland annat närproducerad mat samt smedja, glasblåseri och ett doftcentrum med försäljning av ekologiska skönhetsprodukter.

Gamla bruket byggdes 1864-1880 för arbetarna vid det gamla järnverket och är ett av flera områden i Sandvikens Kommun som bedöms ha mycket högt bevarandevärde.

Kommunikationer

E16 är ett regionalt stråk som passerar genom den norra delen av Sandvikens tätort och som binder ihop Sandviken med Gävle österut och Falun västerut. Avfarter från E16 mot Sandvikens tätort finns vid trafikplats Sandviken östra och trafikplats Sandviken västra.

Ett annat huvudstråk är länsväg 272 som passerar genom Högbo och Sandvikens stad.

Gävlevägen är det mest trafikerade stråket i tätorten. Vägen har flera funktioner. Dels som genomfartsgata i staden, dels som genomfartsgata för trafik till och från E16. Vägen trafikeras av biltrafik, tung trafik, gång- och cykeltrafikanter samt kollektivtrafik.

Från Gävlevägen och väg 272 utgår flera vägar som länkar vägstrukturen och försörjer övriga tätorten. Barrsätragatan, Fredriksgatan, Sätragatan och Västerled är några exempel.

Järnvägen är ett viktigt stråk för Sandvikens tätort. Här passerar gods- och persontrafik längs den enkelspåriga sträckan på Bergslagsbanan. På andra sidan om resecentrum finns ett stickspår till Sandvik AB.

Landmärken

Den vackert utformade östra infarten, bestående av björkdungar och en rondell med ett stålkonstverk, är en viktig referenspunkt till tätorten som även vittnar om Sandvik AB:s betydelse för orten.

Sandvikens stadshus som invigdes 1965 är ett tydligt landmärke i centrum. Även Sandvikens kyrka, som ligger vackert på åsen i en park av tallar, är ett tydligt landmärke. Det gäller också Göransson Arena med sin unika gestaltning.

Andra landmärken är Parkbadet, gamla huvudkontoret SMT, Sandvik Coromants utvecklings- och besökscenter, kraftvärmeverket i Björksätra, Bångs och vattentornet i Barrsätra. Högbo kyrka, som ligger precis intill Högbovägen, är väl synlig för passerande.

Sandvikens tätorts och Högbos styrkor och svagheter

Redan i ett tidigt skede av processen bakom översiktsplanen har ortsbefolkningen medverkat. I dialog har man analyserat de styrkor och svagheter man ser gällande Sandvikens tätort inklusive Högbo. Metoden som använts är en förenklad så kallad SWOT-analys.

De styrkor som framhölls var framför allt stadens mötesplatser, goda kommunikationer samt närhet till service, natur, friluftsliv och bad. De svagheter som lyftes fram var bland annat brist på arbetstillfällen och lägenheter, parkeringssituationen i centrum samt tillgång på cykelvägar och mataffärer i centrum.

De möjligheter som lyftes fram var bland annat fortsatt utveckling av Sandvikens centrum, fler bostäder i centrum, fortsatt satsning på infrastrukturen inklusive cykelvägar, mer divergerad arbetsmarknad, tillgång till arbetskraft samt ett mångkulturellt samhälle med närhet till Gävle, Uppsala, Stockholm och Mälarregionen.

De hot som identifierades rörde främst ungdomar som flyttar från kommunen, brist på jobb och bostäder, externa handelsområden och utanförskap.

Framtida markanvändning i Sandviken tätort samt Högbo

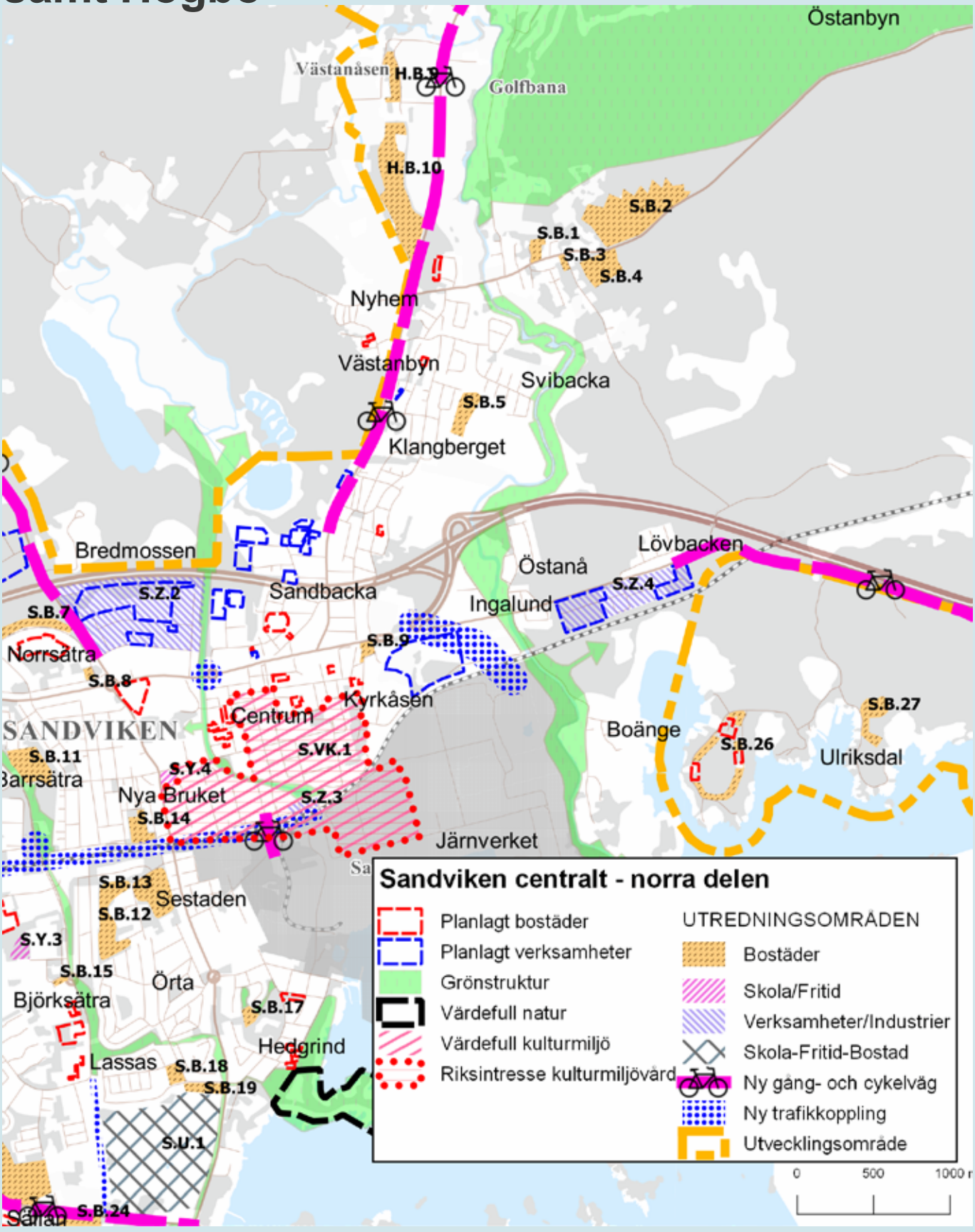

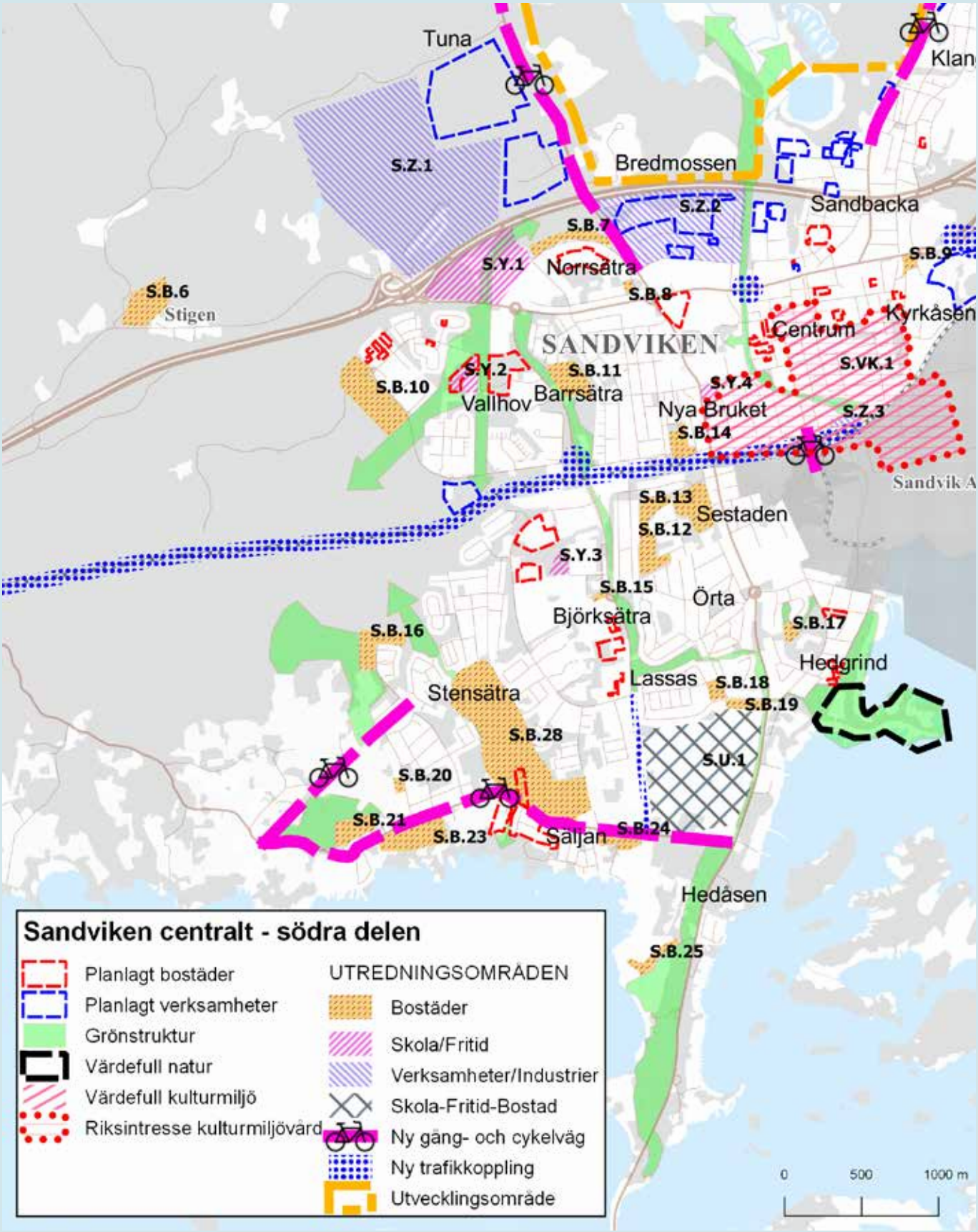
Tuna
Klan
S.Z.1
Bredmossen
S.Z.2
Sandbacka
S.B.7
S.Y.1
Norrsätra
S.B.9
S.B.6
Stigen
S.B.8
Kyrkåsen
Centrum
SANDVIKEN
S.VK.1
S.Y.2
S.B.11
S.B.10
Vallhov
Barrsätra
S.Y.4
Nya Bruket
S.Z.3
S.B.14
Sandvik A
S.B.13
Sestaden
S.B.12
S.Y.3
S.B.15
Örta
Björksätra
S.B.16
S.B.17
Hedgrind
Lassas
S.B.18
Stensätra
S.B.19
S.B.28
S.U.1
S.B.20
S.B.21
S.B.23
Säljan
S.B.24
Hedåsen
S.B.25
Sandviken centralt - södra delen
Planlagt bostäder
Planlagt verksamheter
Grönstruktur
Värdefull natur
Värdefull kulturmiljö
Riksintresse kulturmiljövård
UTREDNINGSOMRÅDEN
Bostäder
Skola/Fritid
Verksamheter/Industrier
Skola-Fritid-Bostad
Ny gång- och cykelväg
Ny trafikkoppling
Utvecklingsområde
0
500
1000 m

Sandvikens centrum

Sandvikens centrum sträcker sig från Gävlevägen söderut till Fredriksgatan.

Sandvikens centrum har förstärkts för att bli ett attraktivt centrum för handel och möten. Det är dock viktigt att fortsätta verka för att göra centrum levande, bland annat genom fortsatta aktiviteter som gör att folk vistas, trivs och känner sig trygga där.

Bostäder (B)

Planlagd mark för bostadsbebyggelse finns på ett flertal platser i Sandvikens tätort.

I planförslaget redovisas förslag på nya utbyggnadsområden i anslutning till befintlig bebyggelse på följande platser:

S.B.1 Företvägen – Östanbyn. Utredningsområde för komplettering av befintlig småhusbebyggelse.

S.B.2 Område utmed Högtorpsvägen – Östanbyn. Utredningsområde för ytterligare småhusbebyggelse. Området är ett LIS-område, d.v.s. viktigt för landsbygdsutveckling, se kapitel *4 Landsbygdsutveckling*.

S.B.3 Forsbackastigen - Östanbyn. Utredningsområde för komplettering av befintlig småhusbebyggelse i lucktomter.

S.B.4 Sydöst om korsningen Forsbackastigen/ Högtorpsvägen. Utredningsområde för ytterligare bostadsbebyggelse.

S.B.5 Svibacka. Utredningsområde för bostäder, främst småhusbebyggelse.

S.B.6 Stigen. Utredningsområde för bostäder, främst småhusbebyggelse. Området är ett LIS-område, d.v.s. viktigt för landsbygdsutveckling, se kapitel 4 *Landsbygdsutveckling*.

S.B.7 Tallbacksvägen. Område utmed Tallbacksvägen i Norrsätra. Utredningsområde för flerbostadshus.

S.B.8 Mellan Järbovägen och Tallbacksvägen. Utredningsområde bostäder.

S.B.9 Kyrkåsen. Utredningsområde vid Gävlevägen, flerbostadshus

Beaktande: vägtrafikbuller, rekommenderad färdväg farligt gods utmed Mossvägen.

S.B.10 Vallhov. Utredningsområde sydväst om Vallhovsvägen. Expansion av bostadsområdet västerut.

S.B.11 Barrsätra. Utredningsområde mellan Västerled och Barrsätra för bostäder.

S.B.12 och S.B.13 Sandvikens sjukhus. Utredningsområde för bostäder väster respektive öster om Sandvikens sjukhus.

S.B.14 Björkparken. Utredningsområde för bostäder.

S.B.15 Björksätra centrum. Utredningsområde för bostäder.

Beaktande: vägtrafikbuller.

S.B.16 Sandstensvägen. Utredningsområde vid Sandstensvägen i Stensätra. Området lämpar sig för småhusbebyggelse.

Beaktande: motionsspår.

S.B.17 Säljansborg. Utredningsområde för ytterligare flerfamiljshus.

S.B.18 och S.B.19 Lassas. Utredningsområden för småhus norr om golfbanan vid Lassas.

S.B.20 Sätra skola. Utredningsområde norr om Säljansvägen vid Sätra skola.

S.B.21 Sätra. Utredningsområde norr om Säljansvägen.

S.B.22. Vakant nummer.

S.B.23 Säljan. Utredningsområde för komplettering av bebyggelse i skogspartier samt runt befintlig bebyggelse. Området är ett LIS-område, d.v.s. viktigt för landsbygdsutveckling, se kapitel 4 *Landsbygdsutveckling*.

Beaktande: strandskydd, jordbruksmark.

S.B.24 Siljansvägen. Utredningsområde vid Säljan för småhus.

Beaktande: vägtrafikbuller.

S.B.25 Hedåsbadet. Utredningsområde norr om Hedåsbadet för bostäder (småhus).

Beaktande: naturvärden.

S.B.26 Rossnäs. Utredningsområde för komplettering av befintlig småhusbebyggelse. Området är ett LIS-område, d.v.s. viktigt för landsbygdsutveckling, se kapitel 4 *Landsbygdsutveckling*.

Beaktande: strandskydd.

S.B.27 Åbyggenäs. Utredningsområde för komplettering av befintlig småhusbebyggelse.

S.B.28 Hjalmarsmuren. Utredningsområde för bostäder, skola och ny trafikkoppling mellan Barrsätragatan och Säljansvägen.

Verksamheter (Z)

I Sandviken finns goda möjligheter att utveckla näringslivet. I tätorten finns planplanlagd mark för utveckling av olika former av näringslivsverksamheter. Det finns även bl.a tillgång till industrimark vid Lövbacken och Tunaområdet.

Tunaområdet

S.Z.1 Tunaområdet. Utredningsområde norr om E16, väster om Järbovägen". Området kan vara lämpligt för olika typer av handel och småindustri.

Beaktande: Fornminnen, ökad mängd trafik på Järbovägen, sumpskog och våtmarker.

Bredmossen

S.Z.2 Bredmossen. Handels- och småindustriområdet norr om Gävlevägen ligger på en före detta mosse och omfattar totalt cirka 48 hektar. Den södra delen är bebyggd med diverse småindustrier och handel. Här finns även en gymnasieskola, Bessemerskolan, som har lokaler utspridda i området. På östra sidan av Kanalen ligger handelsområdet Mosaiken med butiker, bensinstation m.m.

Bredmossen. (Cirkeln markerar var området är beläget.)

Lövbacken. (Cirkeln markerar var området är beläget.)

I nordvästra delen ligger kommunens snötipp. På bägge sidor Gävlevägen löper en gång- och cykelväg som på flera ställen ansluter till det övriga gång- och cykelvägnätet.

Den norra delen har dålig bärighet då underlaget till stor del består av torv. Kompletterande geotekniska undersökningar har utförts, där man konstaterade att grundvattennivån ligger högt och utdikning har gjorts.

Rasrisk har förekommit vid belastning av marken i området runt Kanalen. Ett mindre ras inträffade på Mosaiken vid belastningen av marken. Området ligger delvis lågt, och risk för översvämning finns i den norra delen. Hela den västra delen mot Kanalen, samt den nordöstra delen av området, påverkas av 100-årsflödet och högsta flödet. Marken är förorenad.

I området finns i dag ett flertal detaljplaner av varierande åldrar och användning, mestadels för industri.
Viss utveckling av området kan vara möjlig. En översyn av detaljplanerna är nödvändig. Markanvändningen i området bör styras över till handel, kontor samt lättare industri.
S.Z.3 Vid resecentrum. Utredningsområde för verksamhet vid stationsområdet. Området skulle kunna lämpa sig för kontor.

Beaktande: buller, kulturmiljö, farligt gods.

Lövbacken

S.Z.5 Lövbacken. Området ligger mellan Gävlevägen och järnvägen i den östra delen av Sandviken och omfattar totalt cirka 18 hektar.

Gällande markanvändning är industriändamål. Marken består i huvudsak av stenig normalmorän. I områdets västra del är marken vattensjuk och ligger lågt i förhållande till sin recipient, Jädraån.

För området kan ny markanvändning såsom handel och kontor utredas.

De närmaste bostäderna ligger norr om Gävlevägen i närheten av industriområdet. Väster och nordväst om området ligger två mindre bostadsområden. Åt övriga väderstreck finns inga bostäder.

Skola, service, friluftsliv, rekreation med mera (Y)

Nedan föreslås nya utredningsområden för skola, service, friluftsliv och rekreation m.m.

Scherpbacken

S.Y.1 Scherpbacken. Utredningsområde för skola och idrott.

Det aktuella området ligger cirka två kilometer väster från Sandvikens centrum mellan E16 och Gävlevägen. Det omfattar totalt cirka tio hektar och ägs av Sandvikens Kommun. I områdets östra del finns en kraftledning i nord/sydlig riktning.

Marken består i huvudsak av morän men mindre lerområden kan finnas. I området från Norrsätraskolan löper ett enkelt motionsspår. I området är marken förorenad p.g.a. en gammal deponi. Markens användning är enligt gällande detaljplan bilservice, småindustri och hantverk.

I södra delen av området ligger ett fornminne, en gränssten, som markerar den gamla stadsgränsen (fornlämning nummer 17:1 Sandviken). De närmaste bostäderna ligger cirka 55 meter från södra delen av planområdet. Åt övriga väderstreck finns inga bostäder i närheten. Öster om området ligger Norrsätraskolan.

Vallhov/Björksätra

S.Y.2 Vallhovsskolan. Utredningsområde av ökad byggrätt för skola. Området ligger som en kil mellan två av de större bostadsområdena i Sandviken: Vallhov och Björksätra. De närmaste bostäderna ligger bitvis på andra sidan gatan. Övriga bostäder ligger i anslutning till området.
S.Y.3 Björksätraskolan. Utredningsområde för utbyggnad av skola.

Scherpbacken. (Cirkeln markerar var området är beläget.)

Centrum

S.Y.4 Murgårdsskolan. Området kan användas för utveckling av befintlig skola.

Utredningsområde (U)

Område där framtida markanvändning måste utredas vidare.
S.U.1 Golfbaneområdet vid Trebo. Området kan vara aktuellt för bostäder/idrott/rekreation eller skola.

Kulturmiljöhänsyn (VK)

I Sandviken finns flera delområden med bebyggelse som är värdefull ur ett kulturmiljöperspektiv. Gamla bruket, med bebyggelsens enhetliga uttryck utifrån placering, dimensioner, material och färgsättning. Åsen, med bebyggelse utmed åsryggen och den upphöjda placeringen av kontorsbyggnaden som visar på ett tydligt hierarkiskt förhållande till de närliggande arbetarbostäderna. Kyrkan, kyrkogården och kyrkparken, järnverkets administrationsbyggnader med huvudkontor och intilliggande verksamhetsbyggnader.

Stationsområdet med många offentliga byggnader uppförda utmed Fredriksgatan. Placeringen och färgsättningen av byggnaderna i tvåvåningsbruket som visar på kontinuiteten i det lokala bostadsbyggandet.

Centrum med de tätbebyggda butikskvarteren och den unika samlingen högklassig modernistisk centrumbebyggelse. Stadshuset med sin storlek och snitt kan ses som en symbol för den självständiga och framåtblickande staden Sandviken. De öppna stadsrum som skapas i Jansasgatan och Jerntorget manifesterar stadens offentliga rum.

Nya bruket med dess rutnätsplan och variationsrika arkitektur som genom färgsättning, placering och skala uppvisar stor lekfullhet och bidrar till trivsel. Centrumdelen med utrymme för gemensamma mötesplatser.

Sandvik AB:s industriområde med en sammansättning av olika byggnader som visar på en blandning av olika funktioner inom företagets verksamhet. Byggnader med traditionella material som tegel, puts och slaggsten.

Utvecklingsområde mellan Sandviken, Jäderfors och Högbo

Mellan Sandviken, Jäderfors och Högbo föreslås ett utvecklingsområde där orterna kan växa samman på längre sikt. Det kan handla om bostäder, fritidsverksamheter, idrottsändamål m.m. Vidare utredning behövs och kan resultera i en fördjupad översiktsplan för området.

Kommunikationer, grönstruktur och teknisk försörjning

Se gemensam text för Sandviken-Högbo på sid 25-27.

Riktlinjer för Sandvikens tätort

Se gemensamma riktlinjer för Sandvikens tätort och Högbo på sid 37.

Framtida markanvändning i Högbo

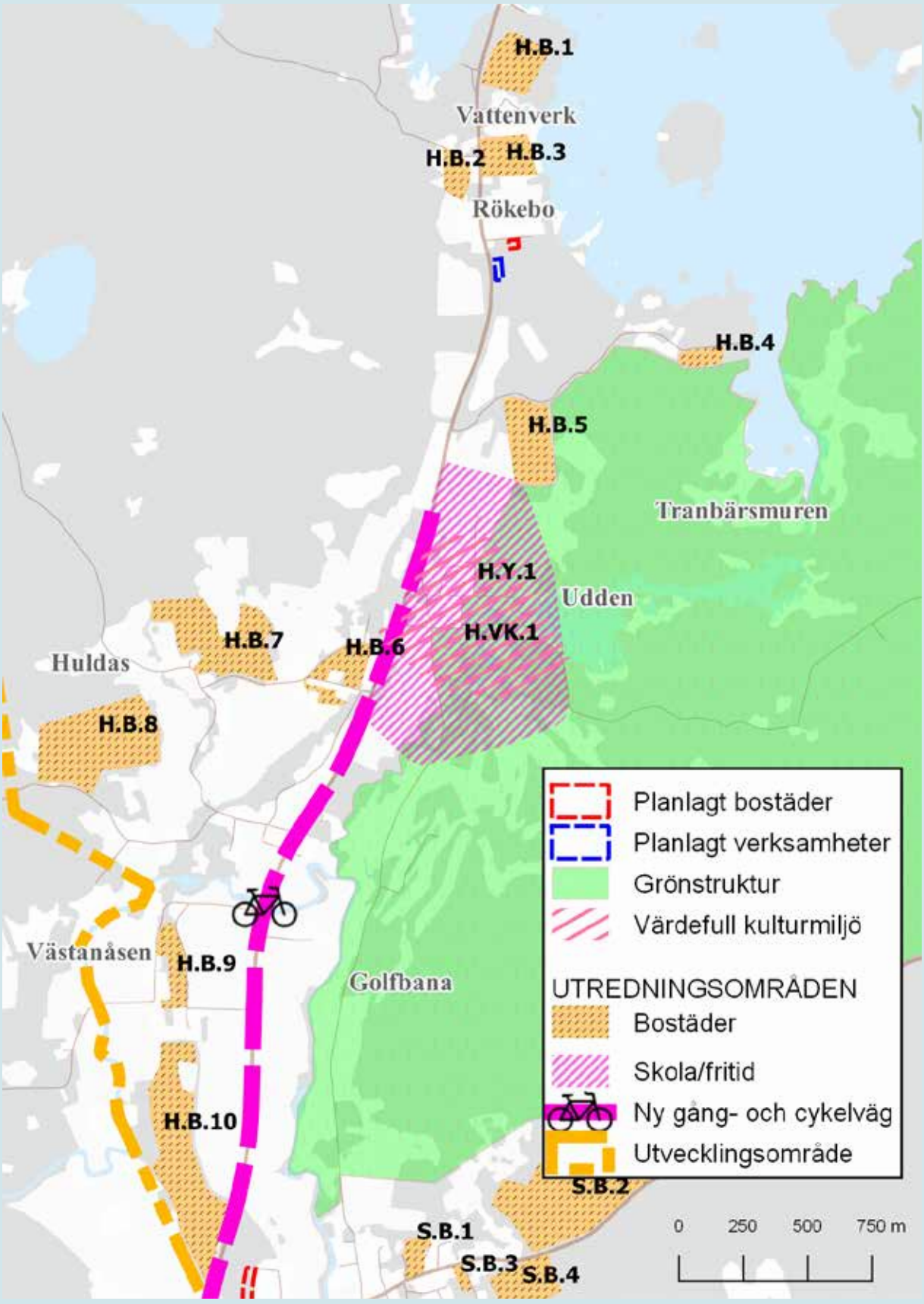

I Högboområdet råder kapacitetsbrist på det kommunala vatten- och avloppsnätet vilket måste beaktas vid exploatering.

Kapacitetsbristen råder främst i avloppssystemet. Innan exploatering kan ske krävs utredning kring hur framtida vatten- och avloppssituation ska lösas. Med ny bebyggelse ökar behoven, något som kräver en stor utbyggnad av befintligt vatten- och avloppssystem.

Bostäder (B)

H.B.1 Rökebo. Norr om vattenverket – bostäder.

Beaktande: vattenskyddsområde.

H.B.2 Rökebo väster om väg 272. Fortsättning på befintligt bostadsområde västerut.

Beaktande: I området finns ett sågverk vilket kan ge upphov till bullerstörningar. Vattenskyddsområde.

H.B.3 Rökebo. Öster om väg 272, nytt område för bostäder öster om väg 272.

Beaktande: vattenskyddsområde.

H.B.4 Hästhagen. Komplettering av befintlig bostadsbebyggelse.

Beaktande: vattenskyddsområde.

H.B.5 Område utmed vägen Hästhagen. Utredningsområde för bostäder.

H.B.6 Förtätning med småhus i befintlig bystruktur.

H.B.7 Skommars. Bostäder, främst småhus

H.B.8 Stor-Sveden. Utredningsområde bostäder, småhus eller radhus.

H.B.9-10 Byrängesvägen. Utredningsområde för småhus.

Skola, service, friluftsliv, rekreation med mera (Y)

Nedan föreslås nya utredningsområden för, service, friluftsliv och rekreation m.m.

H.Y.1 Högbo Bruk. Utredningsområde för utveckling och bevarande av Högbo Bruk.

Området är ett LIS-område, dvs viktigt för landsbygdsutveckling, se avsnitt 4 *Landsbygdsutveckling*.

Beaktande: Strandskydd samt att området är av stort allmänt intresse för friluftsliv, rekreation, kulturmiljö, turism och besöksnäring. Särskild naturvärdesinventering.

Kulturmiljöhänsyn (VK)

H.VK.1 Högbo Bruk. Området kring Högbo Bruk är värdefullt ur kulturmiljösynpunkt. Vid utveckling och underhåll av området ska den historiska bebyggelsen och utemiljön värnas.

Kommunikationer

I översiktsplan föreslås kommunen för Sandviken-Högbo:

- fortsatt verka för etappvis utbyggnad av dubbelspår Gävle-Storvik
- tillsammans med kollektivtrafikmyndigheten verka för utökning/utveckling av kollektivtrafiken

Nya trafiklösningar ska utredas för:

- ny infart till Sandvik AB, från Gävlevägen mot sydost, passage över järnvägen vid Jädraån och in i östra industriområdet
- Västerled-Fredriksgatan
- Västerled-Årsundavägen
- Mosaikenområdet (utfarten Stallgatan inkluderas i markeringen)

Gång- och cykelvägar

I planförslaget föreslås kommunen verka för:

- ett regionalt cykelstråk mellan Lövbacken och Forsbacka som knyter an till det föreslagna cykelstråket Gävle-Sandviken i Gävle kommuns översiktsplan
- ny gång- och cykelbro mellan resecentrum och Sätragatan
- Ett cykelstråk längs väg 272 från Klangberget till Högbo bruk
- Ett cykelstråk längs med Säljansvägen och del av Sätragatan
- Ett cykelstråk mellan Sandviken- Jäderfors

Natur, grönstruktur och rekreation

Ytor för rekreation och idrott är viktiga att bevara och utveckla för att behålla boendekvaliteter.

Stensätra/Säljan

Bevarande av elljusspår och grönstruktur runt området.
En grön kil planläggs mellan Säljansvägen och Sätragatan. Likväl finns en grön kil i Säljansområdet – väster om Säljanskroken – samt ett grönt stråk vid Hjalmarsmuren.

Hedåsområdet

Hänsyn bör tas till grönt område längs Hedåsen vid framtida planläggningar.

Hedgrind

Hänsyn bör tas till djurskyddsområde vid vattnet (Gunnarudden) samt grönområde söder om Hantverkarbacken vid framtida planläggning.

I Högbo finns gott om ytor för rekreation och idrott som är viktiga att bevara och utveckla för att behålla boendekvaliteter i Sandvikens Kommun.

Barrsätra/Björksätra/Vallhov

Västerled och kraftledningsgatan ska fungera som gröna stråk och ska därmed beaktas vid planläggning. Hänsyn bör också tas till det diagonala gröna stråket från Vallhov söderut till västra Björksätra.

Teknisk försörjning

Vatten och avlopp (VA)

Dricksvatten till centrala Sandviken tas ur grund- och ytvattentäkter vid sjön Öjaren norr om Högbo samt från Årsunda grundvattentäkt. Länsstyrelsen fastställde 1977 inre och yttre skyddsområden för grundvattentäkterna. Skyddsområdena och dess föreskrifter har reviderats 2016.

Tätortens avloppsvatten leds till Hedåsens reningsverk vid Årsundavägen. Slam från reningsverket rötas och gasen används för uppvärmning av anläggningen.

Fastighetsägare i Högbotrakten, omgivningar vid Sätra by, Stensätra och småstugeområdena kring Storsjön har inte tillgång till det kommunala avloppsnätet och har därför enskilda avloppslösningar. Det finns dock områden vid Storsjön som redan är anslutna till allmänt VA. Den avloppsledning som i dag går mellan vattenverket vid Öjaren och tätorten har för låg kapacitet för att försörja befintliga fastigheter i Högbotrakten.

Sandvik AB har eget reningsverk där vatten släpps ut i Storsjön väster om kyldammen.

Genom en våtmarksdamm vid Fiskängstjärn behandlas dagvatten innan det rinner ut i Storsjön via Kanalen och Jädraån. Detta för att förebygga algblomning i Storsjön.

Sandvik AB låter sitt dagvatten ledas ut i Storsjön via en damm norr om Stenbryggan.

Energi

En energiplan håller på att utarbetas.

Ett kraftvärmeverk ligger i Björksätra. Fjärrvärmenätet har byggts ut i tätorten.

Bredband

Tillgång till bredband med hög kvalitet och hastighet är i dag en förutsättning för effektiv förvaltning, företagande och sysselsättning. Minst lika viktigt är att det förenklar medborgare och företags vardag. Alla i Sandvikens Kommun ska har möjlighet att ta del och dra nytta av det digitala samhälle som växer fram.

I Sandvikens centralort och några mindre orter finns ett väl utbyggt fibernät som täcker stora delar.

Målen för kommunens bredbandsstrategi, Bredbandsstrategi för Sandvikens Kommun 2014-2020, är ”Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband:

- År 2020 har 95 procent av företagen tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s
- År 2020 har 90 procent av hushållen tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s
- År 2016 har 60 procent av hushållen och företagen tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s”

Riktlinjer för Sandviken tätort samt Högbo

Bostäder

- Komplettering till och förtätning av befintlig bebyggelse.
- Bibehåll Högboområdets lantliga karaktär.

Kulturmiljö

- Riksintresse för kulturmiljö ska skyddas och värnas.
- Utpekade kulturmiljövärden i ortsfördjupningen ska skyddas och värnas.

Natur, grönstruktur och rekreation

- Värdefulla grönområden ska värnas och ges möjlighet till utveckling.
- Tätortsnära grönområden ska värnas i planering.

Kommunikationer

- Verka för utökning av kollektivtrafikens tillgänglighet i samarbete med kollektivtrafikmyndigheten samt Sandvik (för skiftgångsanpassning).
- Verka för etappvis utbyggnad av dubbelspår Gävle-Storvik.
- Verka för regionalt cykelstråk mellan Sandviken och Gävle.
- Verka för ny infart till Sandvik AB.
- Utred trafiklösning Västerled-Fredriksgatan.
- Utred möjlighet för ny trafikkoppling mellan Västerled-Årsundavägen.
- Verka för ny gång- och cykelbro mellan resecentrum och Sätragatan.
- Utred ny trafiklösning vid infarten till Mosaikenområdet.
- Reservera mark för gång- och cykelväg mellan Sandviken och Högbo samt utmed Säljansvägen och del av Sätragatan.
- Verka för cykelstråk mellan Sandviken-Jäderfors.

Verksamheter/Industri

- Ge möjligheter till nyetableringar inom och utanför tätorten.

Vy över jordbrukslandskapet i Jäderfors.

ORTSFÖRDJUPNING

JÄDERFORS

Jäderfors ligger en halvmil norr om Sandvikens centrum, efter vägen mot Järbo och Kungsberget. Byn ligger vid Jädraån och i tätorten bor cirka 500 personer. I dag finns begränsad service i byn, men Jäderfors har goda förutsättningar att utvecklas och ingår i ett prioriterat stråk för kommunens bebyggelseutveckling. På sikt kan Jäderfors komma att växa ihop med Sandviken. I tätorten bor cirka 300 personer. Begränsad service finns. Jäderfors har goda förutsättningar att utvecklas till serviceort med viss service.

STRATEGIER FÖR JÄDERFORS UTVECKLING

Jäderfors utvecklas som attraktiv ort för boende och företagande genom att:

- **befintlig bebyggelse kompletteras och förtätas, med hänsyn till odlingslandskapet, för att Jäderfors på sikt ska växa ihop med Sandviken**
- **mark för nya bostäder planläggs**
- **den planerade Tuna trafikplats ger en direktanslutning till E16 för trafiken efter väg 541 från Jäderfors, vilket väsentligt förkortar restiden till Gävle och andra orter efter de stora trafikstråken**
- **kommunen verkar för att en gång- och cykelväg byggs mellan Jäderfors och Sandviken. Gång- och cykelvägen prioriteras av kommunen till länstransportplanen**
- **fler får möjlighet att ansluta sig till bredband**
- **Möjligheten att länka samman Jäderfors med Högbo och Sandviken utreds**

Historik och beskrivning av orten

Bakgrund

Jäderfors ligger cirka fem kilometer norr om Sandviken, efter en allt mer trafikerad väg mot Järbo och den snabbt växande turistorten Kungsberget.

Inom Jäderforsbygden finns, förutom Jäderfors, nio mindre byar: Backa, Prästbricken, Storbodarna, Dalsäng, Råbäcken, Sunnanå, Herräng, Stenbäcken och Sunnanäng.

Bebyggelse

Utbyggnaden av Jäderfors skedde framförallt under 1800-talet och början av 1900-talet.

Jäderfors växte fram längs den gamla landsvägen som drogs mellan Järbo och Sandviken. Kärråsvägen sträcker sig genom orten från öst till väst och vägen kantas på båda sidor av villabebyggelse. Norr om nuvarande tätort, utefter Järbovägen, ligger den ursprungliga byn Jäderfors by.

Kulturmiljövärden

Jäderfors historia går ända tillbaka till cirka 3500 f. Kr. Här har man funnit några av de bästa stenåldersfynden i hela Gästrikland. Första gången Jäderfors nämns i skrift anses vara 1293.

Den äldsta bebyggelsen tros finnas i Storbodarna, där den äldsta fastigheten är från 1548. Jäderfors tätort växte fram intill den äldre landsvägen som drogs mellan Järbo och Sandviken på 1920-talet. Vid Jädraån finns rester av äldre kvarnverksamhet. Ett äldre namn på hela trakten kring Jäderfors var Forsbodarna. De äldre delarna vid Jäderfors by och Storbodarna har ett kulturhistoriskt värde kopplat till den långa kontinuiteten.

Verksamheter och småindustri

Jäderfors är i huvudsak en boendeort, vilket innebär att tillgången på verksamheter och mindre industrier är liten. Centralt i orten finns några mindre verksamheter.

Grönstruktur och rekreation

Jäderfors omges av öppna odlingslandskap och skogsområden samtidigt som Jädraån rinner rakt genom byn. Här finns också rekreationsområden i form av motionsspår och idrottsplats som ligger i anslutning till varandra, avskilt från bebyggelse, på den norra sidan av Järbovägen. Strax öster om orten finns en hästsportanläggning.

Torg/mötesplatser

Jäderfors är främst en boendeort. Det har medfört att de naturliga mötesplatserna i stor utsträckning också försvunnit. Jäderfors har inget torg. Vid ortens södra infart finns en restaurang, som utgör den mest framträdande samlingsplatsen i Jäderfors, samt en återvinningsstation.

Offentlig och kommersiell service

I Jäderfors finns en F-6-skola. Utredning om förskola pågår. Öster om byn, på östra sidan av Järbovägen, ligger idrottsplatsen. I övrigt hänvisas invånarna i Jäderfors till i första hand Sandviken för offentlig och kommersiell service.

Kommunikationer

Kärråsvägen är huvudstråket som går rakt genom Jäderfors. Vägen kantas på båda sidor av bostadsbebyggelse och trafikeras av biltrafik, gång- och cykeltrafikanter samt kollektivtrafik. Järbovägen går öster om Jäderfors huvudsakliga bebyggelse.

Kort om Jäderfors

INVÅNARE:
526 personer i tätorten (2017-12-31)

OFFENTLIG SERVICE:
Jäderfors skola F-6.

BEFOLKNINGSUTVECKLING

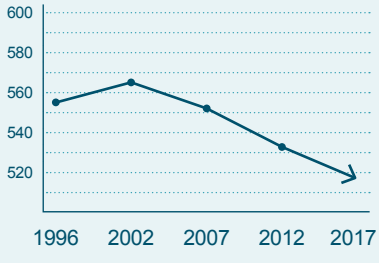

KÖNSFÖRDELNING

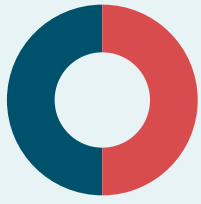

- 49 % kvinnor
- 51 % män

ÅLDERSFÖRDELNING

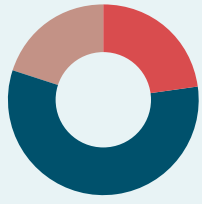

- 0-19 år 23%
- 20-64 år 57%
- 65 - år 20%

Jäderfors styrkor och svagheter

Jäderfors starka och svaga sidor, samt möjligheter och hot, har i ett tidigt skede av processen bakom översiktsplanen analyserats i en dialog där ortsbefolkningen medverkat. Metoden som använts är en förenklad så kallad SWOT-analys.

De styrkor som framhölls var framför allt närhet till naturen, billiga hus, nära till Sandviken och Kungsberget, bra kollektivtrafik, lantlig idyll med öppet odlingslandskap. De svagheter som lyftes fram var bland annat bristande service, inga byggbara tomter, utspridd bebyggelse och avsaknad av handelsplats.

De möjligheter som lyftes fram var bland annat fritidshus som kan utvecklas till permanentboende, möjlighet att planlägga nya attraktiva bostäder, närhet till Sandviken och Kungsbergets utveckling samt cykelväg till Sandviken. De hot som identifierades i första hand var utflyttning, nedläggning av skola, handelsutveckling i Sandviken och mer trafik.

Framtida markanvändning i Jäderfors

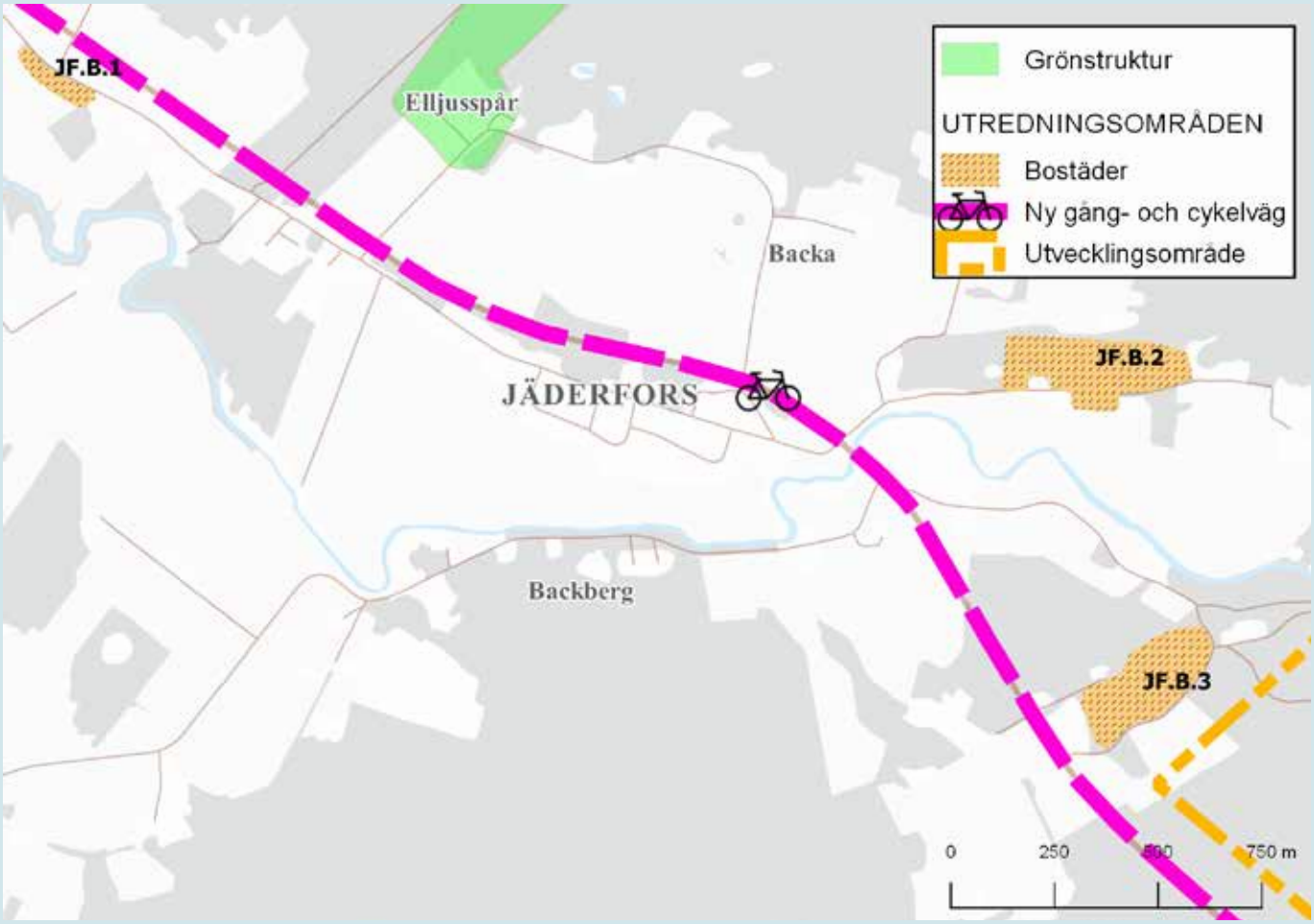

Bostäder (B)

I Jäderfors finns i dag ingen obebyggd mark som är planlagd för ny bostadsbebyggelse.

Översiktsplanen redovisar förslag på komplettering till och förtätning av befintlig bebyggelse, med hänsyn till odlingslandskapet, som på sikt ska få Jäderfors att växa ihop med Sandviken.

JF.B.1. Område vid Kärråsvägen.

Öster om de centrala delarna av byn föreslås bebyggelse i ett mer lantligt läge nära ridanläggningen.

JF.B.2. Område vid Råbäcken.

Beaktande: Hänsyn tas till fornminnen.

JF.B.3. Område vid Stormuren, cirka sex tomter.

Kommunikation

Trafikverket är huvudman för Kungsforsvägen. Övriga vägar har enskild drift.

Gång- och cykeltrafik

Pendlingsavståndet mellan Sandvikens tätort och Jäderfors är cirka sex kilometer. Många Jäderforsbor vill arbets- och studiependla med cykel in till centralorten. I dagsläget är väg 541 mellan Jäderfors och Sandviken hårt belastad och trafikmängderna beräknas öka ytterligare genom etableringar på Tuna handelsområde och ett ökat antal besökare på Kungsbergets fritidsanläggning.

Pendling på vägen är i dagsläget inte trafiksäkert för de oskyddade trafikanterna och det finns ett stort behov av en avskild gång-och cykelväg. Kommunens vision är att Jäderfors och Sandvikens stad ska växa samman och en gång- och cykelväg mellan orterna är en viktig förutsättning för detta.

Kommunen ska verka för gång- och cykelväg mellan Jäderfors och Sandviken. Gång- och cykelvägen prioriteras av kommunen till länstransportplanen.

Natur, grönstruktur och rekreation

Det öppna odlingslandskapet föreslås bevaras. Det är viktigt att bevara grönområdet längst elljusspåret.

Fortsatt utveckling

För fortsatt utveckling av orten ser Sandvikens Kommun vikten av att utreda möjligheter att länka samman Jäderfors med Högbo och Sandviken.

Teknisk försörjning

Nya vatten- och avloppsledningar byggs mellan Sandviken och Jäderfors.

Bredband i form av fiber finns i Jäderfors. Fler anslutningar är möjliga.

En ny högspänningskabel kommer att läggas längs Backavägen till idrottsplatsen för alternativ matningsväg i Jäderfors. Anslutningar av föreslagna områden är möjliga.

Riktlinjer för Jäderfors

Bostäder

I Jäderfors ska ny bostadsbebyggelse i första hand ske som:

- Komplettering till och förtätning av befintlig bebyggelse.

Kulturmiljö

- Tillvarata jordbrukslandskapet i fortsatt utveckling.

Natur, grönstruktur och rekreation

- Värna om rika naturvärden som möjliggör ökad turism och friluftsliv.

Kommunikationer

- Verka för gång- och cykelväg mellan Jäderfors och Sandviken.

Verksamheter

- Tillvarata jordbruksmarkens potential för framtida etableringar.

Storviks stationshus.

ORTSFÖRDJUPNING

STORVIK

Storvik är med sina drygt 2000 invånare den näst största tätorten i Sandvikens kommun och ingår i ett prioriterat stråk för bostadsutvecklingen. Här finns ett rikt utbud av offentlig och kommersiell service. Även fritidsutbudet är stort och närheten till Näsbysjön en tillgång. Storvik har ett gynnsamt läge, invid E16, och är en nod i det europeiska transportnätverket. Orten har närhet till Sandviken, Gävle och Falun, samtidigt som järnvägsstationen är en viktig knutpunkt för godståg till och från Norrland. Detta sammantaget ger Storvik goda möjligheter att utvecklas som serviceort och logistisk knutpunkt.

STRATEGIER FÖR STORVIKS UTVECKLING

Storvik utvecklas som serviceort och attraktiv ort för boende och företagande genom att:

- **attraktiva, sjönära bostäder möjliggörs**
- **centrala Storvik förtätas och utvecklas som mötesplats**
- **logistikcenter etableras**
- **förutsättningar skapas för lämpliga boendeformer för äldre**
- **Storvik utvecklas som serviceort**
- **förbättrad tillgänglighet till Näsbysjön utreds**
- **kommunen verkar för en gång- och cykelväg mellan Storvik och Kungsgården, denna prioriteras av kommunen till länstransportplanen**
- **mark reserveras för gång- och cykelväg till Gästrike-Hammarby**

Historik och beskrivning av orten

Bakgrund

Storvik ligger vid Näsbysjön, cirka 15 kilometer väster om Sandviken. Namnet kommer från ”stora viken vid Näsbysjöns östra strand”. Storvik är ett stationssamhälle som anlades i järnvägsknutpunkten som uppkom i slutet av 1800-talet när Norra stambanan kom att korsa Gävle-Dala Järnväg. Samhället började då växa och utvecklas. Stationen var länge en av de viktigaste järnvägsknutpunkterna i Sverige och är det fortfarande för godstrafik. Här passerar godståg till och från Norrland.

Bebyggelse

I Storvik består bostadsbebyggelsen, drygt 700 bostadshus, till största delen av friliggande småhus. Men här finns också kedjehus, radhus samt flerbostadshus med både hyresrätter och bostadsrätter. I centrala Storvik finns flera äldre och välbevarade hyreshus.

I den södra delen av orten har det klassiska mönstret från rutnätsstaden och stationssamhället bevarats. Norr om Landsvägen och Hoforsvägen är bebyggelsen däremot mer anpassad efter terrängen.

Kulturmiljövärden

I centrala Storvik är järnvägsstationen och kringliggande bebyggelse särskilt värdefull ur kulturhistorisk synpunkt. Både posthuset och radhusen på Stationsgatan vid järnvägsstationen är Q-märkta (q) i gällande detaljplan och får därför inte förvanskas.

Andra områden med stora kulturvärden är Nedre Storvik, hembygdsgården i Västerberg, Bro By, Bro fäbodar i Ovansjö, Nygårds och Övermyra/Österberg. Läs mer i kapitlet ”Kulturmiljö”.

Verksamheter och småindustri

Industrier finns främst i nära anslutning till järnvägen och E16. ABB har genom åren varit en stor arbetsgivare i Storvik. I övrigt finns det ett 30-tal mindre verksamheter och företag. Av förvärvsarbetarna arbetspendlar ungefär häften till annan ort.

Grönstruktur

Skogsområdet väster om tätorten är av mycket stort värde som motions- och strövområde. I området finns flera motionsspår varav ett är försett med belysning. I Storvik finns även grönområden och lekplatser med gröna inslag som sköts om och underhålls.

Marken runt de centrala delarna av Storvik omfattas av länsstyrelsens ”Bevarandeprogram för odlingslandskapet”. Norr och öster om Storvik ligger mindre områden som ingår i Naturvårdsprogram för Sandvikens Kommun.

I Storvik finns inga anlagda parker med kontinuerlig skötsel. På flera ställen finns obebyggda tomter som ”gröna” punkter. Det är nära till naturen runtomkring.

Nordväst om Storvik finns viktiga områden för rekreation. Söder om Storvik ligger ett strövområde vid Hammarbyheden som sträcker sig till Gästrike-Hammarby.

Torg/mötesplatser

Mellan livsmedelsbutikerna i centrala Storvik finns mötesplatser där marknader och andra evenemang ofta arrangeras. På sommaren är Sportcentrum med sina utomhuspooler en given mötesplats.

Service

Storvik är en serviceort med ett rikt utbud av kommersiell och offentlig service. Centrum inrymmer bland annat mataffärer, bibliotek, bank, restaurang och busshållplats.

Grundskolan heter Hedängsskolan och är en F-9-skola. Strax norr om Hedängsskolan ligger Bullerbyns förskola. I Västerberg ligger Västerbergs folkhögskola med elever från hela landet. Centralt i Storvik finns ett äldreboende.

Regiontrafiken (X-trafik) har bra bussförbindelser i öst-västlig riktning både mot Gävle-Stockholmsområdet och Falun-Borlänge. Regionbussarna passerar genom Storvik och stannar vid ett flertal platser. Det finns bra tågförbindelser åt alla håll och ett vägnät som ger möjlighet till pendling i alla väderstreck.

Kommunikationer

Huvudstråket som passerar genom tätorten är Landsvägen. Här finns utrymme för biltrafik, kollektivtrafik samt gång- och cykelvägar på båda sidor av vägen. Från Landsvägen utgår också flera lokalgator som försörjer övriga Storvik. En av dessa gator är Tingsgatan som passerar centrum och löper mellan Landsvägen och järnvägsstationen.

E16 passerar söder om Storvik och är ett viktigt stråk för orten. Vägen trafikeras av cirka 8 000 fordon per dygn (2014). Någon direkt anslutning från E16 till Storvik finns inte i dag. Avfarter för vidare färd mot Storvik sker istället vid trafikplats Mom i nordost eller trafikplats Tegelbruket i sydväst.

Järnvägen utgör fortfarande ett viktigt stråk för Storvik. Här passerar dagligen cirka 200 tåg varav ungefär hälften är godstransporter.

Landmärken

Det nedlagda vattentornet vid Näsbysjöns rastplats är Storviks tydligaste landmärke. Trots att vattentornet inte längre används fyller det en funktion genom att vara en tydlig och utmärkande referenspunkt i miljön.

Andra landmärken är kyrkans klockstapel och den ståtliga gamla skolan som i dag är ombyggd till bostäder. Båda dessa är högt belägna och går att se från de flesta platser på orten.

Det gamla vattentornet vid Näsbysjöns rastplats är ett av Storviks mest kända landmärken.

Kort om Storvik

INVÅNARE

2 112 i tätorten *(2017-12-31)*

BEFOLKNINGSUTVECKLING

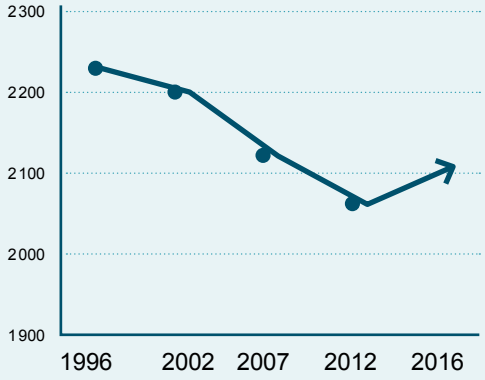

KÖNSFÖRDELNING

- 51 % kvinnor
- 49 % män

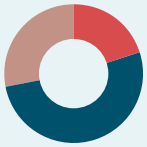

ÅLDERSFÖRDELNING

- 0-19 år 20%
- 20-64 år 52%
- 65- år 28%

FÖRVÄRVSARBETANDE (2015)

- 78,8 % i åldersgruppen 20-64 år

EFTERGYMNASIAL UTBILDNING (2015)

- 23,9 % i åldersgruppen 20-64 år

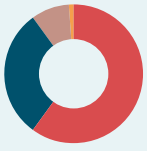

BOENDEFORMER

- Småhus 60 procent
- Hyresrätter 30 procent
- Bostadsrätter 9 procent
- Övriga 1 procent

OFFENTLIG SERVICE

Hedängsskolan F-9. Bullerbyns förskola.
Lillviks äldreboende.

Storviks styrkor och svagheter

Storviks starka och svaga sidor, samt möjligheter och hot, har i ett tidigt skede av processen bakom översiktsplanen analyserats i en dialog där ortsbefolkningen medverkat. Metoden som använts är en förenklad så kallad SWOT-analys.

De styrkor som framhölls var framför allt bra service, bra service, föreningsliv och kommunikationer, arbetstillfällen samt närhet till natur och fina stränder. De svagheter som lyftes fram var bland annat avsaknad av central mötesplats, beroendet av hur det går för ortens stora industri, saknaden av central av- och påfart till E16 och E16:s barriär mellan orten och Näsbysjön.

De möjligheter som lyftes fram var bland annat bra boende, bra logistiskt läge för etableringar och utveckling av järnvägsområdet.

De hot som identifierades rörde främst utflyttande ungdomar, minskande och åldrande befolkning, minskande service, försämrad kollektivtrafik och få arbetsgivare.

Framtida markanvändning i Storvik

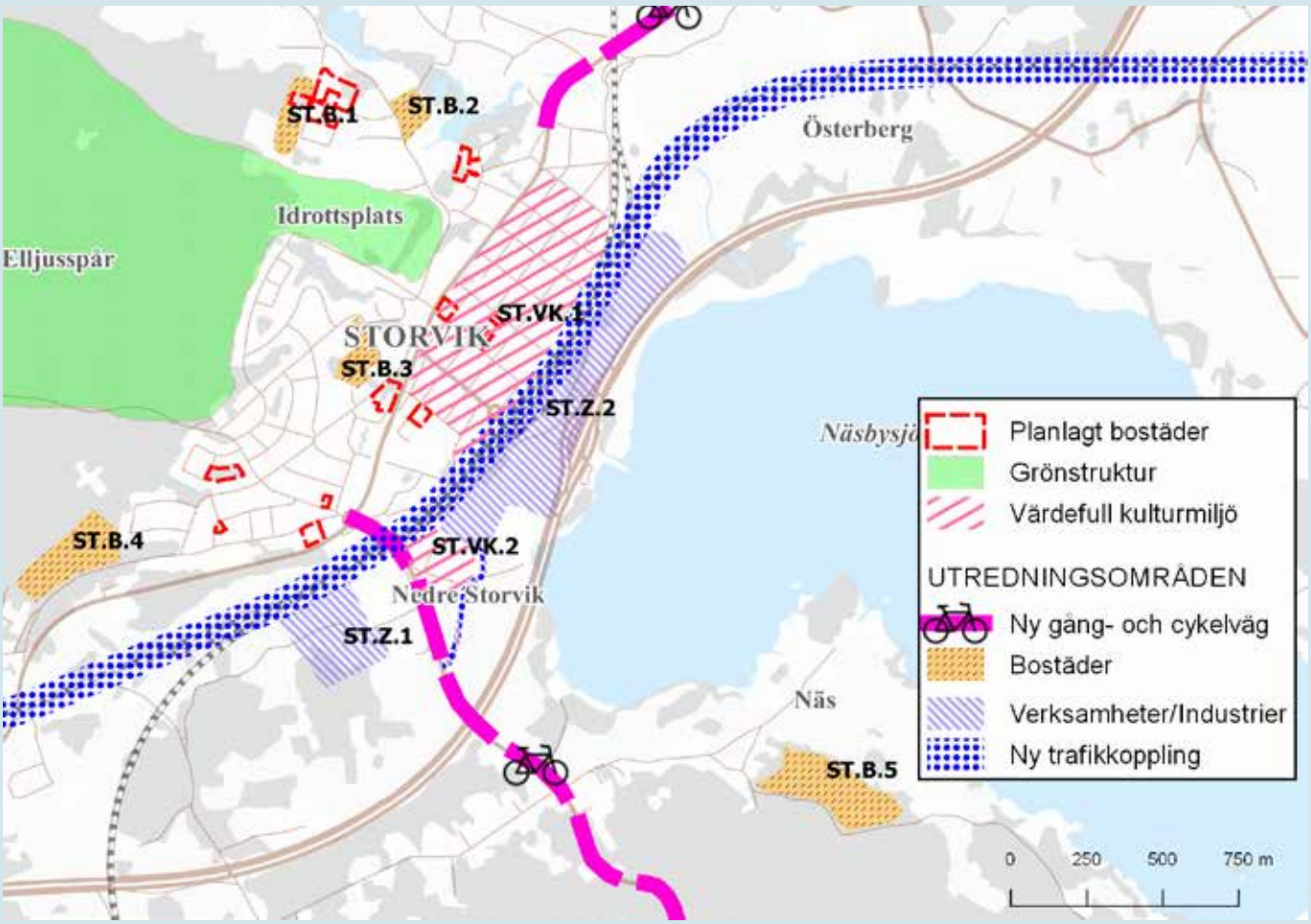

Bostäder (B)

Storvik ligger inom ett prioriterat stråk för bebyggelseutvecklingen i Sandvikens Kommun (se kapitel 5 *Allmänna intressen* under rubrik *Byggd miljö*.).

I centrala Storvik kan ny bebyggelse tillkomma genom omvandling av centralt belägna industri- och verksamhetsområden samt stora parkeringsområden. Ett flertal obebyggda tomter finns också för framtida bebyggelseförtätning.

Centralt i Storvik är det lämpligt att bygga anpassade bostäder som möjliggör för äldre att bo kvar i sin hembygd.

I omkringliggande byar finns möjlighet till förtätning samt eventuellt komplettering av bostäder.

Ett område väster om Hedängskolan är ett möjligt utredningsområde för en framtida bebyggelse. Förtätning av flerbostadshus kan utredas i närheten av befintliga sådana.

Hästhållning är möjlig strax utanför tätorten i närheten av befintlig sådan.

Efterfrågan på bostäder kan komma att öka i Storvik om näringslivet utvecklas enligt planen, vilket är positivt för såväl Storvik som Sandvikens Kommun. Tillgången på områden för bostäder är god.

Utöver planlagda områden för ny bebyggelse föreslås följande nya utredningsområden:

ST.B.1 Vimurs Lisas väg. Komplettering med ny småhusbebyggelse, cirka 5 tomter.

ST.B.2 Vallbyvägen. Komplettering med ny småhusbebyggelse alternativt radhus.

Beaktande: Flytt av väg, strandskydd.

ST.B.3 Furuvägen. Komplettering med bebyggelse av flerbostadshus.

Beaktande: Hänsyn till buller.

ST.B.4 Övre Storvik. Komplettering med ny småhusbebyggelse, cirka 20 tomter.

Beaktande: Hänsyn till buller.

ST.B.5 Näs. Komplettering med cirka 16 tomter.

Verksamheter (Z)

I Storvik finns goda möjligheter för en utveckling av näringslivet. Storvik har en mycket god infrastruktur. Det geografiska läget vid en järnvägsknutpunkt och E16 är strategiskt värdefullt ur ett logistikperspektiv. Storvik har ett utvecklingsbart banområde som passar bra som uppsamlingsplats och avlastning för Gävle hamn, bara 30 minuter bort. Läget är extra attraktivt sedan E4:an byggdes om och Storvik fick motorväg till Stockholm och Sundsvall.

Följande förslag till utvecklingsområden föreslås utredas:

ST.Z.1 ABB-området.
Utredningsområde för industri i anslutning till befintlig verksamhet, väster och söder om ABB:s lokaler utefter järnvägen. Detaljplan finns för den östra delen av området vilken anger industriändamål. Marken inom området är belägen invid såväl järnväg som motorväg och lämpar sig därför för etablering av logistikföretag. Vid utformningen av det nya området är det viktigt att beakta möjligheterna att utöka antalet spår på järnvägen, såväl västerut som söderut.

Transporter till och från området går i nuläget förbi bostäder via en bro till Hoforsvägen för att komma ut på E16. När området tas i anspråk kommer till viss del jordbruksmark att tas i anspråk. Läget har en unik fördel i och med närhet till såväl järnväg som motorväg och det kan därför anses motiverat. Mycket av bebyggelsen kan också förläggas inom skogsmark i den sydvästra delen av området.

ST.Z.2 Logistiknav Mariavägen. Området vid rastplats Näsbysjön i anslutning till järnvägen och E16, anges som utredningsområde för framtida verksamheter då kommunikationsläget är utomordentligt bra. Detaljplan finns inte för området.

Den största delen av området omfattas av länsstyrelsens ”Bevarandeprogram för odlingslandskapet”. Området omfattas delvis av det generella strandskyddet på 100 meter för Näsbysjön. Enligt en översiktlig behovsbedömning finns i området inte några särskilda intressen som omfattas av skydd gällande naturvård, hälsa och säkerhet eller statliga intressen. Området berörs även av generellt strandskydd, men särskilt skäl för upphävande finns, väl avgränsat från stranden genom E16 (kap. 18c punkt 2 miljöbalken).

En detaljplan för området ska upprättas innan exploatering tillåts.

De närmaste bostäderna ligger väster om området. I övrigt inga bostäder i närheten.

Beaktande ST.Z.1 och ST.Z.2: Hänsyn till omgivande bebyggelse ska tas utifrån buller genom en större trafikmängd. Hänsyn ska också tas till fornlämningar, översvämningsrisk och farligt gods. De nya verksamheterna kan skapa en större bullerpåverkan, vilket är viktigt att ta hänsyn till utifrån befintliga bostäder.

Kommunikation

Biltrafik

Korsåvägen är hårt belastad av timmerbilar som kör rakt igenom ett villaområde. Alternativ väg bör utredas.

De utredningsområden som föreslås för näringslivet ska ha tillgång till E16 och/eller järnvägen för att i möjligaste mån säkerställa att tunga transporter inte går genom centrala Storvik. Lämplig väg och/eller järnvägsanslutning samt övriga frågor får utredas i senare skede.

Bra logistik som medför färre tunga transporter inne i kommundelarnas centrala delar medför en bättre och säkrare miljö för innevånarna samt miljövinster i form av lägre koldioxidutsläpp.

Gång- och cykelvägar

För att bättre knyta ihop Storvik och Kungsgården, samt ge möjlighet till pendling med cykel mellan orterna, anser Sandvikens Kommun att en ny gång- och cykelväg på väg 522, Ovansjövägen, bör anläggas. Väg 522 är cirka 11 meter bred på sträckan, vilket möjliggör både körfält för bil samt gång- och cykelbana. Gång- och cykelväg Storvik-Kungsgården är av kommunen prioriterad till länstransportplanen.

Mark reserveras för gång- och cykelväg mellan Storvik och Gästrike-Hammarby.

Centrum och mötesplatser

Storviks centrum som mötesplats samt grönområden bör utvecklas och förstärkas.

Skydd av värdefull kulturmiljö

ST.VK.1 Centrala Storvik med dess rutnätsplan ska bevaras genom placering av bebyggelsen på traditionellt sätt. Posthuset och de små radhusen vid järnvägsstationen omfattas av skyddsbestämmelser (Q) i detaljplan vilket pekar på deras värde för helheten. Övriga byggnader inom området bör förses med skyddsbestämmelser.

ST.VK.2 I Nedre Storvik kommer inte ny bebyggelse att medges annat än som komplettering till den befintliga. Krav ställs då på att byggnaderna placeras och utformas med särskild hänsyn till landskapsbild och kulturvärden.

Natur, grönstruktur och rekreation

Bättre tillgänglighet till Näsbysjön bör utredas i samband med hanteringen av utredningsområde för verksamheter vid E16. I Storvik finns värdefulla områden för friluftsliv som bör tas hänsyn till vid framtida planläggning

Teknisk försörjning

Vatten- och avloppsnätet är välutbyggt. Befintligt ledningsnät har bristande standard. Fjärrvärmenätet täcker nästan hela Storvik. Bredband finns att tillgå.

Miljö och risker

Hänsyn ska tas till översvämningsrisker samt ras-, skred- och erosionsrisker vid framtida planläggning och bygglovsprövning vid Näsbysjön. Läs mer i kapitel *5 Allmänna intressen* (under *Miljö- och riskfaktorer*).

Riktlinjer för Storvik

Bostäder

I Storvik ska ny bostadsbebyggelse i första hand ske som:

- Komplettering till och förtätning av befintlig bebyggelse.

Kulturmiljö

- Värdefulla kulturmiljöer ska skyddas och värnas.
- Storviks rutnätsplan ska värnas genom placering av byggnader på traditionellt sätt.

Natur, grönstruktur och rekreation

- Värdefulla grönområden ska värnas och ges möjlighet till utveckling.
- Tätortsnära grönområden ska värnas i planeringen.

Kommunikationer

- Reservera mark för gång- och cykelväg mellan Storvik och Gästrike-Hammarby.
- Verka för anläggande av gång- och cykelväg Storvik-Kungsgården.
- Stärka kopplingen till Näsbysjön från centrum.

Verksamheter

- Etablering av industri hänvisas i första hand till mark som redan tagits i anspråk.
- Nyetablering av offentlig och kommersiell service hänvisas i första hand till mark som redan tagits i anspråk.

Korsikabadet är Kungsgårdenbonas oas vid vattnet.

ORTSFÖRDJUPNING

KUNGSGÅRDEN

Kungsgården ingår i ett prioriterat stråk för bostadsutveckling i kommunen. Här finns ett rikt utbud av fritidsaktiviteter och god service. Läget mellan Storsjön och E16 samt närheten till städerna Sandviken, Gävle och Falun är en styrka. Kungsgården har goda möjligheter att utvecklas som ort med viss service.

STRATEGIER FÖR KUNGSGÅRDENS UTVECKLING

Kungsgården utvecklas som attraktiv ort för boende och företagande genom att:

- **attraktiva bostadsområden i naturnära lägen skapas**
- **de mindre byarna förtätas**
- **ett samlat verksamhetsområde med gynnsamt läge ur trafiksynpunkt skapas vid E16**
- **behovet av pendlarparkering undersöks**
- **nytt campingområde med marina utvecklas vid Korsika**
- **kommunen verkar för en gång- och cykelväg mellan Kungsgården och Storvik, denna prioriteras av kommunen till länstransportplanen.**
- **mark reserveras för gång- och cykelväg Kungsgården-Åshammar**

Historik och beskrivning av orten

En stor del av Kungsgården omfattas av länsstyrelsens bevarandeprogram för odlingslandskap.

Bakgrund

Kungsgårdentillhör Ovansjö socken och ligger vid Storsjöns norra strand, en mil väster om Sandvikens tätort.

I Kungsgården med Hillsta bor i dag cirka 750 personer, en siffra som beräknas öka i samband med att kommunens totala befolkningsmängd förväntas bli större.

Första gången som namnet Kungsgården nämndes i skrift var redan 1293. Kungen hade så kallade kungsgårdar på olika platser runtom i landet. En av dem var den nuvarande herrgården i Kungsgården, och det är därifrån som namnet kommer.

Bebyggelse

Bebyggelsen har en radbykaraktär med en stjärnliknande struktur. Med utgångspunkt från Ovansjövägen samlas bebyggelsen kring byvägarna.

Ursprungligen är bebyggelsen förlagd längs med de två stora gatorna Ovansjövägen och Korsikavägen. Här kompletteras äldre fastigheter med bebyggelse från 50-, 60- och 70-talet. Längs med Korsikavägen övergår bebyggelsen från flerbostadshus i norr till bygator av äldre slag i söder. Korsikavägen korsas av järnvägen där den tidigare järnvägsstationen stod. I dag finns här mindre industrier och verksamheter.

Bebyggelse förlagd till mindre byar i kringområdena består till stor del av fritidshus, villabebyggelse och hästgårdar byggda under 1900-talets senare hälft.

Kulturmiljövärden

Kungsgården är rikt på fornminnen, vilket tyder på att det under lång tid har varit aktiviteter i området. De första bosättningarna i trakterna kring Kungsgården kan dateras till cirka 3 000 före Kristus.

Ovansjö kyrka byggdes redan på 1200-talet. Tids nog ansågs kyrkan för liten och byggdes därför om. Invigningen av den nya kyrkan skedde år 1763.

Det finns ett antal fornminnen i omgivningen kring Kungsgården. Här har man bland annat funnit yxor och pilspetsar från tiden mellan yngre och äldre stenåldern.

Kungsgårdens herrgård och miljön i kringområdet anses ha ett mycket högt kulturhistoriskt värde. Det gäller även för Ovansjö kyrka och prästgården som ligger i närheten.

Korsika utgör en del av Åsens by. Här finns en struktur av radbykaraktär bestående av gårdar som är väldigt väl bevarade och därför också väldigt värdefulla ur kulturhistorisk synpunkt.

I Åttersta by, norr om Kungsgårdens samhälle, finns äldre bybebyggelse som är mycket välbevarad och har särskilt högt kulturhistoriskt värde. Här finns stora gårdar, men också mindre torp och backstugor.

Verksamheter och småindustri

I Kungsgården är verksamhetsområden med mindre industrier utspridda på fyra områden. En stor bilskrot finns på den östra sidan av orten, mindre verksamheter vid järnvägsövergången, verkstäder och däckfirmor längs med E16 samt återvinning och maskinfirma vid Norvägen. I området Mom finns Granngården. Inom närodlat finns Gustafsängs handelsträdgård.

Grönstruktur

Mellan bostadsområdena i Kungsgården finns en hel del grönområden och öppna landskap. I anslutning till herrgården finns ett naturområde med kullen ”Tallbacken” som är en populär besöksplats.

Intill den östra avfarten från E16 finns ortens ridcentrum med stallbyggnad och ett flertal rast- och beteshagar.

I Kungsgårdens södra del finns öppna odlingslandskap, skogsområden och rekreationsområde i form av ortens enda badplats, Korsikabadet. Storsjön omfattas här av det generella strandskyddet på 100 meter.

Kungsgårdens motionsspår finns i ortens västra delar, inkilat mellan bostadsområden, E16 och skogsområden.

En stor del av Kungsgården, samt det omgivande

landskapet, omfattas av ett bevarandeprogram för odlingslandskap framarbetat av länsstyrelsen. Söder om Kungsgården mot Hammarby ligger ett riksintresse för naturvård. Sydöst om Hillsta och Se by ligger naturreservatet Långängarna.

Torg/mötesplatser

Kungsgårdens centrum ligger längs Ovansjövägen och parallellgatan Sandbackagatan. Den tydligaste mötesplatsen i Kungsgården är matvarubutiken, där det bland annat finns postombud och en busshållplats. Berglunds bageri har servering och möjlighet till möten.

Service

I Kungsgården finns relativt gott om service, både kommersiell och offentlig.

Vid Norråsvägen ligger vård- och omsorgsboendet Ovansjögården. Bredvid ligger gruppboendet Borrsjöå.

Kungsgårdens skola, F-6, byggdes 1972 och ingår i Ovansjö rektorsområde. Intill ligger en förskola för barn i åldrarna ett till fem år.

Övrig offentlig service består bland annat av idrottsplats, ridskola, kyrka och återvinningscentral.

Kommersiell service finns i form av camping, vandrarhem, livsmedelsaffär samt ett par mindre butiker och småindustrier.

Kollektivtrafiken i Kungsgården utgörs av regionbussar och förbindelser med bland annat Falun, Sandviken och Gävle.

Kommunikationer

Ovansjövägen är huvudstråket genom byn med bebyggelse på båda sidor av vägen. Här finns både bostäder och diverse service.

Ovansjövägen är det mest trafikerade stråket och ansluter till orten via E16 i öster och väster. Längs med Ovansjövägen finns gång- och cykelbanor på båda sidor av vägen.

Korsikavägen är det andra större stråket i Kungsgården. Vägen löper söderut genom orten och avslutas vid Korsikabadet.

Landmärken

Ovansjö kyrka ligger mitt i Kungsgården och är väl synlig från E16. Även vattentornet, som ligger högt vid skogspartiet vid motionsspåret, är ett landmärke som kan ses på långt håll.

Kort om Kungsgården

INVÅNARE

759 i tätorten *(2017-12-31)*

BEFOLKNINGSUTVECKLING

KÖNSFÖRDELNING

- 49 % kvinnor
- 51 % män

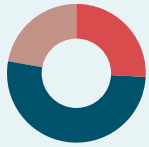

ÅLDERSFÖRDELNING

- 0-19 år 27%
- 20-64 år 52%
- 65- år 21%

FÖRVÄRVSARBETANDE (2015)

- 80,2 % i åldersgruppen 20-64 år

EFTERGYMNASIAL UTBILDNING (2015)

- 20,8 % i åldersgruppen 20-64 år

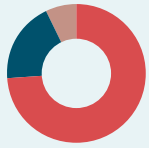

BOENDEFORMER

- Småhus 74 procent
- Hyresrätter 19 procent
- Bostadsrätter 7 procent

OFFENTLIG SERVICE

F-6-skola, förskola samt vård- och omsorgsboende.

Kungsgårdens styrkor och svagheter

Kungsgårdens starka och svaga sidor, samt möjligheter och hot, har i ett tidigt skede av processen bakom översiktsplanen analyserats i en dialog där ortsbefolkningen medverkat. Metoden som använts är en förenklad så kallad SWOT-analys.

De styrkor som framhölls var framför allt billigt boende, bra skola, förskola, service och busstrafik, närhet till E16, Storsjön och anrik historia. De svagheter som lyftes fram var bland annat avsaknad av tågstation, utspridd bebyggelse, mycket fornlämningar som försvårar förtätning, järnvägsbarriär mot vattnet och nära men långt till Sandviken.

De möjligheter som lyftes fram var bland annat bo på landet-trend, möjlighet till rikt friluftsliv, nära till vatten, utveckling av industriområden samt kommunikationer – bredband och järnvägsstopp.

Det hot som identifierades var i första hand utflyttning och avfolkning, minskad service och extern handel.

Framtida markanvändning i Kungsgården

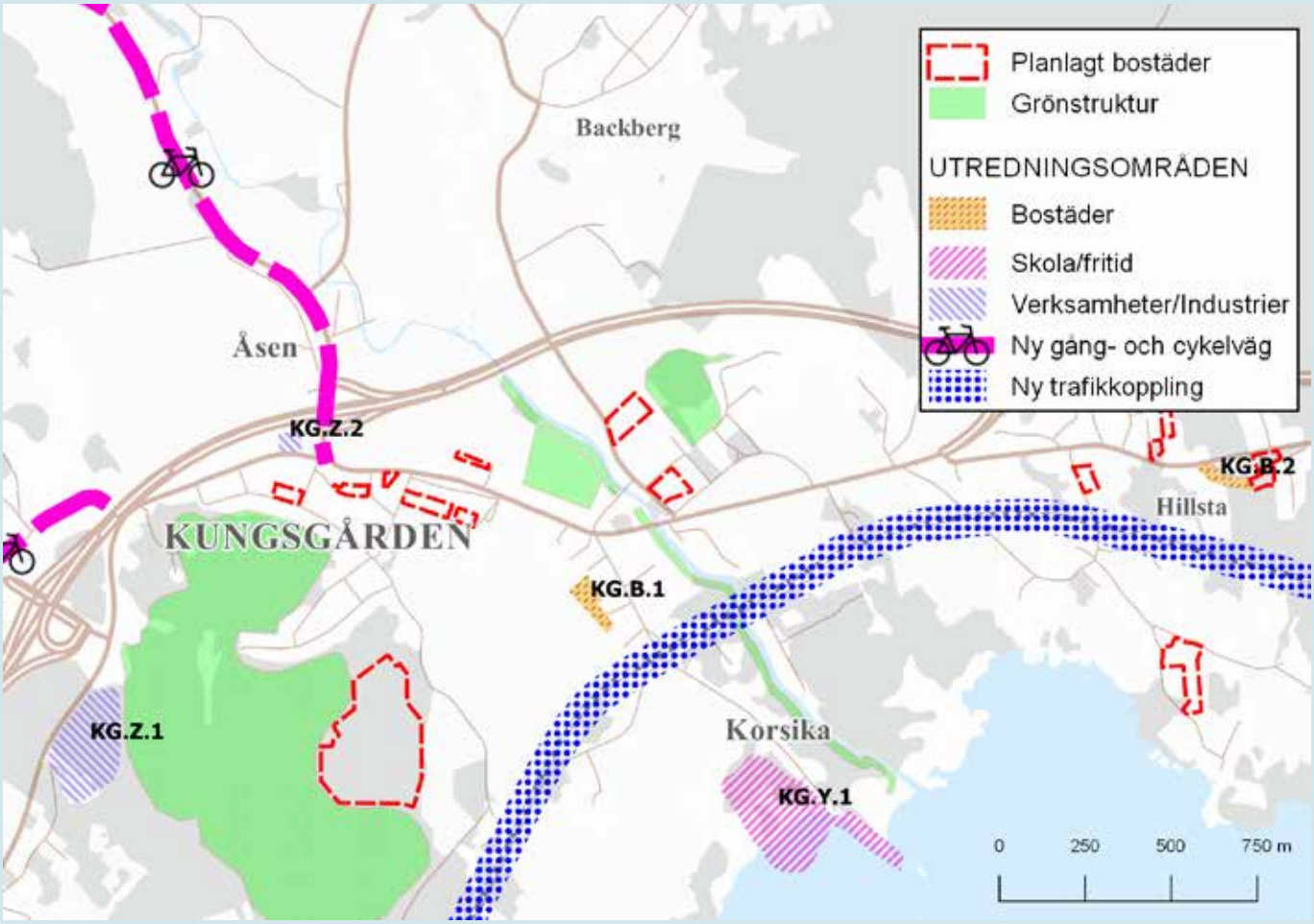

Bostäder (B)

Kungsgården ligger efter ett prioriterat stråk för kommunens bebyggelseutveckling. Se kapitlet *Byggd miljö*.

Målsättningen är att skapa attraktiva bostadsområden i naturnära lägen samt förtäta de mindre byarna. Nuvarande planberedskap för nya småhus är god. Områden som redan är planlagda bidrar till förtätning av ortens centrala delar där bostäder kan kombineras med handel. Detta för att tydligare förstärka känslan av vad som är Kungsgårdens centrum.

Det finns områden för bostäder planlagda i mindre byar som Hillsta och Se, samt i anslutning till Ovansjögården som ligger inom ett område där det är nära till service, naturmark
och landsbygd.

KG.B.1. Utredningsområde för bostäder, flerfamiljshus, cirka 20 lägenheter.

Beaktande: Hänsyn ska tas till översvämningsrisk samt buller från järnväg.

KG.B.2. Utredningsområde för bostäder, småhus, cirka fyra tomter. Komplettering och förtätning. Det finns redan planlagda områden kring Hillsta. Det föreslagna området ses som en naturlig del av områdets utveckling.

Beaktande: Hänsyn ska tas till buller från järnväg och väg.

Verksamheter/industri (Z)

KG.Z.1. Utredningsområden för verksamheter/industri. Tre områden för verksamheter föreslås väster om orten i nära anslutning till E16. Läget är gynnsamt utifrån trafikaspekter.

Beaktande: I fortsatt planering av området ska hänsyn tas till den befintliga trafiklösningen och eventuell utveckling av denna.

Utveckling friluftsliv (Y)

KG.Y.1 Utvecklingsområde för camping, småbåtshamn, bad med mera.

En ny plats för campingområdet föreslås strax nordväst om Korsikabadet. Här finns närhet till badstrand, gång- och cykelvägar, naturmark och bra möjligheter till vidareutveckling.

En marina med båtplatser, restaurang och viss handel gör campingen till ett mer attraktivt besöksmål samtidigt som det ger båtlivet en målpunkt.

Utökade möjligheter för båtplatser föreslås vid Storsjön. Befintlig badplats ska bevaras och hänsyn tas vid framtida planläggning.

Ytor för offentlig service finns. Utveckling av offentlig service kan med fördel förläggas i detta område.

Området är ett LIS-område, d.v.s. viktigt för landsbygdsutveckling, se kapitel 4 *Landsbygdsutveckling*.

Beaktande: Strandskydd och översvämningsrisk.

Kollektivtrafik

KG.Z.4 Utvecklingsområde för framtida behov av parkering.

Behovet av en pendlarparkering bör utredas vidare. Förslag på markreservat redovisas.

Beaktande: Strandskydd.

Gång- och cykeltrafik

Två nya länkar i det övergripande gång- och cykelnätet berör Kungsgården. En till Storvik och en till Åshammar. För att bättre knyta ihop Kungsgården och Storvik, samt ge möjlighet till pendling med cykel mellan orterna, bör en ny gång- och cykelväg anläggas utmed väg 522, Ovansjövägen. Väg 522 är på sträckan cirka elva meter bred, vilket möjliggör både körfält för bil samt gång- och cykelbana. Gång- och cykelväg mellan Kungsgården-Storvik är av kommunen prioriterad till länstransportplanen. Mark reserveras för möjlig gång- och cykelväg mellan Kungsgården-Åshammar.

Natur, grönstruktur och rekreation

Befintlig grönstruktur bör bevaras. Området vid Åsen har har av länsstyrelsen pekats ut som värt att bevara i programmet för jordbrukslandskap.

Teknisk försörjning

Samtliga nya bebyggelseområden som föreslås ligger i anslutning till kommunalt vatten och avlopp. Befintlig bebyggelse i Hillsta ingår i verksamhetsområde för allmänt VA. När det gäller Se finns behov av ytterligare utredning för VA-lösningar.

Bredband via fiber finns draget till orten.

Möjligheter finns att ansluta samtliga föreslagna områden till elnätet.

Riktlinjer för Kungsgården

Bostäder

- Ny bostadsbebyggelse ska i första hand tillkomma som komplettering till och förtätning av befintlig bebyggelse i attraktiva lägen.

Kulturmiljö

- Värdefull kulturmiljö ska skyddas och värnas.

Natur, grönstruktur och rekreation

- Värdefulla grönområden ska värnas och ges möjlighet till utveckling.
- Tätortsnära grönområden ska värnas i planeringen.

Kommunikationer

- Verka för anläggande av gång- och cykelväg Kungsgården-Storvik.
- Reserva mark för gång- och cykelväg Kungsgården-Åshammar.

Verksamheter

- Ge möjlighet till nyetableringar.
- Ge möjlighet till att samla offentlig service.

Mötesplatser och centrum

- Centrum- och servicefunktioner samlas i huvudsak i centrala stråk i Kungsgården.

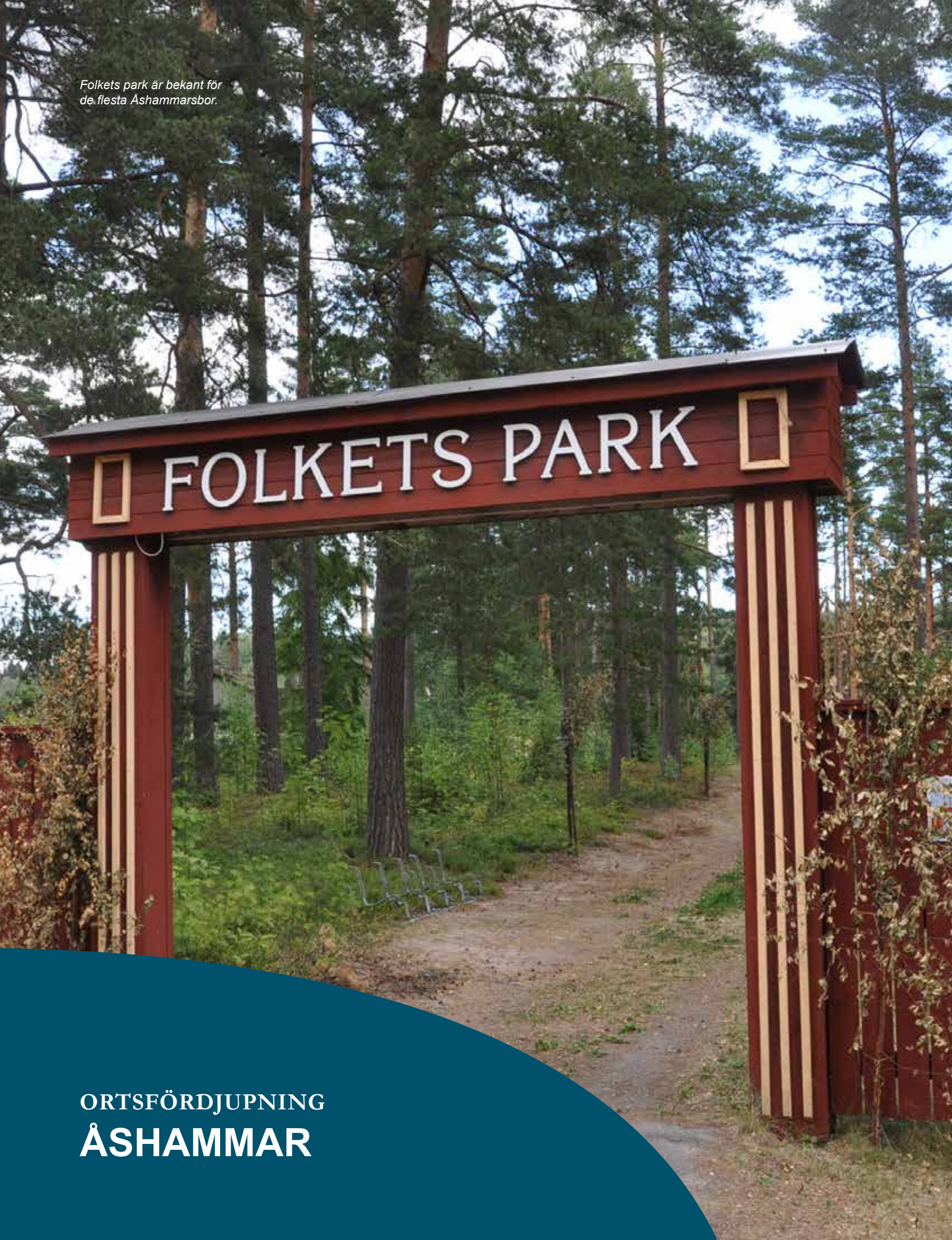

Folkets park är bekant för de flesta Åshammarsbor.

ORTSFÖRDJUPNING

ÅSHAMMAR

Åshammar är en ort med stark företagartradition, så kallad ”Gnosjöanda”. I tätorten bor bor närmare 600 personer och närheten till Sandviken är en styrka. Föreningslivet spelar en viktig roll i Åshammar och Alsjön betyder mycket för rekreations- och friluftslivet. Tillgången till redan planlagd mark för bostäder är mycket god. Viss samhällsservice finns redan i dag på orten och Åshammar har goda förutsättningar att utvecklas.

STRATEGIER FÖR ÅSHAMMARS UTVECKLING

Åshammar utvecklas som attraktiv ort för boende och företagande genom att:

- **Alsjön med kringliggande mark utvecklas som rekreationsområde med bibehållen grönstruktur**
- **bostäder med attraktiva lägen möjliggörs**
- **den goda tillgången på redan planlagd mark för bostäder utnyttjas**
- **mark reserveras för gång- och cykelväg Åshammar-Kungsgården**

Kort om Åshammar

INVÅNARE

566 personer i tätorten *(2017-12-31)*

BEFOLKNINGSUTVECKLING

KÖNSFÖRDELNING

- 46 % kvinnor
- 54 % män

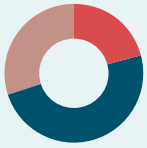

ÅLDERSFÖRDELNING

- 21 % 0-19 år
- 49 % 20-64 år
- 30 % 65- år

FÖRVÄRVSARBETANDE (2015)

- 80,1 % i åldersgruppen 20-64 år

EFTERGYMNASIAL UTBILDNING (2015)

- 16,7 % i åldersgruppen 20-64 år

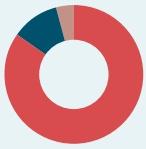

BOENDEFORMER

- Småhus 84 procent
- Hyresrätter 11 procent
- Bostadsrätter 4 procent

OFFENTLIG SERVICE

Alsjöskolan F-3

Historik och beskrivning av orten

Bakgrund

Åshammar ligger 15 km nordväst om Sandviken. Namnet signalerar att det historiskt bedrivits järnhantering på orten. Platsen var idealisk för industri eftersom Borrsjöån kunde förse sågverken, kvarnarna och hamrarna med driftkraft. Även på senare tid har Åshammar präglats av en stark företagaranda och med många företagär verksamma på orten, exempelvis Bufab, hyvleri, fönsterfabrik, snickeri och härdverkstad. Det finns en liten byskola (F-3) med förskola, idrottshall, motionsspår, bibliotek, pizzeria, kiosk och livsmedelshandel.

Bebyggelse

Bostadsbebyggelsen ligger placerad efter Svärdsjövägen. Åshammar har en långsmal struktur som resultat av vägens och åsens betydelse för ortens framväxt. Bostäderna består till största delen av villor, men kring ortens centrala delar finns också enstaka flerbostadshus. Sedan 1980-talet har bostadsbyggandet i Åshammar stått ganska stilla.

Kulturmiljövärden

Bygden har varit befolkad i ungefär 4 000 år. För detta finns det bevis då man i området bland annat funnit stenyxor från denna tid.

I Uhrfors Bruk pågick järnframställning, och senare hästskotillverkning, från mitten av 1700-talet och 200 år framåt.

Värdebärare för området är den äldre radbystrukturen längs med åsen, de traditionella byggnadsskicken där det finns bevarat, och de äldsta delarna med missionshus som i dag är i privat ägo.

Verksamheter och småindustri

Historiskt sett har industrin i Åshammar legat vid järnvägen eller Borrsjöån. Två renodlade verksamhetsområden finns i den norra delen av Åshammar. I övrigt finns mindre verksamheter och småindustri utspridd över orten.

Grönstruktur

Omgivande landskap och skogar ger god tillgång till grönområden. Vid skolområdet söder om Svärdsjövägen ligger Alsjön som är en populär plats för rekreation. Sjön har kommunal badplats med brygga och handikappanpassad toalett.

Borrsjöåns strandzon, Häkenberget, med fina utsiktsplatser samt Alberget är andra viktiga grönområden. Vid Albergets sluttning finns strövområde och elljusspår med stor betydelse för orten.

Torg/mötesplatser

Vid Åshammars centrum finns ett mindre torg. Det ligger bakom bostäder och en parkering och kan därför vara svårt att upptäcka från Svärdsjövägen. Mötesplatser i Åshammar är Alsjöns badplats, Alsjöns IP samt Folkets park.

Service

Åshammars skola heter Alsjöskolan och är en F-3-skola. I samma område finns Åshammars förskola och gymnastikhall.

Närmaste omsorgsboende finns i Kungsgården. Vid torget finns restaurang, bibliotek och mindre dagligvaruhandel. För övrig service hänvisas Åshammarsborna i första hand till Kungsgården eller Sandviken.

Åshammar har tillgång till regional kollektivtrafik.

Kommunikationer

Huvudstråket genom orten, Svärdsjövägen, utgår från Kungsgården i söder och fortsätter mot Svärdsjö i Dalarnas län. Svärdsjövägen är belastad av tung trafik och upplevs som störande. Gång- och cykelväg finns längs Svärdsjövägen.

Åshammars styrkor och svagheter

Åshammars starka och svaga sidor, samt möjligheter och hot, har i ett tidigt skede av processen bakom översiktsplanen analyserats i en dialog där ortsbefolkningen medverkat. Metoden som använts är en förenklad så kallad SWOT-analys.

De styrkor som framhölls var framför allt närhet till naturen, starkt föreningsliv, fin skolmiljö och bibliotek samt industrier som ger arbetstillfällen. De svagheter som lyftes fram var bland annat bristande service och anonymt centrum, dåliga bussförbindelser och tung trafik genom orten.

De möjligheter som lyftes fram var bland annat naturnära boende, skola och ungdomsgård för de yngre, förbättring av kommunikationer – bredband samt ny gång- och cykelväg till Kungsgården. De hot som identifierades i första hand var utflyttning, nedläggning av skola, minskad service och färre arbetstillfällen.

Framtida markanvändning i Åshammar

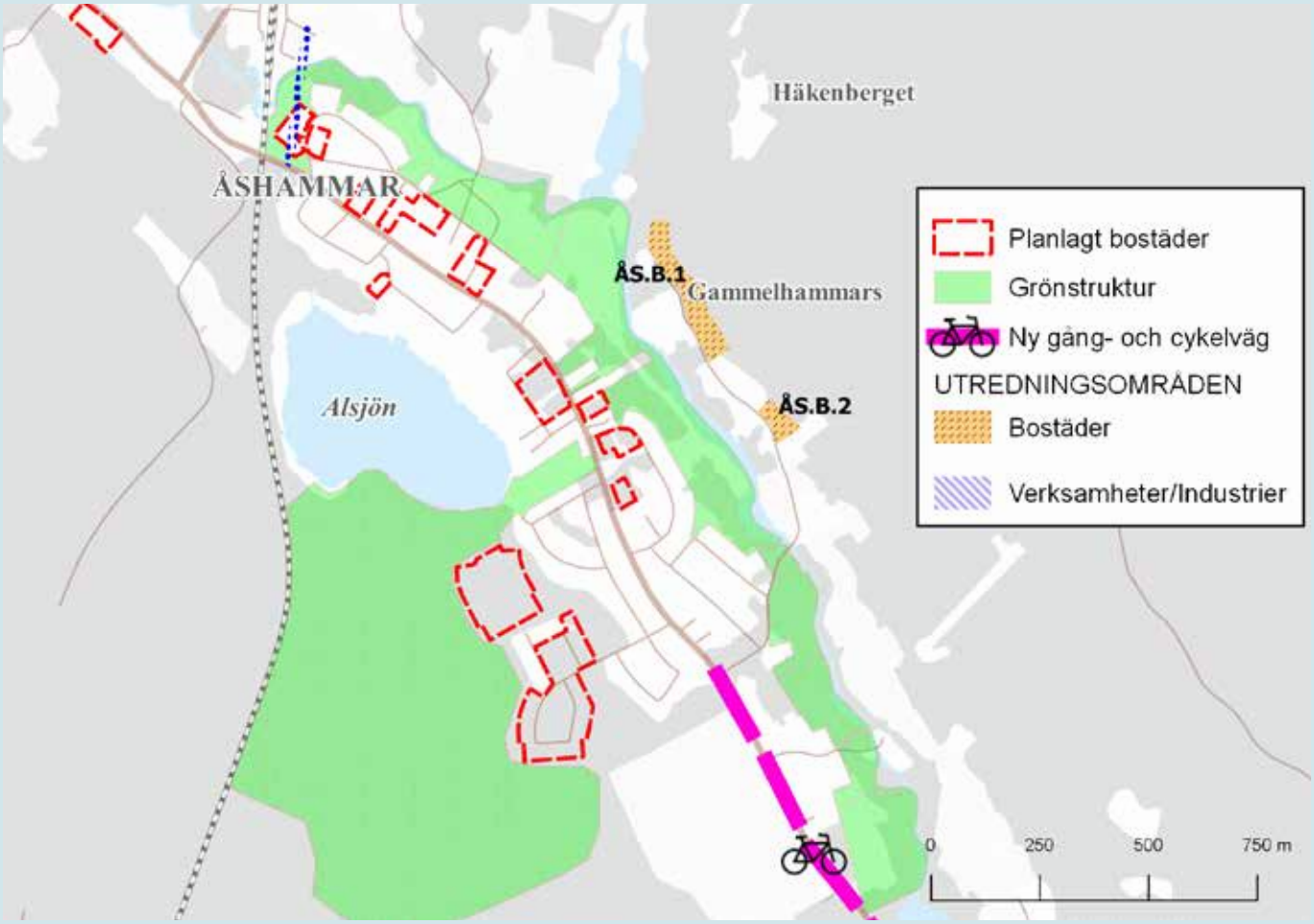

Bostäder (B)

I Åshammar finns elva planlagda områden för sammanlagt 122 bostäder. De flesta av dessa områden kan rymma radhus och villabebyggelse, men i centrum finns också planer för flerbostadshus. I de flesta av de planlagda områdena finns redan utbyggd infrastruktur.

På Gammelhammarvägen ges förslag till ny bebyggelse, då som komplettering till befintliga gårdar. Detta område omfattas delvis av strandskydd.

ÅS.B.1. Utredningsområde nya bostäder
Komplettering med ny småhusbebyggelse, cirka åtta tomter. Området är ett LIS-område, d.v.s. viktigt för landsbygdsutveckling, se avsnitt 4 *Landsbygdsutveckling.*

Beaktande: Naturvärden, strandskydd.

ÅS.B.2. Utredningsområde nya bostäder
Komplettering med ny småhusbebyggelse, cirka två tomter. Området är ett LIS-område, se avsnitt 4 *Landsbygdsutveckling.*

Beaktande: Naturvärden, strandskydd.

Verksamheter

Eftersom planberedskap för nyetablering av verksamheter anses vara god, föreslås inga ytterligare industriområden i Åshammar.

Trafik (Z)

En vägförening sköter driften av samtliga vägar i Åshammar.

De tunga transporterna till och från industriområdet vid Bakfallsvägen har sedan 1980-talet varit ett problem. För att underlätta passagen för tunga industritransporter föreslås fortsatt utredning av en ny väganslutning som ansluter till nuvarande industriområde.

ÅS.Z.1 Utredningsområde för verksamhet, ny väg.

Gång- och cykelvägar

Mark reserveras för gång- och cykelväg Åshammar-Kungsgården.

Natur, grönstruktur och rekreation

Idrottsföreningen i Åshammar planerar att anlägga ett nytt elljusspår söder om Alsjön med start vid idrottsplatsen. Förslag på bevarad grönstruktur finns runt Alsjön och planerat elljusspår. Såväl Häkenberget och Alberget föreslås som bevarad grönstruktur. Det finns även värdefull grönstruktur längs Borrsjöån utifrån natur och rekreation. Vid framtida planläggningar bör hänsyn tas till dessa områden.

Teknisk försörjning

Ingen fjärrvärmeanläggning finns på orten i dag. Kommunen har inga planer att bygga ut fjärrvärme i Åshammar.

Bredband via fiber finns draget och driftsattes under 2017.

För dricksvattenförsörjning har Åshammar en dricksvattentäkt samt en reservvattentäkt.

Riktlinjer för Åshammar

Bostäder

- Möjliggör bostäder i attraktiva lägen.
- Tillvarata den goda planberedskapen vid nybyggnationer av bostäder

Kulturmiljö

- Värna den äldre radbystrukturen längs med åsen, det traditionella byggnadsskicket där det finns bevarat samt de äldsta delarna med missionshus och skola.

Natur, grönstruktur och rekreation

- Utveckla rekreationsområdet vid Alsjön.

Kommunikationer

- Mark reserveras för gång- och cykelväg Åshammar-Kungsgården.

Verksamheter och service

- Ny etablering av offentlig och kommersiell service hänvisas i första hand till mark som redan tagits i anspråk.
- Etablering av industri hänvisas i första hand till mark som redan tagits i anspråk.

Jädraån passerar Järbo på sin väg söderut.

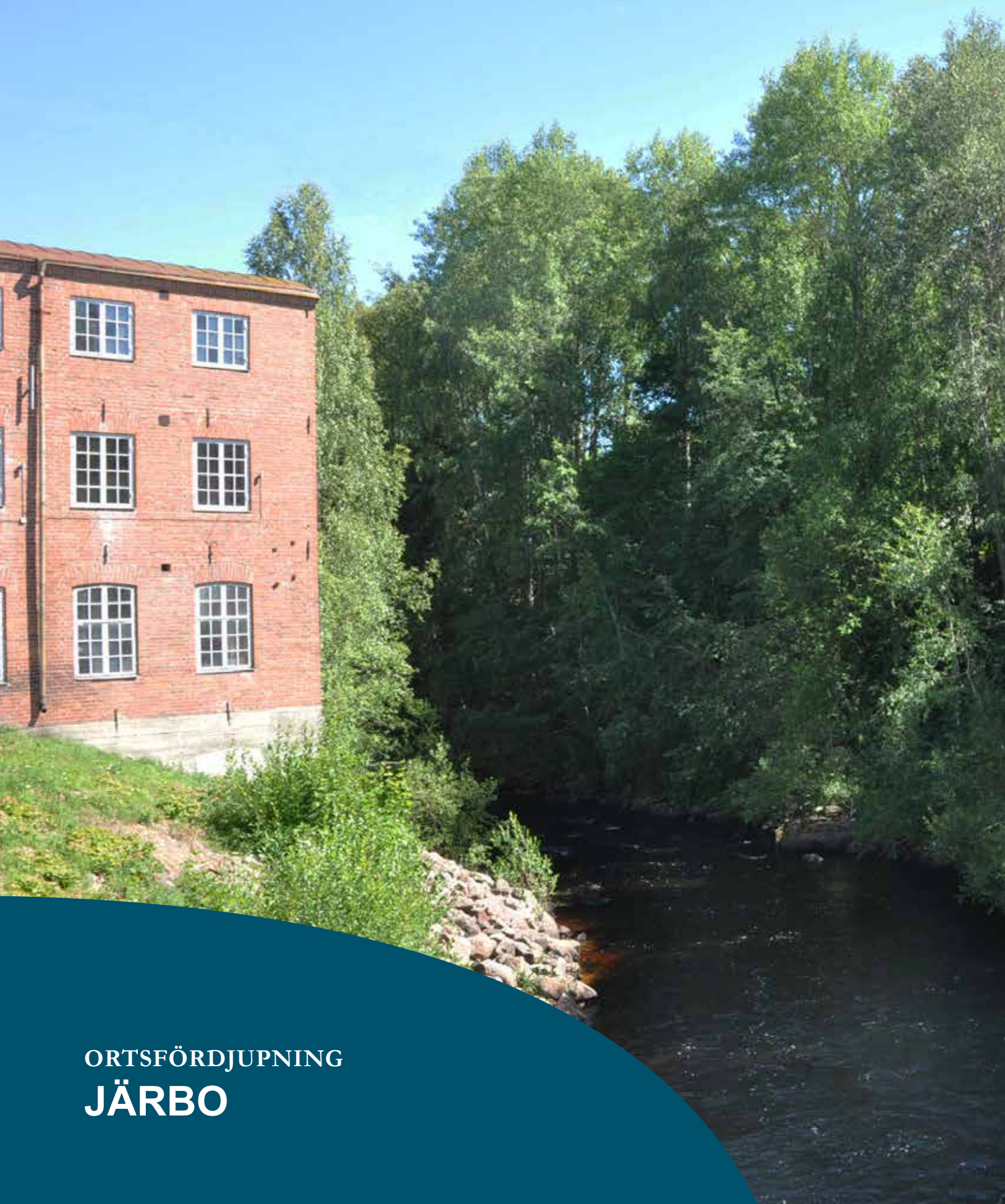

ORTSFÖRDJUPNING
JÄRBO

Järbo är av tradition en ort med många duktiga entreprenörer och ett starkt lokalt näringsliv. I tätorten bor cirka 1 600 personer och servicen är god. Järbo ligger 15 kilometer norr om Sandviken och ingår i ett prioriterat stråk för kommunens bebyggelseutveckling. Strax norr om Järbo ligger turistorten Kungsberget, Gästriklands mest populära resmål vintertid. Järbo har goda förutsättningar att utvecklas som serviceort.

STRATEGIER FÖR JÄRBOS UTVECKLING

Järbo utvecklas som serviceort och attraktiv ort för boende och företagande genom att:

- **tillgången på lediga lokaler och industrimark nyttjas för företagsetableringar**
- **nytt bostadsområde byggs nära skola och omsorg**
- **förutsättningarna för handeln förbättras**
- **skapa förutsättningar för nya verksamhetsområden**
- **skolområdet utökas**
- **mark reserveras för gång- och cykelväg Järbo-Jäderfors**

Kort om Järbo

INVÅNARE

1609 personer i tätorten *(2017-12-31)*

BEFOLKNINGSUTVECKLING

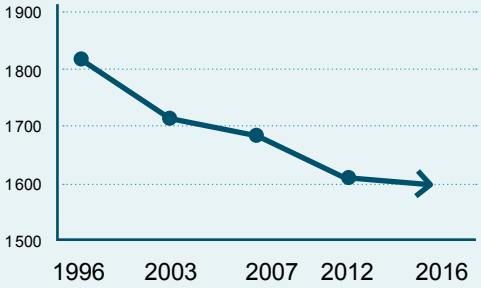

KÖNSFÖRDELNING

- 50 % kvinnor
- 50 % män

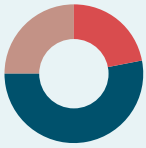

ÅLDERSFÖRDELNING

- 0-19 år 23%
- 20-64 år 51%
- 65- år 26%

FÖRVÄRVSARBETANDE (2015)

- 81,1 % i åldersgruppen 20-64 år

EFTERGYMNASIAL UTBILDNING (2015)

- 20,8 % i åldersgruppen 20-64 år

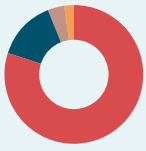

BOENDEFORMER

- Småhus 80 procent
- Hyresrätter 14 procent
- Bostadsrätter 4 procent
- Övrigt 2 procent

OFFENTLIG SERVICE

Gullhedskolan F-3.

Historik och beskrivning av orten

Bakgrund

Järbo tätort har vuxit fram ur en jordbruks- och bergsmansbygd som skapades i anslutning till Järbo station, vid Norra stambanan som öppnades 1876.

Den äldsta gårdsbebyggelse man har funnit i Järbo är från 1400-talet vid Ytter- och Överbyn. Invånarna försörjde sig då i första hand på skogsbruk och boskapsskötsel.

På 1600-talet flyttade folk från Finland till Järbo. Från mitten av 1600-talet bedrevs järnhantering. Stångjärn smiddes i Järbo på mitten av 1600-talet då tillgång till vattenkraft fanns via Jädraån.

Bebyggelse

Bebyggelsen i Järbo tätort består till största delen av villor, men här finns också utspridda flerbostadshus samt ett fåtal parhus och radhus. Bostadsbebyggelsen är främst placerad på båda sidor utefter Järbovägen och Kungsforsvägen med Jädraån som gräns österut.

Kulturmiljövärden

I Järbo finns ett flertal kulturhistoriska värden. Järbo kvarn är exempelvis ett kvarnområde med sammanhållen äldre bebyggelse. Det mesta av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen löper längs grusåsen i den norra sluttningen. Byarna Ytterbyn och Överbyn samt området kring Vreten anses också kulturhistoriskt värdefulla.

Verksamheter och småindustri

Järbo är känt för sin företagsamhet. Här finns många små och medelstora företag inom tillverkning, byggservice, handel och företagstjänster. Områden för verksamheter är utspridda runtom på orten med de största områdena i anslutning till järnvägen och vid Spelbovägen i väster. Mindre verksamheter finns också i anslutning till Kungsforsvägen som löper rakt genom orten.

Grönstruktur

I Järbo är det nära till naturen och gott om möjligheter till rekreation och friluftsliv. I de sydvästra delarna ligger ortens motionsspår samt idrottsplatsen. Det finns utmärkta spår för promenad, skidåkning, joggning och MTB. Det finns även en spårcentral I övrigt är Järbo en väldigt grön ort med gott om mindre skogbevuxna områden mellan bostadsområdena.

Järbo ligger nära Kungsberget som har blivit ett allt mer populärt område för friluftsliv, rekreation och idrott både sommar- och vintertid. Här finns, förutom skidbackarna, spårområden som används året om. Kungsberget är ett riksintresse för friluftslivet.

Torg/mötesplatser

Torg saknas i Järbo. Däremot finns gott om andra mötesplatser, bland annat livsmedelsbutik, restaurang, bibliotek och Folkets hus.

Service

Tillgången till service är god. Grundskolan heter Gullhedskolan och är en F-6-skola. I samma område ligger Gullhedens förskola med inriktning mot natur, miljö och hållbar utveckling. I närheten av skolan finns också ortens bibliotek.

I anslutning till Järbovägen ligger vård- och omsorgsboendet Åsgården med äldreboende och demensplatser. I de centrala delarna av Järbo finns bland annat livsmedelsbutik.

Järbo har tillgång till regional busstrafik. På vardagarna är förutsättningarna för pendling goda.

Kommunikationer

Järbovägen övergår till Kungsforsvägen i höjd med den södra infarten till Järbo. Ortens lokalgator utgår från Kungsforsvägen. Av dessa är Gullheden, som kopplar samman Kungsforsvägen med idrottsplatsen, samt Gullsjövägen, som leder till skolområdet, de stråk med mest flöden. Kungsforsvägen är starkt trafikerad, framför allt vintertid med trafik till Kungsbergets skidanläggning. Genom hela orten, längs Kungsforsvägen, finns gång- och cykelvägar som är separerade från bilvägen.

Landmärken

I Järbo finns ett antal landmärken. De mest utmärkande av dessa är vattentornet, som ligger på höjden i anslutning till Allmogevägen och Bagaregatan, samt Järbo kyrka.

Järbos styrkor och svagheter

Järbo starka och svaga sidor, samt möjligheter och hot, har i ett tidigt skede av processen bakom översiktsplanen analyserats i en dialog där ortsbefolkningen medverkat. Metoden som använts är en förenklad så kallad SWOT-analys.

De styrkor som framhölls var framför allt närhet till Kungsberget, billigt boende, bra skola, närproduktion, företagsverksamhet, bra service och kollektivtrafik. De svagheter som lyftes fram var bland annat utspridd industri, boende skilt från skola och idrottsområde, inget tågstopp och dålig vattenkontakt.

De möjligheter som lyftes fram var bland annat tågförbindelser, mervärden för skidturisterna, fler besökare till Kungsberget och utvecklingsbar industrimark. De hot som identifierades i första hand var utflyttning, nedläggning av företag, samt handelsutveckling i Tuna som ger ökad konkurrens.

Framtida markanvändning i Järbo

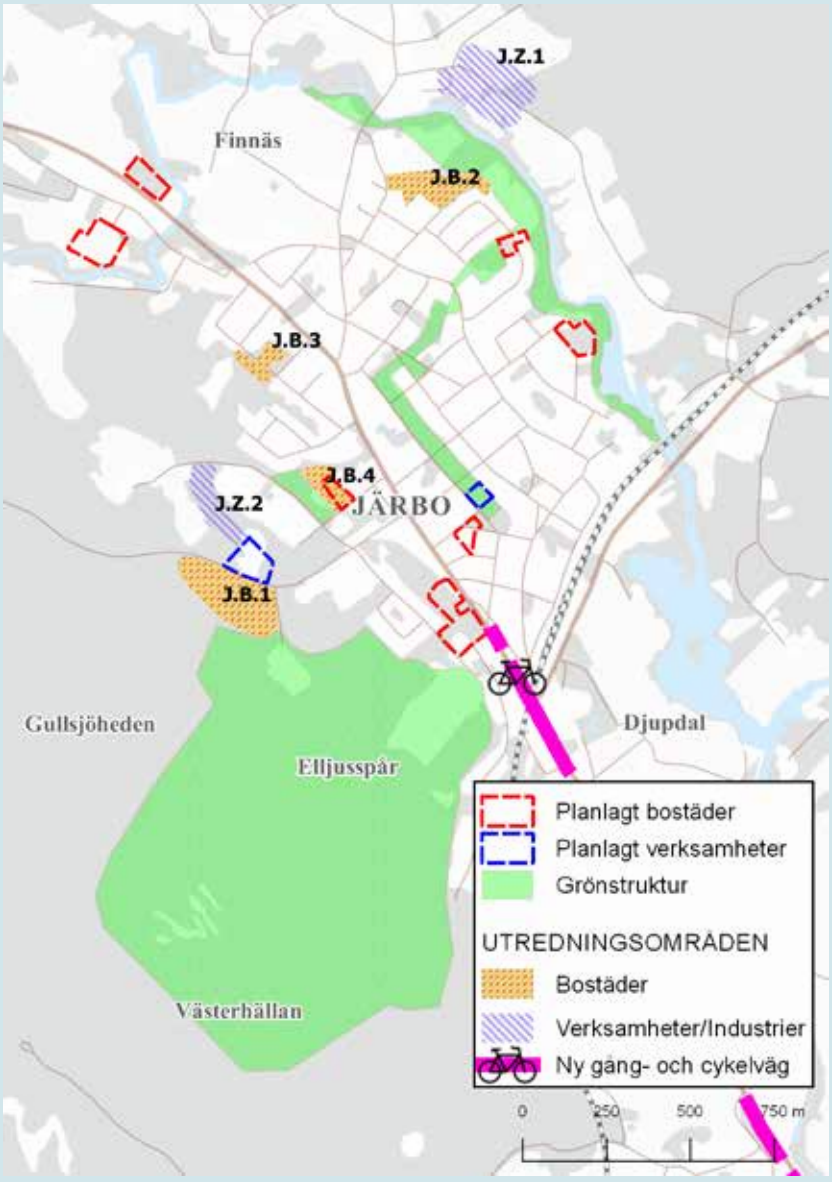

Bostäder (B)

I Järbo finns planlagd mark för ytterligare 124 bostäder.

Fyra nya utredningsområden för bostäder föreslås i Järbo och i samband med ny planläggning bör eventuella rasrisker utredas på vissa sträckor vid Jädraån.

Förslag på nytt villaområde föreslås söder om Gullsjövägen med närhet till både skola och omsorg.

Nära Jädraån vid Bysmedsvägen finns förslag på småhusbebyggelse i form av villor eller radhus.

J.B.1. Utredningsområde för bostäder, Gullsjövägen, flerbostadshus cirka 40 bostäder.

J.B.2. Utredningsområde för bostäder, Skänkgatan, friliggande enbostadshus, cirka sju-åtta tomter.

Beaktande: Vattenskyddsområde.

J.B.3. Utredningsområde för bostäder, Allmogevägen, flerbostadshus, cirka åtta bostäder.

Beaktande: Vattenskyddsområde.

J.B.4. Utredningsområde för bostäder som kan lämpa sig för trygghetsboende.

Beaktande: Vattenskyddsområde.

Nya verksamheter (Z)

Expansionen av Kungsberget förväntas generera fler kunder till livsmedelshandeln i Järbo.

I Järbo föreslås två nya utredningsområden för verksamheter.

J.Z.1. Utredningsområde för verksamheter/industrimark.

Området är ett LIS-område, dvs viktigt för landsbygdsutveckling, se kapitel 4 *Landsbygdsutveckling*.

Beaktande: Strandskydd.

J.Z.2. Utredningsområde för verksamheter/industrimark.

Centrum och service

Mark finns som kan lämpa sig för omsorgsboende.

Kommunikation

En vägförening sköter driften av samtliga vägar i Järbo. Trafikverket är huvudman för Järbovägen.

Gång- och cykeltrafik

Mark reserveras för gång- och cykelväg mellan Järbo-Jäderfors.

Natur, grönstruktur och rekreation

Anläggningarna i Järbos södra delar kan erbjuda en mängd olika aktiviteter som exempelvis fotboll, skidåkning och löpning. Detta område pekas i planförslaget ut som grönstruktur där hänsyn bör tas i framtida planläggning. Även grönområden som integrerats med bebyggelse samt naturområden längs med Jädraån ska beaktas vid framtida planläggning.

Västerhällan är ett välbesökt område för rekreation.

Teknisk försörjning

Nytt reningsverk har byggts i Järbo. Samtliga föreslagna bostads- och verksamhetsområden kan anslutas till kommunalt VA.

Sandviken Energi behöver bygga ut närvärmeanläggningen vid brandstationen i Järbo för att kunna ansluta fler användare.

Bredband i form av fiber finns draget till Järbo.

Nätstationen vid Yllefabriken i Järbo är nyligen utbytt men har inte anpassats till ytterligare verksamheter. Kan åtgärdas vid behov. Viss kapacitetsbrist finns i söder men kan åtgärdas. Samtliga föreslagna områden kan anslutas till elnätet.

Riktlinjer för Järbo

Bostäder

I Järbo ska ny bostadsbebyggelse i första hand ske som:

- Komplettering till och förtätning av befintlig bebyggelse.

Natur, grönstruktur och rekreation

- Värdefulla grönområden ska värnas och ges möjlighet till utveckling.
- Tätortsnära grönområden ska värnas i planeringen.

Kulturmiljö

- Kulturmiljövärden ska skyddas och värnas.

Kommunikationer

- Mark ska reserveras för gång- och cykelväg Järbo-Jäderfors.

Verksamheter

- Etablering av industri hänvisas i första hand till mark som redan tagits i anspråk och i andra hand till föreslagna utredningsområden för verksamheter.

Utsikt från Kungsberget.

ORTSFÖRDJUPNING

KUNGSBERGET

Kungsberget är en av Sveriges snabbast växande fritidsanläggningar. Kungsbergets Fritidsanläggningar AB ägs av Branäs-gruppen som driver och utvecklar verksamhet och destination.
Vintertid är Kungsberget Gästriklands populäraste resmål. Orten utvecklas i snabb takt med nya skidområden, hotell, stugor, lägenheter, restauranger och butiker. Från och med 2017 har anläggningen även sommaraktiviteter och öppethållande året runt. Kungsberget, en av kommunens fyra turistnoder, har förutsättningar att på sikt bli en serviceort.

STRATEGIER FÖR KUNGSBERGETS UTVECKLING

Kungsberget utvecklas som attraktiv ort för besökande, boende och företagande genom att:

- **förutsättningar skapas för framgångsrik året runt-verksamhet**
- **bergets södra och västra sida utvecklas**
- **kommunikationerna förbättras med Sandviken och Gävle**
- **en fördjupning av översiktsplanen utarbetas**

Historik och beskrivning av orten

Bakgrund

Kungsberget ligger i en gammal jordbruksbygd som på senare år blivit en mycket populär plats för alpin skidåkning och fritidsboende. Troligtvis syftar namnet på att berget är det högsta i trakten.

Från och med sommaren 2017 har Kungsberget verksamhet året runt, och har därmed gått från att vara skidort till turistort i vidare bemärkelse.

Bebyggelse

Bostadsbebyggelse i Kungsberget finns framförallt vid skidanläggningen, där det pågår en omfattande utbyggnad. Alla befintliga bostäder i området är nybyggda och ligger i direkt anslutning till skidbackarna. Bebyggelsestrukturen i området kring Kungsberget är spridd i landskapet.

Kulturmiljövärden

Bebyggelse- och landskapsstrukturen har höga kulturhistoriska värden.

I Tallbo ligger konstnären Erik Hedbergs hem. ”Ecke” var en av 1900-talets mest betydande landskapsmålare. I dag inrymmer konstnärshemmet bland annat museum och kafé.

Verksamheter

Kungsberget är ett av de stora besöksmålen i kommunen. Här finns skidområden, hotell, lägenheter, restauranger, skiduthyrning och butiker. Utbyggnaden pågår i snabb takt. Vintersäsongen 2016/2017 arbetade cirka 150 personer i verksamheten. Från och med 2017 har anläggningen även sommaraktiviteter och öppethållande året runt.

Grönstruktur och rekreation

I Kungsbergets naturreservat finns en varierad natur av gamla barrskogar, tidvis översvämmade lövskogar, dramatiska bergsbranter och svårframkomliga blockmarker. Området är välbesökt och har ett flertal markerade stigar som besökare kan ta sig runt på.

Kungsberget har blivit ett allt mer populärt område för friluftsliv, rekreation och idrott, både sommar- och vintertid. Här finns, förutom skidbackarna, spårområden som används året om. Kungsberget är ett riksintresse för friluftslivet.

Offentlig och kommersiell service

I Kungsberget finns servicefunktioner som hotell, restauranger och butiker inom skidanläggningen. Boende i trakten av Kungsberget hänvisas i första hand till Järbo eller Sandviken för inköp av livsmedel.

På sträckan Kungsberg-Kungsberget-Järbo-Sandviken är det möjligt att åka regionbuss.

Kommunikationer

Kungsbergsvägen är den mest trafikerade vägen. Från den finns tre avfarter som leder trafiken vidare mot målpunkter inom skidanläggningen.

Kort om Kungsberget

INVÅNARE:

169 personer i byn Kungsberg (2017-12-31)

BEFOLKNINGSUTVECKLING

KÖNSFÖRDELNING

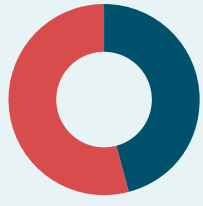

47 % kvinnor
53 % män

Kungsbergets styrkor och svagheter

Kungsbergets starka och svaga sidor, samt möjligheter och hot, har i ett tidigt skede av processen bakom översiktsplanen analyserats i en dialog där ortsbefolkningen medverkat. Metoden som använts är en förenklad så kallad SWOT-analys.

De styrkor som framhölls var investeringsvilja och snabb utbyggnad av turistorten. De svagheter som lyftes fram var avsaknad av campingmöjligheter samt kollektivtrafiken.

De möjligheter som lyftes fram var bland annat camping, längdskidåkning, skotersafari samt utveckling av sommaraktiviteter. Det hot som identifierades i första hand var klimatförändringar, utpekat riksintresse för friluftsliv samt brist på parkering.

Framtida markanvändning i Kungsberget

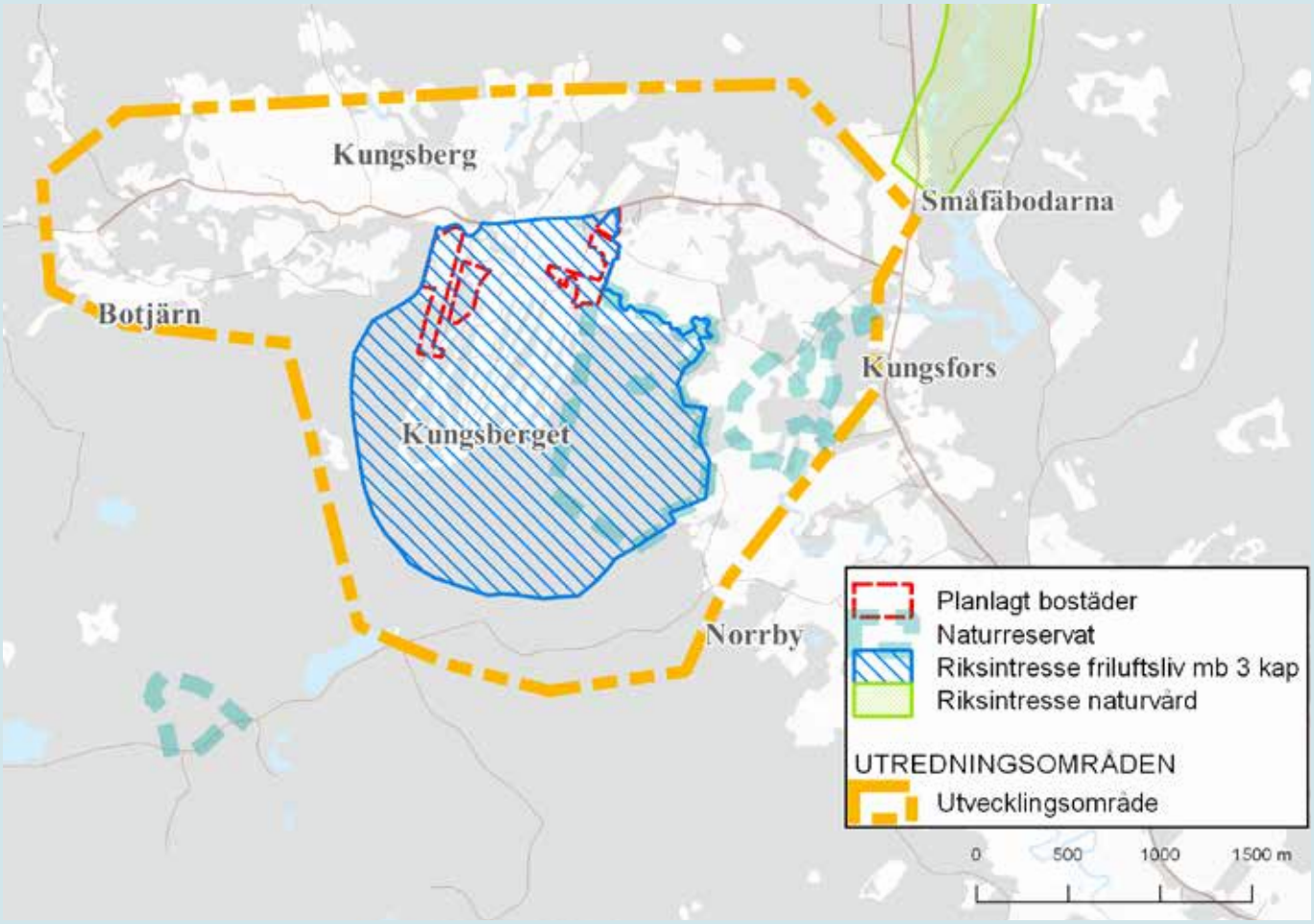

Skidanläggningen

Kungsbergets skidanläggning ska ges möjlighet till utveckling. Det kan handla om såväl nya backar som boende och service i anslutning till backarna.

I Kungsberget finns redan planlagd mark för ytterligare 4 000 bäddar.

Fortsatt utveckling av Kungsberget ska kunna ske där områdets status som riksintresse för friluftsliv beaktas.

Kommunikationer

Trafikverket är huvudman för Kungsforsvägen och stora vägen norr om skidanläggningen i Kungsberget. Övriga vägar har enskild drift.

Kommunen ska fortsätta verka för utökning av kollektivtrafiken i samarbete med kollektivtrafikmyndigheten.

Natur, grönstruktur och rekreation

Inom utvecklingsområdet i Kungsberget finns värdefulla naturområden och anläggningen omges av ett öppet jordbrukslandskap. Lämplig avvägning mellan hänsynstagande till dessa naturvärden och eventuella behov för skidanläggningen ska utredas i samband med framtida utveckling.

Övrig bebyggelse

Utmed Kungsbergsvägen finns äldre jordbruksbebyggelse som delvis kan kompletteras med nya bebyggelse.

Teknisk försörjning

Överföringsledning för avlopp är utbyggd till Järbo. Utbyggda bostadsområden bedöms kunna anslutas till kommunalt avlopp. Detta förbättrar även jämnheten i avloppsflödet. Vattentillgångarna är under utredning.

En privat fjärrvärmeaktör finns i Kungsberget. Möjligheter till anslutning undersöks inom respektive område.

För fritidsanläggningen i Kungsberget finns bredband i form av fiber. Om fritidsanläggningen går över på södra sidan berget kommer fiber att finnas även där. Bredband via fiberanslutning till befintlig bostadsbebyggelse i Kungsberget/Botjärn kommer att vara utbyggd 2018.

Inga kapacitetsproblem finns för elanslutningar i föreslagna utvecklingsområden i Kungsberget.

Riktlinjer för Kungsberget

Friluftsliv/Skidanläggning

- Ge möjligheter till utveckling av skidanläggningen.

Bostäder

- Planeringsarbetet i området har genomförts i flera etapper genom samråd mellan flera aktörer. Vidare utredningsarbete ska fortsätta på samma sätt.

Kulturmiljö

- Kulturmiljövärdet består i huvudsak av det öppna odlingslandskapet med tillhörande bebyggelse, vilket ska beaktas.

Natur, grönstruktur och rekreation

- Värdefulla naturområden ska värnas och ges möjlighet till utveckling.
- Odlingsmark ska bevaras så långt det är möjligt.

Kommunikationer

- Verka för utökning av kollektivtrafiken i samarbete med kollektivtrafikmyndigheten.

Koversta Gammelby i Österfärnebo.

ORTSFÖRDJUPNING

ÖSTERFÄRNEBO

Österfärnebo är den sydligaste av kommunens serviceorter. Bygden har en flertusenårig historia och en rik kulturmiljö. Österfärnebo ligger efter ett prioriterat stråk för bebyggelseutvecklingen i kommunen. Närheten till den snabbt växande regionen Mälardalen ger Österfärnebo ett strategiskt bra läge. Upprustningen av väg 56, ”Räta linjen”, skapar nya möjligheter till utveckling. Österfärnebo har goda förutsättningar att utvecklas som serviceort.

STRATEGIER FÖR ÖSTERFÄRNEBOS UTVECKLING

Österfärnebo utvecklas som serviceort och attraktiv ort för boende och företagande genom att:

- **kommunen verkar för att en gång- och cykelväg anläggs genom tätorten. Gång- och cykelvägen prioriteras av kommunen till länstransportsplanen**
- **den goda tillgången på planlagd mark för verksamheter utnyttjas**
- **turismen utvecklas i samverkan med Gysinge**
- **den geografiska positionen med närheten till Mälardalen och Stockholm utvecklas**
- **upprustningen av väg 56 till mötesfri väg väntas påverka befolkningsutveckling och sysselsättning på ett positivt sätt**

Historik och beskrivning av orten

Bakgrund

Österfärneboområdet med Gysinge utgör den sydligaste kommundelen i Sandviken. Området omfattar 27 procent av kommunens yta. I kommundelen bor cirka 1 300 personer, vilket är tre procent av kommunens befolkning.

Bebyggelse

Bostadsbebyggelsen i Österfärnebo består till största delen av friliggande villor. I de mest centrala delarna av Österfärnebo, vid Åsvägen och Framnäsgatan, finns enstaka mindre flerfamiljshus.

Kulturmiljövärden

Österfärnebo har en flertusenårig historia som främst kretsar kring jord- och skogsbruk med lämningar ända från stenåldern. Här finns Gästriklands största gravfält i Hamre med cirka 200 gravar från yngre järnåldern.

Österfärnebo kyrka byggdes åren 1819–1822 och ersatte då en medeltida salkyrka från 1200-talet som låg strax nordväst om den nya kyrkan. Österfärnebo kyrka och dess kyrkogård skyddas i dag enligt kulturminneslagen.

Jordbruksbygden kring kyrkan och Färnebo Kungsgård ingår i ett större område med stora kulturvärden. I det ingår även byarna väster om Österfärnebo samt området längs Enköpingsåsen, söder om tätorten.

Hela Österfärnebo är synnerligen rikt på fornlämningar. Koversta Gammelby är en välbevarad miljö med hus från 1600-1700-talen.

Kulturhistoriskt skydd finns i detaljplan för Åsbergs gård och det gamla skolhuset. Komministergården från 1700-talet, som brann hösten 2009, var kulturhistoriskt skyddad men kommer sannolikt inte att uppföras igen.

Hamre gravfält ligger längs med Färnebofjärden på ena sidan och Hamrefjärden på den andra. I dag utgörs fältet av sju synliga gravar. Under 1930-talet undersöktes en av gravarna som var från vikingatiden. I denna hittades bland annat en yxa, fem järnbroddar och ett eldstål.

Ett område från kyrkan i norr och söderut mot Strångnäset är utpekat som riksintresse för kulturmiljövården. (Se även kapitel 5 *Allmänna intressen,* avsnitt *Kulturmiljö*.)

Verksamheter och småindustri

I korsningen av Åsvägen och Gysingestigen finns ett industriområde med några företag samt ortens återvinningscentral. Österfärnebos reningsverk är beläget mellan Fängsjön och Österfärnebo kyrka. I Nässja odlas plantor av gran och tall.

Grönstruktur

Färnebofjärden i Dalälven är sedan 1998 Sveriges 26:e nationalpark. Här möts norrlandsterräng och mellansvensk naturmiljö. Området erbjuder rikt fågelliv med bland annat fiskgjuse och havsörn. Skyddet av älvsträckan syftar bland annat till att ge den vitryggiga hackspetten chans till överlevnad. Under sommartid kan stora mängder mygg förekomma på orten.

Karaktäristiskt för Gästrikland är tallhedarna längs rullstensåsen. Eftersom Färnebofjärden hyser flera skyddsvärda naturtyper är området dessutom ett Natura 2000-område. Detta innebär att området skyddas genom nödvändiga bevarandeåtgärder.

Österfärnebo tätort ligger utsträckt i nord-sydlig riktning på Enköpingsåsen och omges av jordbruksmark. Från åsen har man på många platser utblick över det öppna jordbrukslandskapet. Norr om skolan ligger Tallparken som är en del av den ursprungliga åsmiljön. På kummelåsen och en bit söderut finns en motionsslinga. Parklik naturmiljö finns också runt vattentornet samt längs hela åskrönet. Åsen är av stor betydelse för landskapsbilden.

Österfärnebo ligger inom riksintresseområde för turism och friluftsliv, Nedre Dalälven. Nedre Dalälvsområdet är även utpekat som riksintresse för naturvård och friluftsliv, (se vidare kapitel 5 *Allmänna intressen*, avsnitt *Natur och friluftsliv)*.

Torg/mötesplatser

I Österfärnebo saknas torg som fungerar som naturliga mötesplatser för orten. Däremot finns allaktivitetshuset Gåvan som ägs och drivs av den ekonomiska föreningen "Gåvan - mitt i Österfärnebo".

Idrottsplatsen ligger söder om Gysingestigen och är en annan samlingsplats. Här finns två fotbollsplaner av elvamannastorlek. Anläggningen ligger i anslutning till elljusspåret och motionsslingorna.

Offentlig och kommersiell service

Österfärnebo tätort har en bra samhällsservice. Det finns bland annat förskola, grundskola, bibliotek, äldreboende, restauranger samt en livsmedelsbutik som även är ombud för apotek, bank och Systembolag.

Grundskolan heter Österfärnebo skola och är en F-9-skola. I Österfärnebo finns en förskola i anslutning till grundskolan, Paviljongens förskola.

Vid skolan finns en idrottshall som dagtid används av skolan och kvällstid av olika föreningar.

I den gamla prästgården, som ligger längs med Färnebo-

vägen, huserar Färnebo folkhögskola.

Solängsgården är Österfärnebos vård- och omsorgsboende, i anslutning till det finns också lägenheter som är avsedda för trygghetsboende.

Mejeriplan är knutpunkten i samhället där merparten av den kommersiella samhällsservicen är samlad. Här finns bland annat livsmedelsaffär och restaurang.

Regional busstrafik gör det möjligt att resa till större orter som Sandviken och Gävle.

Kommunikationer

Väg 272 är den mest trafikerade genomfartsleden. Vägen utgör ett tydligt stråk, från Sandviken i norr och österut via Gysinge till väg 56 mot Gävle, Uppsala och Västerås.

Busslinjetrafiken passerar rakt genom Österfärnebo via väg 272 och vidare mot väg 56.

Lokalgatorna i Österfärnebo är små och har inget nämnvärt trafiktryck. Några trottoarer finns inte, och bilvägarna används därför även av gångtrafikanter och cyklister.

Landmärken

Det mest utmärkande landmärket är Österfärnebo kyrka.
I Österfärnebo finns dessutom ett vattentorn. Detta är ett naturligt landmärke som sträcker sig över alla trädtoppar då det står högst upp på Enköpingsåsen, mitt i byn.

Kort om Österfärnebo

INVÅNARE

462 personer i tätorten *(2017-12-31)*

BEFOLKNINGSUTVECKLING

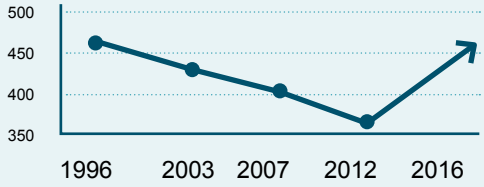

KÖNSFÖRDELNING

- 51 % kvinnor
- 49 % män

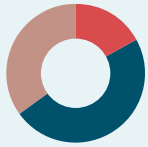

ÅLDERSFÖRDELNING

- 0-19 år 17%
- 20-64 år 49%
- 65- år 34%

FÖRVÄRVSARBETANDE (2015)

- 77,2 % i åldersgruppen 20-64 år

EFTERGYMNASIAL UTBILDNING (2015)

- 22,2 % i åldersgruppen 20-64 år

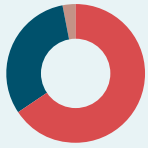

BOENDEFORMER

- Småhus 65 procent
- Hyresrätter 31 procent
- Bostadsrätter 3 procent

OFFENTLIG SERVICE

Bland annat F-9-skola, en förskola samt vård- och omsorgsboende.

Österfärnebos styrkor och svagheter

Österfärnebos starka och svaga sidor, samt möjligheter och hot, har i ett tidigt skede av processen bakom översiktsplanen analyserats i en dialog där ortsbefolkningen medverkat.

Metoden som använts är en förenklad så kallad SWOT-analys.

De styrkor som framhölls var framför allt vackert landskap med närhet till vatten, fina kulturmiljöer samt Stockholm och Mälardalen. De svagheter som lyftes fram var bland annat översvämningsmygg, dåliga vägar och kommunikationer, åldrande befolkning samt avsaknad av arbetsplatser.

De möjligheter som lyftes fram var myggbekämpning, vackra boendemiljöer och Österfärnebo som serviceort. De hot som identifierades var försämrade kommunikationer, service som försvinner, eldsjälar som tröttnar samt brist på föryngring bland invånarna.

Framtida markanvändning i Österfärnebo

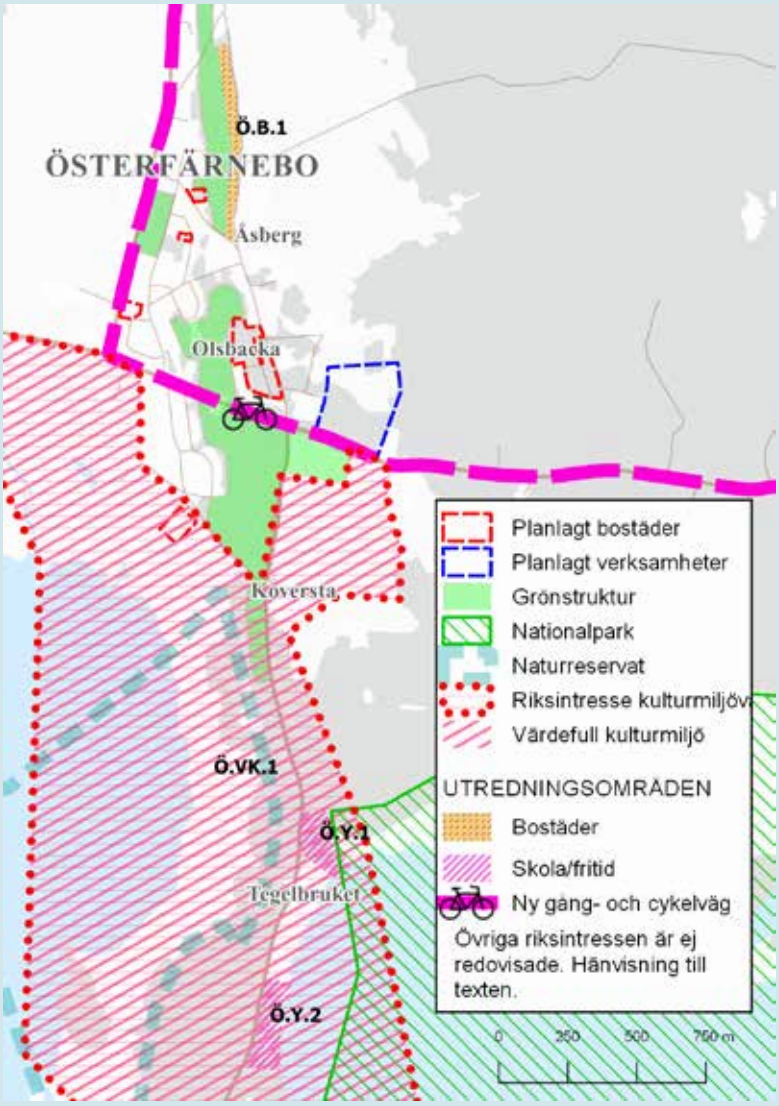

Bostäder (B)

Österfärnebo ligger inom ett prioriterat stråk för bebyggelseutvecklingen i kommunen. Planberedskap finns för ett antal villor.

Ö.B.1. Utredningsområde för bostäder, cirka 14 större tomter.

Området som löper längs med Åsbergsvägen lämpar sig för friliggande bostäder.

Verksamheter

Planberedskap finns för cirka 6,5 hektar industrimark.

Friluftsliv (Y)

Ö.Y.1. Utvecklingsområde för befintlig camping. Området är ett LIS-område, dvs viktigt för landsbygdsutveckling (se kapitel 4 *Landsbygdsutveckling).*

Beaktande: Strandskydd.

Ö.Y.2. Utvecklingsområde för byggnader och anläggningar som behövs för turismverksamhet, t.ex. övernattningsmöjligheter, servicebyggnader och brygga för angöring med småbåtar. Området är ett LIS-område, dvs viktigt för landsbygdsutveckling (se kapitel 4 *Landsbygdsutveckling).*

Kommunikationer

Väg 272 genom Österfärnebo har stundvis höga trafikflöden av både tung trafik och personbilar. Sandvikens Kommun anser att en gång- och cykelväg genom centrala

Österfärnebo dels skulle ge en säkrare skolväg för ortens skolbarn men också en ökad trafiksäkerhet för övriga gång- och cykeltrafikanter. Gång- och cykelvägen skulle lämpligast sträcka sig från Österfärnebo kyrka i söder till Västerborsvägen i norr. Gång- och cykelvägen är av kommunen prioriterad till länstransportsplanen.

Natur, grönstruktur och rekreation

Det skogsklädda åskrönet löper som ett i stort sett obrutet grönområde genom hela tätorten, från norr till söder.

För Österfärnebo, som är nästan helt omgivet av jordbruksmark, är åsen av mycket stor betydelse för landskapsbilden. Den nyttjas också mycket som närströvområd och söder om Gysingsstigen (väg 272) finns ett elljuspår på åsen. Åskrönet bör därmed bevaras som grönområde. Södra delen av området utgörs delvis av parkmark.

Vid väg 272, norr om skolan ligger Tallparken. Med sina stora tallar är den av stort värde för miljön i centrala Österfärnebo. Hänsyn till parken bör tas vid framtida planläggning.

Teknisk försörjning

Samtliga områden föreslås att anslutas till allmänt VA. Campingen och området söder om denna undantas från verksamhetsområdet. I centrum bedöms det inte vara något problem. Eventuellt blir det svårt att ansluta området öster om åsen.

En privat fjärrvärmeaktör finns på orten. Möjligheter till anslutning undersöks inom respektive område.

Bredband finns i dag i form av ADSL. Under våren 2018 driftsätts fibernät med hög kapacitet.

Samtliga föreslagna områden kan anslutas till elnätet.

Kulturmiljöhänsyn Ö.VK.1

Odlingslandskapet med dess historiska kopplingar ska beaktas. Området är rikt på fornlämningar från äldre järnåldern.

Riktlinjer för Österfärnebo

Bostäder

I Österfärnebo ska ny bostadsbebyggelse i första hand ske som:

- Komplettering till och förtätning av befintlig bebyggelse.

Kulturmiljö

- Den värdefulla kulturmiljön och dess byggnader ska skyddas och värnas.
- Det öppna odlingslandskapet ska skyddas.

Natur, grönstruktur och rekreation

- Närheten till nationalpark, Natura 2000-område, naturreservat och riksintressen ska värnas och beaktas.
- Värdefulla grönområden i tätorten ska bevaras.

Kommunikationer

- Verka för en gång- och cykelväg genom Österfärnebo.

Verksamheter

- Ge möjlighet till nyetablering av jordbruksverksamhet.
- Möjlighet till att samla offentlig service.
- Centrum- och servicefunktioner samlas i huvudsak i centrala stråk i Österfärnebo.

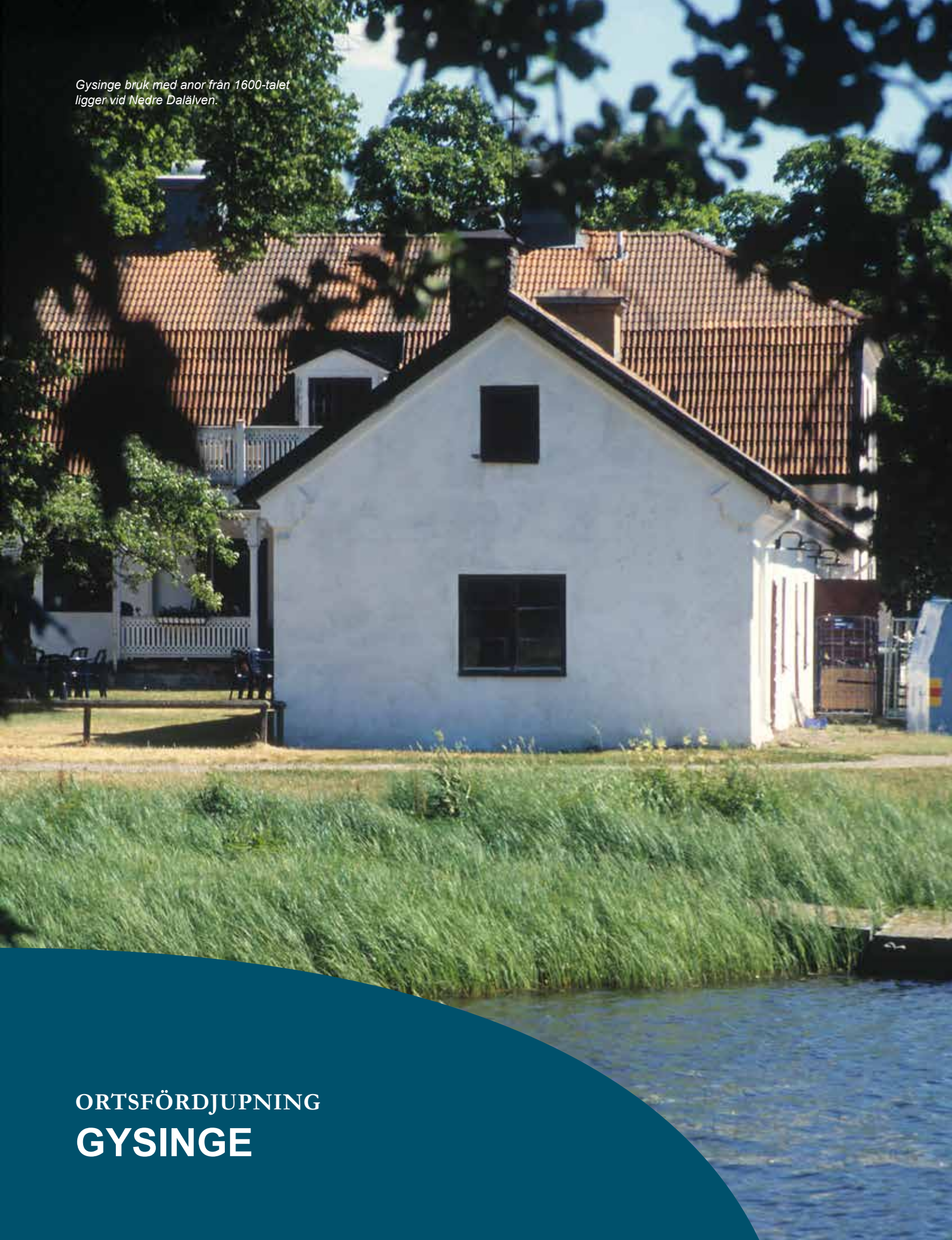

Gysinge bruk med anor från 1600-talet ligger vid Nedre Dalälven.

ORTSFÖRDJUPNING

GYSINGE

Gysinge är ett populärt besöksmål i den sydöstra spetsen av kommunen. Orten, som brukar kallas ”Norrlands sydligaste utpost”, bjuder på vilda forsar och ett unikt naturarv. Här finns också ett välbevarat 1600-talsbruk med stort kulturhistoriskt värde. Läget vid Dalälven och närheten till den snabbt växande regionen Mälardalen ger Gysinge en strategisk placering. Upprustningen av väg 56, ”Räta linjen”, skapar nya möjligheter till utveckling. Gysinge har goda förutsättningar att utvecklas till en ort med viss service.

STRATEGIER FÖR GYSINGES UTVECKLING

Gysinge utvecklas som attraktiv ort för boende och företagande genom att:

- **förtätning sker med bostäder i attraktiva lägen**
- **turismen utvecklas i samverkan med Österfärnebo**
- **nationalpark och UNESCO:s biosfärområde kan utvecklas som besöksdestination**
- **sportfiske och fisketurism är ett utvecklingsområde inom turistnäringen**
- **mark reserveras för framtida gång- och cykelväg utmed väg 272 till Österfärnebo.**
- **nya verksamhetsområden skapas**
- **upprustningen av väg 56 till mötesfri väg väntas påverka befolkningsutveckling och sysselsättning längs stråket på ett positivt sätt**
- **tillgången till bredband förbättras**

Historik och beskrivning av orten

Gysinge är känt för sitt välbevarade vallonbruk från 1600-talet.

Bakgrund

Gysinge är ett samhälle vid Dalälven, alldeles intill gränsen mellan Gästrikland och Uppland. Orten är mest känd för sitt välbevarade vallonbruk från 1600-talet. Gysinge utgör tillsammans med Österfärnebo drygt en fjärdedel av kommunens yta. Här bor cirka 1 300 personer eller tre procent av kommunens befolkning. I tätorten Gysinge bor knappt 200 personer.

Bebyggelse

Besökare i Gysinge kan knappast missa de vita bruksmiljöerna som dominerar bebyggelsen i centrala samhället. Här huserar i dag bland annat PRO:s folkhögskola.
I övrigt består bebyggelsen främst av byggnader i mindre skala.

På Mattön, söder om bruket, finns främst friliggande villor i områden som kom att växa fram under 1800-talet. I de mer centrala delarna av Gysinge finns ett bostadsområde med några radhus och villor. Dessa ligger i angränsning till ortens genomfartsled, Gysingestigen.

Kulturmiljövärden

Gysinge Bruk har ett stort kulturhistoriskt värde, vilket gör orten till ett populärt besöksmål. Området är utpekat som riksintresse för kulturmiljövården. (Se även kapitel 5 *Allmänna intressen,* avsnitt *Kulturmiljö*.) Bruket grundades 1668. Till en början producerades här krigsmateriel till den svenska armén. Anledningen att bruket kom att hamna på just den här platsen var att närheten till vatten och skog gjorde den lämplig för kolning. Järnbruket har genomgått många rationaliseringar under åren och under en kortare tid infördes även så kallat Lancashiresmide i Gysinge. Kvar från järnbrukstiden är bland annat den gamla masugnen. Ruinen av den går i dag att skåda på Hyttbacken.

Mellan åren 1889-1890 uppfördes en sulfitfabrik som brann ner bara elva år senare. Sulfitfabriken byggdes aldrig upp igen eftersom platsen istället användes för att anlägga ett nytt och modernt elektrostålverk. Det innebar att Gysinge blev först i hela världen med att i praktisk drift framställa stål med hjälp av en elektrisk induktionsugn.

Cirka 600 meter från bruket finns även de gamla bågbroarna som var en del i järnvägslänken mellan Sala och Gävle.

I början av 1900-talet lades bruket ner efter att i några år ägts av Stora Kopparberg. Gysinge Bruk har tidigare ägts av Sandvikens Kommun, men är sedan 2009 i privat ägo.

Sevärda och levande folkrörelsemiljöer finns i form av frikyrkor och samlingslokaler. Exempel på detta är Mattöns missionshus från 1895 och Betaniakapellet från 1908.

Turistverksamheter och småindustri

Gysinge har en rik historia av industri och tillverkning, men i dag finns få arbetsplatser kvar inom det området.

Älvlandskapet Nedre Dalälven är av UNESCO förklarat som biosfärområde för de unika natur- och kulturmiljöer som skapats av älven. Tillsammans med nationalparken och bruket gör detta orten till en populär plats för utbildning och turism. Merparten av näringslivet i Gysinge är fokuserat på just besöks- och upplevelsenäringen, kopplad till kulturmiljön och friluftslivet runt Dalälven.

Nationalparken och älven är populära besöksmål. Vid några av nationalparkerna och reservaten i Sverige finns så kallade Naturum. Naturum Färnebofjärden huserar i en av byggnaderna vid bruket. Här finns möjlighet att se utställningar, gå på föreläsningar, delta i guidade turer eller bara få goda tips och råd om aktiviteter i trakten.

Från Gysinge utgår den populära Gästrikeleden som sträcker sig hela vägen upp till friluftsområdet Hemlingby i Gävle.

Natur, grönstruktur och rekreation

Förutom biosfärområdet och nationalparken finns det i Gysinge många fina öppna grönytor och rekreationsområden. Dessa ligger i anslutning till bruksområdet, men också kring bostadsbebyggelsen i form av parkmark eller planteringar.

Ett område med motionsspår finns väster om orten. Genom orten passerar även Gästrikeleden som sträcker sig 270 km runt i Gästrikland.

Kort om Gysinge

INVÅNARE

100 personer i tätorten (2017-12-31)

BEFOLKNINGSUTVECKLING

(Ändrad indelning av tätortsområde 2016)

KÖNSFÖRDELNING

- 49 % kvinnor
- 51 % män

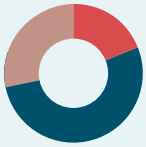

ÅLDERSFÖRDELNING (SCB 2016)

- 0-19 år 13%
- 20-64år 53%
- 65- år 34%

FÖRVÄRVSARBETANDE (2015)

- 77,2 % i åldersgruppen 20-64 år

EFTERGYMNASIAL UTBILDNING (2015)

- 22,2 % i åldersgruppen 20-64 år

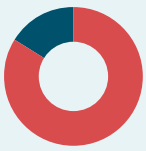

BOENDEFORMER

- Hyresrätter 84 procent
- Småhus 16 procent

Gysinge ligger i anslutning till Färnebofjärdens nationalpark och är också en del av Natura 2000, vilket innebär att naturvärdena får en stor tyngd vid eventuell exploatering i området.

Gysinge ligger inom riksintresseområde för turism och friluftsliv, Nedre Dalälven. Nedre Dalälvsområdet är även utpekat som riksintresse för naturvård och friluftsliv (se vidare kapitel 5 *Allmänna intressen*, avsnitt *Natur och friluftsliv)*.

Torg/mötesplatser

Något torg finns inte i Gysinge. Möten sker i anslutning till olika besöksmål eller friluftsanläggningar. En naturlig mötesplats för invånarna i Gysinge är brukshandeln som ligger mitt i orten.

Service

PRO:s folkhögskola ligger i dag i den gamla herrgården, mitt i Gysinge Bruk.

Norr om Gysingestigen ligger Centrum för byggnadsvård med utställningar för varsam renovering av gamla hus.

Kollektivtrafik, i form av busslinjetrafik, finns till bland annat Sandviken och Gävle.

Kommunikationer

Gysingsstigen, eller väg 272, är huvudstråket som passerar genom orten vidare mot Österfärnebo i väst och väg 56 i öst. Här passerar enligt Trafikverket 500-1 000 fordon per dygn. Väg 56 är ett viktigt stråk som fortsätter mot Gävle i norr och Mälardalen i söder. Granövägen delar orten mitt itu i en östlig och västlig del, för att fortsätta vidare mot väg 56 söderut.

Upprustningen av väg 56 – ”Räta linjen” – är en satsning som ska höja vägstandarden mellan Gävle och Norrköping. Sträckan kan därmed bli en avlastning till E4:an. ”Räta linjen” gör sträckan mellan Gävle och Norrköping 40 km kortare än E4:an och såväl befolkning som sysselsättning längs stråket förutspås öka. Länsstyrelser, regionförbund samt kommuner ingår i ”Räta linjen”-gruppen. Såväl länsstyrelser som regioner och kommuner ingår i projektet kring ”Räta linjen”. Många åtgärder för väg 56 finns med i den nationella vägplanen 2014-2025 och visionen är att den ska bli mötesfri år 2020.

Landmärken

Landmärken finns det gott om i Gysinge. Herrgården står mitt i bruket. Andra exempel är Centrum för byggnadsvård, orangeriet, kvarnruinen samt den gamla skolan som är belägen i Gysinges östra del.

Gysinges styrkor och svagheter

Gysinges starka och svaga sidor, samt möjligheter och hot, har i ett tidigt skede av processen bakom översiktsplanen analyserats i en dialog där ortsbefolkningen medverkat.

Metoden som använts är en förenklad så kallad SWOT-analys.

De styrkor som framhölls var framför allt närhet till natur och vatten, unikt fiskevatten samt kultur- och bruksmiljö. De svagheter som lyftes fram var bland annat bristande service, få bostäder och arbetstillfällen, åldrande befolkning, myggproblematik samt långt avstånd till Sandviken.

De möjligheter som lyftes fram var bland annat läget i anslutning till ”Räta linjen” och många större orter, boende i kulturmiljö, Centrum för byggnadsvård samt möjligheter att utveckla turism inom både fiske och kultur. De hot som identifierades i första hand var utflyttning, försämrad service och neddragning av myggbekämpning.

Framtida markanvändning i Gysinge

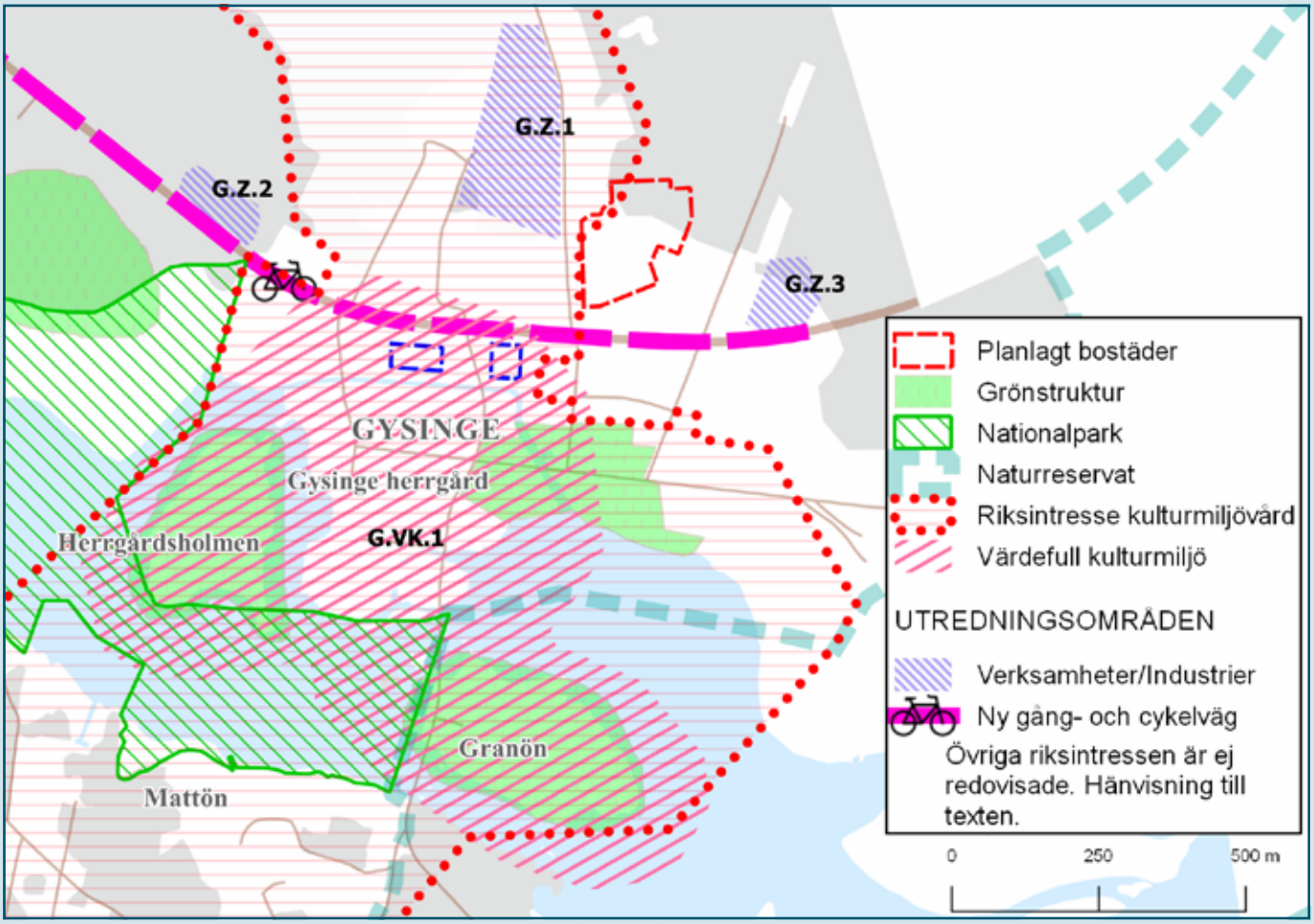

Bostäder (B)

I Gysinge finns byggklar mark för småhus, strax norr om väg 272.

Den del av bruksområdet där bebyggelsen bland annat använts som asylboende kan utvecklas till nytt bostadsområde med cirka tio bostäder och/eller icke störande verksamheter. Att möjliggöra boende i bruksmiljön kan bidra till utveckling av orten.

Verksamheter (Z)

G.Z.1 Byggesvägen. Marken lämpar sig för utveckling av befintliga verksamheter såväl som för nyetablering.

Beaktande: Närliggande planlagda bostäder.

G.Z.2. Norr om korsningen Gysingestigen/Värdshusvägen Utredningsområde verksamheter.

G.Z.3. Nordöst om korsningen Doktorsvägen/Gysingestigen. Utredningsområde verksamheter. Området har ett strategiskt läge vid kommungränsen nära Väg 56 och utgör en komplettering av mark som redan i dag tagits i anspråk för verksamheter.

Kulturmiljöhänsyn

G.VK.1 Värdebärare: Strukturen i 1750-talets rätvinkliga generalplan, vita smedsbostäder från 1700-talets slut och 1800-talets mitt. Enkla uthus längs gårdsgatan, avsaknad av staket och häckar som skapar privatiserade ytor. Värdshusområdet vid gamla landsvägen, den stensatta kanalen för vattenförsörjning. Laboratoriebyggnaden från 1890-talet med samma uttryck som bebyggelsen vid Bruksgatan.

Herrgårdsområdet, med vidsträckt parkmiljö och trädgårdar där strukturer och siktlinjer bevarats från 1750-talet, domineras av empireherrgården från 1830-talet (flyglar från 1770-talet) som vänder sig mot Dalälven och ligger högre än den övriga bruksbebyggelsen. Den senare är placerad i små byggnadsgrupper enligt den rätvinkliga generalplanen från 1750-talet. Området är en kulturmiljö av riksintresse

som innefattar även jordbruket Rönningen, en storskalig rationell ekonomigård med tidstypisk bebyggelse från 1800-talets slut och 1900-talets början, samt ”Byggena” från 1890-talet med arbetarkaserner för industriarbetare och uthuslängor längs en bruksgata.

Service

I Gysinge finns en mindre dagligvarubutik som i dag är servicepunkt. I övrigt återfinns större delen av servicen i intilliggande Österfärnebo.

Kommunikationer

I Gysinge finns inga gång- och cykelvägar. Reserverad mark är utpekad på karta för en framtida möjlig gång- och cykelväg längs Gysingestigen, väg 272, till Österfärnebo.

Natur, grönstruktur och rekreation

Gysinge är omgivet av öppna landskap som bör bevaras eftersom de ger god tillgång till vackra utblickar. Den obebyggda marken bidrar även till upplevelsen från bil då det öppna landskapet gör det möjligt att se bruket från vägen.

Naturen och vattenområdena på orten bedöms ha tillräckligt skydd via Natura 2000-området och nationalparken.

Motionsspåret som är en del av Gästrikeleden bör bevaras.

Teknisk försörjning

VA

Gysinge förses med vatten från Österfärnebo och kommunen äger inte alla ledningar. Avloppskapaciteten är redan i dag dålig och hela bruksområdet måste utredas angående VA-frågan. Planer finns på att slå samman reningsverket för Österfärnebo/Gysinge och istället ha ett större i någon av orterna. Samtliga områden föreslås att anslutas till allmänt VA. För Mattön behövs ytterligare utredning.

Fjärrvärme

Ingen fjärrvärmeanläggning finns i dag på orten.

Bredband

Fiber finns draget till telestationen. Fler anslutningar är möjliga.

Riktlinjer för Gysinge

Bostäder

I Gysinge ska ny bostadsbebyggelse i första hand ske som:

- Komplettering till befintlig bebyggelse.
- Befintlig planlagd mark ska marknadsföras och användas för bostäder.

Kulturmiljö

- Den unika och värdefulla kulturmiljön och dess byggnader ska skyddas och värnas.

Natur, grönstruktur och rekreation

- Nationalpark, Natura 2000-område, naturreservat och riksintressen ska värnas och beaktas.
- Rika naturvärden, nationalparken och bruket – som möjliggör ökad turism och friluftsliv – ska värnas.
- Genom fortsatt samverkan med angränsande kommuner och andra intressenter verka för skydd och utveckling av natur-, kultur- och miljöintressen.

Kommunikationer

- Verka för en gång- och cykelväg till Österfärnebo utmed väg 272.

I Gästrike-Hammarby finns flera exempel på äldre industribebyggelse.

ORTSFÖRDJUPNING

GÄSTRIKE-HAMMARBY

Gästrike-Hammarby är ett gammalt välbehållet brukssamhälle med rik arkitekturhistoria och attraktiva naturmiljöer. Här vårdas arvet efter den store arkitekten och sociale samhällsbyggaren Ralph Erskine. I tätorten bor 500 personer och där finns viss service. Närheten till större orter som Sandviken och Storvik är en styrka. Gästrike-Hammarby har goda förutsättningar att utvecklas som ort med viss service.

STRATEGIER FÖR GÄSTRIKE-HAMMARBYS UTVECKLING

Gästrike-Hammarby utvecklas som attraktiv ort för boende och företagande genom att:

- **kvaliteterna som bostadsort tillvaratas**
- **tillgången på lediga lokaler och industrimark utnyttjas för företagsetableringar**
- **ortens kulturmiljövärden säkerställs och skyddas**
- **mark reserveras för gång- och cykelväg till Storvik**
- **anpassat boende för äldre i kombination med olika centrumfunktioner kan komma att skapas**

Kort om Gästrike-Hammarby

INVÅNARE

529 personer i tätorten (2017-12-31)

BEFOLKNINGSUTVECKLING

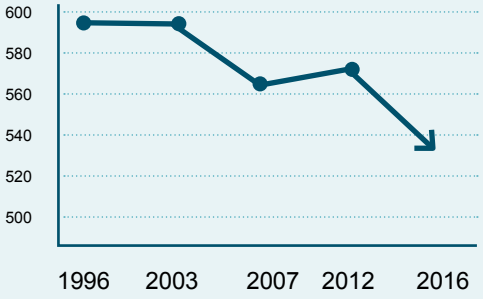

KÖNSFÖRDELNING (SCB 2016)
- 51 % kvinnor
- 49 % män

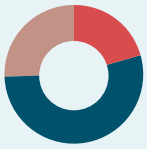

ÅLDERSFÖRDELNING (SCB 2016)
- 0-19 år 19%
- 20-64 år 53%
- 65- år 28%

FÖRVÄRVSARBETANDE (2015)
- 69,9 % i åldersgruppen 20-64 år

EFTERGYMNASIAL UTBILDNING (2015)
- 17 % i åldersgruppen 20-64 år

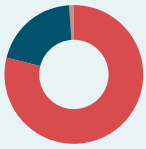

BOENDEFORMER
- Småhus 79 procent
- Hyresrätter 20 procent
- Övrigt 1 procent

OFFENTLIG SERVICE

Hammarby skola F-3 och en förskola med 2 avdelningar.

Historik och beskrivning av orten

Bakgrund

Gästrike-Hammarby ligger 20 km väster om Sandviken och är ett brukssamhälle med anor från 1500-talet. Järnhanteringen hade sin blomstringstid under 1700- och 1800-talen. När järnbruket i slutet av 1880-talet lades ned lades ned byggdes istället en sulfitfabrik. Den ersattes 1982 av en kartongförädling som var i bruk till år 2006.

Bebyggelse

Gästrike-Hammarbys sydöstra del består av det gamla brukets industriområde. Trots att industribyggnader från järnbruksepoken i stort sett saknas, visar området kring Gavelhytteån en typisk bruksmiljö från 1800-talet på ett mycket bra sätt. Här finns arbetarbostäder, en herrgård, magasinsbyggnader och diverse andra bruksbyggnader.

En tydlig bebyggelsestruktur från 1950- och 1960-talen är området norr om herrgården som ritades av arkitekten Ralph Erskine. I området samlas radhus, kedjehus och flerbostadshus kring ”Village green”, ett grönt torg för gemensamma aktiviteter.

Området söder om Gavelhytteån inrymmer både en större herrgårdspark med ädellövträd samt pampiga byggnader som kapellet och herrgården.

Kring herrgården finns flera äldre byggnader, bland annat det gamla stenhuset som byggdes 1738. Inte långt från herrgården ligger Hammarby kapell som också fungerade som skola fram till 1899 då nuvarande skola byggdes.

I övrigt finns många områden med friliggande enbostadshus planlagda under 50-, 60- och 70-talen.

Kulturmiljövärden

Den gamla bruksmiljön kring Gavelhytteån har, tillsammans med den centrala delen av tätorten, bedömts vara av riksintresse för kulturmiljövården. Det är främst två epoker i samhällets historia som speglar den fysiska miljön inom riksintresset: 1800-talets järnbruk och efterkrigstidens samhällsbygge. Ralph Erskine har medvetet sammanvävt dessa två epoker genom den plan han upprättade vid slutet av 1940-talet. Han skapade ett traditionellt brukssamhälle med arbetarbostäder lagda som bruksgator i modernistisk stil. Som mittpunkt skapades en stor gemensam grönyta. (Läs mer i kapitel 5 *Allmänna intressen* under rubrik *Kulturmiljö*.)

Verksamheter och småindustri

Stora arealer outnyttjad industrimark finns inom före detta kartongfabrikens gamla industriområde.

Vid Gavelhytteån finns exempel på en typisk bruksmiljö från 1800-talet.

Grönstruktur

Det finns gott om grönområden i Gästrike-Hammarby. Närheten till vatten, skog och fin natur gör orten till en bra plats för friluftsliv, rekreation och rehabilitering.

Hammarbyheden är ett rekreationsområde med elljusspår som nyttjas året om. Öster om de centrala delarna av Hammarby ligger idrottsplatsen med fotbollsplan och hockeyrink.

Bruksparken är en engelsk park som ligger vackert vid Ältebosjön. Den är tillsammans med Jungfruholmens badplats och Gavelhytteåns norra strand av stor betydelse som rekreations- och närströvområde.

Erskines ”Village green” mellan Ribacksvägen och Kedjehusvägen fungerar som en öppen oas centralt i Hammarby.

Torg/mötesplatser

Det finns inget torg eller givet centrum i Gästrike-Hammarby. Mitt i ett av Erskines bostadsområden finns däremot en stor gemensam grönyta som används för olika ändamål, såväl sommar som vinter.

Numera finns en konsthall (Qvarnen) och en ridbana i Gästrike-Hammarby.

Service

Hammarby skola är en grundskola med årskurserna F-3. Det finns även en förskola, Trollflöjtens förskola, med två avdelningar. Kollektivtrafik finns i form av busslinje med ett flertal hållplatser. Den kommersiella servicen utgörs sedan 2016 av en restaurang.

Kommunikationer

Hammarbyvägen går genom tätortens norra del. Ribacksvägen och Victor Folins väg ansluter till Hammarbyvägen söderifrån och utgör viktiga stråk mot ortens centrala delar.

Landmärken

Det mest tydliga landmärket i Gästrike-Hammarby är vattentornet som Ralph Erskine har designat. Ett annat landmärke är det högt belägna Hammarby kapell med sin tornspira som kan ses på långt håll.

Gästrike-Hammarbys styrkor och svagheter

Gästrike-Hammarbys starka och svaga sidor, samt möjligheter och hot, har i ett tidigt skede av processen bakom översiktsplanen analyserats i en dialog där ortsbefolkningen medverkat.

Metoden som använts är en förenklad så kallad SWOT-analys.

De styrkor som framhölls var framför allt starkt föreningsliv, natur- och strandnära läge, Erskines arkitekturarv, stark kulturhistoria, billiga bostäder och familjevänlig miljö. De svagheter som lyftes fram var bland annat brist på affärer och service, dåliga bussförbindelser, förorenade markområden samt brist på jobb.

De möjligheter som lyftes fram var utveckling av turismen, nya attraktiva bostäder för äldre, etablering av ny arbetsgivare i industriområdet samt utveckling av platsinnovation med kulturaktiviteter och distansarbeten. Det hot som identifierades var minskande och åldrande befolkning, högre arbetslöshet, sviktande service och nedläggning av skola.

Framtida markanvändning i Gästrike-Hammarby

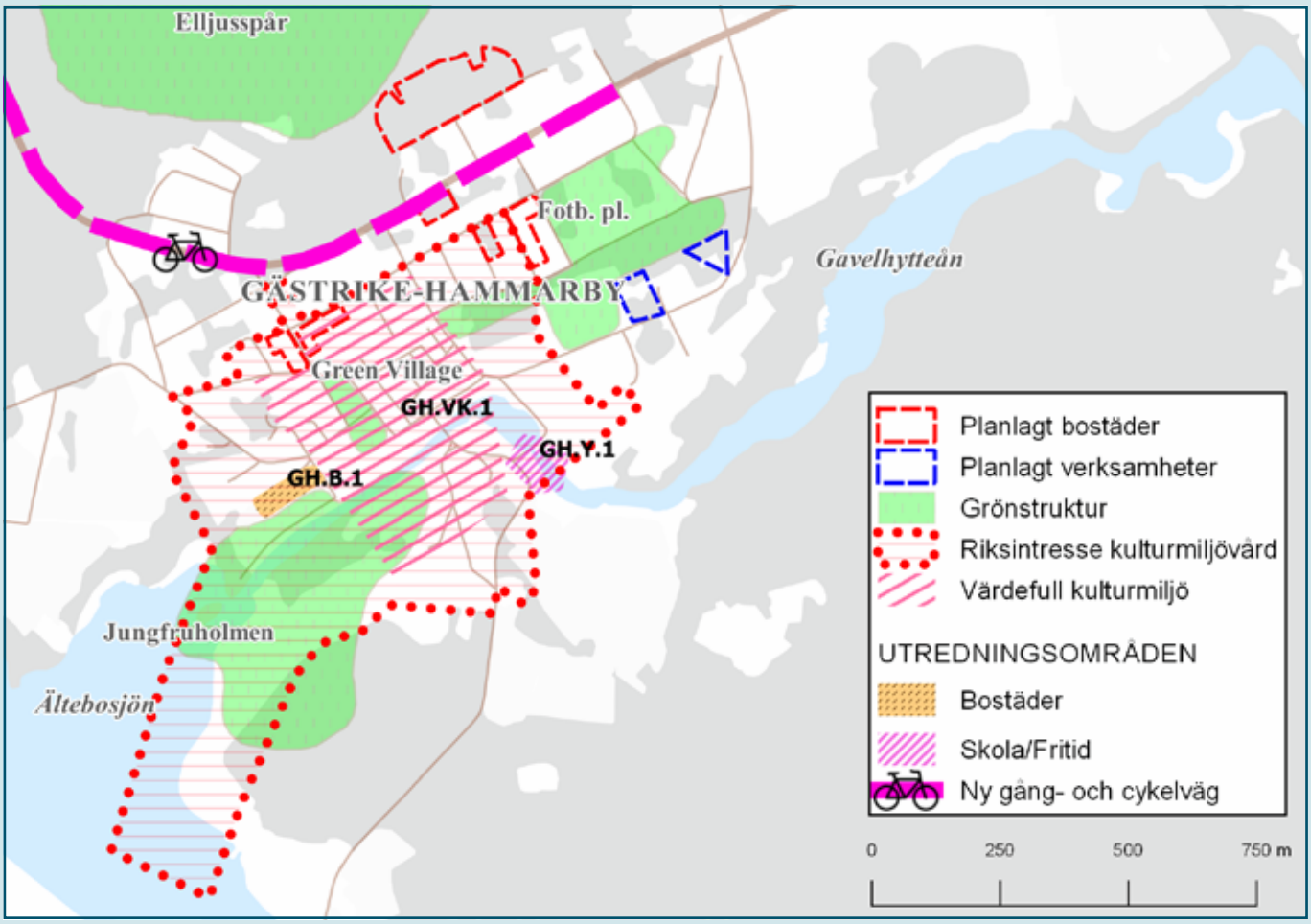

Bostäder (B)

Tillgången på planlagd mark för bostäder är god. I Gästrike-Hammarby finns sex byggbara områden. Inom dessa områden är det planlagt för närmare tio radhus, drygt 20 småhus och drygt 30 lägenheter.

Exploateringsgrad samt markanvändning kan ses över för det planlagda området vid Ribacksvägen. Här skulle det exempelvis kunna finnas plats för ett ett boende anpassat för äldre

GH.B.1. Enbostadshus, en del av tätortsutvecklingen. Området är ett LIS-område, dvs viktigt för landsbygdsutveckling (se kapitel 4 *Landsbygdsutveckling).*

Beaktande: Strandskydd.

Verksamheter / industrier

I och med kartongfabrikens nedläggning finns gott om mark för industriändamål i Gästrike-Hammarby. Bedömningen är att tillgången på mark avsedd för verksamheter är tillräcklig. Syftet med planförslaget är för övrigt att använda den befintliga strukturen av planlagd mark.

Centrum och service

Centrumfunktioner föreslås samlas vid Ribacksvägen och Allén. I dag finns inget givet centrum. Förslag på centrumfunktioner finns också för det redan planlagda området vid Ribacksvägen då detta är en naturlig knutpunkt i orten. Det ligger i anslutning till Erskines karaktäristiska brukshus och parken ”Village green”.

Skydd av värdefull kulturmiljö

För att skydda värdefulla kulturmiljöer finns behov av att revidera föråldrade detaljplaner. I samband med detaljplanering ska särskilt värdefulla kulturvärden skyddas enligt PBL 2:6, 8:13 och 8:17. De miljöer kring Gavelhytteån och i de centrala delarna av tätorten som bedömts vara av riksintresse, bör skyddas med skyddsbestämmelser i en ny detaljplan, alternativt upprättande av områdesbestämmelser. Detta för att förhindra framtida förvanskning, förfall och rivning.

GH.VK.1. Värdebärare: Helheten i Ralph Erskines ursprungliga plan med den säregna och personliga bebyggelsen, Village green med ambitionen att skapa gemensamma sociala rum i samhället. Herrgården och de fyra flyglarna som står för den historiska kopplingen i gestaltningen av Village green. Herrgårdsanläggningens park samt järnbruksepokens 1700- och 1800-talsbebyggelse.

Kommunikationer

I dag finns inga gång- och cykelvägar i Gästrike-Hammarby. Reserverad mark är utpekad på karta för en framtida möjlig gång- och cykelväg mellan Gästrike-Hammarby och Storvik.

Natur, grönstruktur och rekreation (Y)

Bruksparken med Jungfruholmen, Hammarbyheden, Village green samt grönområdet vid skolan föreslås som grönstruktur.

Ytor för rekreation och idrott är viktiga att bevara och utveckla för att behålla boendekvaliteter.

GH.Y.1. Området kan vara intressant för kultur- och turistverksamheter av olika slag där befintlig bebyggelse och miljö beaktas för att skapa en god helhet. Risken för störningar från det närliggande industriområdet ska beaktas i planarbetet.

Beaktande: Strandskydd, närhet till industrimark.

Vissa miljöer kring Gavelhytteån har bedömts vara av riksintresse

Teknisk försörjning

Samtliga områden kan anslutas till allmänt VA-nät. Sandviken Energi AB har planer på att lägga ner avloppsreningsverket i Gästrike-Hammarby och istället pumpa avloppet till Storvik. En renovering försvåras av att byggnaden som inhyser reningsverket är K-märkt.

Bredband via fiber finns på orten.

Miljö- och riskfaktorer

Det finns delar av industriområdet där marken är förorenad från tidigare verksamheter. Hänsyn till detta ska tas vid nyexploatering. I framtida planläggning och bygglovsprövning ska hänsyn också tas till översvämningsrisker från Gavlehytteån samt ras-, skred- och erosionsrisker.

Riktlinjer för Gästrike-Hammarby

Bostäder

I Gästrike-Hammarby ska ny bostadsbebyggelse i första hand ske som:

- Komplettering till och förtätning av befintlig bebyggelse.

Kulturmiljö

- Värdefulla kulturmiljöer ska skyddas och värnas.

Natur, grönstruktur och rekreation

- Värdefulla grönområden ska värnas och ges möjlighet till utveckling.
- Tätortsnära grönområden ska värnas.

Kommunikationer

- Mark för gång- och cykelväg till Storvik ska reserveras.

Verksamheter och service

- Etablering av industri ska i första hand hänvisas till mark som redan tagits i anspråk.
- Nyetablering av offentlig och kommersiell service bör ske som komplettering till befintlig bebyggelse.

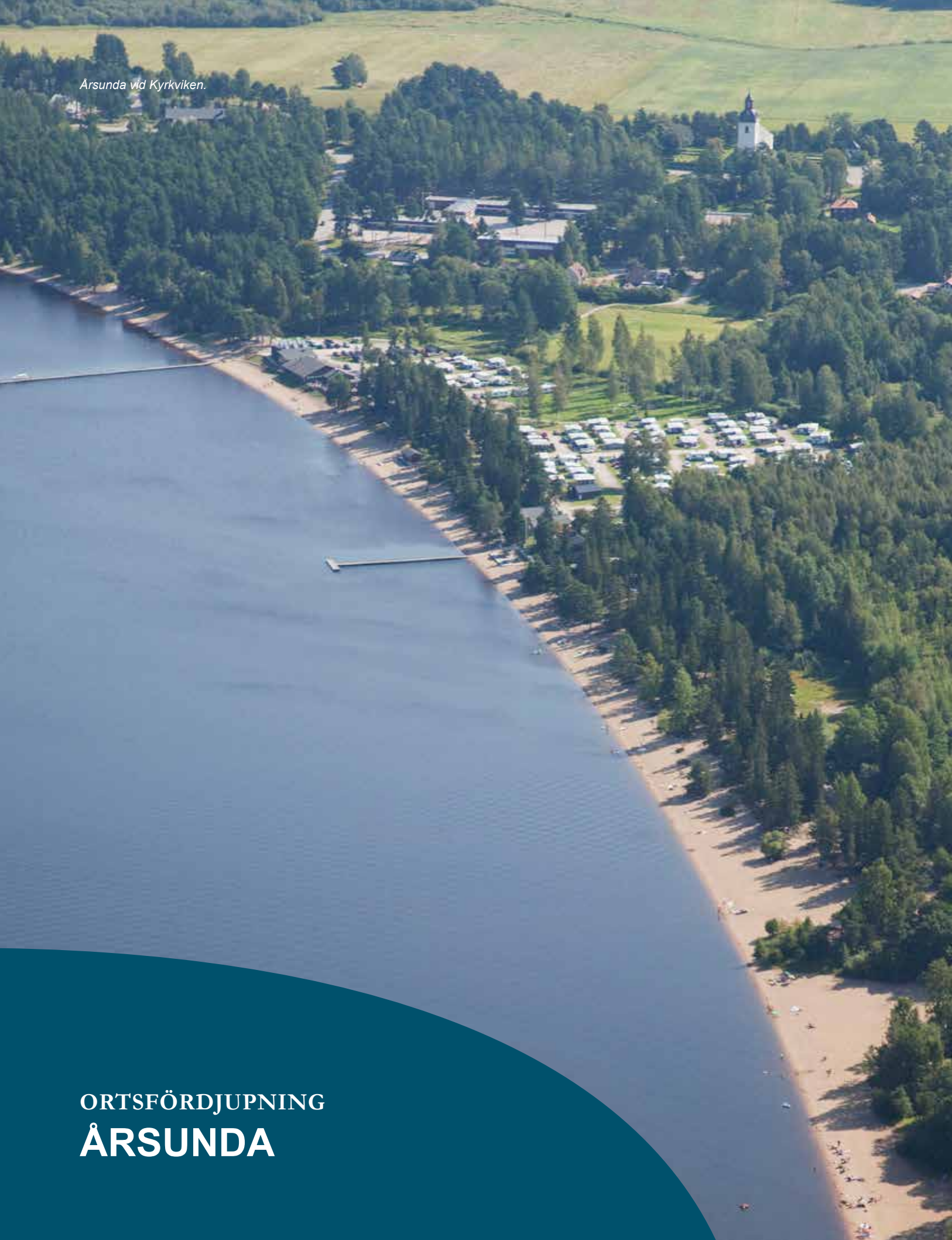

Årsunda vid Kyrkviken.

ORTSFÖRDJUPNING

ÅRSUNDA

Årsunda ligger vackert vid Storsjöns södra strand. Strandbaden, med sin två kilometer långa sandstrand, kallas för ”Gästriklands riviera”. Läget vid Storsjön är en styrka, likaså närheten till Sandviken. Orten ingår i ett prioriterat stråk för bostadsutvecklingen i kommunen. Årsunda har goda förutsättningar att utvecklas som serviceort.

STRATEGIER FÖR ÅRSUNDAS UTVECKLING

Årsunda utvecklas som serviceort och attraktiv ort för boende och företagande genom att:

- **tillgängliga bostäder byggs i attraktiva och sjönära lägen**
- **nya bostadsområden med möjlighet till djurhållning planeras**
- **strandområdet med camping utvecklas och kompletteras för att höja besöksvärdet**
- **förutsättningarna för båtlivet förbättras**
- **kommunen verkar för en förlängning av gång- och cykelvägen från Sandviken-Bångs till Årsunda. Gång- och cykelvägen prioriteras av kommunen till länstransportplanen**

Historik och beskrivning av orten

Bakgrund

Årsunda, vid Storsjöns södra strand, har varit bebott ända sedan järnålderns senare hälft. I trakten har man funnit gravar som helt eller delvis är byggda av slagg, vilket tyder på att järnhantering har präglat orten i historien. Berga, Vida, Lund, Åkra, Vall och Fänja är sex vikingabyar som funnits i trakten. I tätorten Årsunda bor i dag cirka 1 000 personer.

Bebyggelse

Årsunda är en avlång ort. Bebyggelsen sträcker sig i nord-sydlig riktning längs med åsryggen. Den består till största delen av friliggande villor (cirka 325 st.). I de mer centrala delarna förekommer även flerbostadshus (16 st.) samt kedje- och radhusområden (35 st.). På sina håll kan man se äldre bystrukturer. I söder delar sig bebyggelsen västerut längs Färnebovägen och österut längs Främlingshemsvägen. Här finns skiftade gårdar med lantbruk.

Kulturmiljövärden

I Årsunda socken finns rikt med fornlämningar. Hembygdsgården i Lund är inte skyddad men har ändå ett stort kulturhistoriskt värde. Årsunda hembygdsgård är en av ortens äldsta boplatser med anor från 1600-talet. Gården står på sin ursprungliga plats och är av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Slättmarkerna på båda sidorna om åsen är starkt kulturhistoriskt präglade. Här finns bland annat bevis för att det funnits bosättningar under stenåldern.

Norra delen av Årsunda och södra delen längs Årsundavägen är av riksintresse för kulturmiljövård. (Se även kapitel 5 *Allmänna intressen,* avsnitt *Kulturmiljö*.) Området omfattar bland annat kyrkan, klockargården, gravfältet och Sörby gård, för att sedan sträcka sig vidare öster om åsen. Kyrkan, kyrkogården och gravfältet är kulturminnesmärkt. Kyrkan uppfördes mellan åren 1250 och 1349.

Verksamheter och småindustri

I den södra delen av orten finns ett 12 000 kvadratmeter stort industriområde där det bedrivs emballagetillverkning. Cirka tre kilometer söder om orten, vid väg 272, ligger motorstadion där det anordnas tävlingar för både bilar och motorcyklar.

Vid Årsundas norra infart finns en bensinstation, återvinningscentral samt Årsunda Viking. Det senare är en vikingagård med friluftsmuseum.

Strandbaden är en lång sandstrand vid Storsjön. Där finns ett campingområde, restaurang och pizzeria.

Natur och grönstruktur

De största rekreationsområdena i Årsunda är stranden i norr och idrottsanläggningen med elljusspår och idrottsplats i söder. Områden med parkkaraktär är kyrkogården samt en lekplats inom ett bostadskvarter. Landskapet runtom Årsunda utgörs till stor del av skogsområden och öppna odlingslandskap. Strax söder om orten ligger en ridbana.

Årsunda gravfält är av riksintresse även för naturvården. Gravfältet, som saknar träd- och buskskikt, är en av länets största torrängar. I fältskiktet finns ett stort antal ängsväxter

Torg/mötesplatser

Det finns inget torg i Årsunda. Flest möten sker vid mataffären och restaurangen. Andra mötesplatser är spårcentralen och idrottsplatsen i den södra delen av orten. Vid Årsunda IP ligger också en fritidsgård. Strandbaden, som ligger vid campingen, är ett annat populärt besöksmål såväl sommar- som vintertid.

Service

Det finns en grundskola och två förskolor i Årsunda. Årsunda kyrkskola är en F-6-skola med fritids. Årsunda förskola ligger strax söder om skolan. I centrum har en föräldrakooperativ förskola etablerats i Sörby Gård.

Mitt i Årsunda finns dagligvaruhandel, café samt restaurang och gym. I den norra delen ligger äldreboendet Vallgården samt ett trygghetsboende.

Vid Årsunda strandbad ligger ortens populära camping. Det är en året-runt-camping med ungefär 100 platser för husvagnar. Här finns också Strandbadens restaurang.

Regiontrafiken har bussförbindelser i nord-sydlig riktning mellan Sandviken och Gysinge. Det tar ungefär 20 minuter att åka buss från Årsunda in till resecentrum i Sandviken.

Kommunikationer

Årsundavägen, eller länsväg 272, passerar rakt genom orten. Vägen är Årsundas mest trafikerade led och därmed också ortens tydligaste stråk.

Nedre vägen används som linjesträckning för buss och är det stråk som passerar genom centrum. Främlingshemsvägen förbinder centrum med idrottsplatsen.

Storsjövägen som utgör entrén till campingen är ett tydligt stråk för besökare, framförallt sommartid.

Årsunda kyrka med sitt läge uppe på åsen, utgör ett tydligt landmärke.

Landmärken

Årsunda kyrka är ett extra tydligt landmärke då den ligger precis intill Årsundavägen och är väl synlig för passerande.

Kort om Årsunda

INVÅNARE

1 011 i tätorten *(2017-12-31)*

BEFOLKNINGSUTVECKLING

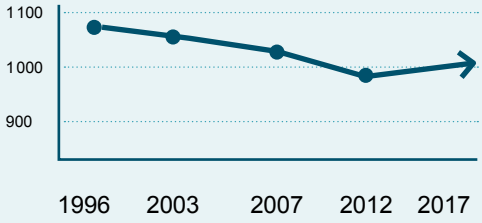

KÖNSFÖRDELNING (SCB 2016)
- 49 % kvinnor
- 51 % män

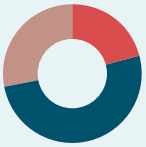

ÅLDERSFÖRDELNING (SCB 2015)
- 0-19 år 21%
- 20-64 år 52%
- 65- år 27%

FÖRVÄRVSARBETANDE (2015)
- 83,6 % i åldersgruppen 20-64 år

EFTERGYMNASIAL UTBILDNING (2015)
- 24 % i åldersgruppen 20-64 år

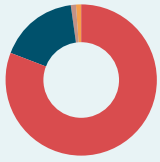

BOENDEFORMER
- Småhus 81 %
- Hyresrätter 17 %
- Bostadsrätter 1 %
- Övrigt 1 %

OFFENTLIG SERVICE

F-6-skola, två förskolor, fritidsgård, äldreboende och trygghetsboende.

Årsundas styrkor och svagheter

Årsundas starka och svaga sidor, samt möjligheter och hot, har i ett tidigt skede av processen bakom översiktsplanen analyserats i en dialog där ortsbefolkningen medverkat.

Metoden som använts är en förenklad så kallad SWOT-analys.

De styrkor som framhölls var landskapet och naturen, Storsjön och dess strand samt närheten till Sandviken. De svagheter som lyftes fram var brist på service och aktiviteter, lågt invånarantal samt dålig kollektivtrafik.

De möjligheter som lyftes fram var fler strandnära boenden, förbättrade kommunikationer, bredband, evenemang samt gång- och cykelväg hela vägen till Sandviken. De hot som identifierades i första hand var övergödning av Storsjön, utflyttning, färre arbetstillfällen, minskad service och sämre kollektivtrafik.

Framtida markanvändning i Årsunda

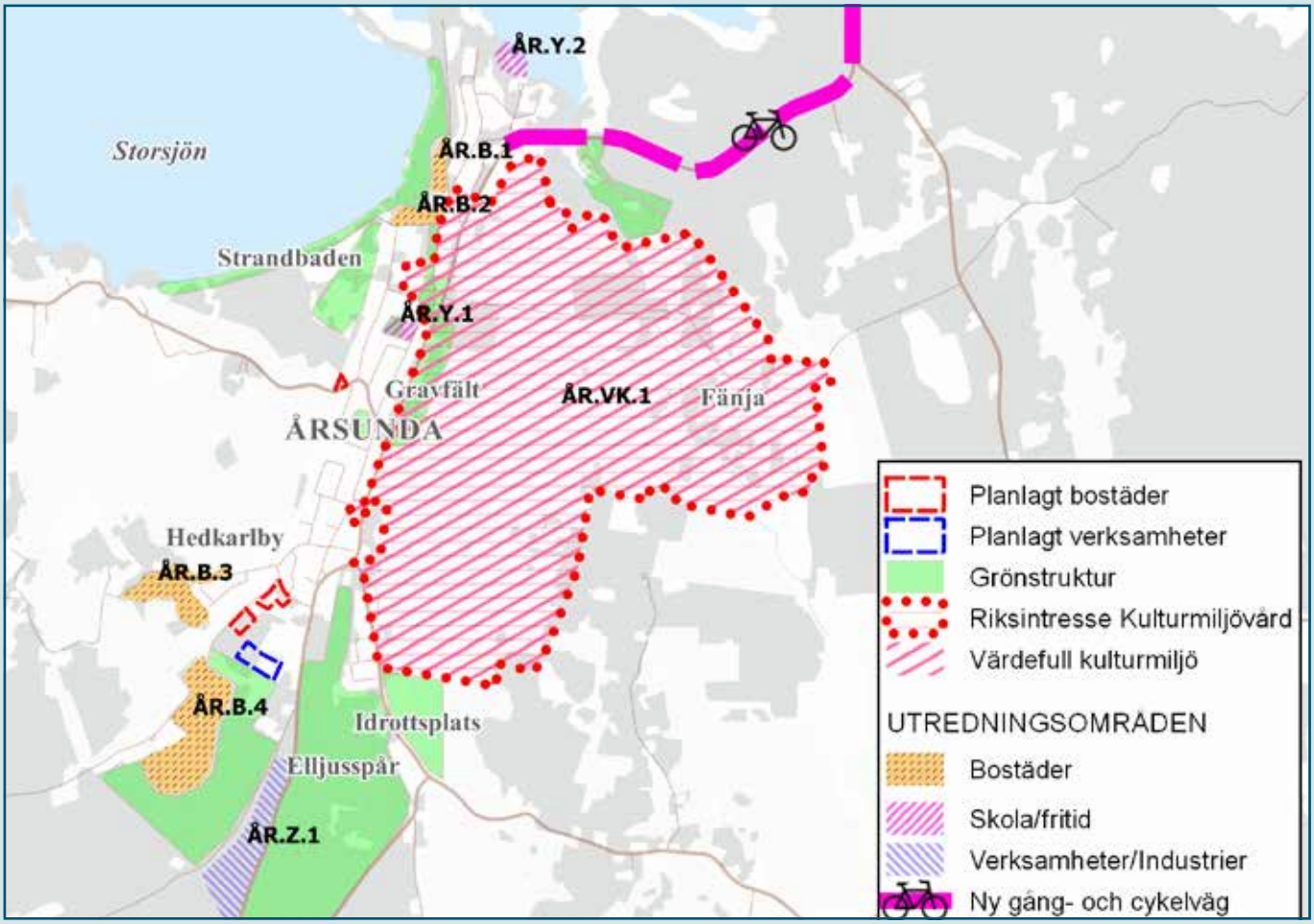

Bostäder (B)

I Årsunda finns tre planlagda tomter för sammanlagt nio bostadshus. Planförslaget redovisar en möjlighet att bygga ett 40-tal nya bostäder i Årsundaområdet. Planberedskap ska finnas för det dubbla antalet, 90 bostäder.

Förslag finns på ny bebyggelse i form av flerbostadshus med tillgängliga lägenheter i attraktivt läge, strax öster om stranden längs med Åshuvudsvägen.

Planförslaget redovisar möjligheter för nya utbyggnadsområden för bostäder i anslutning till Hedkarbyvägen och Krusasvändan. Strax söder om detta område, vid Åkerslundsvägen, föreslås också nya bostadsområden. Dessa kan lämpa sig väl för gårdar med djurhållning. Vid planläggning ska skyddsavstånd med anledning av allergier utredas.

ÅR.B.1 Komplettering med ny småhusbebyggelse, cirka sex tomter, alternativt tillgänglighetsanpassade flerbostadshus.

ÅR.B.2 Komplettering med ny småhusbebyggelse, cirka tre tomter.

Beaktande: Hänsyn till strövområden.

ÅR.B.3 Komplettering med ny småhusbebyggelse, cirka 10-15 nya tomter.

Ses som en naturlig förlängning av bebyggelse.

ÅR.B.4 Här föreslås nya bostadsområden. Området kan lämpa sig väl för gårdar med djurhållning.

Beaktande: Vid planläggning av så kallade hästgårdar ska skyddsavstånd till närboende beaktas med anledning av allergier.

Service

ÅR.Y.1 Utredningsområde för service, exempelvis serviceboende eller trygghetsboende.

Nya verksamheter

Planlagd mark finns söder om nuvarande industriområde med möjligheter för utbyggnad av befintliga verksamheter. Detaljplanen för området anger småindustriändamål. Kommunen uppmuntrar till att i största möjliga mån samla industrier inom samma område.

Verksamhetsområden med behov av tunga transporter föreslås förläggas vid motorbanan söder om orten.
ÅR.Z.1 Utredningsområde för industrimark. Om behov uppstår så föreslås dessa söder om Årsunda.

Friluftsliv / marina

ÅR.Y.2 Utredningsområde för marina. Utveckling av befintlig marinaverksamhet.

Kommunikationer

Det finns fler vägföreningar i Årsunda som sköter driften av samtliga vägar i området. Trafikverket är huvudman för väg 272 och Gavelstigen.

Gång- och cykeltrafik

Kommunen ska verka för en förlängning av gång- och cykelvägen från Bångs till Årsunda. En ny gång- och cykelväg skulle ha stor betydelse för både arbetspendling och det rörliga friluftslivet i Sandviken. Gång- och cykelvägen är av kommunen prioriterad till länstransportplanen. Sträckan från Bergavägen, väg 527, till Årsundavägen är viktig ur ett skolvägsperspektiv och bör prioriteras om projektet etappindelas.

Natur, grönstruktur och rekreation

Strandområdet är värt att bevara och kan med fördel kompletteras med utrustning som höjer besöksvärdet, till exempel volleybollnät, lekutrustning med mera. Skogen som avgränsar campingen mot omgivande bebyggelse är bevarandevärd liksom grönområdet runt kyrkan.

Ett utbrett stigsystem är förbundet med elljusspåret och används flitigt för rekreation. Vid exploatering i området ska denna anpassas efter stigsystemet.

Teknisk försörjning

Orten har bredband via fiber. Kapacitet finns att ansluta samtliga föreslagna områden, förutom verksamhetsområdet vid motorbanan.

Årsunda Kraft levererar el från Vikingabyn och söderut. Norrut är Sandviken Energi leverantör.

Kulturmiljöhänsyn ÅR.VK.1

Riksintresset Årsunda ska bevaras, värnas och skyddas i enlighet med riksintressebeskrivningen.

Riktlinjer för Årsunda

Bostäder

I Årsunda ska ny bostadsbebyggelse i första hand ske som:

- Komplettering till och förtätning av befintlig bebyggelse.

Kulturmiljö

- Den värdefulla kulturmiljön ska skyddas och värnas.
- Det öppna odlingslandskapet ska värnas i enlighet med riksintressebeskrivningen.

Natur, grönstruktur och rekreation

- Rika naturvärden som möjliggör ökad turism och friluftsliv ska värnas.

Kommunikationer

- Verka för en gång- och cykelväg från norra Årsunda till Bångs.

Verksamheter

- Ge möjlighet till nyetablering av jordbruksverksamhet.
- Möjlighet att samla offentlig service.

4. LANDSBYGDSUTVECKLING I STRANDNÄRA LÄGEN (LIS)

Generellt strandskydd

Vid hav, sjöar och vattendrag gäller generellt strandskydd, som omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt vattenstånd. Strandskyddet har två syften. Det ena är att bevara livsmiljöer för de växt- och djurarter som lever i övergångszonen mellan land och vatten. Det andra är att trygga allmänhetens tillgång till strandområden. Strandskyddet regleras i 7 kap. miljöbalken.

Länsstyrelsen kan utvidga strandskyddet upp till 300 meter. För kommunens del innebär detta att generellt strandskydd gäller överallt, förutom på två platser. Utmed en del av Storsjön, vid Korön, och utmed Dalälven är skyddet utökat till 300 meter.

Inom ett strandskyddsområde är det förbjudet att uppföra nya byggnader, ändra byggnaders användning, utföra grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten för att uppföra byggnader eller vidta andra åtgärder som väsentligen förändrar livsvillkoren för djur- och växtarter. Länsstyrelsen får ge dispens från förbuden om det gäller byggande av försvarsanläggning, allmän väg eller järnväg. Åtgärd som sker inom naturreservat, Natura 2000-område eller liknande, kan också omfattas av dispens. I övriga fall prövar kommunen ansökan om strandskyddsdispens.

Dispens och upphävande

Dispens från strandskyddsbestämmelserna kan lämnas om särskilda skäl finns. Enligt 7 kap. 18c § miljöbalken är följande särskilda skäl:

1. Området är redan ianspråktaget på ett sätt att det saknar betydelse för strandskyddets syften
2. Området är väl avskilt från strandlinjen genom väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering
3. Anläggningen måste ligga vid vatten
4. Tillgodoser allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området
5. Området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse

I samband med detaljplaneläggning kan kommunen upphäva strandskyddet genom planbestämmelse.

Landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS-område)

Det finns även vissa möjligheter att ge dispens för bebyggelse som bidrar till landsbygdsutveckling i strandnära områden (7 kap. 18d § miljöbalken). Det kan handla om permanent- eller fritidsbebyggelse som kan utgöra underlag för lokal service – exempelvis skolor och kollektivtrafik – men också turistanläggningar eller boendemiljö som kan bidra till företagsetableringar.

Årsundavägen över Storsjön

Kommunen ska i sin översiktsplan peka ut områden som anses viktiga för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden). I sådana områden blir det lättare att i detaljplan upphäva strandskyddet eller ge dispens för ny bebyggelse – så länge det inte strider mot strandskyddets syfte.

Följande kriterier utifrån miljöbalken och Naturvårdsverkets handledning ska användas vid framtagandet av LIS-områden:

- Ett LIS-område bidrar till landsbygdsutveckling genom att ge långsiktiga positiva sysselsättningseffekter eller bidrar till att upprätthålla serviceunderlag på landsbygden
- Ett LIS-område ska inte nämnvärt påverka allmänhetens tillgång till strandområden eller växt- och djurlivet i desamma

Kommunens arbetsmetodik

Sandvikens Kommun har genomfört ortsfördjupningar för kommunens tätorter (se kapitel 3 *Ortsfördjupningar)*. I detta arbete har lämpliga områden för utbyggnad av bostäder samt olika former av verksamheter identifierats. I några fall berörs dessa områden av strandskyddsbestämmelser. Dessa områden bedöms vara av vikt för utvecklingen av tätorterna.

Samtliga tätorter utom Sandviken tätort bedöms kunna utgöra landsbygd i det avseende som avses med bestämmelserna i miljöbalken gällande landsbygdsutveckling i strandnära områden.

I översynen av den kommuntäckande översiktsplanen har arbetet avgränsats med att peka ut LIS-områden som identifierats i ortsfördjupningarna.

Enligt miljöbalken kan ett LIS-område även utgöras av enstaka en- eller tvåbostadshus. Detta om huset/husen avses att uppföras i anslutning till befintligt bostadshus och under förutsättning att byggnaden bidrar till utvecklingen på landsbygden. Det finns sannolikt platser vid sjöar och vattendrag i kommunen som kan uppfylla ovanstående särskilda skäl. Kommunen har dock valt att att i dagsläget inte utreda detta. Eventuellt kan det ske senare, då genom ett separat tillägg till översiktsplanen eller en fördjupning av översiktsplanen för någon del av kommunen.

Utpekade LIS-områden i ortsfördjupningarna

Följande områden har i nuläget identifierats som LIS-områden och inventerats av kommunen med fokus på värdefull natur samt värden för friluftsliv.:

- ***Kungsgården KG.Y.1***, utvecklingsområde för camping, bad och småbåtshamn
- ***Åshammar. ÅS.B1*** och ***ÅS.B2***, småhusbebyggelse
- ***Järbo J.Z.1,*** utredningsområde för verksamheter/industri och hänsyn för passagemöjlighet till Jädraån om minst 20 meter
- ***Gästrike Hammarby, GH.B.1,*** tätortsutveckling med småhus
- ***Årsunda ÅR.B.2,*** område för småhusbebyggelse
- ***Österfärnebo Ö.Y.1,*** utvecklingsområde av befintlig camping och ***Ö.Y2***, utvecklingsområde för byggnader eller anläggningar som behövs för turism, såsom övernattningsmöjligheter, servicebyggnader och brygga
- Sandviken ***S.B.2***, ***S.B.6***, ***S.B.23*** och ***S.B.26*** utredningsområden för småhus/bostadsbebyggelse. För LIS-område S.B.2 och S.B.6 ska hänsyn tas för passagemöjlighet till vatten om minst 20 meter
- ***Högbo H.Y.1 Högbo Bruk***, utredningsområde för utveckling och bevarande av bruksmiljön
- ***Storvik ST.B.2,*** för ny småhusbebyggelse
- ***Gästrike-Hammarby GH.Y.1,*** utvecklingsområde för kultur- och turismverksamhet
- Årsunda, väster om ***Årsunda Strandby ÅR.Y.2*** utredningsområde för utveckling av befintlig marina.

Områdenas natur och friluftsvärden finns översiktligt redovisade i konsekvensbeskrivningens avsnitt 3.3 Strandskydd och LIS. Inget av de utpekade områdena har av kommunen bedömts ha höga naturvärden eller vara särskilt värdefulla för friluftslivet utifrån föreslagen avgränsning och därmed tillhörande passagemöjligheter.

Ovanstående områden avses ha inventerats innan översiktsplanens granskningshandling sammanställs. Dock bedöms utvecklingsområdet i Högbo och för turism, H.Y.1 samt utvecklingsområdet för turismverksamhet GH.Y.1 i Gästrike-Hammarby kräva särskild inventering för de delprojekt som kan uppkomma inom repsektive område.

Riktlinjer för LIS-områden

- Samtliga LIS-områden (med undantag för mindre kompletteringar av befintlig bebyggelse) bör detaljplaneläggas, varvid befintliga natur- och kulturmiljövärden särskilt ska studeras.
- En fri passage om minst 20 meter ska finnas för att allmänheten ska kunna passera mellan strandlinjen och de planerade byggnaderna eller anläggningarna. Kravet på fri passage gäller dock inte om byggnaderna eller anläggningarna för sin funktion måste ligga vid vattnet.
- Behov av sjökontakt för tillkommande bebyggelse ska lösas genom gemensamma anläggningar vid vattnet, exempelvis bryggor och liknande. Detta för att minska exploateringsgrad och privatisering av själva strandområdet.

5. ALLMÄNNA INTRESSEN

Byggd miljö

Var ska Sandviken växa?

Sandvikens Kommun växer. Befolkningen spås öka och all bostadsplanering bygger på att vi år 2030 är 43 800 invånare. Med den takten krävs att vi bygger 160 nya bostäder per år. Dessutom finns ett stort behov av utökningar inom arbetsliv, skola, omsorg, hälso- och sjukvård, kommunikationer samt kultur och fritid. Översiktsplanen visar förslag på var och hur den förväntade tillväxten ska ske samt värdet av att attraktionskraften stärks.

Övergripande riktning för bebyggelseutveckling

1 600 bostäder fram till 2025

I Sandviken ska en mångfald av attraktiva livsmiljöer kunna erbjudas den som besöker, verkar eller bor i kommunen. Bostadsplaneringen bygger på att kommunen har 43 800 invånare år 2030, vilket innebär ett ökat behov av bebyggelse.

För att klara en befolkningsökning på drygt 2 700 personer under bostadsförsörjningsprogrammets planperiod, 2016-2025, behöver ungefär 1 600 nya bostäder skapas. Detta antingen genom nyproduktion eller omvandling av annan befintlig bebyggelse.

Översiktsplanen tar höjd för fortsatt ökning till 2030.

Hållbar bebyggelseutveckling

En hållbar tillväxt och bebyggelseutveckling innebär att bebyggelsen i allt högre grad måste koncentreras till platser med närhet till god kollektivtrafik. Centrala Sandviken, i serviceorter, längs kollektivtrafikstråk och nära järnvägsstationer är några exempel.

Genom att samla bebyggelse och befolkning skapas bättre förutsättningar för närhet till kommersiell och offentlig service. Det ger i sin tur stadsbebyggelse, livskraftiga orter och en levande landsbygd.

En hållbar bebyggelseutveckling handlar också om att hushålla med naturresurser, värna om värdefulla natur- och kulturmiljövärden samt om anpassning till ett föränderligt klimat.

I första hand ska bebyggelseutveckling och exploatering ske på redan använd mark, då genom förtätning eller med kompletterande bebyggelse. På så sätt kan befintliga resurser och redan gjorda investeringar utnyttjas effektivare inom exempelvis infrastruktur, service och kollektivtrafik.

I Sandviken tätort och i kommundelarnas serviceorter ska tillgången på tätortsnära grönska i form av parker och värdefulla naturområden behållas och utvecklas. Om byggande i parker och på värdefulla naturområden inte går att undvika, ska detta kompenseras på annat sätt.

Lokalisering och utformning av nya byggnader och anläggningar ska anpassas för de konsekvenser som ett ändrat klimat skapar. Exempelvis stigande vattennivåer, skyfall och ökade medeltemperaturer.

Attraktiva livsmiljöer

En viktig förutsättning för utveckling är, enligt översiktsplanens mål, att kommunen ska erbjuda attraktiva livsmiljöer som lockar människor att bo, arbeta och besöka Sandviken.

En mångfald av olika livsmiljöer ska eftersträvas både i Sandviken tätort och i kommundelarna. Attraktionsvärden av olika slag utgör stora resurser och är en tillgång i skapandet av livsmiljöer där människor vill vara.

Exempel på attraktionsvärden är tillgång till arbete, bostäder, service, parker, grönområden, mötesplatser, kultur, fritidsverksamhet, nöjen och goda kommunikationer. Närhet och korta avstånd eller restider är avgörande faktorer för attraktivitet.

Strategisk markanvändning

En strategisk markanvändning bygger på att identifiera attraktiviteten hos platser samt ta vara på dess värden. Den framtida markanvändningen i strategiska områden ska gynna platsen, men också generera mervärden för orten, kommunen och regionen.

Göransson Arena är en av kommunens fyra turistnoder.

Översiktsplanen ger planeringsinriktningar för tre typer av strategiska lägen:

- regionala noder i infrastrukturen
- stationsnära lägen
- turistnoder

Regionala noder i infrastrukturen

Sandviken kommun har ett geografiska läge mellan Ostkustbanan och Norra stambanan – där Bergslagsbanan sammanbinder järnvägarna med annan infrastruktur som vägar, Sandvik AB:s industriområde och strategiskt viktiga Gävle hamn – som skapar stor utvecklingspotential för kommunens näringsliv, besöksnäring och bostadsmarknad. Kring infrastrukturens nodpunkter skapas strategiska markområden att utveckla och förvalta. Ny bebyggelse ska prövas gentemot områdets regionala betydelse och framtida utvecklings-
potential.

Befintliga och planerade strategiska områden vid regionala noder:

- Globala storföretaget Sandvik AB:s industrianläggningar, kontor samt centrum för företagets forskning och utveckling som är arbetsplats för totalt cirka 6 000 personer
- Storvik – ledande logistiknav i öst-västligt stråk mellan järnvägsnoden Borlänge över Storvik till sjöfartsnoden Gävle
- Sandbacka Science Park – science park för samverkan mellan företag, organisationer, högskola och samhälle som främjar utveckling, företagande och innovationer
- Elväg E16 – världens första elväg, en försökssträcka i Sandviken som kan komma att utvecklas till permanent elväg mellan Gävle hamn-Borlänge, med utstickare
- E16 – avfart Tunaområdet
- Närhet till europavägskorsningen E16-E4 i Gävle kommun

Stationsnära lägen

Utveckling av de stationsnära lägena i Sandviken och Storvik är en viktig del av kommunens hållbara tillväxt. Här föreslås en högre täthet och blandad bebyggelse. Det gör att fler människor får möjlighet till god kollektivtrafik och större arbetsmarknad.

Befintliga regionala stationslägen i Sandvikens Kommun samt en planerad i Gävle kommun:

- Sandviken resecentrum
- Storvik station
- ny regional tågstation Gävle Västra

Turistnoder

I Sandviken finns flera turistnoder som har stor betydelse för kommunens attraktivitet och varumärke. För att utveckla besöksnäringen vid turistnoderna krävs att satsningar samordnas och samlas vid noderna. Storsjöområdet med Årsunda kan på sikt komma att utvecklas till en turistnod.

Sandvikens fyra turistnoder är i dag:

- Högbo Bruk
- Kungsberget
- Gysinge Bruk
- Göransson Arena

Bebyggelseutveckling

Inriktningen på Sandvikens planerade bebyggelse innebär en utveckling som till största del koncentreras till tätorten. Även de kommunala serviceorterna Storvik, Järbo, Årsunda, Österfärnebo – och orter utmed stråk i närheten – omfattas. På dessa platser finns goda förutsättningar att skapa attraktiva boendemiljöer med närhet till goda kommunikationer, natur, odlingslandskap och utblick över sjöar.

Bebyggelseutveckling i tätorten

Sandviken tätort med närområden

Sandviken tätort fortsätter att utvecklas i riktning mot en tät och hållbar tätort. Utbyggnaden i tätorten med närområde planeras till i storleksordningen 1 280 nya bostäder fram till år 2025. Det är 80 procent av det totala, planerade bostadsbyggandet i kommunen.

I Sandvikens centrum och dess närområden sker utbyggnaden genom förtätning, omvandling och kompletteringar i anslutning till befintliga områden. I Högbo möjliggörs en utbyggnad med 40 bostäder.

Ny bebyggelse ska lokaliseras inom:

- tätorten nära centrum
- kollektivtrafikstråken
- vattennära lägen runt Storsjön samt andra sjöar och vattendrag
- stationsnära lägen

Bostadshusen i Gästrike-Hammarby som är ritade av Ralph Erskine är ett karaktäristiskt inslag.

Befolkningsmålet om 43 800 invånare i Sandvikens Kommun till år 2030, ställer nya krav på planeringen av tätortens mark- och vattenanvändning.

I ”Översiktsplan för Sandvikens Kommun 1990” skapades handlingsberedskap för en befolkning på cirka 41 000 invånare år 2000 och cirka 42 000 för 2010. Dessa mål nåddes inte. Stiltjen i bostadsbyggandet efter miljonprogramåren bröts dock under första hälften av 2000-talet, detta i samband med att Kanalgrändsområdet planerades. Resultatet blev att två etapper färdigställdes mellan åren 2009-2011. Därefter har Sandviken haft en positiv befolkningsutveckling som de senaste åren accelererat snabbt.

Befolkningsprognoser är i sig den enskilt mest osäkra faktorn. Förändringar kan ske snabbt och beror på omvärldsfaktorer som exempelvis flyktingströmmar i världen och omfattning på Sveriges mottagande. Översyn av befolkningsprognoserna kommer därför att behöva ske. Kommunen måste också ta höjd för en eventuellt ännu högre befolkningsökning än planerat. Med den kommer än större behov av bostäder, offentlig och kommersiell service, arbetsplatser med mera.

Stationsnära lägen i tätorten

Sandvikens resecentrum utgör tillsammans med föreslagen ny regional tågstation i Gävle, Gävle Västra, två attraktiva noder för utveckling av bostadsmarknad, näringsliv, högskola och besöksmål. Området kring Sandvikens resecentrum har stor utvecklingspotential och behöver därför utnyttjas optimalt. Här kan ny bebyggelse ges en betydande täthet och koncentration. Området har närhet till resecentrum, arbetsplatser, servicefunktioner och andra målpunkter. Den bro som planeras ger ökad närhet också till arenaområdet.

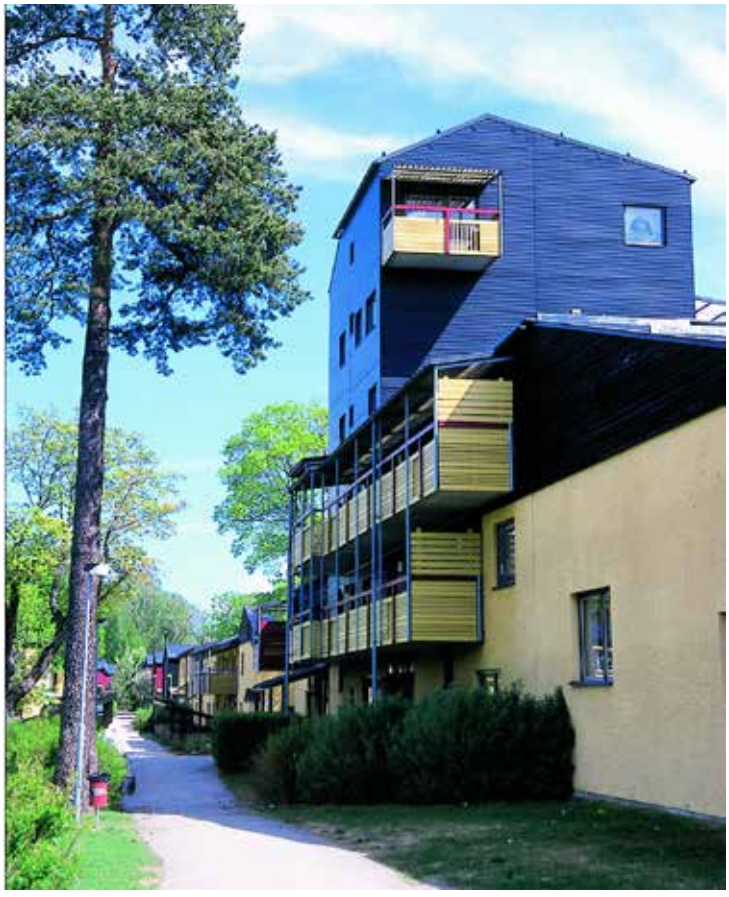

Bostadsområdet Nya Bruket i Sandviken.

Bebyggelseutveckling i serviceorter och på landsbygd

Attraktiva livsmiljöer på landsbygden/kommundelar

Hållbar utveckling i Sandviken kommun bygger på ett samspel mellan stad och land. För att vi ska ha en attraktiv tätort krävs en levande landsbygd där människor, företag och verksamheter trivs. Därför ska vi ge förutsättningar för invånarna att leva ett gott liv, oavsett kön, ålder och fas i livet.

En attraktiv livsmiljö på landsbygden innefattar bra boende och möjligheter till ett rikt liv i form av arbete, studier, fritidssysselsättning och andra upplevelser. Goda kommunikationer samt fysisk och digital infrastruktur är viktiga förutsättningar för boende och arbete. Såväl samhälls- som kommersiell service är viktiga ingredienser, liksom säkra och väl fungerande lösningar för vatten, avlopp och elförsörjning.

Översiktsplanen möjliggör för attraktivt boende i Sandviken tätort, i serviceorterna och på landsbygden. Orter och byars unika kvalitet och karaktär – med exempelvis bruksmiljö, vattennära läge och jordbruksbygd – gör att Sandviken kan erbjuda en mångfald av miljöer att bo och verka i.

Kommundelarna och de mindre tätorternas goda livsmiljöer ska, enligt ”Bostadsförsörjningsprogrammet 2016-2025”, lyftas fram i syfte att öka bostadsbyggandet samt för att nyttja den redan befintliga infrastrukturen.

Hållbar bebyggelseutveckling

En hållbar bebyggelseutveckling på landsbygden innebär att ny bebyggelse i första hand ska tillkomma i serviceorter eller genom varsam komplettering av bymiljöer, utmed kollektivtrafikstråk och i stationsnära lägen.

En spridning av nya bebyggelsegrupper i lägen utan närhet till kollektivtrafik ska undvikas. Detta för att minska transporter, skydda odlingslandskap och naturvärden. Enstaka ny bebyggelse kan dock vara möjlig.

Lokalisering av ny bebyggelse och nya vägdragningar ska ta stor hänsyn till landskapsbild samt områdets natur- och miljövärden. I kapitel 3, Ortsfördjupning, presenteras den övergripande bebyggelseutvecklingen med förslag till ny bostadsbebyggelse i staden och på landsbygden.

Planeringsprocessen på landsbygden bygger på lokalt inflytande och engagemang i medborgardialoger. Olika lokala intresseorganisationer och företagarföreningar ska få goda möjligheter att medverka i och påverka utvecklingen.

En arkitektturpolicy ska upprättas för Sandvikens kommun. Den ska innehålla riktlinjer kring arkitektur- och gestaltningsfrågor samt bidra till att skapa en levande, hållbar och vacker kommun. Vad gäller hållbart byggande så ska kommunen, vid såväl nybyggnation som upprustning av befintligt bestånd, ha en hög ambitionsnivå avseende bebyggelsens klimatpåverkan. Kommunen ska vara pådrivande i utvecklingen av att bygga med förnybara material, där trä är ett exempel.

Serviceorter

En hållbar bebyggelseutveckling på landsbygden innebär en satsning på serviceorter i kommundelarna. Serviceorterna har med goda kommunikationer, gott serviceutbud och mötesplatser en stor betydelse. Inte bara för ortens invånare, utan också för ett större område. Genom att stärka orternas kvalitet och möjlighet till utveckling, skapas förutsättningar för livskraft. Såväl där som på landsbygden omkring dem.

Översiktsplanen föreslår följande fyra tätorter som serviceorter:

- Storvik
- Årsunda
- Österfärnebo
- Järbo

Dessa orter fungerar i dag som centralorter och nav för sin bygd, där stora delar av offentlig och kommersiell service är kopplad till orterna. Det serviceutbud som finns på respektive plats är av stor betydelse för själva orten, men också för ett stort område utanför.

Ny bostadsbebyggelse möjliggörs i attraktiva lägen – naturnära, sjönära och strandnära – samt genom en varsam

komplettering av befintliga byar och bebyggelsegrupper i kollektivtrafiknära lägen.

Ett ökat antal invånare i orterna skapar underlag för både offentlig och kommersiell service. I *kapitel 3 Ortsfördjupningar* finns förslag på utvecklings- och utredningsområden för ny bostadsbebyggelse och nya verksamhetsområden.

Följande tre tätorter föreslås bli serviceorter med en viss service:

- Kungsgården
- Åshammar
- Gästrike-Hammarby

Den snabbt växande turistorten Kungsberget är en av kommunens stora turistnoder. Kungsberget utvecklas med nya skidområden, hotell, stugor, lägenheter, restauranger, butiker och satsningar på året runt-verksamheter. Här finns förutsättningar att på sikt utvecklas som serviceort med viss service.

Befolkningsminskningen i kommunen är större i själva tätorterna än utanför. I omlandet utanför tätorterna är befolkningsmängden tämligen stabil eller till och med ökande. Undantaget är Österfärnebo där både omland och tätort minskat.

För att främja en positiv utveckling av orterna lyfter översiktsplanen fram förslag till utveckling i kommundelarna. Syftet med förslagen är att stärka orternas kvalitet, åtgärda eller minska brister samt skapa nytt eller behålla ett befolkningsunderlag för service. En viktig förutsättning för en levande landsbygd är tillgång till skola och barnomsorg, möjlighet till lokal sysselsättning samt goda kommunikationer för arbets- och studiependling.

Översiktsplanen föreslår att större delen av ny bebyggelse på landsbygden ska ske på serviceorterna eller dess närområde. Förutom ny bostadsbebyggelse föreslås att tätorterna utvecklas med bland annat tätortsnära grönska, nya gång- och cykelvägar, god infrastruktur i form av vägar och elektronisk (digital) kommunikation samt utveckling av verksamhetsområden. Serviceorternas utveckling beskrivs vidare i *kapitel 3 Ortsfördjupningar*.

Stationsnära lägen i kommundelarna

Förutom Sandviken station finns Storvik station. Ett effektivare nyttjande av marken med högre täthet och blandad bebyggelse kring stationerna ger möjlighet för fler människor att få tillgång till kollektivtrafik.

Fritidshusbebyggelse och omvandlingsområden

I Sandvikens Kommun finns i dag cirka 2 300 fritidshus. Fritidshusbebyggelsen är framför allt koncentrerad kring Storsjön och på dess öar. Förhållandevis stora mängder fritidshus finns kring Ottnaren, vid Öjaren samt i kommunens glest befolkade nordvästliga delar, exempelvis vid Fäbodsjön-Hosjön, Hålldammen och runt Kungsforsen. Mer än hälften av alla fritidshus ligger i relativt koncentrerade grupper.

Sandvikens Kommun är positiv till att nya områden med fritidshus tillkommer.

Utredningen ”Bebyggelsen runt Storsjön” är ett diskussions- och beslutsunderlag för hur fritidshusområden runt Storsjön ska utvecklas och förändras. Kommunfullmäktige beslutade 2002 om utökade byggrätter – efter sedvanliga villkor för detaljplaner – för en rad delområden runt Storsjön som omfattades av utredningen. Områdena är Bovik-Sälgnäsviken, Åbyggebynäs - Svartberget, Olsbo-Båthusviken, Sätra-Säljan, Hedåsen-Bångs, Falknäset, Ursa-Ångersnäs och Sjöhagen-Lund.

Vid detaljplanläggning av nya bostadstomter eller förändrade byggrätter för fritidshus ställs samma krav, oavsett om området ska användas för fritidshus eller permanentboende. Däremot skiljer sig Boverkets byggregler mellan fritidshus och permanentboende vad gäller bland annat tillgänglighet och energikrav.

I Sandvikens kommundelar finns flera befintliga detaljplaner med planlagd mark för bostäder som möjliggör omkring 630 bostäder i markbostäder eller flerfamiljshus.

Omvandling från fritidsboende till permanentboende har ökat kraftigt inom Sandvikens Kommun under 2000-talet. Antalet fritidshusområden enligt SCB:s definition – minst 50 fritidshus med avstånd på högst 150 meter – har minskat med tre. Det beror mest på omvandlingen av fritidshus till permanentboende.

Denna omvandling ställer helt nya krav på vatten- och avloppslösningar, infrastruktur samt samhällsservice som skolskjuts och hemtjänst. Karaktären på byggnader och omgivande miljöer förändras dessutom då små enkla fritidshus rivs eller byggs om till större hus med ökad standard.

Utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp

Under 2012 tog kommunen fram VA-översikt, VA-strategi och VA-plan som omfattar hela kommunen. Tidshorisonten för VA-planeringen är till år 2025.

I ”VA-strategi 2012 i Sandvikens Kommun” framhålls en

långsiktigt säkrad vattenförsörjning som ett viktigt strategiskt vägval.

I ”Vatten- och avloppsplan för Sandvikens Kommun”, antagen av kommunfullmäktige 2013, framgår vilka konkreta åtgärder som ska prioriteras samt år då utbyggnaderna ska vara genomförda. En ny VA-plan håller på att arbetas fram 2018.

Mark och naturresurser ska användas hållbart

För att använda mark och naturresurser på ett hållbart sätt krävs att vi hushåller med marken och använder den till det den är mest lämpad för.

I ”Miljöpolicy för Sandvikens Kommunkoncern” från 2013 är målet att koncernen ständigt ska arbeta med förbättringar för att minska miljöbelastningen och därigenom förebygga föroreningar. Arbetet med energieffektiviseringar och ökad andel av förnyelsebara energislag, är en medveten inriktning som tillsammans med koncernens kretsloppstänkande bidrar till ökad miljömedvetenhet. Sandvikens Kommun ska uppfylla eller överträffa tillämpliga miljölagar och andra krav.

Brukningsvärd jordbruksmark får användas för bebyggelse eller anläggningar, men bara på vissa villkor. Det kan handla om att tillgodose väsentliga samhällsintressen och bebyggelse eller att annan tillfredsställande placering saknas. Med tillfredsställande placering menas att det tekniskt och funktionellt lämpligt, samtidigt som det är ekonomiskt rimligt. I de fall då avvägningen är till exploateringsintressets fördel ska byggnader och anläggningar placeras och utformas så att jordbrukets intressen skadas så lite som möjligt.

Vid viktiga regionala noder, och längs viktiga kollektivtrafikstråk, ska det i vissa fall vara möjligt att efter noggranna avvägningar ta jordbruksmark i anspråk för bostäder och företagsetableringar.

Definition av brukningsvärd jordbruksmark redovisas under rubriken *”Jordbruksmark” i kapitel Naturresurser*.

Klimatanpassad lokalisering och utformning

Ett förändrat klimat kräver anpassning av hur mark-och vattenområden används och bebyggs. Klimatförändringar som höjda medeltemperaturer, ökat utflöde i älvar och drag eller ökade risker för ras, skred och erosion, kräver ett nytt förhållningssätt för hur utformning och placering av byggnader, anläggningar och infrastruktur ska ske. Planering av ny bebyggelse ska ta hänsyn till ökad frekvens av extrema väderhändelser som värmeböljor och skyfall.

Utformning av nya bebyggelseområden ska ta hänsyn till översvämningsrisker, möjliggöra iordningställande av god dagvattenhantering samt skapa ett gott skydd av nuvarande och framtida vattentäkter.

Riktlinjer för bebyggelseutveckling

Bebyggelseutveckling i tätorten och dess närområde

- Lokalisering av ny bostadsbebyggelse och icke störande verksamheter i Sandviken tätort ska till största delen ske genom komplettering till och förtätning av befintlig bebyggelse.
- I stationsnära lägen i anslutning till resecentrum och längs kollektivtrafikstråk.
- Brukningsvärd jordbruksmark får endast användas för bebyggelse om det krävs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och bebyggelsen inte kan ges en annan tillfredsställande placering.

Bebyggelseutveckling i serviceort

- Ny bebyggelse ska ske i anslutning till eller genom förtätning av befintlig bebyggelsestruktur med närhet till kollektivtrafik.
- Brukningsvärd jordbruksmark får endast användas för bebyggelse om det krävs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och bebyggelsen inte kan ges en annan tillfredsställande placering.

Bebyggelseutveckling i landsbygd

- Ny bostadsbebyggelse och icke störande verksamheter ska förläggas:
  - som komplettering till eller förtätning inom befintlig bebyggelse i orter med närhet till kollektivtrafik
  - som varsam komplettering av bymiljöer.

- I de orter och byar, som enligt översiktsplanen inte redovisas som utredningsområden, ska pågående markanvändning fortgå. Här ska finnas utrymme för viss utbyggnad i enlighet med de riktlinjer som ges i planförslaget.
- Brukningsvärd jordbruksmark får endast användas för bebyggelse om det krävs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och bebyggelsen inte kan ges en annan tillfredsställande placering.

Bostadsområdet Nya Bruket sett uppifrån.

Bostäder

Sandvikens Kommun ska erbjuda attraktiva miljöer att bo och leva i, både i tätorten och i kommundelarna. I kommunen ska det finnas bostäder av varierande typ och med blandade upplåtelseformer. Detta för att möta människors olika behov och efterfrågan.

Bostadsförsörjning

Sandvikens Kommun antog ett bostadsförsörjningsprogram 2016 som redovisar hur kommunen planerar att långsiktigt hålla en god bostadsförsörjning.

I programmet planeras för en folkmängd på 41 000 invånare och 1 600 nya bostäder fram till år 2025. Den enskilt svåraste faktorn att beräkna är befolkningsutvecklingen. Programmet kommer därför att behöva revideras.

Bostadsförsörjningens övergripande mål är att:

- alla invånare i kommunen ska kunna erbjudas en god bostad till rimlig kostnad i en god boendemiljö med bra boendeservice
- tillgången på bostäder ska vara attraktiv och stimulera till inflyttning i kommunen
- utveckling av boende och bostadsområden ska präglas av strävan mot social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet såväl vid nybyggnation som vid insatser i befintliga bostadsområden.

Enligt bostadsförsörjningsprogrammet innebär det att kommunen i snitt per år ska detaljplanera för 320 nya bostäder samt producera 160 nya bostäder varav minst 40 hyresbostäder.

Målsättningarna är enligt programmet:

- Det ska finnas antagna detaljplaner för byggande av minst 320 bostäder av varierande typ och i olika delar av kommunen
- Kommunen ska arbeta aktivt, målinriktat och långsiktigt med strategiska markförvärv och markupplåtelse av egen mark
- Nya bostäder ska i första hand lokaliseras centrum- och kollektivtrafiknära nära, på eller vid mark som redan tagits i anspråk
- Kommunen ska erbjuda attraktiva bostäder och boendemiljöer
- Kommunen ska blanda upplåtelseformer och tillföra nytt i befintliga områden
- Kommunen ska vara pådrivande och ta ett brett ansvar för boende för äldre och särskilda grupper
- Kommunen ska vara pådrivande för att bostäder är energieffektiva och byggs med miljömässigt hållbara lösningar, byggmetoder och material
- Kommunen ska, tillsammans med bostadsmarknadens aktörer, vara en aktiv part för att förverkliga inriktningsmålen

Hur bygger vi bostäder i dag?

Det har under de senaste åren byggts alldeles för lite bostäder i Sandviken. Att öka takten i bostadsbyggandet är en av de närmaste årens största utmaningar. Bostadsutmaningen är inte enbart en fråga för Sandviken, utan återfinns i flera kommuner med närhet till expansiva regioner.

Attraktiva livsmiljöer för boende

I Sandviken ska det finnas en mångfald av attraktiva platser att leva i oavsett om man söker stadens liv och rörelse, grönskan i villaområdet eller lugnet på landsbygden.

I forskningsstudien ”Varför är vissa platser mer attraktiva för boende än andra?” redogörs för vilka faktorer som skapar boendeattraktivitet.

Det är långt fler saker än bostaden som är viktiga för att en plats ska vara attraktiv att leva på. Vad som är attraktivt för den enskilde är subjektivt men vissa faktorer är generella, såsom möjlighet till sysselsättning, utbildning, närhet till familj och vänner, naturmiljö, kulturutbud och service.

I planering av nya bostadsområden ska natur- och kulturmiljövärden ses som en resurs som ger området karaktär och kvalitet men också en egen identitet. Det som byggs måste också ge något tillbaka till platsen genom att förstärka kvaliteten och tillföra nya värden och funktioner till området och miljön.

Variation av bostadsformer

Det ska finnas bra bostäder i olika delar av kommunen. En blandning av boendeformer ska eftersträvas, då avseende bostadstyp, storlek och upplåtelseform.

När nya bostäder byggs bör de komplettera befintligt bostadsutbud. Sandvikenhus äger majoriteten av kommunens hyresrätter. Målet i bostadsförsörjningsprogrammet är att Sandvikenhus ska uppföra minst 40 hyresrätter per år.

Boendemiljöer

Sandvikens Kommun ska kunna erbjuda goda, tillgängliga och trygga bostadsmiljöer i centrala Sandviken, i serviceorterna samt på landsbygden.

En omsorgsfullt utformad bebyggelse- och utemiljö skapar goda förutsättningar för en ett tryggt och trivsamt boende för både barn och vuxna. Nya bostadsområden och bostäder ska planeras så att de är tillgängliga för människor med olika funktionsnedsättningar.

Boendemiljöerna ska innehålla bullerskyddade bostadsgårdar och utemiljöer samt närhet till mötesplatser, lekplatser och kollektivtrafik.

Utformningen av boendemiljön styr till stor del hur människor rör sig och träffas. Det är viktigt att skapa både privata, halvoffentliga och offentliga platser i och kring boendemiljön. Med fysisk planering skapas förutsättningar för sociala mötesplatser. Det kan handla om genomgående entréer eller variation i utformningen av utemiljöer, byggnader och kvarter.

Den fysiska miljön, en god bostad i ett tryggt bostadsområde, är en av de viktigaste förutsättningarna för en god folkhälsa. I en trygg och säker miljö kan skador och olyckor förebyggas. Dessutom ges förutsättningar för uteliv och fysisk aktivitet. En trygg miljö har därför ett starkt samband med den psykiska hälsan.

En av bostadslängorna i Gamla Bruket.

Närhet till park, rekreation och odling
Bostadsområden ska placeras med närhet till parker, natur-, aktivitets- och idrottsområden eller andra mötesplatser.

Den tätortsnära naturen ska värnas i planeringen. I anknytning till nya bostadsområden ska en god variation av spontanidrottsytor finnas för olika åldrar, kön och intressen.

Intresset för odling i bostadsområden har ökat under de senaste åren. Möjligheter att kunna odla i eller intill bostadsområden, både på mark och tak, bör därför utvecklas.

Mötesplatserna som skapas i gemensamma parker, naturområden, lekplatser eller odlingsområden har ett stort värde som mötesplats för människor i olika åldrar, från olika bostadsområden och stadsdelar.

Tillgängliga bostäder
Sandviken har som i Sverige generellt en åldrande befolkning. Åldersgruppen 80 år och äldre kommer att öka markant efter år 2020. En allt äldre befolkning ställer ökade krav på bostäders tillgänglighet och kommunens möjlighet att erbjuda särskilda boendeformer, samt bidrag för anpassningar av befintligt boende. Kommunen beviljade under 2015 bostadsanpassningsbidrag för knappt 4 miljoner kronor.

En åldrande befolkning kräver arbete i många riktningar:
- Öka tillgängligheten i befintligt bostadsbestånd
- Öka tillgängligheten i utemiljön mellan bostäder och servicepunkter
- Inventering av tillgänglighet i befintligt lägenhetsbestånd som säkrar att ett visst antal anpassade lägenheter finns på kommunens serviceorter
- Verka för ökad rörlighet på den lokala bostadsmarknaden
- God mark- och planberedskap

Trygghetsbostäder och seniorbostäder
Trygghetsbostäder, eller seniorbostäder, är lägenheter avsedda för äldre personer som bedrivs av privata aktörer, kooperativ eller i bostadsrättsform. För att få plats i en trygghetsbostad krävs inget biståndsbeslut från kommunen. Ett exempel på trygghetsboende är Kanalgården som rymmer ett 50-tal lägenheter i anslutning till Jerntorget i Sandvikens centrum. Sandvikens Kommun vill verka för en utbyggnad av flera trygghetsbostäder både i tätorten och i anknytning till serviceorterna på landsbygden.

Vård- och omsorgsboende
Vård- och omsorgsboende är ett övergripande begrepp för boendeformer som föregås av beslut enligt SoL (Socialtjänstlagen) eller LSS (lag om stöd och service till vissa funktionshindrade). Planering och utveckling av särskilda boenden i Sandvikens Kommun följs upp årligen i kommunens lokalförsörjningsplan samt i omsorgsförvaltningens verksamhetsplan- och berättelse.

Inom begreppet vård- och omsorgsboende ryms följande boende- och vistelseformer:
- *För äldre*: äldreboende, demensboende, korttidsvistelse enligt SoL
- *För personer med funktionsnedsättning*: gruppbostad, servicebostad och korttidsvistelse för barn och unga enligt LSS
- *För personer med psykisk ohälsa*: gruppboende enligt SoL

Omsorgsförvaltningen ser också ett behov av att tillskapa speciella bostäder för gruppen samsjuka (missbruk och psykiatri).

Hemtjänst och hemsjukvård kommer, kopplat till den demografiska utvecklingen, att öka under den kommande 10-årsperioden vilket kräver ytterligare lokaler för verksamheten.

Boende för äldre

Äldre personer med stora vård- och omsorgsbehov kan efter ansökan hos kommunen beviljas boende. I början av 2016 fanns åtta boenden för äldre och demenssjuka med totalt cirka 395 lägenheter i kommunens bestånd. Dessutom fanns 51 platser för korttidsvistelse, fördelade i två olika byggnader. Kommunens behov av lägenheter i äldre- och demensboenden förväntas öka med cirka 160 boendeplatser den närmaste 10-årsperioden, vilket kan fördelas på tre äldreboenden med cirka 50 platser vardera. Det första till 2020 och övriga inom en 10-årsperiod. Av dessa kommer majoriteten av platserna att behövas till individer med demenssjukdomar. Boendena behöver vara flexibla och omställningsbara utifrån förändringar i behov. I kommunen ska möjlighet att fortsätta sammanbo med make/maka eller sambo när den ena behöver vård- och omsorgsboende (parboende) ingå i bedömningen av skälig levnadsnivå. För att garantera parboende för dem som så önskar, är det viktigt att det finns ändamålsenliga bostäder i tillräcklig omfattning.

Det framtida behovet av boenden för äldre styrs av många olika faktorer. Medicinsk och teknisk utveckling, förändringar i äldres hälsa, hur kommunens arbete med att tillgänglighetsanpassa det ordinarie bostadsbeståndet samt utbyggnad av senior- och trygghetsbostäder är några exempel.

Boende för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättningar som har stor inverkan på den dagliga livsföringen kan, efter ansökan hos kommunen beviljas boende. I Sandviken kommun finns olika sådana boendeformer för vuxna. 2016 fanns tolv boenden med totalt 128 lägenheter. Dessutom fanns sex platser för korttidsvistelser för barn och unga.

Grupp- och servicebostäder ska så långt det är möjligt smälta in i det ordinarie bostadsbeståndet. Detta för att undvika att bostäderna får en institutionell prägel (SOSFS 2002:9). Det är svårt att prognosticera behovet av boendeplatser för personer med funktionsnedsättning eftersom behov kan uppstå med kort varsel. Förändringar inom verksamheten kan därför behöva ske snabbt och anskaffning av nya platser behöver kunna ske med kort varsel. I dag ses inget behov av att utöka antalet servicebostäder. Däremot behövs en omstrukturering av nuvarande bestånd, då gärna mot en trapphusmodell som förväntas öka tryggheten för de boende. I modellen samlas flera servicebostäder i en trappuppgång som också har en gemensam lokal. Flera lägenheter som knyts till serviceboendet finns också i närområdet.

Funktionsblandning – blanda bostäder och verksamheter

Att blanda bostäder, arbetsplatser och service skapar förutsättning för städer och orter som är trygga, rika på upplevelser och möten, och där det är nära till mycket. Förutsättningarna för närhet är större i blandade städer och orter där olika målpunkter finns sida vid sida i stället för åtskilda. Blandningen av olika funktioner skapar möjlighet till möten mellan människor och ger tryggare miljöer.

Vid all planering ska en mångfald av olika funktioner eftersträvas. Möjligheterna att öka mångfalden kan också tas tillvara genom att verksamheter som inte innebär risk för störning, exempelvis tjänsteföretag, tillåts i områden som i dag huvudsakligen är bostadsområden.

Ängsbacken är ett av kommunens modernaste äldreboenden.

Riktlinjer för bostäder

- Kommunen strävar efter att ha en god planberedskap som möjliggör byggande av 1 600 nya bostäder fram till år 2025, med höjd för ytterligare bostäder fram till 2030.
- Sandvikens Kommun ska erbjuda goda, tillgängliga och trygga boendemiljöer både i stadsmiljö, serviceorter och på landsbygden.
- I planeringen av nya bostadsområden ska natur- och kulturmiljövärden ses som en resurs och vara utgångspunkt för utvecklande av områdets eller ortens identitet.
- I den mån det är möjligt bör en blandad markanvändning eftersträvas. Detta i syfte att bidra till en tryggare och mer levande boendemiljö.
- I alla orter och stadsdelar eftersträvas en blandning av olika boendeformer. När nya bostäder byggs bör de komplettera befintligt bostadsutbud avseende bostadstyp, storlek och upplåtelseform.
- Bostadsområden ska placeras med närhet till park, natur, aktivitets- och idrottsområden samt andra mötesplatser. I nära anslutning till nya bostadsområden ska en god variation av aktivitets- och spontanidrottsytor finnas för olika åldrar, kön och intressen.
- Kommunen verkar för fortsatt utbyggnad av trygghetsbostäder såväl i tätorten som i serviceorterna och på landsbygden.

Mötesplatser, samhällsservice och kommersiell service

Platser där människor kan mötas

Att ha tillgång till mötesplatser med god tillgänglighet är en viktig del av människors sociala livsmiljö. Såväl i staden som ute i kommundelarna.

Mötesplatserna ska finnas där människor rör sig och därigenom skapa möjlighet för människor med olika kön, ålder och bakgrund att träffas. Mötesplatsen ska skapa utrymme för spontana och planerade möten, såväl på gården som i kvarteret eller en allmän plats.

Platser för möten ska skapas i olika miljöer, såsom parker, torg, bostadsgårdar, i naturområden och i anslutning till samhälls- eller kommersiell service. En mötesplats kan vara inrymd i byggnader eller finnas utomhus. Större evenemangsplatser, idrottsområden och anläggningar är viktiga mötesplatser även ur ett regionalt perspektiv.

Mötesplatser i den offentliga miljön

Offentliga miljöer och mötesplatser ska vara attraktiva och inbjudande, ha god tillgänglighet, vara trygga, hela och rena. Stadsdelar och bostadsområden med inbjudande och upplevelserika offentliga miljöer ger högre trivsel och stolthet, samt bidrar till välmående. Miljöerna kan skapas både i stor och liten skala - alltifrån stora torg och konstnärligt utsmyckade gångtunnlar till små platser som stimulerar kreativitet, lek, samtal och samvaro. Mötesplatserna ska vara flexibla eftersom behoven kan ändras över tid.

I orter och stadsdelar finns offentliga lokaler, exempelvis skolor, fritidsgårdar och bibliotek, som under en del av dygnet används för ett specifikt ändamål. Lokalerna är en stor resurs och kan med ökat samarbete samnyttjas som mötesplatser för fler ändamål.

De offentliga mötesplatsernas tillgång och kvalitet ser olika ut i respektive tätort eller stadsdel. Behovet av mötesplatser ska tillgodoses i planeringen av nya och befintliga områden.

Samhällsservice och kommersiell service

Sandviken tätort

I Sandviken tätort finns ett stort utbud av samhällsservice, olika mötesplatser samt fritids- och idrottsområden. Den kommersiella servicen i form av dagligvaruhandel finns främst i centrum, i externhandelsplatsen Mosaiken samt i stadsdelar som exempelvis Björksätra och Vallhov. Detaljhandel och sällanköpshandel finns främst i Sandvikens centrum, externhandelsområdet Mosaiken och i Valbo i Gävle kommun.

I arbetet med att utveckla Sandvikens centrum startades 2014 projektet ”Plussa Centrum”. Målet med projektet är att öka tryggheten samt skapa mer liv och rörelse i de centrala delarna av Sandviken. Allt utifrån visionen om den aktiva staden. Kommunen tog under projektet hjälp av medborgarna och fick därmed in 1600 förslag på temat. Många av dem har eller kommer att förverkligas.

Detta stadsutvecklingsprojekt ska förbättra de kommersiella förutsättningarna i stadskärnan samt utveckla en levande och attraktiv mötesplats för Sandvikens invånare och besökare. Projektet har ett brett perspektiv som omfattar utbud och innehåll, den fysiska utformningen av stadsrummet, service samt kommunikation och varumärkesbyggande. Arbetet sker i nära samarbete med fastighetsägare, lokalhyresgäster, Företagarna och andra intresseorganisationer.

Stadsdelscentrumens revansch är en av trenderna inom handeln. Medborgarna vill handla på hemmaplan och spendera mindre tid på att transportera sig. Närodlat och närproducerat ligger i tiden och man vill gynna det lokala affärslivet, detta genom mindre lokalcentrum med hög tillgänglighet och ett brett utbud av vardagskaraktär.

Utvecklingen av utbudet i Sandvikens stadskärna handlar inte bara om fler butiker utan också om att skapa fler anledningar att överhuvudtaget ta sig till centrum. Det behövs fler butiker, restauranger och caféer, men också bostäder, hotellrum, kultur, nöjen, service och andra tjänster.

Sandviken satsar för att utveckla en attraktiv stadskärna för service och möten. Se vidare *i dokumentet ”Den moderna industristaden”*.

En handelsetablering på Tunaområdet har stora förutsättningar att fånga upp en del av det flöde som passerar från Hofors mot Valbo och Hemlingby. På E16 passerar också många turister, inte minst de skidåkare som har Kungsberget som mål.

Generellt har det visat sig att etableringar uppstår relativt snabbt kring de avfarter som upprättas vid stora vägstråk i nära anslutning kring tätorter. Ofta har det etablerats mindre eller större handelsområden, snabbmatsrestauranger och bensinstationer.

Det är därför sannolikt att en ”avfart Tuna” vid E16/ Järbovägen leder till att intresset och antalet förfrågningar kring etableringar ökar i området. Inte minst bland exempelvis snabbmatskedjor och bensinbolag. Se vidare *promemorian ”Handel Tuna”*.

Serviceorter

Kommunens serviceorter Storvik, Årsunda, Österfärnebo och Järbo har ett serviceutbud med stor betydelse för orterna och närmiljön. Exempel är skola, förskola, bibliotek, daglig-

Längs Storgatan i Sandviken finns flera butiker och restauranger.

varuhandel och kollektivtrafik. Kungsgården, Åshammar och Gästrike-Hammarby är orter med viss service.

I kapitel 3 Ortsfördjupningar beskrivs orternas förutsättningar utförligt, med förslag till lokalisering av framtida utbyggnad av bostäder, samhällsservice och kommersiell service.

För att skapa god tillgänglighet till service och främja ett hållbart resande ska service, dagligvaruhandel, stora lokala målpunkter och andra samhällsfunktioner ges en central placering med närhet till kollektivtrafik och större bostadsområden.

Skolor

Förskola

I Sandvikens Kommun finns cirka 25 förskolor med omkring 100 avdelningar. En förskoleavdelning har specialinriktning för barn med omfattande behov av särskilt stöd. Ungefär 98 procent av barnen mellan ett och fem år behöver i dag en förskoleplats. Det är brist på platser i stora delar av Sandviken, främst i de centrala delarna. Viss brist finns även I Storvik. För övriga delar av kommunen råder det balans eller ett visst överskott av platser.

En utbyggnad av förskolor pågår i Sandvikens Kommun. Det kan dock vara svårt att få fram bra tomtmark till utbyggnad av förskolor. I planeringen för utbyggnad av större bostadsområden krävs därför en tidig samverkan med förskola, skola, omsorg och omvårdnad. Detta gör det möjligt för kunskapsförvaltningen att påbörja planering tidigt. Man kan också ta ställning till behov av ombyggnation eller nyproduktion av förskolor och skolor.

Grundskola

I kommunen finns 15 kommunala och en fristående grundskola. Våren 2018 fanns det ungefär 4500 elever i grundskoleåldern. Av dessa gick cirka 10 procent i en fristående skola. Under 2015 beslutade kommunen att skapa en högstadieskola till. Till läsåret 2015–2016 utökades Norrsätraskolan till att på sikt bli en F-9 skola. Under 2017 förändrades skolorganisationen från tidigare rektorsområden till fyra skolområden.

De kommunala skolornas utbildningsplatser ska tillsammans med de fristående skolorna täcka behoven för kommunens elever.

Under perioden 2016–2025 sker en elevökning och 2025 beräknas det finnas cirka 5200 elever i grundskolan. Elevökningen fördelas ganska jämnt mellan stadierna men ser olika ut mellan rektorsområdena. Bristen på utbildningsplatser är främst koncentrerad till områdena runt skolorna Murgården, Norrsätra, Vallhov och Björksätra.

Närhetsprincipen och det fria skolvalet är två faktorer som inverkar när en bedömning ska göras över hur det ökade elevunderlaget kommer att fördela sig på nya och befintliga skolor. Elevökningen kräver att en utbyggnad av antalet utbildningsplatser inom Sandvikens grundskola kommer att behövas. Svårigheterna med att göra långsiktiga prognoser över elevströmmar, i kombination med det ökade trycket på skolorna, gör att det krävs större flexibilitet i planeringen för att underlätta för snabba om- ställningar.

Utemiljöer vid skola och förskola

En tätare bebyggelse innebär nya utmaningar i utformning av skolbyggnader samt skapande av goda utemiljöer i en tätare stadsmiljö. I andra städer finns redan i dag goda exempel, där förskolebyggnader i två våningar är ett av dem. Nyetableringar av förskola och grundskola ska i första hand ske i anslutning till natur, parker eller områden för lek och idrott. Utemiljöer ska utformas så att de inte exponeras för höga bullernivåer.

Kommunen följer Boverkets allmänna råd om friyta för lek och utevistelse (2015:1) i utformningen av utemiljöer för skolverksamhet. De allmänna råden belyser vilka kvaliteter som bör kännetecknа barn och ungas utemiljö vid skola, förskola och fritidshem, samt placering av friytor.

Friytan ska vara varierad och rymlig, men också anpassad och placerad så att den ger möjlighet att bedriva ändamålsenlig verksamhet utifrån elevernas ålder. Friytan ska vara tillgänglig, utan hinder, och bör därmed ligga i direkt anslutning till byggnaden. Rimlig storlek på friytan är ungefär 40 kvadratmeter per barn i förskolan och 30 kvadratmeter per barn i grundskolan.

Gymnasieskola

I kommunen studerar cirka 1 200 ungdomar i gymnasieskolan. Ungdomar från Gävle, Hofors och Ockelbo har möjlighet att söka utbildningsplats i Sandvikens Kommun.

I kommunen finns en kommunal och en fristående gymnasieskola. Cirka 500 ungdomar i Sandviken söker gymnasieplats utanför den egna kommunen. Kommunens gymnasieskolor är attraktiva; cirka 60 procent av eleverna söker till den dem. Kommunen planerar inte att bygga någon ny gymnasieskola fram till år 2025.

Högskola

I grannkommunerna Gävle och Falun/Borlänge finns högskolor, varav Gävle finns på mindre än 20 minuters kollektivtrafikavstånd från Sandvikens resecentrum. Högskolor är viktiga aktörer som motorer för innovation, forskning och högre utbildning. Högskolan i Gävle har cirka 15 000 studenter och erbjuder fler än 50 utbildningsprogram och påbyggnadsutbildningar samt teknik. I Sandvikens Kommun finns Västerbergs folkhögskola som erbjuder både allmänna kurser samt inriktningar mot hantverk, trä, smide, musik och drama.

Kommunala verksamheter, lokalresurser och markförsörjning

Behovet av skola, omsorg och annan kommunal verksamhet förändras kontinuerligt. Tekniska kontoret har påbörjat ett arbete med att ta fram förvaltningsspecifika lokalresursplaner för att kartlägga och planera verksamheternas framtida lokalbehov.

För att ge bättre samordning och helhetsperspektiv över kommunala verksamheters framtida markbehov behövs en lokalförsörjningsplan som är kopplad till förvaltningarnas lokalresursplaner. En sådan plan ger ett bra underlag för kommande detaljplanering och investeringsbehov.

Riktlinjer för mötesplatser, samhällsservice och kommersiell service

Samhällsservice

- I planeringen av nya större bostadsområden ska en tidig samverkan med skola, omsorg, omvårdnad samt aktörer inom teknisk försörjning och infrastruktur ske. Tillgång till lediga platser inom förskola och skola ska beaktas liksom möjligheten att vid behov hitta mark till nya förskolor och skolor.
- Trygga och säkra gång- och cykelvägar ska finnas mellan olika målpunkter som skola, bostäder och service.
- Utbildningsverksamheter som högskola, gymnasium, grundskola och förskola ska vara belägna i närhet till kollektivtrafik med god tillgänglighet för gång och cykel.
- Nya förskolor och skolor ska utformas och placeras så att utemiljöerna inte exponeras för höga bullernivåer.
- Skolor och förskolor ska inte lokaliseras i industri- och verksamhetsområden.
- Nyetablering av förskola och grundskola ska i första hand placeras i anslutning till natur, park eller område för lek och idrott.
- Vård- och omsorgsboenden ska planeras nära park- eller naturområden.

Kommersiell service

- Riktlinjerna i ”Näringslivsstrategiskt program 2016-2025” ska följas.
- Service, dagligvaruhandel och andra stora målpunkter ska placeras centralt i serviceorterna med närhet till kollektivtrafik.
- Nyetablering av handel ska i första hand ske på Mosaikenområdet, Tunaområdet, centrum eller andra befintliga handelsområden.

Mötesplatser

- Vid planering av nya och befintliga bostadsområden ska behov av mötesplatser tillgodoses.
- Offentliga miljöer ska utformas så att de är tillgängliga för alla samt upplevs trygga och säkra.

Näringsliv och verksamheter

Näringslivet är viktigt för Sandvikens Kommun. Sandviken ligger längs Europaväg 16, 25 minuter från Gävle hamn samt 80 minuter från Arlanda och Stockholm. I Sandviken finns det globala världsföretaget Sandvik AB. Sandviken är centrum i en region med cirka 150 000 människor och har närhet till högskolor, teknikparker, världsledande företag och innovationer i framkant. Sandviken är en av de mest forskningstäta kommunerna i landet med cirka 700 forskare som arbetar på Sandvik AB och andra företag i kommunen. Till antal patent räknat per 10 000 invånare är Sandviken landets mest innovativa kommun. I Sandviken finns cirka 3 400 verksamma företag.

I ”Näringslivsstrategiskt program 2016-2025” för Sandvikens Kommun, betonas att kommunen har en viktig roll när det gäller tillgång till mark, lokaler och bostäder. Kommunen ska, enligt programmet, arbeta med en flexibel och dynamisk översiktsplanering som stärker förutsättningar för etableringar och/eller expansion i hela kommunen.

En tillgänglig infrastruktur, såväl fysisk som digital, samt ett fungerande transportsystem är en nödvändighet för ett gott näringslivsklimat och en attraktiv livsmiljö i Sandvikens Kommun.

Kompetensförsörjning är en annan viktig framgångsfaktor. Sandvik AB, Sandbacka Science Park och Högskolan i Gävle är viktiga aktörer som motorer för innovation, forskning och högre utbildning i regionen. En framgångsrik kompetensförsörjning är även beroende av att tätorter och landsbygd har en mångfald av attraktiva livsmiljöer.

Markberedskap – byggklara tomter

För att tillgodose näringslivets olika behov och intressen krävs en markberedskap med variation i utbudet av mark. En markberedskap behöver också inrymma möjligheter för omlokaliseringar av företag och byggklara tomter, detta för att möta snabba etableringar.

Kultur- och fritidsverksamheter

Ett rikt kultur- och friluftsliv gör en ort attraktiv och lockar nya invånare. Visionen för Sandvikens Kommun är: ”Vi mår bra till kropp och själ. Genom vårt nyskapande idrotts-, kultur- och friluftsliv har vi en unik livsmiljö för oss själva och våra gäster. Det bidrar till livskvalitet, hälsa och tillväxt”.

I ”Kultur- och fritidspolitiskt program 2017” formuleras de grundläggande värderingarna för kultur- och fritidspolitiken enligt följande:

- Kultur- och fritidspolitiken ska vara angelägen för alla i Sandvikens Kommun och bidra till ett jämlikt, tolerant och öppet samhälle
- Kultur - och idrott har inga gränser och är språk i sig själva som skapar gemenskap mellan människor oavsett bakgrund
- Kommunen ska vara en möjliggörare och kompensera för barns olika uppväxtvillkor.
- Vårt gemensamma kulturarv ska säga oss något om vilka vi är och vad vi identifierar oss med
- Folkhälsa och tillgänglighet ska beaktas i all samhällsplanering

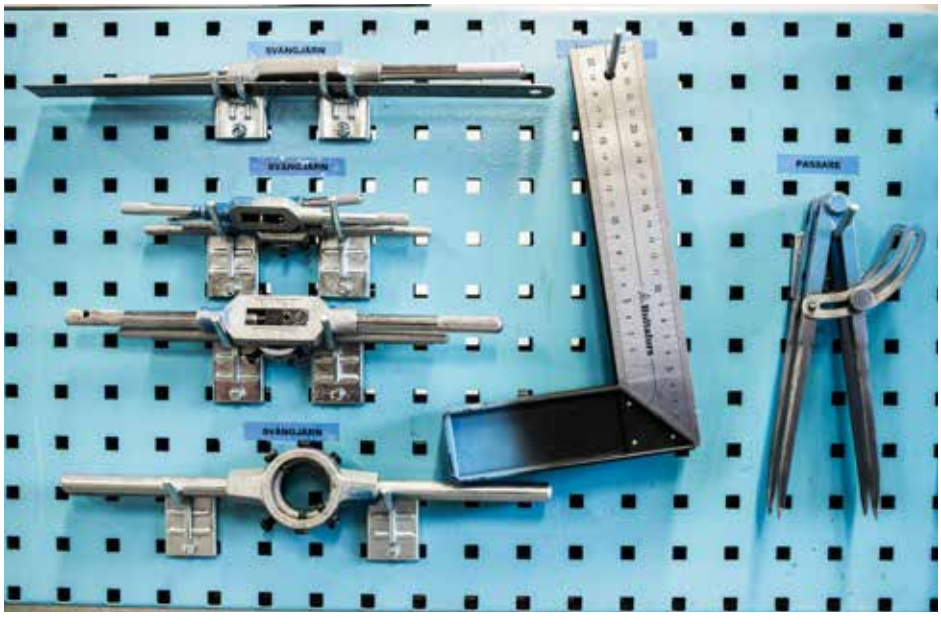

Sandviken är landets mest innovativa kommun sett till antal patent per 10 000 invånare.

Riktlinjer för näringsliv och verksamheter

Verksamheter, stora arbetsplatser och industri

- Större arbetsplatsområden ska planeras i lägen som kan ges god kollektivtrafikförsörjning.
- Miljöer ska utformas där företag och andra verksamheter har möjlighet att växa och utvecklas.
- Störande verksamheter ska koncentreras på sammanhållna områden för att minska störningar och risker för att minska störningar och risker för omkringliggande bebyggelse.
- Sandvikens Kommun är positiv till områden som ger möjlighet till lokal produktion av förnybar energi.

Kultur, rekreation, idrott och besöksnäring

- Områden eller platser för kulturverksamhet ska planeras i centrala lägen i stadsdelar och serviceorter.
- Större kultur-, evenemangs- och idrottsanläggningar bör planeras i lägen med god kollektivtrafikförsörjning och tillgänglighet för gång- och cykeltrafik.

Kulturmiljö

Sandviken är en attraktiv kommun med flera typer av bebyggelsemiljöer, en tydlig identitet samt närhet till natur och god arkitektur. Ett gott omhändertagande av våra kulturmiljöer bidrar till ökad attraktivitet. Genom att vårda och ta hand om kulturvärden bevarar vi olika slags byggnader och miljöer där vår historia går att avläsa. En historia där Sandvikens människor, boendemiljöer samt olika verksamheter och näringar återspeglas. Miljöerna och byggnaderna kan återanvändas, vilket bidrar till vårt arbete med hållbarhet och hushållning.

Sandviken i förändring

Sandviken har olika bebyggelsetyper i centralorten, på landet, i de mindre tätorterna och vid sjöarna. Det som utmärker Sandviken är byggnaderna knutna till industri- och järnbrukssamhällen, sommarhusen samt stadsbebyggelsen.

Stadens bebyggelse kännetecknas av att Sandviken är ett ungt samhälle med en utveckling som har varit starkt knuten till företaget Sandvik AB. Bebyggelse och vägnät har sin grund i den arbetarstad som växte upp kring järnverket i slutet av 1800-talet och framåt.

Sandvikens tätort domineras i dag av enskilda byggnader från framför allt 1930- till 1970-talet. Kvarteren är öppna med en bebyggelse som mest består av låga hus med tre till sex våningar.

Det finns ett flertal byggnader som är viktiga kulturarv för framtiden. Södra delen av centrum med bland annat äldre, välbevarade arbetarbostäder från senare delen av 1800-talet, det s.k. Gamla Bruket, anses ha kulturhistoriskt riksintresse som miljö betraktat.

Den internationellt erkände arkitekten Ralph Erskine har formgivit delar av Sandviken och många nationellt kända arkitekter har bidragit till att forma det som präglas av modernistisk arkitektur med hög klass.

I kommunen går utvecklingen mot att allt fler människor vill bo i tätorten med omnejd. Under perioden 2003-2015 ökade befolkningen i Sandvikens tätort med nästan 2 000 personer, samtidigt som befolkningen ute i kommundelarna minskade med drygt 400 personer. Vissa mindre orter har dock fått en förstärkning när fritidshus omvandlats till permanentbostäder.

Sammantaget skapar utvecklingen ökat tryck centralt i tätorten och vissa andra populära områden, samtidigt som byggnader och miljöer på andra ställen står oanvända och är i behov av ny verksamhet för att finnas kvar.

Utvecklingen påverkar användningen av mark- och vattenområden, byggnader och miljöer. Ofta behöver förändringarna lämplighetsprövas i detaljplaner, förhandsbesked och bygglov. Det här ställer krav på bra kunskapsunderlag. I Sandvikens Kommun består det bland annat av riksintressebeskrivningar och en inventering av kulturhistoriska värden.

Värdefulla kulturmiljöer och byggnader

Värdefulla kulturmiljöer och byggnader skyddas på olika sätt, såväl på lokal som nationell nivå.

Länsstyrelsen eller kommunen kan besluta om att ett område ska skyddas och förvaltas som kulturreservat. En skötselplan beskriver målen för bevarandearbetet samt vilka åtgärder som måste genomföras för att målen ska nås.

En byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde, eller som ingår i ett bebyggelseområde med synnerligen högt kulturhistoriskt värde, kan förklaras som byggnadsminne av länsstyrelsen. Bestämmelserna får även tillämpas på park, trädgård eller annan anläggning av kulturhistoriskt värde.

Områden för riksintresse för kulturmiljö är så värdefulla att de har betydelse i ett nationellt perspektiv. Dessa områden är beslutade av Riksantikvarieämbetet. Värdena ska sedan beskrivas och beaktas i översikts- och detaljplanering.

Värdefulla byggnader identifieras och beskrivs i bland annat byggnadsinventeringar och andra utredningar, för att sedan hanteras i detaljplaner och områdesbestämmelser eller vid prövning av förhandsbesked, bygglov. Samhällsbyggnadsförvaltningen ska revidera och komplettera med byggnadsinventeringarna där de saknas, för att skapa ett heltäckande planeringsunderlag.

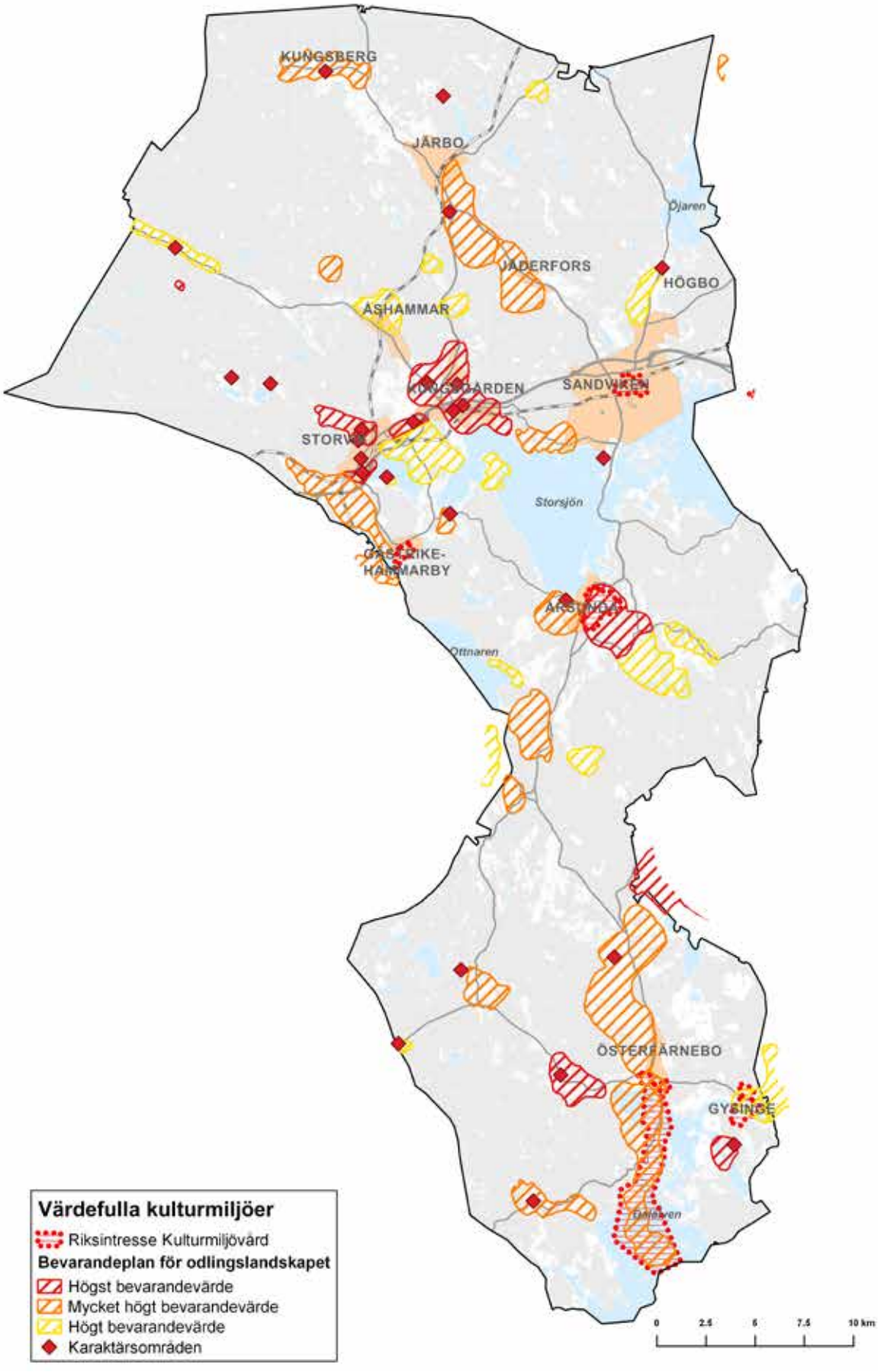
KUNGSBERG
JÄRBO
Djaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
ÄRSUNDA
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Värdefulla kulturmiljöer
Riksintresse Kulturmiljövård
Bevarandeplan för odlingslandskapet
Högst bevarandevärde
Mycket högt bevarandevärde
Högt bevarandevärde
Karaktärsområden
0 2.5 5 7.5 10 km

Riksintressen för kulturmiljön

I Sandvikens Kommun finns fem områden som är utpekade av staten som nationellt värdefulla för kulturmiljövården. Dessa fem områden beskrivs så här av Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen i Gävleborg:

Gysinge bruk

”Enhetlig bruksmiljö med arkitekturhistoriskt intressant bebyggelse från 1700-talets slut till 1900-talets början. Bebyggelsen har utvecklats i enlighet med en rätvinklig generalplan från 1750-talet och är den nordligaste representanten av ett vallonbruk. Mönsterjordbruk och komplementsamhälle med egnahem och småbruk från 1870-talet till 1930-talet.”

Hammarby bruk

”Industrimiljö och samhälle där förhållandet mellan 1700- och 1800-talets klassiska bruksbebyggelse och moderna arkitektur från 1900-talet är särskilt tydlig. Unikt för området är att hela orten bär samma arkitektoniska formspråk som utmärks av variation, mindre enheter, lekfullhet och småskalighet i samtidigt modernt uttryck som är karaktäristiskt för Ralph Erskines tidiga arbete.”

Sandvikens stad, södra delen av centrum

”Stads- och industrimiljö som speglar den ekonomiska, politiska och bostadssociala strukturen i ett bolagsägt, välplanerat industrisamhälle genom dess utveckling och övergång till offentligt ägda samhällsfunktioner - från slutet av 1800-talet till slutet av 1970-talet. En ung stad som haft sin storhetstid under modernismen och där bebyggelsen och stadsplanemönstren i hög grad är representativa för efterkrigstidens bebyggelse.”

Årsunda, kyrkan med gravfält

”Odlingslandskap i förhistorisk bygd med ovanligt rika fornlämningsmiljöer från yngre järnåldern där alla typer av fornlämningar har en tydlig koppling till järnet och på ett illustrativt sätt tydliggör anknytningen mellan gravfält och lågteknisk järnframställning. Medeltida kyrkomiljö anlagd på förhistorisk tingsplats.”

Österfärnebo

”Odlingslandskap i förhistorisk centralbygd längs forntida kommunikationsled med bevarade strukturer som speglar både järnålderns landskap och en höjdpunkt i odlingen på 1700-talet och 1800-talet. Rik fornlämningsmiljö från äldre järnåldern i nära anknytning till nutida bebyggelse.”

Kulturhistorisk bebyggelse

Under 2008 genomfördes en fältinventering av kulturhistoriska värden i Sandvikens Kommun som förberedelse för ett kommande kulturmiljöprogram. En byggnadsantikvarie åkte runt i kommunen och fotograferade samt fyllde i inventeringsblanketter för samtliga värdefulla miljöer. I materialet redovisas områden med kulturhistorisk värdefull och skyddsvärd bebyggelse samt karaktärsområden.

Kulturhistorisk bebyggelse är kommunens egen värdering av koncentrerad bebyggelse i exempelvis en by, ett stadskvarter eller ett brukssamhälle. Inom ett bebyggelseområde finns värden som är särskilt betydelsefulla att bevara och skydda. Dessa beskrivs och värderas i underlaget till kulturmiljöprogrammet. Exempel på sådana miljöer är Hedgrind, Erskine-husen på Killingvägen och Storviks stationssamhälle.

Sandvikens Kommun är positiv till förändring och utveckling så länge den anpassas till kulturvärdena och kulturmiljöns särdrag kan skyddas och bevaras. För att ge ett långsiktigt juridiskt skydd inom plan- och bygglagen krävs att detaljplaner – alternativt områdesbestämmelser med anpassade bestämmelser – arbetas fram. Här behövs en prioritering som visar var ett sådant juridiskt skydd är mest angeläget.

Årsunda kyrka.

Karaktärsområden

Karaktärsområden är kommunens egen värdering av strukturer med tydliga historiska spår. Ofta är det relatio-

Smedjan i Högbo Bruk.

nen mellan bebyggda och obebyggda områden som tillsammans med vägnätet visar på en särskild typ av struktur. Det kan vara en by med omgivande odlingsmark, en stadsdel från en viss tidsepok, ett stadskvarter med park eller industrimark i relation till vattenområden och liknande. Sandvikens Kommun vill skydda och bevara karaktärsområden.

De flesta karaktärsområden är jordbruksbygder där en fortsatt jordbruksnäring med odling och djurbete är en förutsättning för ett bevarande. Förändring och utveckling inom karaktärsområdena kan ske med utgångspunkt från pågående markanvändning, om den anpassas till områdets kulturvärden. För att ge ett långsiktigt juridiskt skydd inom plan- och bygglagen krävs att detaljplaner, alternativt områdesbestämmelser med anpassade bestämmelser, arbetas fram.

Följande karaktärsområden bedöms ha särskilt stora kulturhistoriska värden:

- Kungsberg-Botjärn-Kungsfors, kuperat odlingslandskap med rester av bruksmiljö
- Finnäs fäbodar
- Överbyn-Ytterbyn, byar med odlingslandskap vid Jädraån
- Högbo, bruksmiljö med jordbruksbebyggelse
- Stocksbo-Lövåker-Vattan, odlingslandskap på grusås
- Broby fäbodar
- Hosjö hammare, miljö kring rester av stångjärnshammare
- Åsens by-Åttersta, radby på grusås med omgivande odlingslandskap, småskaliga vattenkraftsanläggningar
- Kungsgårdens herrgårdsanläggning med parkområde
- Backbergsbacken, reglerad utanvidsbebyggelse
- Bro by, bergsmansgårdar med omgivande odlingslandskap, småskaliga vattenkraftsanläggningar
- Mom-Övermyra-Yttermyra-Österberg, byar i kuperat odlingslandskap, gravhög (Skommarshögen)
- Industrimiljön vid Wetterlings yxfabrik, f.d. Valls hammare
- Ovansjö kyrka och prästgård
- Centrala Storvik, stationssamhälle med rutnätsplan
- Nedre Storvik, traditionell tät by med bygata
- Näsbyudden, gravfält med rester efter förhistorisk järnframställning
- Gavelhyttan, rester av sluss- och kvarnmiljö samt kvarnstensbrott och varggrop
- Hedåsen, fritidsbebyggelse (”sommarstugor”)
- Årsunda hembygdsgård med omgivande odlingslandskap
- Västerbor-Österbor, flackt odlingslandskap med bybildningar

Gysinge Bruk.

- Oppsjö-Stålbo, rester av bruksmiljö och odlingslandskap
- Grönsinka, bruksmiljö
- Stärte-Kräbäck-Österfärnebo, odlingslandskap längs Oppsjön/Västerån med flera byar och fornminnen
- Åsbyvallen, fäbodvall med slåtterområde
- Bärrek, väl sammanhållen skogsby

Fornlämningar och byggnadsminnen

Fornlämningar, både kända och okända, är skyddade enligt kulturmiljölagen. De är lämningar efter människors verksamhet under forna tider som har tillkommit genom äldre tiders bruk, är varaktigt övergivna och finns angivna i 2 kap. 1§ kulturmiljölagen. Det är bl.a. gravar, kyrkogårdar, resta stenar med ristningar, kors och minnesvårdar, samlingsplatser för rättsskipning och handel, lämningar av bostäder, boplatser och arbetsplatser, ruiner av borgar, slott, kloster m.m. samt färdvägar och broar. Lämningarna ska ha tillkommit före 1850. Kyrkobyggnader uppförda innan 1940 är skyddade enligt kulturmiljölagen. Det finns ett flertal kyrkliga kulturminnen i Sandvikens kommun vilka är skyddade enligt kulturmiljölagen.

I Sandvikens Kommun finns över 5000 fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar. Fornlämningar utgörs i stor utsträckning av äldre boplatser med gravfält, särskilt i centralbygden kring Storsjö och Dalälven, men också förhistorisk järnutvinning av myr- och sjömalm, järnframställning under medeltiden och framöver med bergsbruk i anslutning till vattendrag, agrara bebyggelselämningar samt äldre vägsträckningar.

I Sandvikens Kommun finns tre stycken byggnadsminnen som är skyddade enligt kulturmiljölagen. För dessa byggnader finns skyddsbestämmelser som har beslutats av länsstyrelsen. Följande byggnadsmiljöer är skyddade:

- Mjölnargården i Gavelhyttan. Putsad slaggbyggnad uppförde 1784 med anmärkningsvärd medveten arkitektur.
- Riksdagsmans, Riksmans eller Per-Ers i Åsens by, Kungsgården. Riksdagsman Anders Göranssons bostad, uppförd i slutet av 1800-talet, med förebilder från bl.a. herrgårdar. Tidstypisk fasad med liggande och stående fasspontpanel.
- Nygårds i Bro. Välbevarad gård från tiden för laga skifte. Utgör ett gott exempel på hur gårdarna utformades i samband med skiftet.

Detaljplaner och områdesbestämmelser

Kulturvärden som utgörs av byggnader, anläggningar och mark kan skyddas juridiskt genom områdesbestämmelser och detaljplaner. Plan- och bygglagens generella bestämmelser om skydd och varsamhet preciseras i dessa dokument för att ge ett tydligare stöd. Planerna och områdesbestämmelserna kan behandla exempelvis bevarande och förändring samt vård och underhåll av byggnader och anläggningar.

I detaljplan och områdesbestämmelser kan även placering och storlek av nya byggnader, fasad- och takmaterial samt färgsättning på byggnader och nivåer för bygglovsplikt regleras. Detta för att anpassa ny bebyggelse till stads- och landskapsbilden.

Attefallshus i kulturhistorisk miljö

Sedan den nya plan- och bygglagen infördes 2011 har också förtydliganden och förändringar skett i lagstiftningen. Sammantaget ställs högre krav på kunskap och konsekvensbelysning om vilka miljöer och byggnader som är värdefulla och vad som händer vid förändringar. En sådan förändring är tillämpningen av Attefallsreglerna för en- och tvåfamiljsbostäder.

Reglerna innebär att Attefallshus får utföras oavsett vad detaljplanen anger om detaljplanen anger om exempelvis hur stor hur stor area som får bebyggas på varje tomt. Men det som uppförs måste anpassas till omgivningen. I detaljplan/områdesbestämmelser kan planbestämmelser införas om att så kallade Friggebodar och Attefallshus kräver bygglov om de utförs i en särskilt värdefull kulturmiljö.

Attefallsreglerna gäller dock inte på särskilt värdefulla byggnader, som bland annat återfinns i kommunens byggnadsinventeringar. Detta oavsett om de är skyddade i detaljplan, områdesbestämmelser eller inte alls *(9 kap. 4d§ plan- och bygglagen)*.

Riktlinjer för kulturmiljö

- Sandvikens Kommun vill verka för att stärka och vårda unika kulturmiljöer. Det ska ske genom att identifiera, värdera och tillvarata kulturmiljöer.
- Inom område av riksintresse för kulturmiljö samt inom karaktärsområden ska ett utökat skydd övervägas, t.ex. kan vissa bygglovsbefriade åtgärder komma att kräva bygglov.
- Vid förändringar eller kompletteringar av bebyggelse och anläggningar inom riksintresseområden samt karaktärsområden ska kulturmiljön särskilt beaktas.
- Vid prövning av ärenden som berör värdefulla kulturmiljöer bör antikvarisk kompetens delta.

Natur och friluftsliv

Natur och grönstruktur

Sandvikens Kommun ska skydda och utveckla de viktiga natur- och rekreationsområden som finns här. Detta ska bidra till att öka kommunens attraktionskraft för valet av bostads- eller turistort i regionen.

Naturen och den biologiska mångfalden har ett stort värde i sig, men utgör också en resurs för människan i form av de ekosystemtjänster den bidrar med. Pollinering av grödor och våtmarkers vattenrenande förmåga är några exempel. Inte minst i samhällsplaneringen kan naturen, rätt hanterad, bidra till att skapa en hållbar och attraktiv kommun att leva i. Vi människor mår bra av att vistas i de gröna miljöerna, det gör oss friskare och ger livskvalitet. Rätt planerad, bevarad och underhållen är naturen och grönstrukturen viktig för den biologiska mångfalden, folkhälsan, regional utveckling och hela samhällsekonomin.

Vi fortsätter att flytta från land till stad vilket leder till att samhällen förtätas, ofta på bekostnad av gröna områden. Det är därför viktigt att vi tar hänsyn till dessa miljöer, i och i närheten av tätbebyggda områden, vid all form av samhällsplanering.

Naturen i Sandvikens Kommun

Sandvikens Kommun utgör en del av det flacka Gästrikland, med inslag av odlingslandskap i söder, som i nordväst övergår i mer kuperad barrskogsterräng. Här finns många sjöar och våtmarker, varav fler av riksintresse, men också artrika lövskogar och kulturpräglade biotoper. Det största sammanhängande området med höga naturvärden utgörs av Dalälvsområdet med naturvärden av riksintresse, naturreservat och nationalpark. Gästrikland är ett övergångsland mellan söder och norr där inslaget av sydliga och nordliga arter är stort. Detta tillsammans med den varierade naturen skapar goda förutsättningar för biologisk mångfald, vilket vi ska värna och bevara inom Sandvikens Kommun.

Naturvård med människan i fokus

Grönområden har stor betydelse för en hälsosam livsstil och aktiv fritid. Genom att förbättra möjligheterna till rekreation och naturvistelser i grönområden så kan stora samhällsekonomiska vinster och besparingar medföras. Då det finns en koppling mellan tillgången till attraktiva natur- och grönområden och psykisk/fysisk hälsa, kan förbättringar och satsningar inom området ge långsiktiga vinster för samhället. Grönområden och möjlighet till rekreation gör till och med att kostnader för sjukvården minskar.

I dag har det blivit allt viktigare med närhet till attraktiva natur- och grönområden vid val av bostads- och etableringsort. Det är därför viktigt att Sandvikens Kommun skapar förutsättningar till attraktiva natur- och grönområden.

Sandvikens Kommun har ett naturvårdsprogram från 2017 som har flera användningsområden. Programmet är tänkt att vara ett viktigt kunskapsunderlag vid fysisk planering och lovgivning, ligga till grund för ställningstaganden i olika naturvårdsfrågor samt peka ut områden som är viktiga för kommunen i naturvård och friluftsliv. Syftet är också att programmet ska tydliggöra kommunens naturvårdsambitioner och ligga till grund för verksamhetsplanering och budgetarbete inom det området. Det ska dessutom ge information till allmänheten om värdefull och intressant natur i kommunen.

Skydd av värdefulla områden

Den biologiska mångfalden i Sverige har minskat kraftigt under de senaste 100-150 åren. Människans nyttjande av naturen är den största orsaken och berör odlingslandskap, sjöar, vattendrag, våtmarker och skog. För att vända trenden behövs ett naturvårdsarbete som prioriterar skydd av befintliga kvarvarande naturvärden, men också inbegriper skötselåtgärder som återskapar arternas förutsättningar att leva kvar.

Inom Sveriges miljömål finns ett etappmål som säger att minst 20 procent av Sveriges land- och sötvattensområden ska vara skyddade senast 2020. I Sandvikens Kommun är cirka 3 procent av landarealen skyddad i form av nationalpark, naturreservat och biotopskyddsområden. Se vidare *avsnitt ”Skyddade naturområden” och ”Områden för friluftsliv” senare i detta kapitel*. Tack vare Färnebofjärdens nationalpark är så mycket som 23 procent av sötvattensarealen skyddad.

I takt med att samhällen växer och den tätortsnära naturen exploateras behöver vi ha bättre kunskap och underlagsmaterial om vilka områden som bör skyddas. Det gäller såväl naturvård som friluftsliv. Naturreservat kan inrättas av kommunen eller länsstyrelsen.

Grönstruktur i tätort

Med grönstruktur avses det gröna nätverk av parker, trädgårdar, naturområden, vattendrag och sjöar som finns i och runt kommunens tätorter. Det är ett faktum att människor mår bra av att ha tillgång till grönska och naturmiljöer, det höjer livskvaliteten. Träd och grönska förbättrar lokalklimatet i samhällen, samtidigt som det renar luft och dagvatten samt utjämnar vattenflöden vid kraftiga regn. De fyller också viktiga ekologiska funktioner som livsmiljö för fåglar, insekter och andra arter i den tätortsnära naturen.

Grönstrukturen har många olika karaktärer och dess värde är till stor del avhängigt storlek och placering.

Widéns gammelskog.

Många större områden är viktiga för människors möjlighet till att ströva omkring eller motionera med naturkontakt. Gröna korridorer, kilar och stråk är benämningar på naturmiljöer som utgör sammanhängande gröna områden, från naturen utanför bebyggelsen och in till samhället. Tätortsnära skogar, parker, alléer och kantzoner mot vatten är några exempel. Att knyta ihop tätorternas gröna områden och ytor i ett sammanhängande nätverk är viktigt, dels för arternas förmåga att leva och förflytta sig, men också för att skapa en struktur där människor kan röra sig. Exempelvis via gång- eller cykelstråk.

Behovet av attraktiv och funktionell grönstruktur ska integreras i alla delar av den fysiska planeringen. Inom nybyggnadsprojekt finns stora möjligheter att ställa krav på exploatören vad gäller tillgången på bostadsnära grönska. Alla nya projekt i kommunen bör ha som utgångspunkt att skapa attraktiva livsmiljöer, där tillgången på grönska är en viktig beståndsdel.

Sandviken tätorts strövområden såsom Hedåsen/Säljan, Strandvägen/Gunnarudde, Stensätra och området kring Hälsans stig, ska bevaras och utvecklas med fokus att vara samlingsplatser. I kommunens övriga tätorter finns i dagsläget minst ett strövområde per tätort i form av motionsspår. Dessa ska fortsätta att underhållas för att på så sätt fungera som en samlingsplats. Allmänhetens tillgång till rekreationsstråk kring vattendrag och sjöar kan vara minst lika viktiga samlingsplatser då de kan leda till stränder för bad och lek men också bara att ge en chans att uppleva naturen. Tillgången till dessa stråk ska värnas.

För skötseln av den tätortsnära naturen finns i dagsläget olika styrdokument. Den gröna skogsbruksplanen definierar, tillsammans med skogsvårdslagen, kulturmiljölagen samt miljöbalken, skötseln i de till tätorterna mest närliggande skogsbestånden. Grönstrukturplanen definierar de gröna områdena i Sandvikens tätort utifrån natur- och kulturvärde samt funktion. Här finns också förslag till skötselåtgärder, ansvarsfördelning och tidplan för åtgärderna. För att få en förbättrad syn på arbetet kring den tätortsnära naturen ska grönstrukturplanen uppdateras, förnyas och inkludera alla kommunens tätorter. Som komplement till en uppdaterad grönstrukturplan bör även en trädplan som behandlar enskilda träd i parker, gatuträd och annan offentlig miljö tas fram.

En vattenplan ska tas fram tillsammans med Gävle kommun. Detta för att få en förbättrad samsyn och samarbete i frågorna. Grannkommunerna delar många vattenytor där Öjaren, Storsjön och Dalälven är viktiga vad gäller natur, friluftsliv, boende och vattenförsörjning.

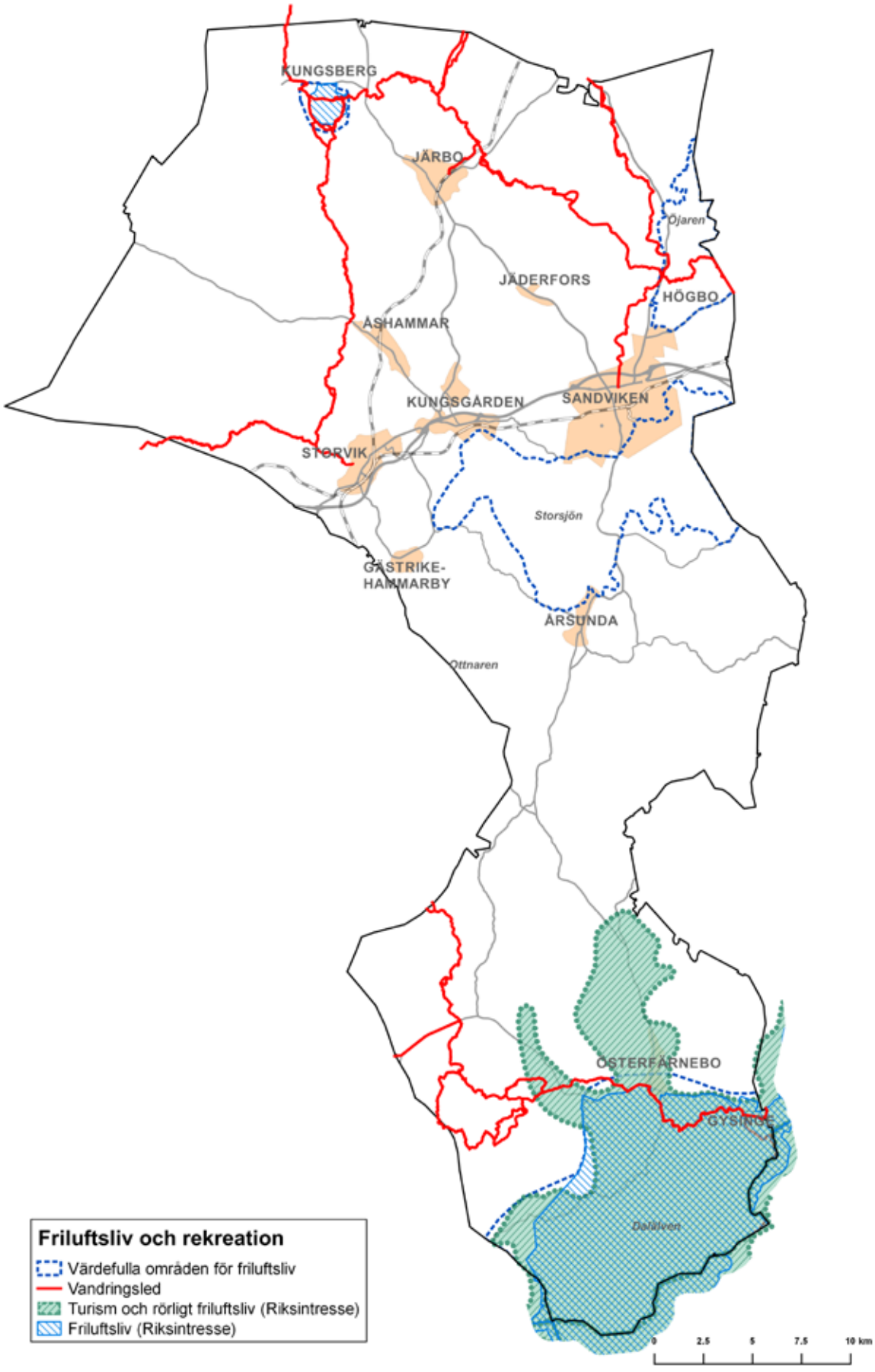
KUNGSBERG
JÄRBO
Ojaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÄRSUNDA
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Dalälven
Friluftsliv och rekreation
Värdefulla områden för friluftsliv
Vandringsled
Turism och rörligt friluftsliv (Riksintresse)
Friluftsliv (Riksintresse)
0 2.5 5 7.5 10 km

Friluftsliv och rekreation

Friluftsliv och rekreation är mycket viktigt för människor, bland annat för ökad naturförståelse och en förbättrad hälsa. Men det är också en växande näring som lockar besökare och ger regional utveckling. Genom allemansrätten och strandskyddet har hela befolkningen en stor möjlighet att uppleva naturen och det som finns i vår närhet här i Sandvikens Kommun. Genom att värna och förbättra de möjligheter vi har till friluftsliv och rekreation har det en stor betydelse för människors hälsa och kan vara avgörande vid val av inflyttnings- och etableringsort. Därför är det viktigt att vi ska erbjuda attraktiva och lättillgängliga områden. Våra invånare ska kunna ta del av och uppleva en natur där de kan utöva friluftsliv och rekreation i alla dess former.

Behov av ytor för friluftsliv och rekreation

Idrottsanläggningar och ytor för spontan- eller organiserad idrott, likväl som möjligheten till friluftsliv och rekreation är viktiga för människors välbefinnande. Områden, ytor och resurser som avsätts för att ge förutsättning för friluftsliv och rekreation är en möjlighet, styrka och viktig konkurrensfördel.

Spontanidrott kräver inga eller få anläggningar. Däremot krävs tillgängliga ytor. Det är viktigt att bevara och skapa natur- och grönområden i och omkring tätorter för att kunna värna, identifiera och skapa ytor för spontanidrott. Lek, spontanidrott, utomhus-
aktiviteter och möjlighet till rörelse under trygga förhållanden ska lyftas fram i den fysiska planeringen.

Idrott såsom bandy, fotboll, ishockey och ridsport är mer kopplade till anläggningar som behöver underhållas, förvaltas och som kräver en viss infrastruktur.

Det finns även andra friluftsaktiviteter som till viss del kräver anläggningar i form av motionsspår, leder, skidbackar och offentliga badplatser. Sandvikens Kommun ska arbeta för att förbättra förutsättningarna för upplevelsebaserad turism, exempelvis skidåkning, vandring, löpning, cykling, paddling, ridning, fiske, långfärdsskridsko och hantverk.

I Sandvikens kommun finns många platser för rekreation och friluftsliv.

Riksintresse för natur och friluftsliv

Riksintresse naturvård

I kommunen finns åtta områden av riksintresse för naturvården enligt *3 kap 6 § miljöbalken*. Dessa naturområden ska skyddas så att naturvärdena inte påtagligt skadas. Nedan återges värdeomdömen för områdena enligt länsstyrelsens underlag.

Ivantjärnsheden-Jädraån X80
De vidsträckta deltaavlagringarna och flygsandfälten med vackert utformade dyner är av stort geovetenskapligt intresse. Det gäller även den djupt nedskurna och bitvis meandrande Jädraån med nipor och åtminstone delvis aktiv erosion. Lantbruksuniversitetets forskningsstation på Ivantjärnsheden stärker områdets vetenskapliga värde.

Lomsmuren-Lomsjön-Svartsjömuren X92
Ett utomordentligt intressant och välutvecklat myrkomplex med stora öppna mossekupoler av varierande beskaffenhet. Lomsmuren är ett av de största och det enda kvarvarande, någorlunda väl bibehållna, mossekomplexet av denna typ i Gästrikland och Uppland. Myren hyser även en rik och väldokumenterad fågelfauna. Tillsammans med Lomsjön bildar Lomsmuren ett utomordentligt skyddsvärt område för våtmarksbundna fåglar. Lomsmuren är ett våtmarksområde med värdet av mossekomplex med representativ excentrisk- och koncentrisk mosse. Området har ett rikt fågelliv.

Karinmossen-Karinsjön, Kalkmossen-Bysjön-Bysjömossen-Buksjömossen, X94
Bysjömossen, Kalkmossen, Buksjömossen och Bysjön, bildar tillsammans med Karinmossen och Karinsjön ett av länets största och mest koncentrerade myr- och våtmarksområden. Karinmossen är ett av länets största sammanhängande myrkomplex, uppbyggt av flera olika koncentriska och excentriska mossekupoler. Området är just på grund av sin storlek och mångfald av våtmarks- och vattenområden ett ekologiskt mycket värdefullt område för bl.a. våtmarksbundna fågelarter.

Nedre Dalälvsområdet X96
Högmossen har värdet av svagt välvd mosse och sumpskog. Våtmarker norr om Färnebofjärden är ett värdefullt våtmarkskomplex med värden av mad vid sjö, svagt välvd mosse och limnogen strandsumpskog. Området har höga botaniska och zoologiska värden. Jordbärsmuren är en representativ koncentrisk mosse. Mossen har även en rik fågelfauna. Mackmuren och Gärdsvekarna är ett värdefullt våtmarksområde med värdet av limnogent strandkomplex, mad vid vattendrag och mad vid sjö. Nedre Dalälvsområdet är ett älvområde med särpräglad uppbyggnad, geomorfologiskt sett unikt för landet. Representativt odlingslandskap vid Utomälven, Hade, Sevallbo med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker med öppen hagmark, och annan träd- och buskbärande hagmark samt naturlig slåttermark. I helhetsmiljöerna ingår även ängs- och hagmarksobjekten Hade, Hadeviken, Lågbo och Fors. Nedre Dalälven är viktig för lax, havsöring och harr.

Bredmossen-Ystmossen-Gammelstilla-Västanhede X100
Bredmossen, Ystmyran och Gammelstilla med Gammelstilladammarna är var för sig betydelsefulla inslag i natur- och kulturlandskapet med en stor mångfald av vatten- och våtmarksbetingade biotoper. Tillsammans utgör de en märklig koncentration av värdefulla objekt med olika natur- och kulturvärden. Bredmossen har värdet av våtmarkskomplex, mad vid vattendrag, bevuxen sjö och koncentrisk mosse. Området har en rik fågelfauna. Stor förekomst av representativ naturbetesmark med lång kontinuitet och med öppen hagmark och betad skog. Art- och individrika växtsamhällen med arter som rödkämpar, låsbräken, kamäxing, fältgentiana, jungfrulin och blåsuga.

Norbyviken X126
Limnogent strandkomplex, bevuxen sjö och limnogen strandsumpskog.

Årsunda gravfält X127
Representativ naturlig slåttermark med lång kontinuitet och med annan öppen äng. Delvis art- och individrika växtsamhällen med arter som sandvita, backförgätmigej, gråbinka, rockentrav, sandtrav, sandnav, låsbräken, backstarr, vårstarr och kattfot.

Kolbosveden X128
Stor förekomst av representativ naturbetesmark med lång kontinuitet och med öppen hagmark, buskbärande hagmark samt trädbärande hagmark. Art- och individrika växtsamhällen med arter som rödkämpar, låsbräken, vårfingerört, blåsuga, vårstarr, fältveronika, ängsnejlika, pillerstarr, kattfot, fältgentiana, jungfrulin och stagg.

En av översiktsplanens strategier är att säkra värdefull natur. Bilden visar Kolbosvedens hagmark, ett av Natura 2000-områdena i kommunen.

Natura 2000

I kommunen finns tolv Natura 2000-områden. Natura 2000-områden är av riksintresse enligt miljöbalken:

- Bärsån
- Färnebofjärden
- Gammelstilla-Bredmossen
- Gysinge
- Högmossen
- Ista
- Kolsbosveden
- Lomsmuren
- Långsjön
- Mörtsjöbäcken
- Årsunda
- Österbergsmuren

Riksintresse friluftsliv

I kommunen finns två riksintresseområden för friluftsliv enligt miljöbalken:

- Nedre Dalälvsområdet FX 04. Ett av landets mest skyddsvärda naturområden som skiljer sig starkt från övriga älvdalar i Sverige. Området har, enligt riksintressets värdebeskrivning, särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och kulturmiljöer, för friluftsaktiviteter samt för vattenanknutna friluftsaktiviteter
- Kungsberget FX09. Skidanläggning med väl utbyggt liftsystem, längdskidspår, boende av olika slag med mera. Vandringsleden Gästrikeleden går genom områdets västra del. Området har, enligt riksintressets värdebeskrivning, särskilt goda förutsättningar för friluftsaktiviteter och därmed berikande upplevelser

Riksintresse turism och rörligt friluftsliv

Dalälven från Avesta till Skutskär är av riksintresse för turism och rörligt friluftsliv enligt *4 kap 2 § miljöbalken.* Ett flertal av områdets mest värdefulla delar har fått ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat och Natura 2000-områden. Dalälven ger möjlighet till friluftsliv, fiske, paddling och vattennära rekreation.

Vid Dalälven, inom detta riksintresse, ligger även Gysinge Bruk med anor från 1600-talet och där finns i dag folkhögskola, centrum för byggnadsvård, naturum, restaurang, café, brukshandel m.m.

Skyddade naturområden och

områden för friluftsliv

Nationalpark

Färnebofjärdens nationalpark inrättades 1998 med syfte att bevara ett unikt älvlandskap, med omgivande värdefulla skogar och våtmarker, i väsentligen orört skick. Här finns möjlighet till berikande upplevelser och vattenknutna friluftsaktiviteter. Vid Gysinge bruk ligger naturum Färnebofjärden, som invigdes i juni 2005.

Naturreservat

I kommunen finns 17 naturreservat: Österbergsmuren, Grävna knippan, Kungsberget, Kungsfors, Vällingudden, Hohällan, Igeltjärnsberget, Långängarna, Lisselåsklack, Gammelstilla-Bredmossen, Bärsån, Kungshögshällarna, Högmossen, Gysinge, Ista, Hamsas och Laggarbomyran.

För områdena gäller fastställda reservatsbestämmelser. Flera av naturreservaten är även skyddade som Natura 2000-områden.

Övriga värdefulla områden

Biosfärområde

Älvlandskapet Nedre Dalälven är av UNESCO förklarat som biosfärområde för de unika natur- och kulturmiljöer som skapats av älven.

Biosfärområden är områden som ingår i UNESCO´s biosfärsprogram och som har exceptionellt höga natur-och kulturmiljövärden. Ett biosfärsområde är geografiskt uppdelat i tre zoner, det första med ett kärnområde som är skyddat av lagstiftning. För Nedre Dalälven består kärnområdet av Färnebofjärdens nationalpark tillsammans med 20 älvpåverkade naturreservat samt Natura 2000-områden. Det andra området är en buffertzon som omgärdar kärnområden och det tredje ett utvecklingsområde där insatser och projekt sker för att främja utvecklingen mot ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart samhälle.

I dag finns fem biosfärområden i Sverige.

Större rekreationsområden

Nedan listas särskilt viktiga områden för naturmiljö, friluftsliv och rekreation i Sandvikens Kommun.

Storsjön

Storsjön är Gästriklands största sjö. Den ligger mitt i Sandvikens Kommun och delas till viss del med Gävle kommun. Här bedrivs ett aktivt båtliv, paddling och fiske av varierande slag. Längs stränderna finns flera bad. På vinterhalvåret är det framför allt långfärdsskridskor och fiske som är de populäraste friluftsaktiviteterna.

Högboområdet (Högbo Bruk)

Högbo Bruk är en unik kombination av natur, aktiviteter och kulturhistoria. Bruket har utvecklats till ett av kommunens viktigaste besöksmål och är ett av de viktigaste strategiska utvecklingsområdena för turism och besöksnäringen. Här finns motionsspår för längdskidor och löpning, vandringsleder, mountainbike-leder, badplats, kanotuthyrning, äventyrsbanor, 27-håls golfbana, minigolf, lekplats, djurhagar, pulkabacke, fiske och service som hör därtill – hotell, vandrarhem, caféer, restauranger, kiosk och bastu. På bruket finns även hantverkare som jobbar med hudvård och parfym, glasblåseri, keramik och smide. Sjön Öjaren, som utgör Sandvikens ytvattentäkt, regleras via en damm på Bruksområdet. I Öjaren finns inga allmänna badplatser.

Kungsberget

Kungsberget har utvecklats från traditionell skidanläggning till en skidort med över 1 000 sängplatser, 22 nedfarter och en snowpark. Tillväxten sker kontinuerligt och omfattar årligen både boenden, servicebyggnader, restauranger m.m. Orten har cirka 200 000 besökare och är ett strategiskt viktigt besöksmål för kommunen och regionen. Vintertid erbjuder Kungsberget all den service som efterfrågas i dag men det finns möjligheter att utveckla verksamheten sommartid med så kallad ”downhill” och mountainbike. Cirka 25 km bort ligger Högbo Bruk som gör en satsning på mountainbike-leder. Ett mer sammanhållet ledsystem mellan anläggningarna är en utvecklingsmöjlighet.

Övrig grönstruktur i tätorterna

Det finns behov av, och en stor samhällsnytta, med att skapa olika former av mötesplatser, såväl i urbana parker och bostadsområden som på landsbygden och i naturområden. Mötesplatserna bör finnas både inom- och utomhus. Kommundelarna har behov av gemensamma samlingsplatser för föreningsliv, kulturupplevelser och möten över generationsgränser. Mer information om mötesplatser finns i avsnitt *Byggd miljö.*

Friluftsliv för alla

Friluftslivet domineras i dag av två utvecklingstrender, dels ett allt sportigare och tekniskt friluftsliv där träning och utrustning blir allt viktigare delar av upplevelsen, men också ett bekvämare och mer lättillgängligt friluftsliv där service och friluftsledarskap efterfrågas. Samtidigt finns allemansrättens friluftsliv kvar – en självklar och omistlig del som måste värnas.

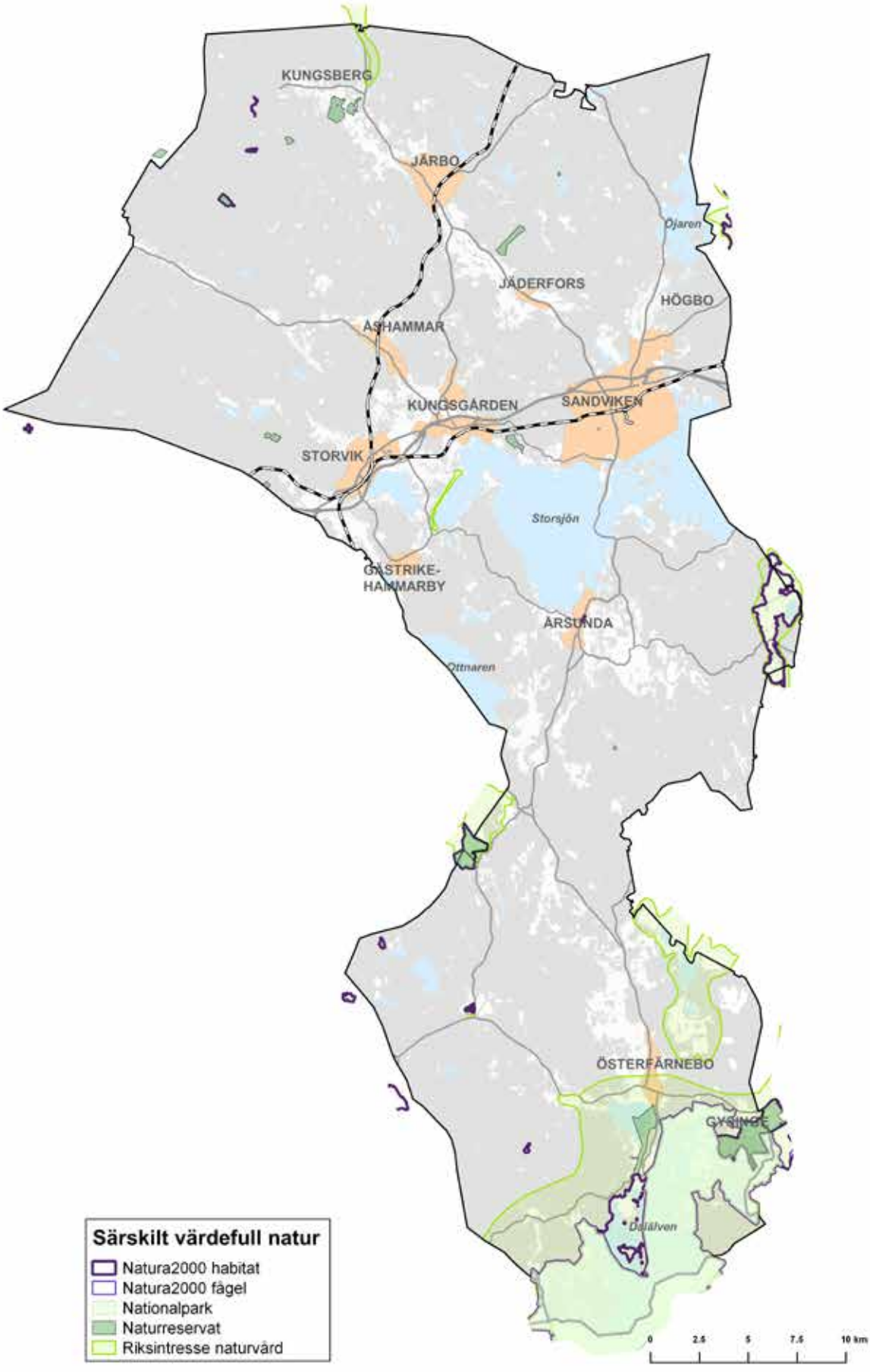
KUNGSBERG
JÄRBO
Öjaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÅRSUNDA
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Dalälven
Särskilt värdefull natur
Natura2000 habitat
Natura2000 fågel
Nationalpark
Naturreservat
Riksintresse naturvård
0
2.5
5
7.5
10 km

Trenderna gör att de friluftsområden som kan erbjuda service i form av parkering, toaletter, kiosk, grillplatser, skyltning – och som är tillgänglighetsanpassade – blir så välbesökta att konflikter ibland uppstår, t.ex. mellan de mer träningsorienterade och de som vill ha lugn. En möjlighet är att skapa bättre tillgänglighet och service på fler platser. Detta förutsätter förberedda detaljplaner, men också tillgänglighet i form av kollektivtrafik och trygga vägar för oskyddade trafikanter. I gamla och nya friluftsområden kan samtidigt delområden avgränsas/avsättas för de som vill uppleva naturen som den är.

Befolkningen består av allt större andel äldre människor samtidigt som allt fler nya svenskar kommer till Sandviken. Båda grupperna har behov av ökad tillgänglighet till friluftsliv i form av förbättrad infrastruktur. Trebospåret och Hälsans stig längs kanalen är de mest nyttjade motionsspåren vid sidan av Högbo. Det finns i dag föreningsdrivna elljusspår i Storvik, Österfärnebo, Järbo, Åshammar, Kungsgården, Årsunda, Jäderfors, Stensätra och Gästrike Hammarby. Flera av dessa spårområden är viktiga som strövområden för allmänheten även om de ursprungligen skapades av kommunen och idrottsföreningarna för just idrottande.

Vandring är en klassisk friluftsaktivitet med Gästrikeleden som en stor tillgång. Genom att knyta ihop Gästrikeleden med andra leder och stigar, förbättra infrastrukturen runtomkring samt skapa rundleder, kan Gästrikeleden göras än mer attraktiv för både kommuninvånare och besökare.

Etablerade kanotleder med markerade landstigningsplatser och övrig service finns i ett flertal områden. Möjligheter att hyra kanot/kajak finns också på flera platser i kommunen.

Sandvikens Kommun har en av Sveriges bästa gösfiskevatten och ett stort utbud av sportfiskevatten av varierande karaktär. Här finns allt från stora, närings- och artrika sjöar, som Storsjön, Ottnaren, Ältebosjön och Näsbysjön, till små skogstjärnar, högt upp i vattensystemen, med naturliga bestånd av bland annat öring. Hamptjärn har en handikappanpassad anläggning för put and take-fiske. Inom kommunen finns även små till medelstora vattendrag och den mäktiga Dalälven. I dag väljer fler och fler att sätta i båten över dagen för fiske, bad och nöjesåkning. Iläggningsramp och större utrymme för parkering av bil och kärra i dess närhet, är ett nytt behov. Detta bör undersökas med målet att hitta lämpliga sjöar och platser där allmänheten kan få tillgång till fiske och friluftsliv på vatten av varierande slag. För Sandvikens Kommun finns en fiskeplan (1998).

Riktlinjer för natur och friluftsliv

Natur och grönstruktur

- Värdefulla naturmiljöer och arter ska långsiktigt bevaras.
- Kommunen ska på egen mark säkra den biologiska mångfalden och friluftslivets behov.
- Kommunens tätorter ska ha god tillgång till parker och natur av god kvalitet i en sammanhängande grönstruktur.
- Kommunens strövområden ska bevaras och utvecklas med fokus att vara samlingsplatser i stadsdelarna och tätorterna.
- Allmänhetens tillgång till stränder ska värnas och förbättras. Rekreationsstråk anläggs utmed åar och sjöar där så är möjligt och lämpligt.
- I allt planarbete ska stor hänsyn tas till grönområden med höga natur-, kultur- och rekreationsvärden. Natur och grönska ska beaktas vid varje exploatering för att värna och tillföra gröna värden.
- Områden med särskilda naturvärden ska vårdas och skyddas från exploatering. En kartläggning av sådana områden ska göras.
- En förnyad grönstrukturplan och trädplan ska tas fram. Dessa kan med fördel inkorporeras med varandra.
- Sandvikens Kommun ska ta fram en sammanhållen vattenplan i samarbete med Gävle kommun.

Friluftsliv och rekreation

- Kommundelarna har behov av gemensamma samlingsplatser för föreningsliv, kulturupplevelser och möten över generationsgränser.
- Lek, spontanidrott, utomhusaktiviteter och möjlighet till rörelse under trygga förhållanden lyfts fram i samhällsplaneringen.
- Områden, ytor och resurser som avsätts för att ge förutsättning för friluftsliv och rekreation är en möjlighet, styrka och viktig konkurrensfördel.
- Sandvikens Kommun ska arbeta för att förbättra förutsättningarna för upplevelsebaserad turism, exempelvis skidåkning, vandring, löpning, cykling, paddling, ridning, fiske, mat och hantverk.
- Ytor för spontanidrott ska värnas, identifieras och skapas.
- Kungsberget och Högbo ska bindas ihop genom ett sammanhållet ledsystem för mountainbike.
- Underlag för att identifiera och peka ut tysta områden ska tas fram.
- Ta fram underlag för att kunna identifiera och peka ut tysta områden.
- Områden med föreningsdrivna motionsspår som året om har högt nyttjande av allmänheten bör säkras för exploatering och infrastrukturen kring dem bör förbättras med gång-, cykelbana och trygga övergångsställen.
- Kommunen ska undersöka möjliga platser för iläggning av båt med tillhörande parkering för bil och släpvagn.
- Kommunikationerna till viktiga friluftsområden i kommunen ska förbättras.

Kommunikationer och infrastruktur

Hållbart transportsystem

Inom de närmsta åren kommer vår region att växa med såväl fler människor som ett ökat flöde av varor och tjänster. Samtidigt ställs det högre krav på transportsystemets minskade påverkan på miljön. För att kunna möta dessa utmaningar ska Sandvikens Kommun arbeta för ett mer hållbart resande. Fler resor med kollektiv-, gång- och cykeltrafik är viktiga nyckelfunktioner för att se till att transportsystemet minskar sin påverkan på miljön. Det ska vara enkelt att gå, cykla och åka kollektivt i Sandvikens Kommun. En annan viktig del är förändrade attityder och beteenden för att få fler människor att välja hållbara transportmedel.

Sandvikens kommun har ett strategiskt läge i regionen med kopplingar till andra städer genom både större vägar och järnvägar. I ett flertal frågor ser kommunen ett stort värde i att samarbeta med andra kommuner i regionen, men också länsöverskridande. Kopplingen mot bland annat Gävle, Uppsala. Falun och Borlänge behöver bli starkare. Detta kan ske såväl genom en utvecklad kollektivtrafik som samarbete kring strategiska frågor.

Kommunens gällande trafikstrategi togs fram år 2000. För att kunna hantera de problem och utmaningar som finns i dag bör en uppdaterad version av strategin arbetas fram. Denna strategi ska vara vägledande för kommunens trafikarbete.

Fordon och drivmedel behöver bli mer miljöanpassade och Sandvikens Kommun ska fortsätta arbeta med utveckling av vätgasstationer, laddstationer för elfordon samt andra hållbara drivmedel. För att få ett hållbart transportsystem behöver bebyggelseutveckling ske i samarbete med infrastrukturplanering – detta för att säkerställa att nya områden har god tillgång till kollektivtrafik samt gång- och cykelstråk. Staden ska växa utan att bilanvändandet för den skull gör det, något som är en utmaning. Tillgänglighet till goda kommunikationer är en viktig nyckel till att få människor att välja buss eller cykel framför bilen.

För att Sandvikens Kommun ska kunna uppnå ett hållbart resande ska ett miljöstrategiskt program som kan ge vägledning i planering av ny infrastruktur, bebyggelse, industrier och verksamheter tas fram. Det miljöstrategiska programmet ska ange lokala mål och strategier för att uppnå ett hållbart transportsystem.

Sandvikens kommun äger flera vätgasbilar som personalen kan nyttja i tjänsteresor.

All trafikplanering i Sandvikens Kommun ska ske enligt Trafikverkets fyrstegsprincip:

1. **Tänk om.** Överväg åtgärder som kan påverka transportbehovet och valet av transportsätt.
2. **Optimera.** Pröva åtgärder som ger effektivare utnyttjande av befintlig infrastruktur.
3. **Bygg om.** Begränsade ombyggnadsåtgärder eller ombyggnationer prövas.
4. **Bygg nytt.** I detta sista steg prövas omfattande ombyggnationer eller nybyggnationer.

Cykeltrafik

Att cykla är både ett miljövänligt och hälsosamt transportsätt. Om fler människor väljer att cykla minskar trängseln i tätorterna vilket bidrar till en bättre folkhälsa. Många korta bilresor skulle kunna ersättas av cykling.

Från Sandvikens centrum når man större delar av centralorten med en 15 minuters cykeltur.

Sandvikens Kommun har goda förutsättningar att öka andelen cyklande och kommunen ska verka för ett heltäckande cykelnät som ska underlätta för möjligheten att välja cykeln som transportmedel. Detta handlar både om att underhålla och förbättra befintliga cykelvägar samt att investera i nya viktiga cykelstråk. Utbyggnaden längs de statliga vägnäten i kommunen sker enligt Länstransportplanen, som tas fram av Region Gävleborg och som fastställer åtgärdsplaneringen för länet. Ambitionen med planen är att skapa ett transportnät som ökar tillgängligheten för länets invånare och besökare. Sandvikens Kommun prioriterar där nya cykelvägar till Sandviken-Jäderfors, Bångs-Årsunda, Storvik-Kungsgården samt en ny cykelväg genom centrala Österfärnebo. Utöver dessa är målet att planera för och utveckla nya cykelvägar till de andra kommundelarna och mot Gävle.

Två viktiga målpunkter i Sandvikens tätort är Sandvikens resecentrum och Göransson arena. För att knyta ihop dessa målpunkter och förkorta avstånden mellan centrum, idrottsanläggningar och skolor föreslås en ny gång- och cykelbro från resecentrum till Sätragatan. Bron skulle främja gång- och cykeltrafiken mellan norra och södra delen av tätorten samt ta bort en stor del av gång- och cykeltrafiken som i dag går via Järnverksleden.

För att cykeln ska bli ett mer attraktivt transportsätt krävs att det är säkert att cykla. Viktiga delar i detta är att utforma cykelvägar med bra belysning, jämnt markunderlag och trafiksäkra cykelpassager. Där det är möjligt ska cykeltrafiken separeras från biltrafiken.

Att cykla kan också vara ett bra alternativ även vintertid, under förutsättning att cykelbanor plogas och underhålls. I Sandvikens Kommun ska gång- och cykelbanor prioriteras vid plogning. För att ytterligare underlätta för ökat cyklande är det viktigt att det på definierade målpunkter finns tillgängliga platser så att det är lätt att parkera cykeln. Parkeringar vid busshållplatser är också ett bra sätt att få fler att åka kollektivt.

I takt med att fler och fler väljer att köpa en el- eller höghastighetscykel behöver cykelinfrastrukturen utvecklas. Detta kan t.ex innebära att vissa cykelvägar i starka stråk behöver vara extra breda för att kunna hantera de nya cykelfordonen.

För att öka andelen cyklande i Sandvikens Kommun ska en gång- och cykelplan arbetas fram. Den ska bli en vägledning i hur cykelnäten kan förbättras och utvecklas. Den ska bli en vägledning i hur cykelnäten kan förbättras och utvecklas.

Det är också viktigt att i den kommunala planeringen ta hänsyn till att nya områden har tillgång till god cykelinfrastruktur. För att bättre kartlägga cykelflöden och cykelanvändning ska kommunen arbeta för att mätningar utförs på strategiska målpunkter. På så sätt kan uppföljning av antal cyklande genomföras.

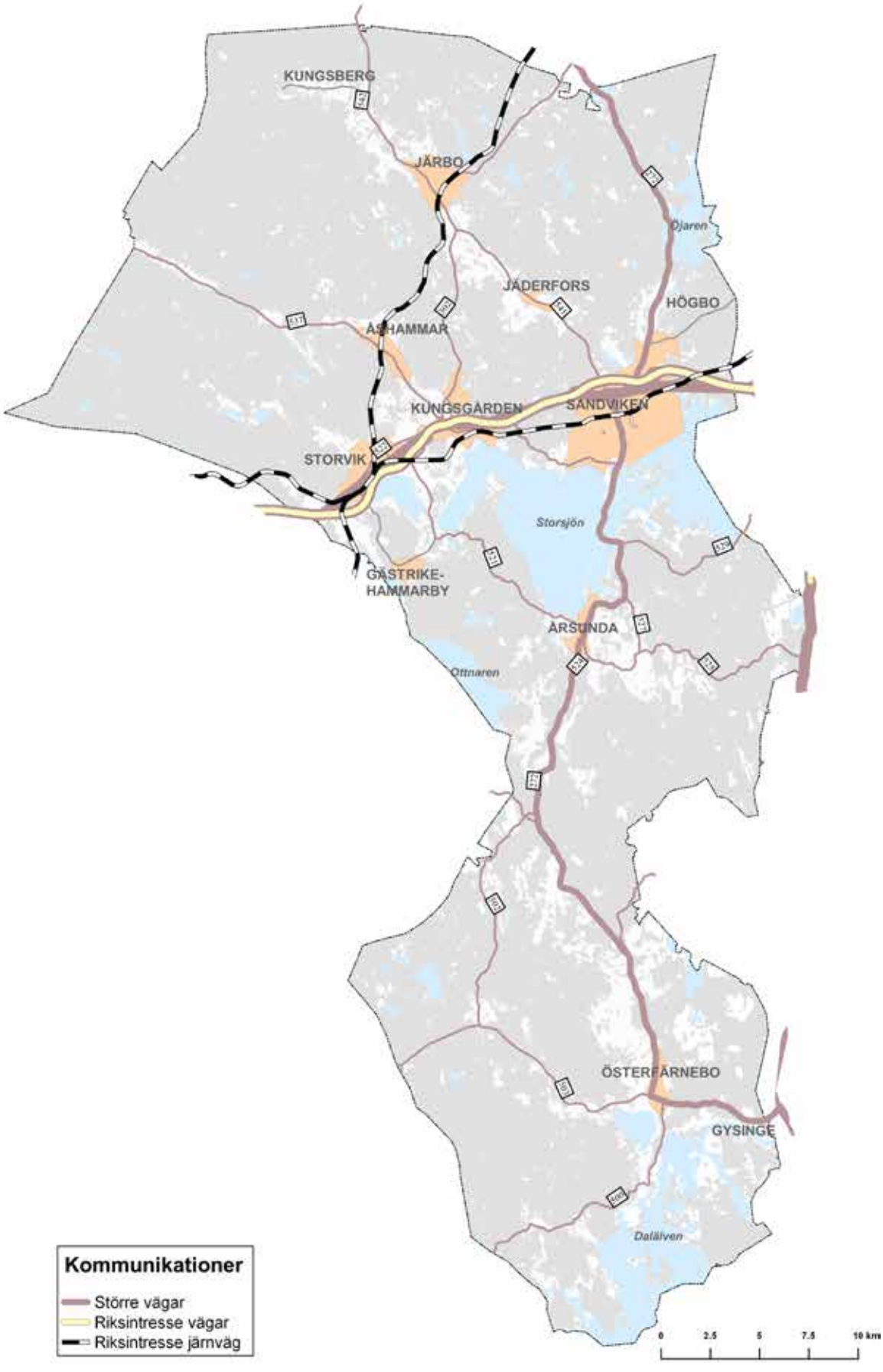
KUNGSBERG
JÄRBO
Djaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÄRSUNDA
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Dalälven
Kommunikationer
Större vägar
Riksintresse vägar
Riksintresse järnväg
0 2.5 5 7.5 10 km

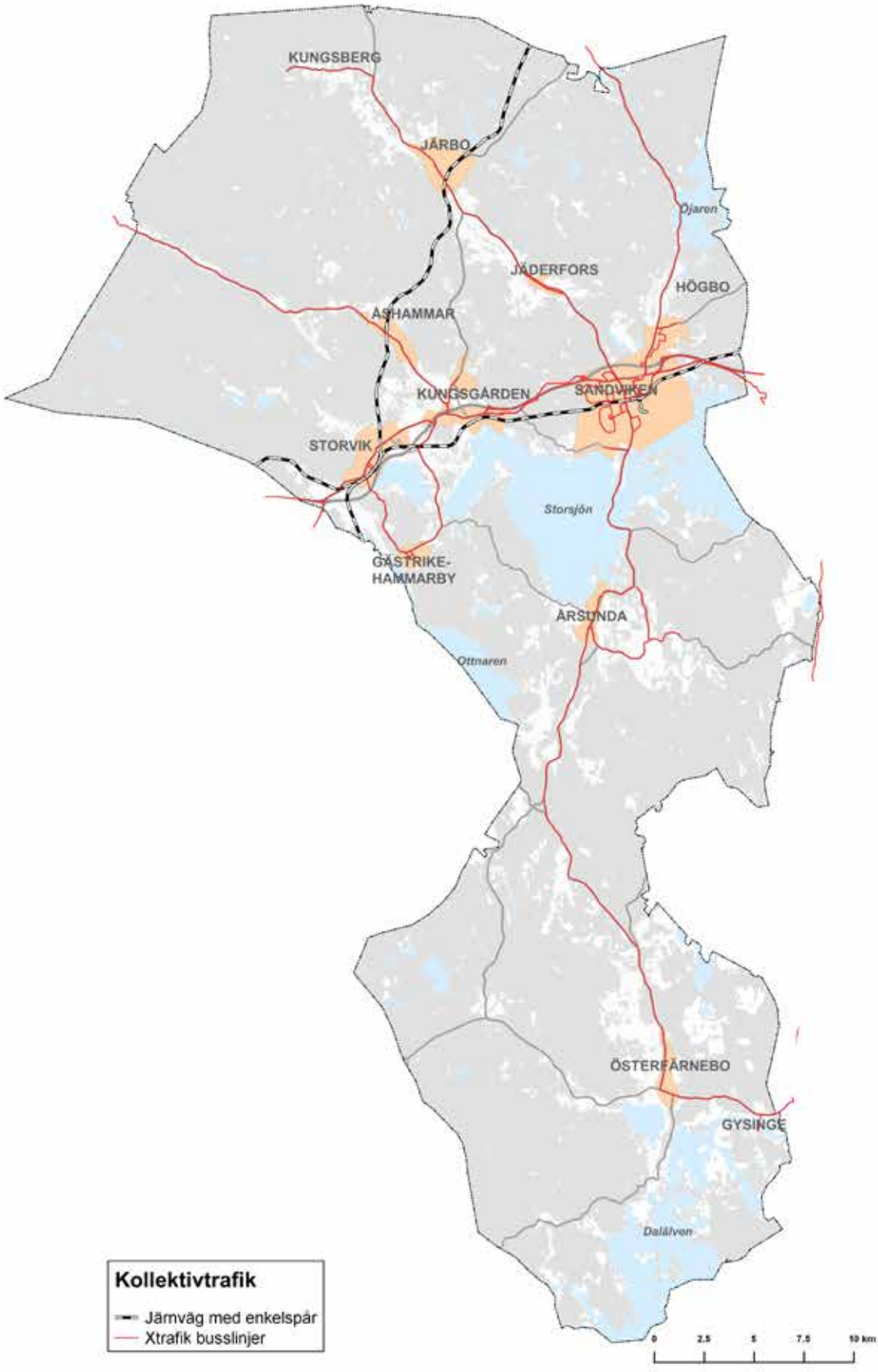
KUNGSBERG
JÄRBO
Öjaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÄRSUNDA
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Dalälven
Kollektivtrafik
Järnväg med enkelspår
Xtrafik busslinjer
0
2.5
5
7.5
10 km

Gångtrafik

Att ta sig fram i en stad genom att promenera är både miljövänligt och hälsosamt. Promenaderna lämpar sig också för de kortare sträckor det oftast handlar om inne i stadskärnan. Sandvikens Kommun ska arbeta för att de gående i centrum ska kunna ta sig fram på ett enkelt och säkert sätt. Precis som för cyklister är det viktigt att gångtrafikanter har bra belysning och ett jämt markunderlag. En ny gång- och cykelplan ska arbetas fram för att kartlägga hur gång- och cykelnäten kan förbättras och utvecklas. Särskild stor vikt ska läggas på att gångbanor vid skolor, där många barn och ungdomar rör sig, har god kvalitet. På vissa platser kan det också vara nödvändigt att separera gående från cyklister för att öka säkerheten och framkomligheten. Detta kan t.ex. göras med hjälp av uppdelade gång- och cykelbanor. När stråk för gångtrafik planeras ska särskild hänsyn tas till barn, äldre och personer med funktionsnedsättning. Gångstråk ska alltid erbjuda platser där människor kan sätta sig för att vila.

Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken är en självklar del av resandet i ett hållbart samhälle. Målet är att öka andelen resande, något som ställer krav på att göra kollektivtrafiken attraktiv och mer tillgänglig för alla. Sandvikens Kommun bör därför arbeta för en hög turtäthet i kollektivtrafiken. Kommunen ska också arbeta för att alla nyetableringar ska vara enkla att nå med hjälp av kollektivtrafiken, såväl bostäder som skolor och handel. Det ska vara lätt att ta sig med buss och tåg, till och från jobb, nöjen och handel. Ett krav för att satsningen ska lyckas är ett starkt samarbete mellan kommunen och andra aktörer på marknaden.

Buss

Att använda buss som transportmedel är resurseffektivt och bidrar till en bättre miljö. I Sandvikens tätort finns i dag tre stadsbussar som utnyttjas sparsamt. Enligt Region Gävleborg är Sandviken den kommun i länet som utnyttjar busstrafiken minst. För att få fler människor att åka buss behöver det skapas ett effektivt linjenät och en god turtäthet. Varje linje behöver ha ett tydligt syfte och en snabb sträckning. En översyn av linjesträckningar i Sandvikens tätort ska därför genomföras. Målet är att ha en ny stadsbusstrafik i Sandvikens centralort till slutet av 2020.

I takt med att pendlingsströmmarna ökar kan snabbuss vara ett bra komplement till den regionala tågtrafiken. Snabbuss mellan viktiga målpunkter kan förbättra möjligheterna för pendling med kollektivtrafik över kommungränserna. Ett av de starkaste och viktigaste pendlingsstråken för Sandvikens Kommun är sträckan Gävle-Sandviken. Enligt det regionala trafikförsörjningsprogrammet för Gävleborgs län är restiden mellan de aktuella orterna kortare med kollektivtrafik jämfört med bil. Täta bussturer mellan Gävle och Sandviken är extremt viktigt för att underlätta studie- och arbetspendling mellan kommunerna.

Tåg

Spårbundna transporter blir allt viktigare för både gods- och persontrafiken. Energianvändning och utsläpp av farliga ämnen är betydligt mindre hos tågtrafiken jämfört med vägtrafiken. För att järnvägen ska fungera effektivt behöver den utvecklas efter de behov som finns. I Sandvikens Kommun går Bergslagsbanan i öst-västlig riktning och skapar ett starkt gods- och personstråk på sträckan Gävle-Sandviken-Falun-Borlänge och vidare mot Göteborg. Banan utnyttjas i dag cirka 80 procent av dygnet och är en av Sveriges mest trafikerade enkelspåriga järnvägar. Sandvikens Kommun ska arbeta för att dubbelspår anläggs etappvis på Bergslagsbanan mellan Gävle och Storvik, men även vidare mot Falun-Borlänge. Syftet med denna åtgärd är att förbättra transportkvaliteten för befintliga tåg samt underlätta för en framtida utökning av trafiken på spåret. Mark längs järnvägssträckan ska reserveras för denna åtgärd. Ett beslut har tagits om en ny mötesstation vid området Villersmuren mellan Sandviken och Kungsgården. Detta för att underlätta en utökning av godstrafiken på Bergslagsbanan. Trafikverket har beräknat att byggstart för denna mötesstation blir någon gång mellan åren 2018-2020.

I kommunen går också Norra stambanan från Storvik via Ockelbo till Ljusdal. Både gods- och persontåg trafikerar sträckan som till stor del är enkelspårig. Från Storvik går också Godsstråket, genom Bergslagen söderut ända ned till Mjölby, där mycket viktigt gods trafikeras.

Sandvikens närhet till Stockholm har stora fördelar när det gäller pendling. I dagsläget går endast något enstaka direkttåg mellan Sandviken och Stockholm. Sandvikens Kommun vill verka för att fler avgångar går direkt från Sandvikens resecentrum till Stockholm. Detta underlättar för studie- och arbetspendling.

Biltrafik

Sandvikens Kommun arbetar för att öka det hållbara resandet. Ett led i detta är att minska antalet resor med bil och öka antalet resor med cykel-, gång och kollektivtrafik. Att få över en stor andel biltrafik till kollektivtrafiken är ett effektivt sätt att minska klimatpåverkan samt att höja trafiksäkerheten och stadsmiljöutvecklingen. Det är också viktigt att öka andelen miljöanpassade bilar och drivmedel i

Godsstråk Bergslagen som passerar genom Sandvikens Kommun är av stor betydelse för godstransporter, men också för persontransporter i regionen.

kommunen. Här krävs ett nära samarbete mellan kommun och näringsliv, för de investeringar i vätgasstationer och laddningsstationer för elfordon, som måste till. Målet är att det ska vara lättillgängligt och kostnadseffektivt att äga och resa med ett miljöanpassat fordon.

Sandvikens Kommun har goda kommunikationsmöjligheter till andra kommuner via bilvägar. Ett av de viktigaste stråken är E16 där cirka 6 000 personer varje dag pendlar mellan Gävle och Sandviken. E16 fungerar också som uppsamlingsstråk för vägtrafik till Sälenfjällen och Idre. Väg 272 mellan Ockelbo och Sandviken är även den ett viktigt stråk för arbetspendling och godstransporter.

Den mest belastade vägen i Sandvikens tätort är Gävlevägen som används som en huvudled genom centrala Sandviken. Vägen är som mest belastad under rusningstider på morgon och eftermiddag. Turistresande med bil som ska till skidanläggningen Kungsberget i Sandviken måste i dag åka Gävlevägen för att ta sig till skidanläggningen, något som belastar vägen ytterligare. Under 2013 genomfördes en åtgärdsvalstudie för Gävlevägen där flera olika lösningar för att avlasta vägen undersöktes. Ett av dessa alternativ var Trafikplats Tuna, en motorvägsavfart från E16 direkt ned på Järbovägen. Denna motorvägsavfart förväntas avlasta trafik som ska till Kungsberget, Järbo och Sandvikens återvinningscentral. Sandvikens Kommun arbetar tillsammans med Trafikverket för att påbörja anläggandet av trafikplatsen. Byggstart beräknas till år 2019. Motorvägshållplatsen förväntas också avlasta den trafik som ska ta sig till det nya handelsområde som planeras vid Tuna. Vid handelsområdet och i anslutning till motorvägsavfarterna ska även en pendlarparkering och busshållplats anläggas.

En annan trafikerad väg i Sandvikens tätort är Västerled som sträcker sig i nordsydlig riktning. Kommunen har i många år haft en vision att förlänga dagens Västerled från Björksätra ned till Säljansvägen. Målet med denna förlängning är bland annat att avlasta väg 272, Årsundavägen, som även den sträcker sig i nordsydlig riktning.

Västerled har färre in- och utfarter än Årsundavägen och lämpar sig väl som genomfartsled. Västerled är också utpekad som transportväg för farligt gods.

Parkering

I dag är det gratis att under två timmars intervall parkera på allmänna gator och parkeringar i hela Sandvikens Kommun. I de centrala delarna av Sandviken finns en blandning av olika parkeringsformer. I gallerian finns även ett parkeringshus som sköts av ett externt bolag och som erbjuder tre timmars gratis parkering. I en parkeringsöversyn som genomfördes under 2016 framkom att 89 procent av alla centrala parkeringar är belagda under fredagseftermiddagar. I dagsläget finns begränsade möjligheter att få fram fler platser. En parkeringsstudie kring hur frågan ska hanteras/regleras bör därför genomföras.

En viktig del i att underlätta det kollektiva resandet är anläggandet av pendlarparkeringar. I Sandvikens tätort finns i dag bland annat en pendlarparkering på Mossvägen som används flitigt. Kommunen ska verka för att fler pendlarparkeringar anläggs i strategiska målpunkter. För att främja cykeln som ett led i pendlandet, är det viktigt att parkeringarna också innefattar väderskyddade platser för cykeln.

Godstrafik

Godstrafiken beräknas öka under de närmaste åren, något som är viktigt för regionens utveckling och tillväxt. Sandvikens Kommun ska verka för att fler godstransporter sker med hållbara transportmedel t.ex. via järnvägen. I dag utgör godstrafiken 43 procent av trafiken på Bergslagsbanan där cirka 32 godståg per dygn trafikerar sträckan Gävle-Storvik. Sträckan har stora kapacitetsproblem vilket bidrar till att en utveckling av godstrafiken på Bergslagsbanan inte är möjlig. För att öka kapaciteten på banan behöver dubbelspår anläggas på sträckan. Dubbelspåret är avgörande för industrins

nationella och internationella konkurrenskraft.

Ökade transporter på järnväg ställer krav på större områden för omlastning. I Storvik korsas i dag Bergslagsbanan med Norra stambanan. Storvik har goda möjligheter att utvecklas till en logistikknut med en omlastningscentral för gods. Denna central skulle kunna få stor betydelse i takt med att godsvolymerna ökar.

Ett alternativ till att frakta gods via järnväg är utvecklingen av elvägar. Världens första luftburna elväg anlades under 2016 på E16 mellan Sandviken och Kungsgården. Utvecklingen av elvägar för tunga transporter är också ett viktigt steg mot en mer hållbar godstrafik.

Infrastrukturen för godstransporter ska vara väl utvecklad för att kunna hantera både de transporter som kommunen genererar, men även de transporter som färdas genom regionen.

Riksväg 56, även kallad ”räta linjen” som sträcker sig strax utanför Gysinge i Sandvikens Kommun och Valbo i Gävle kommun, fungerar i dag som ett godsstråk mellan södra och norra Sverige. Enligt Trafikverkets prognoser kommer väg 56 att få en kraftig ökning av tung trafik de närmsta åren. Vägen som ansluter till Gysingsstigen i Sandvikens Kommun har dålig trafiksäkerhet och är smal på ett flertal sträckor. Trafikverket arbetar för att genomföra trafiksäkerhetshöjande åtgärder på vägen. Fördelen med riksväg 56 är att den erbjuder kortare väg för godstransporter genom mellersta Sverige jämfört med E4. Gysinge ligger i nära anslutning till vägen och Sandvikens Kommun ser positivt på en utveckling som förbättrar möjligheterna såväl för godstransporter som för arbets- och studiependling.

Sandvik AB i Sandviken är en av regionens största industriarbetsplatser med många dagliga godstransporter. Många av de tunga transporterna går i dag via Mossvägen, vilket bland annat medför störande trafik för de boende i området. För att minska den tunga trafiken på Mossvägen har det i många år funnits planer på en ny infart från den östra rondellen på Gävlevägen in till Sandvik AB. Sandvikens Kommun anser att detta bör vara en prioriterad åtgärd i länstransportplanen.

Riktlinjer för kommunikationer och infrastruktur

Hållbart transportsystem

- En uppdatering av kommunens trafikstrategi ska göras i samarbete med nyckelaktörer i kommunen och denna ska vara vägledande för Sandvikens trafikplanering.
- Kommunen ska ta fram ett miljöstrategiskt program som kan ge vägledning vid planering av ny infrastruktur, bebyggelse, industrier och verksamheter samt vid åtgärder i befintlig infrastruktur.
- Sandvikens Kommun ska satsa på utbyggnad av infrastruktur för hållbara transporter.
- Vägar och järnvägar av riksintresse, d.v.s. E16, Bergslagsbanan och Norra stambanan ska enligt miljöbalken 3 kap 8 § skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra nyttjandet.

Cykel- och gångtrafik

- En gång- och cykelplan för Sandvikens Kommun ska tas fram som vägledning för prioritering av åtgärder.
- Mark för gång-och cykelvägar ska reserveras.
- Kommunen ska arbeta för ett heltäckande cykelnät.
- Kommunen ska verka för att en gång- och cykelbro byggs mellan resecentrum och Sätragatan.

Kollektivtrafik

- Nyetableringar av bostäder, skola och handel ska enkelt kunna nås med kollektivtrafiken.
- Kommunen ska arbeta för ett förbättrat busslinjenät och ökad turtäthet.
- Kopplingen mellan snabbussar, tåg och stadsbusstrafik ska förstärkas.
- Mark ska reserveras för pendlarparkeringar där kopplingar till buss eller tåg finns.
- Sandvikens Kommun ska verka för en utbyggnad av dubbelspår för järnvägen på Bergslagsbanan.

Biltrafik

- Sandvikens Kommun ska i samarbete med Trafikverket arbeta för den fortsatta utvecklingen av trafikplats Tuna.
- Biltransporter i Sandvikens centrum ska ske på gående och cyklisters villkor.
- En förlängnig av Västerled söderut, ska avlasta Årsundavägen.
- En parkeringsstudie ska genomföras som tar fram riktlinjer för hur parkeringen i kommunen ska hanteras och regleras.

Godstrafik

- Andelen godstransporter på järnväg ska öka.
- Kommunen ska samverka med näringslivet för vidareutveckling av elvägen.
- Mark ska reserveras för kapacitetshöjande åtgärder på Bergslagsbanan.
- Kommunen ska stödja arbetet med en ny infart till Sandvik AB.

Teknisk försörjning

Energisystem i balans

Parallellt med arbetet att ta fram en ny översiktsplan pågår en process att upprätta en energiplan där energi- och klimatfrågor knyts till kommunens fysiska planering.

De mål som antogs i Energiplanen 2007 har till stor del uppnåtts. De utmaningar som kvarstår handlar främst om transportsystemets utveckling mot fossilfrihet, ökad andel cykel-, gång- och kollektivtrafikanvändare, bebyggelsens energiprestanda och att planering av den framtida stadsutvecklingen så att befintlig teknisk infrastruktur kan utnyttjas på det mest resurseffektiva sätt.

Den totalt tillförda energin till Sandvikens Kommun uppgick år 2014 till 2 TWh. Elektricitet utgör störst andel av den tillförda energin, drygt 50 procent.

Kommunens energibalans och flöden framgår av diagrammet nedan. Det visar proportionerna av de olika energislagen samt användningen hos olika kategorier och flödena mellan dem.

Energidistribution

Energidistributionen sker i ledningsbundna och icke ledningsbundna system. De ledningsbundna systemen är elledningar, ledningar för närvärme och fjärrvärme samt gas. I de icke ledningsbundna systemen ingår fordon och vagnar som använder i huvudsak järnväg och vägar för distribution av olja, gas m.m.

Elledningar

Elnätsägare inom Sandvikens Kommun:

- Sandviken Energi Elnät AB
- Årsunda Kraft & Belysningsförening
- Vattenfall Eldistribution AB
- Gävle Energi AB
- Hofors Elverk AB
- Svenska kraftnät

Kända brister i elnätet

Det finns ett antal luftledningar som inte har reservmöjligheter vid fel, något som kan orsaka längre strömavbrott vid kraftiga stormar. För att åtgärda dessa brister, ersätts luftledningarna med markförlagda kablar och där det går byggs redundanta lösningar.

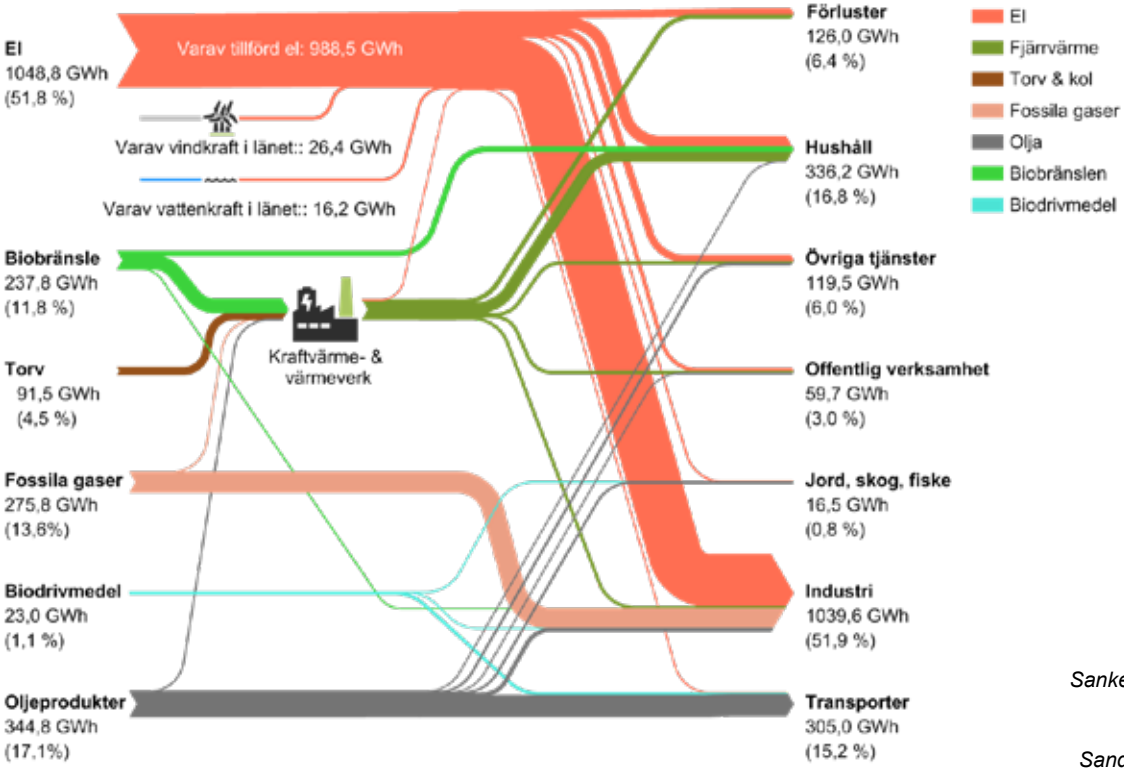

Sankey-diagram som illustrerar tillförd energi respektive slutanvändning inom Sandvikens Kommun år 2014.

Distribution av naturgas, gasol, vätgas och biogas

Naturgas är ett icke förnyelsebart fossilt bränsle. Flera företag i regionen planerar att i sina industriella processer ersätta gasol och olja med just naturgas.

Markbehov

Syrgas, vätgas, naturgas och biogas hanteras i mindre eller större tekniska system som tar mark i anspråk. Ledningar som förläggs under marken påverkar markanvändningen främst under anläggningstiden, men begränsar också användningsmöjligheterna efter anläggandet.

Fjärrvärme och närvärme

Fjärrvärme är en klimatsmart och energieffektiv uppvärmningsform som ger mycket små mängder utsläpp av växthusgaser. Fjärrvärmen inom Sandvikens Kommun produceras till största del av biobränslen som torv, pellets och spån. Vid undantag som kalla vinterdagar eller störningar, så kallade undantag, finns möjlighet till drift genom gasol och olja. Hushållens egna pannor har generellt sett en sämre reningsgrad än fjärrvärmeverken. Det betyder att när fler hushåll kopplas till fjärrvärmenätet – och de egna pannorna blir överflödiga – så förbättras luftkvaliteten i området. Sandviken Energi AB sköter fjärrvärmen inom kommunen och har i Sandvikens tätort sitt verk i Björksätra. Det finns även två mindre anläggningar, hetvattencentraler i Järbo och Storvik.

Fjärrkyla

Ingen fjärrkyla finns tillgänglig i kommunen, men 2030 bör några fastigheter ha tillgång till detta.

Riktlinjer för energisystem

Elnät

- För att minska sårbarheten vid olyckor och extrema väder ska ledningsdragningar ske med markförlagd kabel istället för luftburen ledning där så är lämpligt.

Biogas

- Kommunen vill öka produktion och nyttjande av tillgängliga resurser, exempelvis avfall och avfallsflöden.
- Kommunen prioriterar att biogas ersätter fossila alternativ inom infrastruktur och företag, så långt det är möjligt.

Fjärrvärme och fjärrkyla

- Ökat utnyttjande av tillgänglig spillvärme från lokala industrier till fjärrvärmenätet, fram till år 2030.

Redan 2104 stod vindkraften i Sandvikens Kommun för el motsvarande 2 000 normala villors årsförbrukning.

Produktion av förnybar energi

Vindbruk

År 2009 beslutade Sveriges riksdag om en planeringsram för vindkraft på 30 TWh till år 2020 varav 20 TWh på land och 10 TWh till havs. Planeringsramen är till för att synliggöra intresset av vindkraft i den fysiska planeringen och anger de nationella anspråk som vindintresset har på tillgång till mark- och vattenområden. Andelen förnybar energi ska även uppnå 50 procent av den totala energianvändningen till år 2020.

Vindkraft inom kommunen

Under 2014 omvandlades vind i Sandvikens Kommun till i storleksordningen 60 GWh el. Det fanns år 2017 åtta vindkraftverk i Vindpark Vettåsen nordost om Kungsfors och Vindpark Åsen norr om Kungsberget. I Vindpark Mombyåsen, väster om Kungsberget, fanns tio stycken.

Områden av riksintresse för vindkraft

I Sandvikens Kommun finns två områden av riksintresse som delas med Ockelbo kommun. Det finns dessutom ett område som går längs med gränsen till Falu kommun. Riksintressen är områden som har bäst förutsättningar för vindbruk och fungerar som ett planeringsunderlag. Anspråken på dessa områden har en mycket hög status vid en framtida prövning och anses vara mycket lämpliga för produktion av vindkraft. Områdena är satta av Energimyndigheten och uppdaterades senast 2013.

Inom projekteringsområden och områden av riksintressen för vindkraft kan det finnas riksintressen för totalförsvaret som inte kan visas på grund av sekretesskäl. Totalförsvaret ska ha företräde enligt *miljöbalken 3 kap. 9-10§§* om dessa verksamheter inte är förenliga.

Påverkan och effekter

Forskning visar en begränsad omfattning av påverkan hos djurlivet vid vindkraftverk. Det är framför allt fladdermöss som kan skadas av rotorbladen och/eller förlora habitat. Detta går att förebygga genom en noggrann inventering i planeringsprocessens inledande skede av verkets lokalisering. Det visuella inslaget av vindkraftverk kan även ha en negativ påverkan på landskapsbilden. Detta går i viss mån att att förebygga genom att planera nya verk runtomkringredan etablerade områden. Bullret som uppkommer ifrån verken gör att vi vill undvika placeringar alltför nära bebyggelse så att allmänheten inte påverkas negativt.

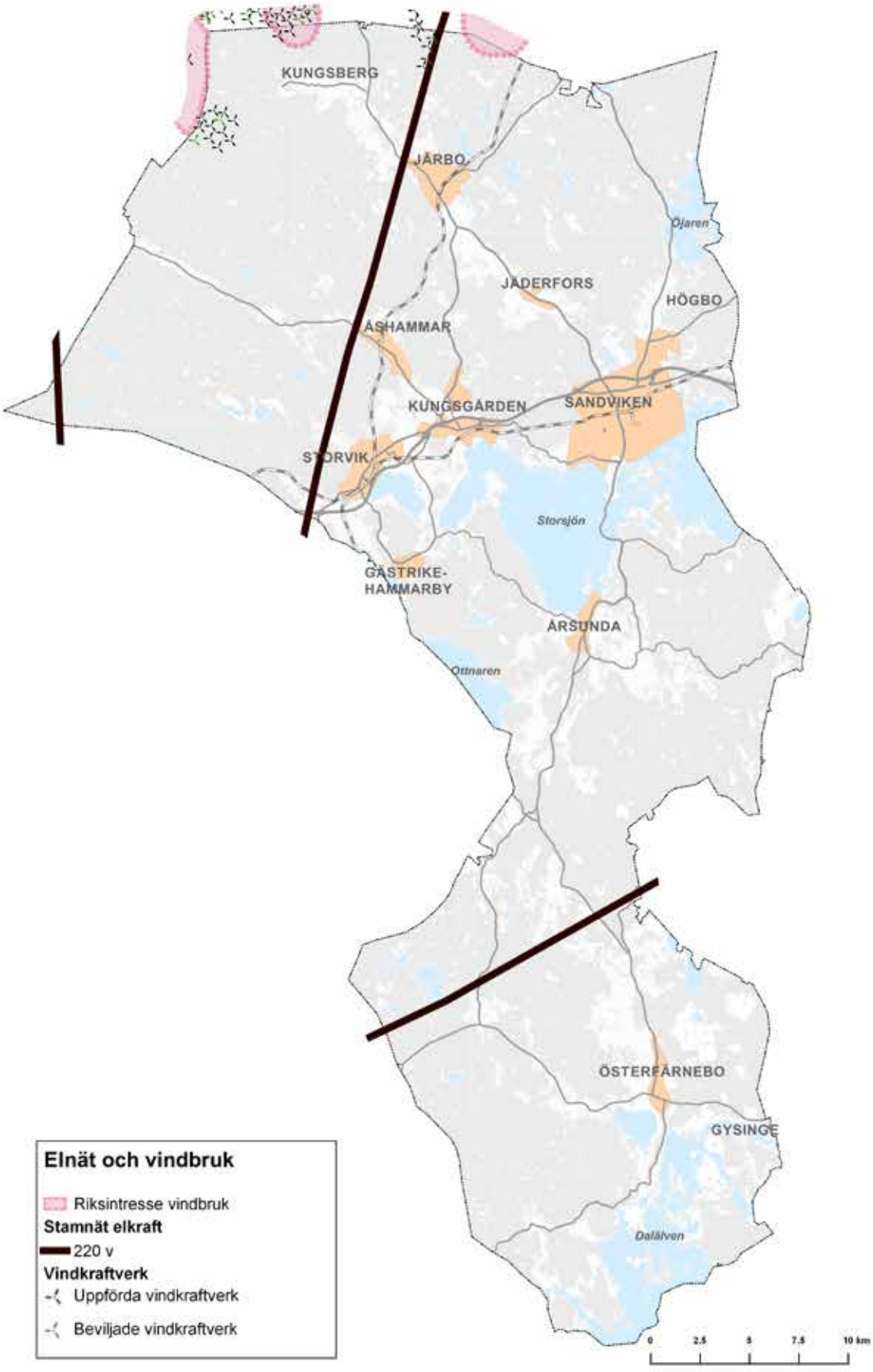
KUNGSBERG
JÄRBO
Öjaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÄRSUNDA
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Dalälven
Elnät och vindbruk
Riksintresse vindbruk
Stamnät elkraft
220 v
Vindkraftverk
Uppförda vindkraftverk
Beviljade vindkraftverk
0 2.5 5 7.5 10 km

Olämpliga och lämpliga områden för vindkraftsetablering

Sandvikens Kommun anser framför allt att följande platser är olämpliga för etablering av vindkraft:

- Närområdet kring alla tätorter
- Södra delen av kommunen där bl.a. Färnebofjärdens nationalpark återfinns och som har ett högt naturvärde att bevara
- Området kring Öjaren i kommunens nordöstra del, ett tyst område där invånarna ska kunna vistas ute i naturen utan störningsmoment som sänker kvaliteten på upplevelsen

Sandvikens Kommun anser att följande platser är lämpliga för etablering av vindkraft:

- Nordvästra delen mot Falu och Ockelbo kommun där det redan finns befintliga vindkraftsområden.
- Sydvästra delen mot Avesta och Hofors kommun där det finns närliggande projekteringsområden i Avesta.

Solkraft

År 2017 var den totalt installerade effekten av solceller drygt 70 kW. Den beräknade årsproduktionen är cirka 55 MWh.

När solceller planeras i bebyggelse kan dessa vara integrerade i tak alternativt flera delar av byggnadens klimatskal. På så sätt kan de framöver, mot år 2050, bli en betydande del av eltillförseln. De överföringsförluster, som annars sker när el transporteras långa sträckor, kan därmed minimeras.

Vattenkraft

Kommunägda Sandviken Energi AB:s dotterbolag Bångbro Kraft AB, äger 11 vattenkraftstationer i Falu, Ockelbo och Sandvikens kommuner. Normalproduktionen för dessa anläggningar ligger på cirka 27 GWh, vilket täcker värmeproduktionen till cirka 1200 villor per år. Av de 10 vattenkraftstationerna längs Borrsjöån, Gavelhyttån och Jädraån är sex kraftstationer ägda av Bångbro Kraft AB. Vattenfall Dalälven AB äger en station i Dalälven vid Gysinge.

Riktlinjer förnybar energi

Vindkraft

- Olämpliga och lämpliga områden anges ovan under rubriken Vindbruk.
- Vid vindkraftetablering inom 10 km från kommungränsen ska samråd ske med intilliggande kommun/kommuner.
- Vid lokalisering av vindkraft ska placering förhålla sig på ett ändamålsenligt sätt till stamnätet för el.

Solenergi

- Vid detaljplanering ska möjligheterna att tillvarata solstrålning med hjälp av termiska solfångare och solceller beaktas.

Vattenkraft

- Ingen utbyggnad av vattenkraft får ske inom det område kring Dalälven, nedströms Näs bruk, som är av riksintresse enligt *miljöbalken 4 kap 6 §*.

Bredband

Bredband är infrastruktur som möjliggör hög kapacitetsöverföring av digitala tjänster, men kan även definieras på en del andra sätt. Fibernät för hög kapacitet 100Mbit/s är den standardkapacitet som ska finnas tillgänglig. ADSL har bara kapacitet (cirka 1 Mbit/s) för funktionell tillgång till internet. Mobilt bredband av typ 3G finns tillgängligt för alla.

Strategier

Nationell bredbandsstrategi

År 2016 beslutade Sveriges regering om en ny nationell bredbandsstrategi. Det övergripande målet säger att alla ska ha tillgång till snabbt bredband år 2030.

Regional bredbandsstrategi

Länsstyrelsen Gävleborg och Region Gävleborg har arbetat fram en bredbandsstrategi för år 2012-2020. Den är uppbyggd utifrån den regionala strategin men anpassad efter digitala utvecklingen som länet står inför.

Lokal bredbandsstrategi

Sandvikens Kommun har utifrån den regionala strategin en lokal bredbandsstrategi för år 2014-2020 uppbyggd utifrån den regionala men anpassad efter kommunens eget behov.

Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband.

- År 2020 har 95 procent av företagen tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s.
- År 2020 har 90 procent av hushållen tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s.

Bredband inom kommun

Cirka 99 procent av alla hushåll och företag inom kommunen kan få tillgång till bredband via det kopparbaserade telenätet (ADSL). I Sandvikens övriga tätorter samt ett antal mindre orter t.ex. Hedåsstrand, Hedåsen, Lövbacken finns fiber som Sandviken Energi AB tillhandahåller.

Riktlinjer bredband

100 Mbits/s ska vara tillgängligt för 99 procent av företagen och hushållen 2030.

Återvinning och avfallshantering

Sandvikens kommun är medlem i Gästrike Återvinnare som sköter avfallshanteringen i kommunen samt i Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby.

Återvinningscentraler inom kommunen finns i Sandviken, Järbo, Årsunda, Kungsgården och Österfärnebo.

Avfallsplanen

En gemensam avfallsplan finns för Gästrike Återvinnare och medlemskommunerna för åren 2016-2020. Avfallsplanen är ett styrande dokument för Sandvikens kommun som utvecklar och styr avfallshanteringen hos fastighetsägare och kommuninvånare.

Avfallsplanen har tre övergripande mål som gäller för all verksamhet i kommunen:

- Förebygga resursslöseri
- Minska användningen av farliga ämnen och säkra hanteringen av farligt avfall
- Ta tillvara avfall som resurs

Avfallstrappan

Gästrike Återvinnare arbetar även efter avfallstrappan som grundar sig på EU-direktiv och är en metod för att uppnå EU:s miljömål. Stegen i trappan är som följande:

Minimera mängden avfall

Grundar sig i att vi konsumerar och slänger för mycket. Går att minska bl.a. genom att köpa kvalitet som har en lång hållbarhet.

Återanvända

Istället för att slänga en produkt som är användbar till något annat eller någon annan bör man i så stor grad som möjligt försöka återanvända, laga, skänka eller sälja produkten.

Återvinna

Genom att återvinna råvaror så sparas stora naturresurser. I Sverige finns ett styrmedel för att uppnå miljömålen som heter – producentansvaret. Det ska få producenter att ta fram produkter som är mer resurssnåla, lättare att återvinna och inte innehåller miljöfarliga ämnen.

Energiutvinna

Avfall som inte kan återvinnas skickas till förbränning där man tar tillvara energiinnehållet för att skapa fjärrvärme och el. Detta görs med avfallet som man slänger i sin vanliga soptunna.

Deponera

När det inte finns något mer sätt att använda avfallet som resurs så återstår det sista, och sämsta, alternativet. Det är att deponera avfallet på en soptipp.

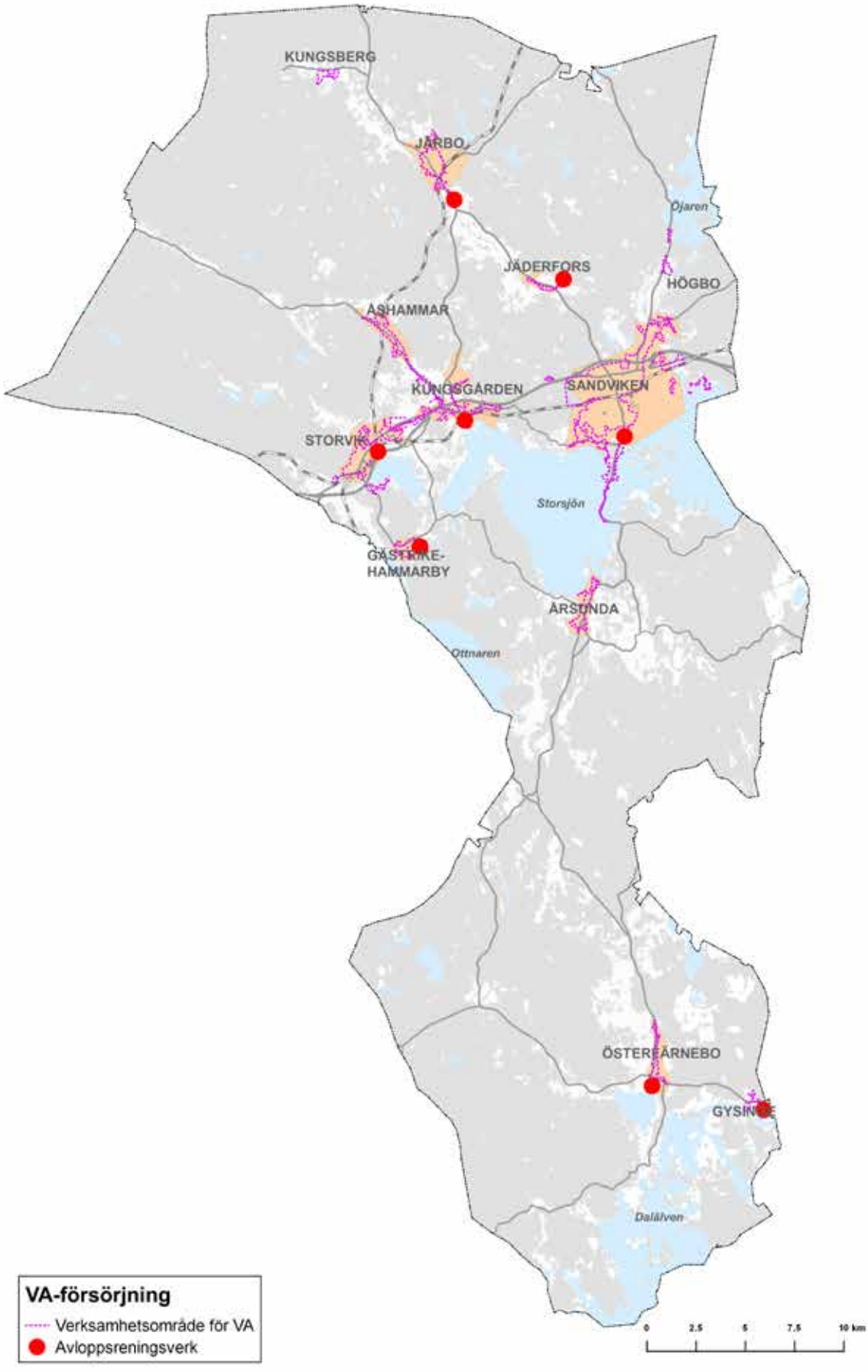
KUNGSBERG
JÄRBO
Ojaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÅRSUNDA
Ottmaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Dalälven
VA-försörjning
Verksamhetsområde för VA
Avloppsreningsverk
0
2.5
5
7.5
10 km

Mål avfallshantering
Sandvikens Kommun strävar efter att ligga så högt upp på avfallstrappan som möjligt för att minska vår klimat- och naturpåverkan. Sandvikens Kommun ser gärna att dess invånare och företag gör sitt yttersta för att göra detsamma och skapa en bättre miljö.

Farligt avfall

Asbest, batterier, färgrester, elektronik, kemikalier, lågenergilampor, lack, lim och rengöringsmedel är exempel på farligt avfall som måste lämnas in hos en bemannad återvinningscentral. Överbliven medicin ska lämnas in hos ett apotek eller en bemannad återvinningscentral och får absolut inte sköljas ned i avloppet. Dessa produkter kan innehålla kemikalier och tungmetaller som inte våra vattenreningsverk och förbränningsanläggningar kan ta vara på. De hamnar istället i naturen och kan skada människor, djur och miljön.

Riktlinjer återvinning och avfallshantering

- Kommunen strävar alltid efter att ligga så högt upp på avfallstrappan som möjligt för att minska vår klimat- och naturpåverkan. Kommunen ser gärna att dess invånare och företag gör sitt yttersta för att göra detsamma och skapa en bättre miljö.
- Avfallshantering och återvinning ska säkerställas. Det kan handla om att reservera mark för detta eller att säkerställa åtkomst för renhållningsfordon.

Brandvattenförsörjning

Släckmetoderna har utvecklats så att tank- och släckningsbilar kan ersätta en del äldre vattenposter. Vid planering av områden för bostäder eller verksamheter med brandrisk behöver Räddningstjänstens framkomlighet och dess förutsättningar att göra insatser klarläggas.

Klimatförändringar kan komma att ge större risker för skogsbränder. Det innebär att stora vattenmängder kan behöva hämtas via släckningsplan. Vilka sjöar som kan användas för släckningsplan behöver utredas.

Riktlinjer brandvattenförsörjning

Brandvattenförsörjningsplan behöver tas fram. Där ska de sjöar som kan användas av släckningsplan vid skogsbränder beaktas.

Vatten- och avloppsförsörjning

Sandviken Energi Vatten AB ansvarar för att leverera dricksvatten samt rena avloppsvatten inom kommunen. Verksamhetsområdena för kommunalt vatten och avlopp framgår av karta på föregående sida. Sandvikens Kommun följer en kommunal VA-plan för år 2013-2025. Planen är en sammanvägning av kommunens VA-översikt och VA-strategi. Planens uppgift är att långsiktigt säkra kommunens vattenförekomster. Vattenförsörjningsplan och dagvattenplan saknas och behöver tas fram.

Dricksvattnet levereras via ett större vattenverk i Rökebo, norr om Högbo, som tar ytvatten ifrån Öjaren och sex mindre grundvattenverk i Jäderfors, Järbo, Kungsgården, Årsunda, Åshammar och Österfärnebo. Förekomsten i Åshammar utgörs av borrad brunn.

Reningsverken finns utspridda i Sandvikens Kommun med det största vid Hedåsen i Sandviken. Ytterligare mindre reningsverk finns i Gysinge, Gästrike-Hammarby, Jäderfors, Järbo, Kungsberg, Kungsgården, Storvik och Österfärnebo.

I kommunen finns ett antal områden där dräneringar/dagvatten är kopplat på avloppsledningarna. Detta behöver byggas bort. Dagvattenhantering måste tidigt studeras i planläggning och då behöver fördröjningsmagasin och möjlighet till lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD-lösningar) beaktas. Primärt är detta inget problem för allmänt VA, men problematiken kring dagvattenhantering ökar. Vid samtliga tillväxtområden är det viktigt att fokusera på frågan. Det är viktigt att vid samtliga tillväxtområden fokusera på dagvattenfrågan.

Riktlinjer vatten- och avloppsförsörjning

- Vattenförsörjningsplan behöver tas fram.
- Dagvattenplan behöver tas fram.
- VA-planen ska uppdateras. I VA-planen ska klimatanpassning beaktas och tas med.
- Vid nybyggnation ska dagvattenfrågan särskilt belysas.

Landskapets karaktär

Till grund för dagens landskap ligger dels naturförutsättningarna, dels människans omdanande av landskapet genom bl.a. byggande, jordbruk, skogsbruk och industriell verksamhet.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har tagit fram en länstäckande landskapsanalys. Sandvikens Kommun indelas enligt denna analys i fyra landskapskaraktärer. Beskrivningarna här intill är ett utdrag ur den regionala landskapskaraktärsanalysen för Gävleborgs län.

FS1 Flackt skogslandskap: Skogen dominerar marktäcket och landskapet är relativt storskaligt och slutet till sin karaktär. Topografin i huvudsak flack och låglänt. Under högsta kustlinjen. Mer inslag av odlingsmark än i övriga skogslandskap. Mycket höga naturvärden finns vid Lomsmuren.

OB1 Odlingsbygd (Österfärnebo): Mycket lång historia från stenålder, äldre och yngre järnålder samt jordbruksamhällen fram till våra dagar. Rikt på fornlämningar med flera gravfält. Närheten till vatten är tydlig. Bebyggelsen och vägstrukturen är tät. Nära Hamre ligger Gästriklands största gravfält. Vägen på Ockelboåsen är en gammal led mellan Svealand och Norrland.

OB3 Odlingsbygd (Gävle, Sandviken Hofors centralbygder): Gästriklands främsta jordbruksområde, med kontinuerlig bosättning från förhistorisk tid och länets administrativa centrum. Värdekärnor bland annat i form av friluftsliv kring Storsjön och järnålderslandskap vid Årsunda.

SS1 Gästriklands och södra Hälsinglands småkuperade skogslandskap: Vågig bergkulleterräng med storskalig och sluten karaktär. Fattigare på myrar och sjöar än andra skogslandskap i länet. Stora delar har legat under högsta kustlinjen. Bebyggelsen är sparsam. Odlingsmark återfinns i relativt liten utsträckning. Vägstrukturen är relativt gles.

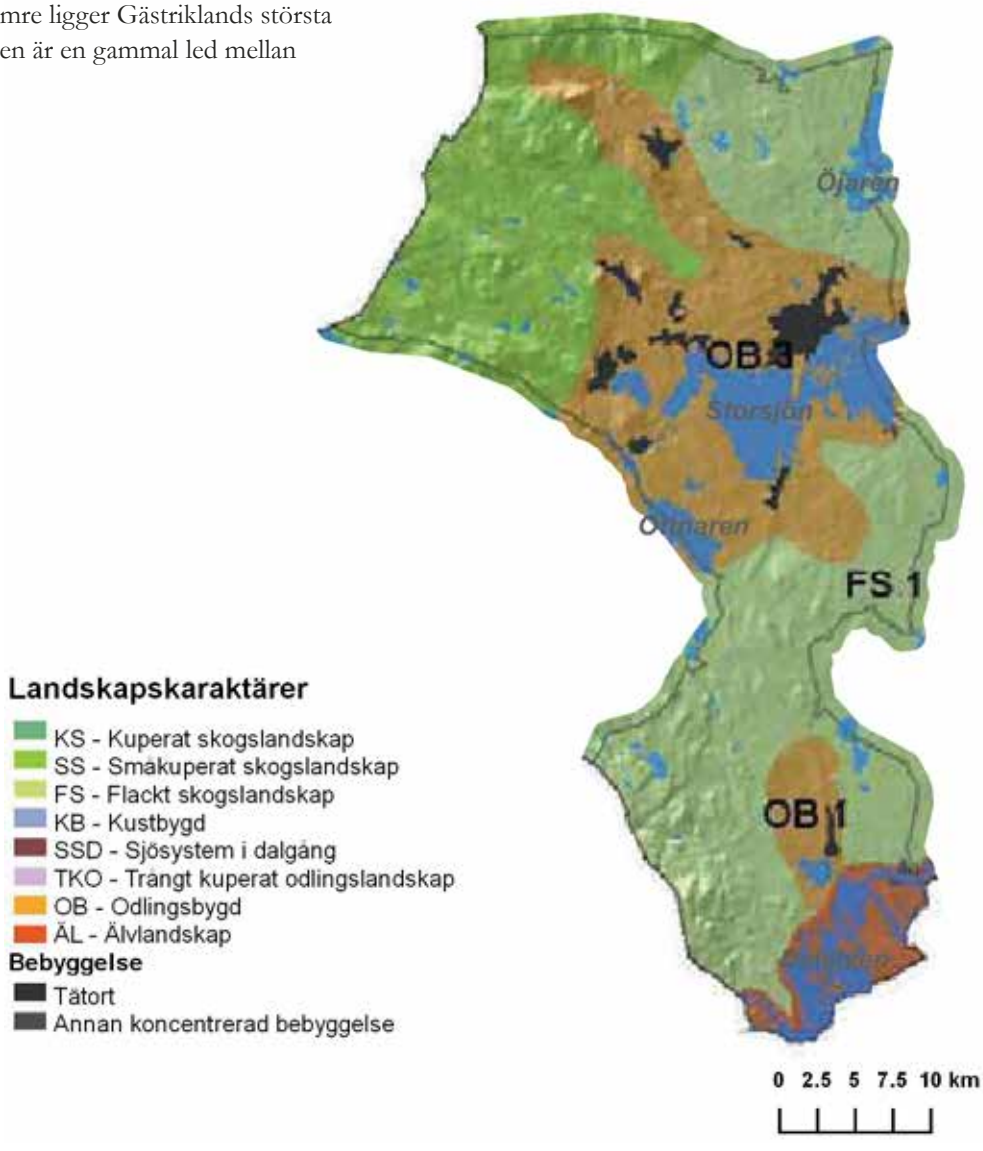

Naturresurser

Jordens naturtillgångar är viktiga för att vi människor ska överleva och utvecklas. Vissa av dem är begränsade – när exempelvis olja, kol och mineraler tagit slut är de för alltid borta. Andra, till exempel sol, vatten och skog, kan förnyas. Naturresurserna måste under alla omständigheter förvaltas på ett klokt sätt för kommande generationer. Översiktsplanen hanterar framförallt vatten och areella näringar som täkter, jord- och skogsbruk.

Vatten som naturresurs

Vattendirektivet

Vi ska ha tillräckligt mycket vatten och av god kvalitet, såväl nu som i framtiden. Sedan år 2000 finns ett EU-direktiv, det så kallade ramdirektivet för vatten, vars syfte är att värna ett naturligt växt- och djurliv i vatten samt att säkerställa tillgången på rent vatten för dricksvattenproduktion. Alla EU-länder ska arbeta för och jämföras på ett gemensamt sätt för att skapa ett långsiktigt och hållbart nyttjande av våra vattenresurser. Vattendirektivet infördes i svensk lagstiftning genom miljöbalken 2004. Vatten känner inga gränser, vare sig nationella eller administrativa. I Sverige har därför fem vattenmyndigheter bildats vilka ansvarar för genomförandet av vattenförvaltningen. Sandviken tillhör Bottenhavets vattendistrikt, vars vattenmyndighet är en del av länsstyrelsen i Västernorrland.

Miljökvalitetsnormer och status

Miljökvalitetsnormer (MKN) inom vattenförvaltning används för att förbättra vattnets kvalitet genom specifika krav som ska uppnås inom en viss tid. Huvudmålet är att alla vattenförekomster ska ha god status senast år 2015. Om det anses tekniskt omöjligt eller orimligt dyrt att nå god status senast år 2015 kan undantag ges i form av tidsfrister till 2021 och som längst till 2027. Exploatering eller annan åtgärd får inte leda till att statusen försämras.

Vattenresurserna delas in i yt- och grundvatten där ytvattnet bedöms utifrån kemisk och ekologisk status och grundvattnet utifrån kemisk och kvantitativ status. Det är vattenmyndigheten som beslutar om MKN och informationen om den är hämtade från Vatteninformationssystem Sverige (VISS).

Vattenförekomster

En vattenförekomst är ett homogent vattenområde som överstiger en viss storlek. Den kan utgöras av en sjö, en sträcka i en å eller älv eller ett grundvattenmagasin. En vattenförekomst kan alltså vara både ytvatten och grundvatten.

I Sandvikens Kommun finns totalt 126 vattenförekomster som är klassificerade.

Grundvattenförekomster

Det finns fjorton kända grundvattenförekomster inom Sandvikens Kommun. Tretton av dem finns i sand- och grusavlagringar i våra åsar, medan en finns i den sedimentära berggrunden som sträcker sig mellan Storvik och Gävle. Tillgången på vatten i dessa grundvattenförekomster finns beskrivna i *karta på nästa sida*. Av dessa grundvattenförekomster bedöms preliminärt att 4 av 14 riskerar att inte uppnå god kemisk status år 2021. Samtliga bedöms dock ha god kvantitativ status samma år.

Ytvattenförekomster

Det finns 112 ytvattenförekomster varav 22 är sjöar och 90 är vattendrag. I *kartorna på efterkommande sidor* redovisas ekologisk respektive kemisk ytvattenstatus. Enligt Vattenmyndighetens preliminära bedömning kommer bara ett begränsat antal av ytvattentäkterna att uppnå god ekologisk status år 2021, och i princip samtliga riskerar att inte uppnå god kemisk status samma år.

Klimateffekter på vattenförekomster

Ett varmare och fuktigare klimat, med ökat inslag av skyfall och höga flöden, kan påverka våra vatten – bl.a. genom ökad humushalt i både grund- och ytvatten. Det leder till ökat behov av rening i vattenverken. Om nederbörden i större utsträckning faller kraftigt under korta perioder kan grundvattenbildningen minska, då vattnet i större utsträckning rinner av ytan och inte hinner infiltrera i lika stor utsträckning. Om yt- och grundvatten får förändrade nivåer kan det komma i kontakt med förorenade områden dit det tidigare inte nått, vilket kan leda till föroreningar.

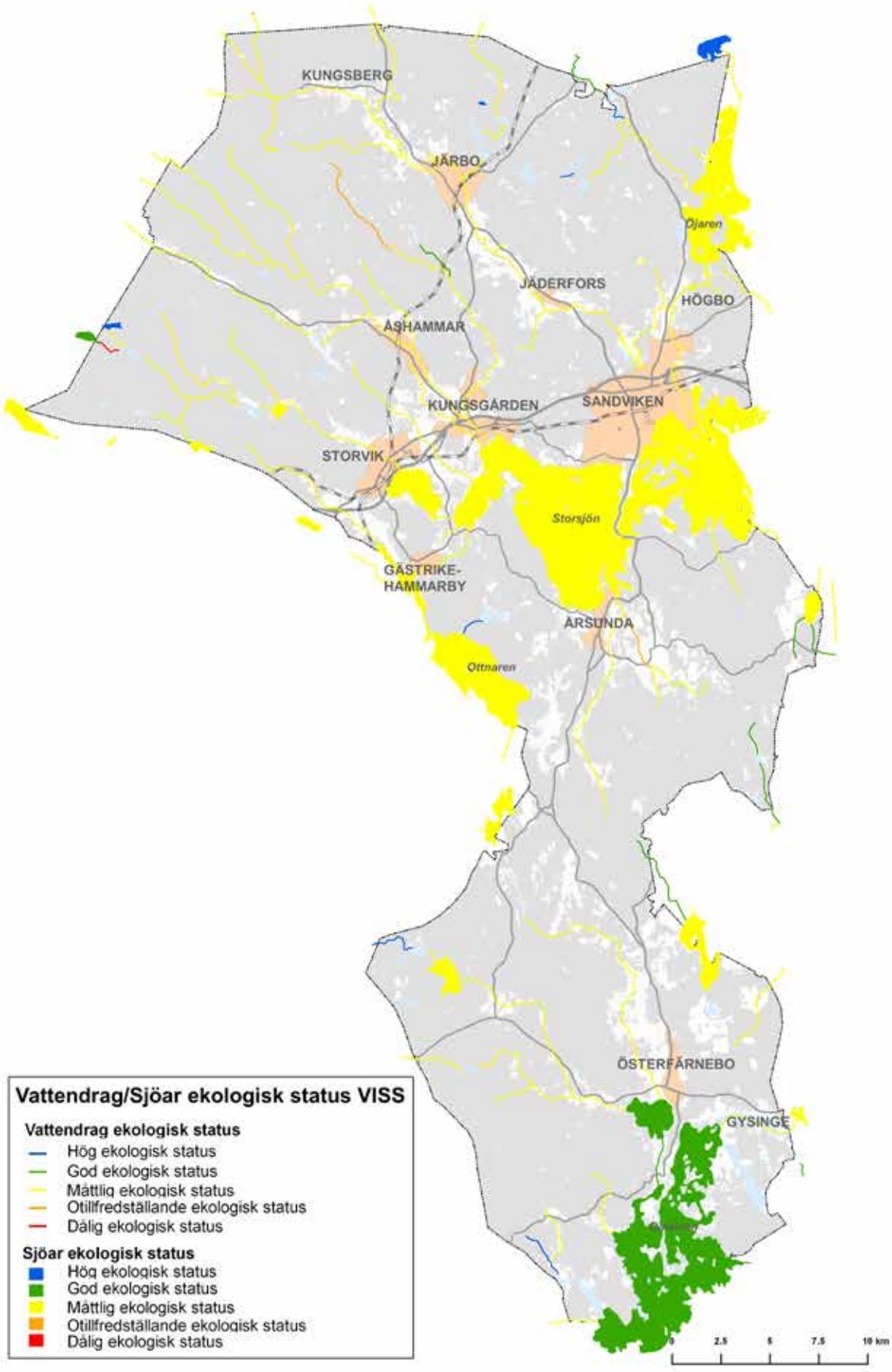
KUNGSBERG
JÄRBO
Djaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÅRSUNDA
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Vattendrag/Sjöar ekologisk status VISS
Vattendrag ekologisk status
Hög ekologisk status
God ekologisk status
Måttlig ekologisk status
Otillfredställande ekologisk status
Dålig ekologisk status
Sjöar ekologisk status
Hög ekologisk status
God ekologisk status
Måttlig ekologisk status
Otillfredställande ekologisk status
Dålig ekologisk status
0
2.5
5
7.5
10 km

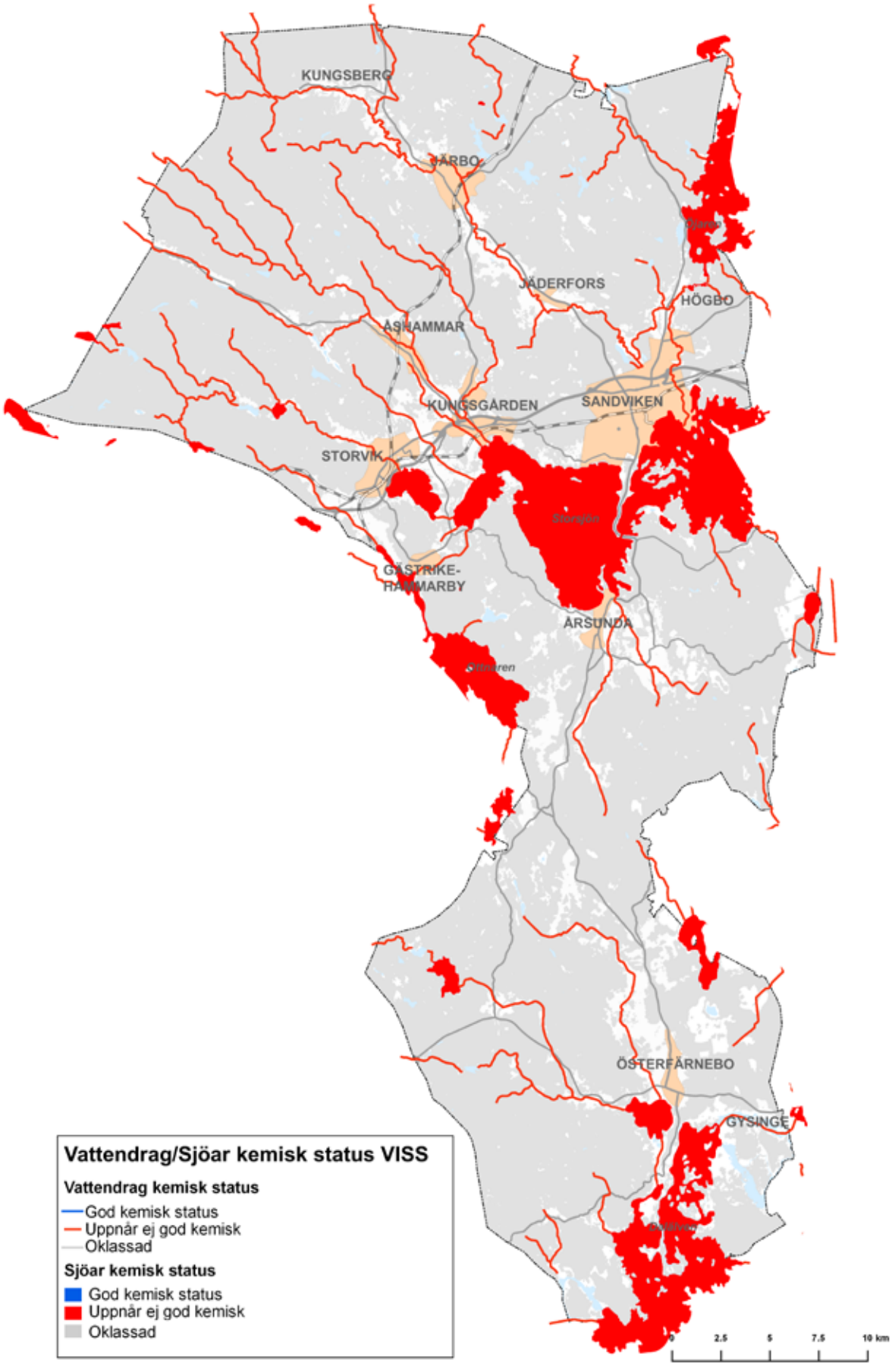
KUNGSBERG
HÄRBO
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÅRSUNDA
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Vattendrag/Sjöar kemisk status VISS
Vattendrag kemisk status
God kemisk status
Uppnår ej god kemisk
Oklassad
Sjöar kemisk status
God kemisk status
Uppnår ej god kemisk
Oklassad
0 2.5 5 7.5 10 km

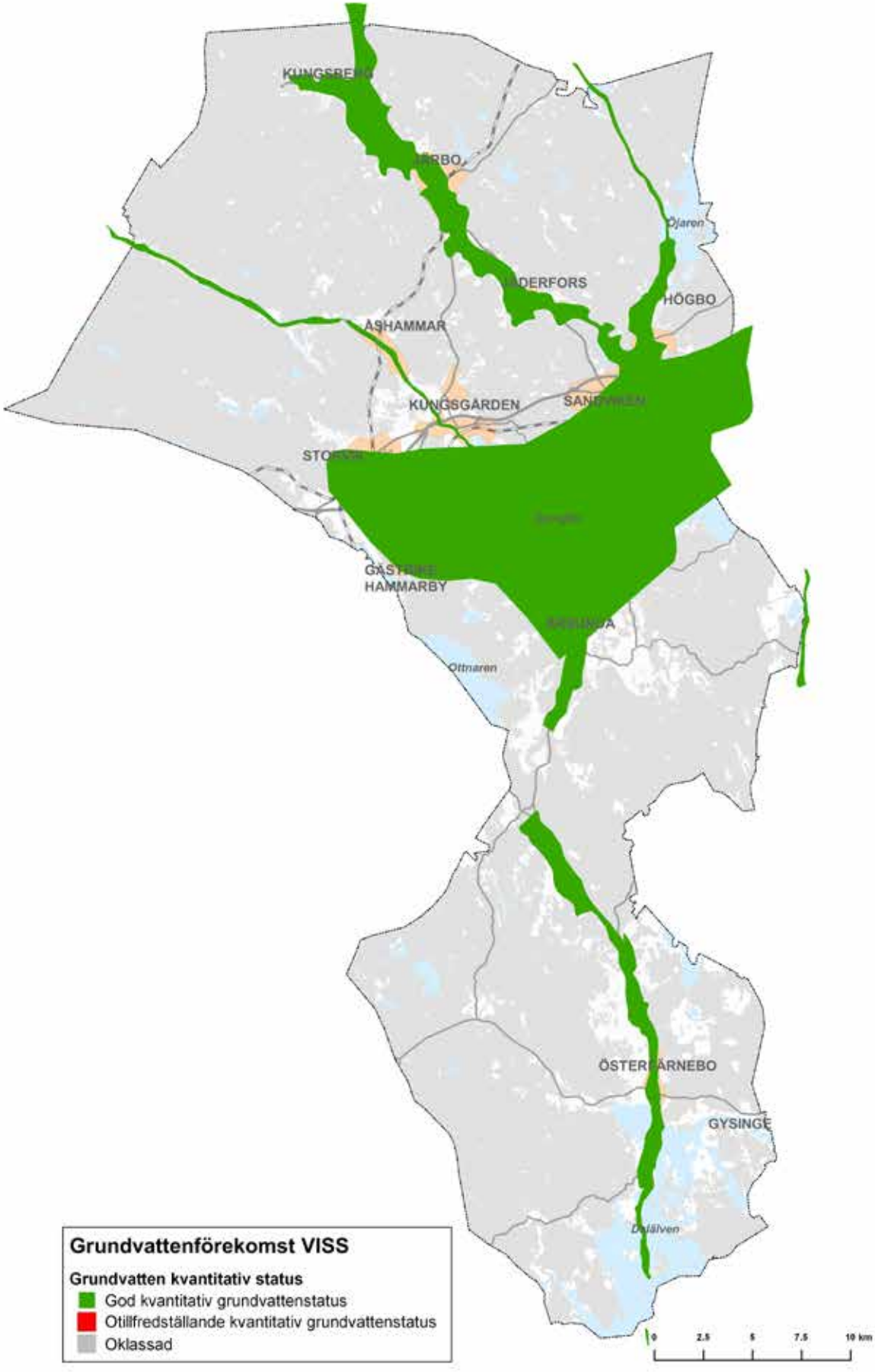
KUNGSBERGA
JÄRBO
Djaren
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
GÄSTRIKE
HAMMARBY
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Dalälven
Grundvattenförekomst VISS
Grundvatten kvantitativ status
God kvantitativ grundvattenstatus
Otillfredställande kvantitativ grundvattenstatus
Oklassad
0
2.5
5
7.5
10 km

Vattenskyddsområden

Kommunala vattentäkter behandlas även i *kapitel Teknisk försörjning*.

Vattenförsörjningen måste säkras långsiktigt och är i princip överordnad annan markanvändning. Vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter finns för alla sju kommunala vattentäkter i Sandvikens Kommun, samt för reservvattentäkten Hagmuren i Åshammar. Alla skyddsområden och föreskrifter, förutom Årsunda, har reviderats och börjat gälla 2015-2016. Skyddsföreskrifterna för Årsunda och Hagmuren är från 1986. I dag saknas skydd av potentiella framtida vattentäkter och behov finns att skydda såväl nuvarande som kommande vattentäkter från skadliga verksamheter. Detta gäller även utanför befintliga skyddsområden, i det så kallade influensområdet.

Potentiella vattenresurser

Målet är att i möjligaste mån utnyttja grundvattenresurser för kommunens dricksvattenförsörjning. Det är därför viktigt att säkra de vattenförande isälvsavlagringar som är viktiga för vår framtida dricksvattenförsörjning. Anläggningarna i Årsunda och Rökebo fungerar som varandras reservvattentäkter. Öjarens ytvattentäkt kan fungera som reservvattentäkt under vissa tekniska förutsättningar.

Riktlinjer vattenresurser

- Den kommunala planeringen ska bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan uppnås.
- Exploatering som riskerar att förorena kommunens vattentäkter eller minska tillgången på grundvatten får inte tillåtas. Hit hör även vattentäkternas influensområde.
- Viktiga vattenförande isälvsavlagringar som är viktiga för vår framtida dricksvattenförsörjning och som är potentiella framtida dricksvattentäkter ska skyddas.

Råvarutillgångar

Torvtäkter

I Sverige produceras torv för bränsleändamål (energitorv), jordförbättring (odlingstorv) och strö (stallströ). Energitorv används mestadels för försörjning av kraftvärmeverk och värmeverk. Torvanvändningen utgör mindre än 1 procent av den totala energitillförseln i Sverige. Björksätraverket (kraftvärme) i Sandviken använder torv motsvarande 90 GWh per år, vilket motsvarar cirka 35 procent av den totala energiåtgången i värmeverket.

I Sverige och i internationellt samarbete har torv hittills betraktats som fossilt eller likvärdigt med fossila bränslen. FN:s klimatpanel IPCC placerade torv som bränsle i en egen kategori – torv, år 2006. Torven bryts ur myrmarker som dränerats på vatten. Då återväxten av torv är en mycket långsam process, kan det ifrågasättas om den ska räknas som fossilfritt energislag eller ej. Nuvarande myrar började bildas strax efter senaste istiden, för cirka 10 000 år sedan. Den bör därför i kommunal planering betraktas som en ändlig resurs. I kommunen finns två torvtäkter, Karinmossen (Österfärnebo) och Vännmuren (Årsunda).

Torvtäkternas miljöpåverkan

I samband med brytningen av en torvtäkt påverkas den omedelbara omgivningen främst av buller, transporter och torvdamm. Det är framför allt naturen, den biologiska mångfalden och landskapsbilden som förändras på ett negativt sätt. Myrens vattenhållande förmåga upphör och med det dess utjämnande effekt på vattenflöden. Vattenkvaliteten nedströms täkten kan påverkas negativt och under en längre tid. Vid nedbrytning av torv utgörs utsläppen främst av växthusgaserna koldioxid och metan, men även utsläpp av dikväveoxid kan förekomma. Utsläpp av dessa växthusgaser sker dock även från andra påverkade (oftast dikade) samt opåverkade torvmarker.

Hantering av torvtäkter i Sandvikens Kommun

Torvtäkter prövas sedan årsskiftet 2016/2017 enligt miljöbalken. Detta ger kommunen möjlighet att tycka till om lämplighet, lokalisering och skyddsåtgärder. Enligt miljöbalken bedriver kommunen också tillsyn över alla torvtäkter.

Att lägga ner en pågående torvtäkt ger begränsade miljövinster vad gäller utsläpp av växthusgaser. Inte minst genom att dikade torvmarken fortsätter att släppa ut koldioxid. Likaså det bränsle som ersätter torv vid förbränning. Om nya torvtäkter ska anläggas bör dessa lokaliseras med hänsyn till bebyggelse, områdets naturvärde och dess hydrologiska funktion, bl.a. i form av vattenrenare och flödesutjämnare.

Med tanke på torvbrytningens negativa effekter samt osäkerheten vad gäller klimatpåverkan bör alternativa energikällor övervägas.

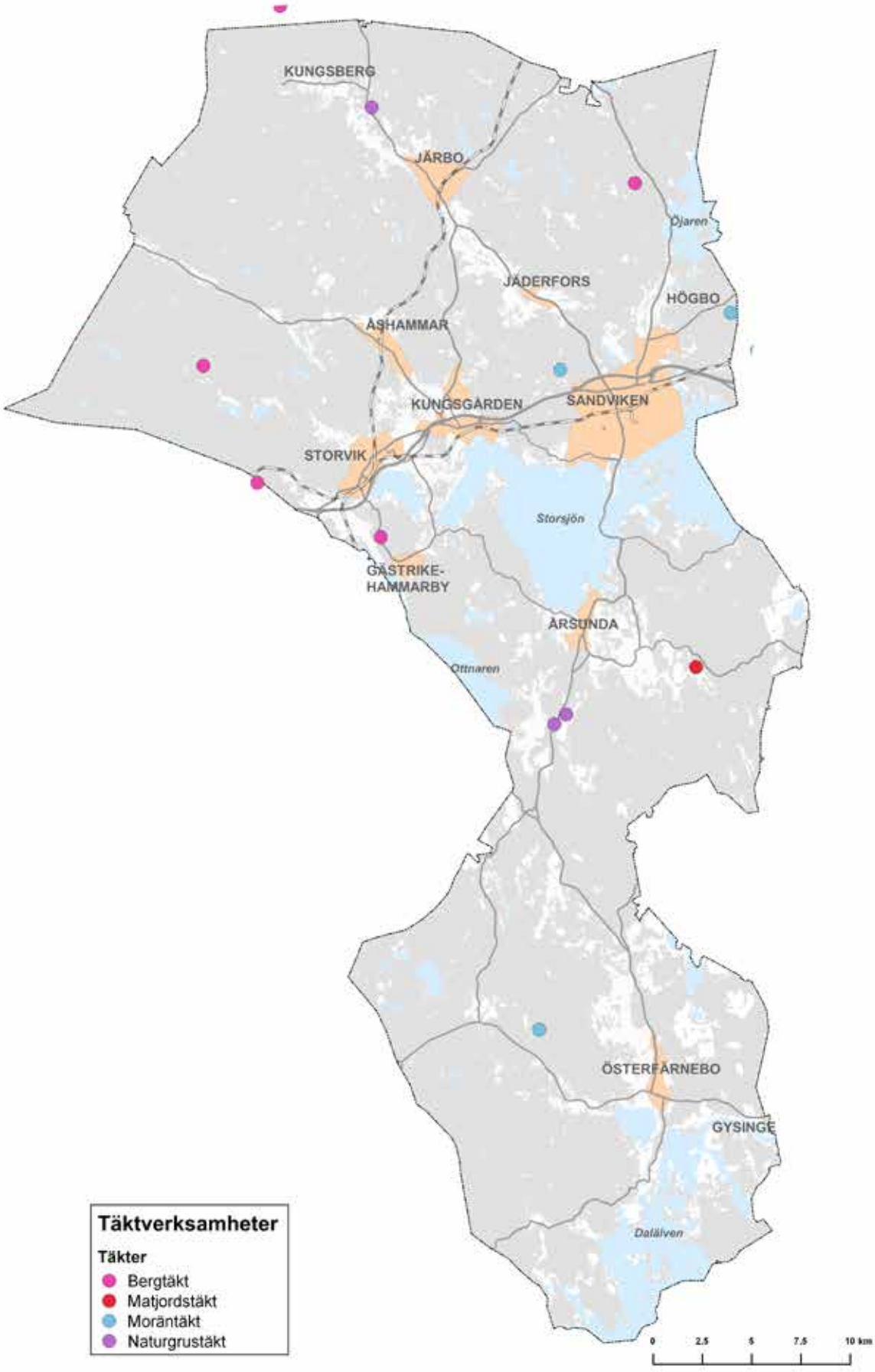
KUNGSBERG
JÄRBO
Djaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÅRSUNDA
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Dalälven
Täktverksamheter
Täkter
Bergtäkt
Matjordstäkt
Moräntäkt
Naturgrustäkt
0 2,5 5 7,5 10 km

Materialtäkter

Berg, grusmaterial och andra jordarter är viktiga resurser för samhällsutvecklingen då nya vägar, byggnader och anläggningar ska byggas. Inom kommunen finns ett antal täktverksamheter som bryter berg, morän och naturgrus. Naturgruset, som är en sorterad jordart och finns i rullstensåsar, är en ändlig resurs och bör därför användas återhållsamt. Det utgör också en viktig resurs i form av nuvarande eller framtida vattentäkter. Enligt kommunens vatten- och avloppsplan är detta den främsta strategiska målsättningen för att säkra vattenförsörjningen långsiktigt. Detta kan innebära vissa inskränkningar i annan markanvändning, exempelvis materialtäkter i grusåsar. För att värna om våra viktiga naturresurser bör Sandvikens kommun prioritera användningen av bergkross och morän framför naturgrus.

Materialtäkternas miljöpåverkan

Täktverksamhet är en typ av markanvändning som på många olik sätt ger effekter på naturmiljön. Täkter skapar en landskapsarkitektonisk förändring, som i vissa fall kan vara mycket påtaglig. Verksamheten som sådan kan skapa buller orsakat av sprängning, krossning, transport eller annat. Verksamheten kan också skapa indirekta negativa effekter genom påverkan på yt- och grundvatten. Naturmiljön förändras så att naturligt förekommande arter får svårt att fortleva.

Den som bedriver täktverksamhet ska hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna till återanvändning och återvinning. Det innebär att det som utvinns i naturen ska ske på ett uthålligt sätt och kunna användas, återanvändas, återvinnas samt bortskaffas med minsta möjliga resursförbrukning och utan att naturen skadas alltför mycket.

Hantering av materialtäkter i Sandvikens Kommun

För att minska störningen från täkterna bör dessa placeras på behörigt avstånd från bostäder samt i områden med mindre värdefull och känslig natur. Omvänt bör inte nya bostäder eller annan störningskänslig bebyggelse planeras intill redan befintliga täkter. Täkterna får heller inte riskera nuvarande eller framtida resurser för dricksvatten. Samtidigt utgör tillgången, transportavståndet och materialkvaliteten till användaren viktiga faktorer att ta hänsyn till, varför en avvägning vad gäller placeringen måste göras. Det är många gånger bättre att utvidga befintliga täkter än att öppna nya.

Gruvor

I gruvverksamhet utvinns i huvudsak olika mineraler för produktframställning. Mineraler utgör liksom naturgrus ändliga resurser. Aktiva gruvor bidrar till arbetstillfällen samtidigt som de kan innebära negativ miljöpåverkan.

År 2013 antog regeringen en mineralstrategi. Den syftar till att öka konkurrenskraften i svensk gruv- och mineralnäring så att Sverige behåller och stärker sin position som EU:s ledande gruvland. Sveriges mineraltillgångar ska nyttjas på ett långsiktigt hållbart sätt, med beaktande av ekologiska, sociala och kulturella dimensioner.

Gruvors miljöpåverkan

Det finns inga aktiva gruvor i Sandvikens Kommun. Inte heller finns några gällande bearbetningskoncessioner eller undersökningstillstånd. I Brunnsvik, söder om Forsbacka i Gävle kommun, har Bergsstaten beslutat att ge ett företag bearbetningskoncession för området Vindfall 1. Dessutom finns ett förlängt undersökningstillstånd för del av Sörtärnan 2. Någon miljöprövning har dock inte startats. En sådan gruvetablering skulle kunna leda till negativ påverkan i närområdet och nedströms liggande vatten – i detta fall Storsjön.

Gruvor innebär i regel stor påverkan på dess omgivning i form av buller, transporter och utsläpp till mark, luft, grund- och ytvatten. Även efter avslutad brytning har gruvorna en fortsatt negativ miljöpåverkan i form av föroreningar. Återställning efter avslutad gruvverksamhet är ofta kostsamt. Det är väsentligt att det vid tillståndsgivningen för gruvverksamhet ställs krav på att verksamhetsutövaren lämnar ekonomisk säkerhet för efterbehandling. Detta för att undvika att kostnaderna i ett senare skede riskerar att belasta samhället.

Hantering av gruvor i Sandvikens Kommun

Eventuella gruvverksamheter i kommunen ska inte placeras på för omgivningen olämpliga platser. Driften och efterbehandlingen ska också ske på sådant sätt att dess negativa påverkan på naturmiljön minimeras. Yt- och grundvatten får under inga omständigheter påverkas negativt, vare sig vad gäller kvalitet eller kvantitet. Bostäder och annan störningskänslig bebyggelse ska inte planeras i anslutning till etablerade eller planerade gruvverksamheter.

Kravet på verksamhetsutövaren att vidta tillräckliga skyddsåtgärder vad gäller omgivningspåverkan och ekonomisk säkerhet för efterbehandling, är väsentliga faktorer vid tillståndsgivningen.

Riktlinjer råvarutillgångar

Torvtäkter

- På myrmarker som fyller en viktig funktion ur naturskydds- eller vattensynpunkt ska inga täkter tillåtas.
- Eventuella nya täktverksamheter ska inte lokaliseras så att de stör omgivande bebyggelse och omvänt ska inte bebyggelse planeras i dess närhet.

Materialtäkter

- För att värna om viktiga naturresurser ska kommunen prioritera användning av bergkross i högre grad än naturgrus.
- Täktverksamheter ska inte lokaliseras så att de äventyrar nutida och framtida dricksvattenförsörjning eller så att de påtagligt stör omgivningen.
- Täktverksamhet ska inte ske i viktiga vattenförande isälvsavlagringar som är viktiga för framtida vattenförsörjning
- Kommunen ska verka för att täkterna bedrivs så att påverkan på omgivningen minimeras samtidigt som materialtillgången säkras.
- Där så är möjligt ska befintliga täkter utökas istället för att nya områden tas i anspråk.

Gruvor

- Ingen gruvverksamhet, som kan innebära att vattenkvaliteten enligt vattendirektivet i grund- och ytvatten försämras, ska tillåtas
- Sandvikens Kommun ska verka för att eventuell ny gruvverksamhet förläggs, bedrivs och efterbehandlas med minsta möjliga omgivningspåverkan.

Areella näringar

Jordbruk

Jordbruket i kommunen producerar i första hand livsmedel och energi men levererar också andra värden, som ett öppet och varierat landskap med dess innehåll av natur- och kulturvärden. En levande lantbruksnäring är samtidigt en förutsättning för att bibehålla dessa värden.

Jordbruksmarken är av nationell betydelse enligt *3 kap. 4§ miljöbalken*. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och inte kan ske på annat lämpligt sätt. Istället för att ta jordbruksmark i anspråk och där låta städer och samhällen breda ut sig bör förtätning inom befintliga strukturer prioriteras. Med brukningsvärd jordbruksmark menas mark vars läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar gör den lämplig för jordbruksproduktion *prop.1985/86:3 s.158*.

I mitten av 1900-talet började nedläggningen av åkerareal i Gävleborgs län. Under andra halvan av 1900-talet försvann 40 procent av arealen. Detta som en naturlig följd av effektiviseringen i jordbruket, men likväl också en effekt av minskad lönsamhet för mindre brukare.

För att hejda en fortsatt nedläggning måste insatser göras för att öka efterfrågan och framställning av de lokala produkterna, men också lönsamheten i näringen. Med ökad befolkning och en minskning av den odlingsbara arealen i världen ökar den svenska jordbruksmarkens betydelse för kommande års livsmedelsproduktion. För att utveckla jordbruksnäringen arbetar regeringen med att ta fram en livsmedelsstrategi omfattande hela kedjan, från produktion till konsument.

Inom skola, vård och omsorg serveras många måltider. För att stödja livsmedelsstrategin bör kommunen öka sin upphandling av närproducerade livsmedel, något som samtidigt minskar transporterna och därmed ger mindre klimatpåverkan.

Jordbruksmarken är där den är och nybildning sker överhuvudtaget inte. Jordbruksmarken är i den meningen en ändlig resurs. Exploatering och fragmentering av jordbruksmark försämrar möjligheterna till rationellt jordbruk.

Verksamhet och näring

Jordbruket är en näringsverksamhet som förutom livsmedel och energi skapar arbetstillfällen i kommunen. Jordbrukarna själva bedriver ofta annan verksamhet i kombination med jordbruket, där skogsbruk samt sommar- och vinterunderhåll av vägar är några exempel.

Det är betydelsefullt att jordbruket ges långsiktiga förutsättningar att utvecklas. En sammanhållen struktur för rationell drift och klara besked om framtida markanvändning, är viktiga faktorer för att jordbrukare ska kunna utveckla och investera.

Natur- och kulturmiljövärden

Jordbrukslandskapet innehåller en viktig del av den biologiska mångfalden och hyser många kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Den utgör helt enkelt en viktig del av vår gemensamma historia. Många arter och biotoper är direkt beroende av och knutna hit, samtidigt som betande djur skapar och bibehåller miljöer som är viktiga för flora och fauna. Men jordbruk och djurhållning påverkar också mark och vatten. Det är därför viktigt att dessa verksamheter bedrivs på ett uthålligt sätt. Näringsläckage och bekämpningsmedel till yt- och grundvatten ska minimeras.

Jordbruket och klimatet

Bedömningen är att jordbruket kommer att påverkas väsentligt – både positivt och negativt – av det förändrade klimatet. På den positiva sidan finns en längre växt- och betessäsong, vilket ger större och fler skördar samt fler betesdjur. Ett varmare klimat ökar också möjligheterna att odla nya grödor. Ökad nederbörd och ändrade nederbördsmönster samt ökade skadedjurs- och växtskyddsproblem hör till de negativa effekterna.

Jordbruket i Sandvikens Kommun

Jordbruksmark utgör cirka 8 procent (9 280 ha) av landarealen i kommunen. Den är till stor del lokaliserad i närheten av åsformationerna i landskapet.

Vissa jordbruksområden har av länsstyrelsen pekats ut som odlingslandskap med högt bevarandevärde för kulturmiljön. Dessa områden utgörs av samlad jordbruksmark som bildar det karaktäristiska jordbrukslandskapet i våra trakter.

Djurhållningen i kommunen producerar livsmedel och hjälper till att hålla landskapet öppet.

Närmare 80 procent av kommunens areal utgörs av skogsmark.

Förutom nedläggning och omföring av jordbruksmark till bl.a. skogsmark, expanderar också det moderna samhället i form av infrastruktur och bebyggelse på jordbruksmarken. Ny jordbruksmark tillkommer i princip inte, vilket tillsammans med en irreversibel exploatering innebär att arealen minskar. En fragmentering av marken minskar också möjligheterna till rationell drift.

Djurhållning

Djurhållning med betande djur och foderodling producerar livsmedel och bidrar till att hålla landskapet öppet. Detta är positivt för den biologiska mångfalden och det öppna kulturlandskapet samtidigt som det skapar sysselsättning.

I vissa situationer kan bostadsbebyggelse nära djurhållning skapa problem om avstånden är för små. Detta gäller inte minst hästhållning då denna, i motsats till annan djurhållning, i allt större utsträckning sker i närheten av tätorter. I rapporten *"Vägledning för byggande nära djurhållning" (rapport 2011:6)* ger Boverket vägledning i frågan.

Skogsbruk

Skogen är en nationell tillgång och förnyelsebar resurs. Förutom ekonomiska värden har den också ekologiska och för människan sociala värden. Skogen ska skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras, vilket kommer till uttryck i skogspolitikens jämställda mål – miljömålet och produktionsmålet. Allt skogsbrukande följer regelverket i skogsvårdslagen, kulturmiljölagen och miljöbalken.

I Sandvikens Kommun är skogsmarken den helt dominerande naturmiljön, närmare 80 procent täcks av skog. Skogsbruket är en viktig näringsgren och sysselsätter många människor inom industri, transport och vidareförädling. Ett aktivt och lönsamt skogsbruk, bibehållande av markens produktionsförmåga samt fokus på utveckling av nya miljövänliga produkter från trädråvara, är väsentliga faktorer för landsbygds- och näringslivsutvecklingen i kommunen.

Skydd av värdefull skog

Bevarandet av skogens miljövärden är ett gemensamt ansvar mellan myndigheter och näring. Det utgörs av frivilliga avsättningar och olika skyddsformer. Statliga myndigheter som länsstyrelsen och Skogsstyrelsen arbetar efter en länsstrategi där man pekar ut höga naturvärden och skyddar skogar genom naturreservatsbildning, biotopskyddsområden och naturvårdsavtal. Kommunens egen skog är certifierad och sköts utifrån en grön skogsbruksplan med högre ambitioner än vad certifieringen kräver. Även kommunen har möjlighet att inrätta naturreservat och biotopskydd.

Tätortsnära skog

Skötseln av den tätortsnära skogen sker efter riktlinjer i den kommunala skogspolicyn. Stor vikt läggs vid naturvård och rörligt friluftsliv. I mer bostadsnära områden ligger prioriteringarna främst på naturmiljöns estetiska, sociala och miljömässiga värden.

Riktlinjer areella näringar

Jordbruk

- Exploatering av brukningsvärd jordbruksmark bör undvikas.
- Exploatering av områden nära jordbruksmark får inte medföra olägenhet för jordbruksnäringen.
- Kommunen ska i sin planering, inköp m.m. prioritera ett aktivt och hållbart brukande av befintlig jordbruksmark.

Skogsbruk

- Kommunal planläggning och annan exploatering ska inte hindra eller försvåra ett rationellt skogsbruk utan prioritera aktivt brukande.
- Skogsbruket ska vara långsiktigt hållbart.
- Den tätortsnära skogen ska brukas med extra stor hänsyn till de sociala och ekologiska värdena.
- Skogens potential för naturturism och friluftsliv ska tillvaratas.
- Utvecklingen av nya miljövänliga produkter från skogsråvara ska prioriteras.

Miljö- och riskfaktorer

Buller

Buller definieras som ett icke önskat ljud och mäts i ljudstyrka eller ljudtryck med enheten decibel. Buller kan uppkomma från flera olika källor, t ex vägar, järnvägar, industrier, fläktar och skjutbanor. Men man kan även störas av ljud från tvättstugor, grannar eller konserter. Vad man upplever som störande är individuellt. Buller påverkar oss på olika sätt och har stor betydelse för vår hälsa och möjlighet till god livskvalitet. Buller kan orsaka stressreaktioner, sömnsvårigheter, nedstämdhet och minskad koncentrationsförmåga. Den vanligaste reaktionen när människan utsätts för buller är en känsla av obehag.

Vid planering av bostäder och verksamheter ska kommunen ta hänsyn till bullerpåverkan på eller från omgivningen. Främst handlar det om buller från vägar och järnvägar. Vid planläggning av mark för bostäder behövs ofta en bullerutredning som ger underlag till bedömning av markens lämplighet för den bebyggelse som föreslås. Det är platsens förutsättningar och komplexitet som avgör behovet av en bullerutredning. Det finns alltså ingen exakt gräns för när en utredning måste göras, men en utgångspunkt kan vara när bullernivåerna ligger mindre än 5 dBA under riktvärdena.

Bullerkartläggning i kommunen

En bullerkartläggning har genomförts i Sandvikens Kommun som en del av arbetet med översiktsplanen. I bullerkartläggningeninkluderas väg, och järnvägstrafik samt även buller från industri, skjutbanor, vindkraft, täktverksamhet och motorbanor.

Från den 2 januari 2015 ska beräknade bullervärden vid behov anges i planbeskrivning till detaljplan (för bostäder) samt i bygglov utanför detaljplanelagt område. Ljudnivåerna avser omgivningsbuller utomhus. Beräkningen används som en första bedömning kring huruvida en bullerutredning behöver göras i samband med detaljplaneläggning eller handläggning av bygglov.

Gällande riktlinjer trafikbuller

I en förordning till miljöbalken finns bestämmelser om riktvärden för trafikbuller utomhus vid bostadsbyggnader.

Förordningen ska användas för att bedöma om kravet på förebyggande av olägenhet för människors hälsa – gällande omgivningsbuller – är uppfyllt vid planläggning. Förordningen ska även tillämpas i ärenden om förhandsbesked och bygglov utanför detaljplan.

Enligt förordningen bör **buller från spårtrafik och vägar** inte överskrida 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, och 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan planeras i anslutning till byggnaden. Samma värden gäller för bostadsbyggnader om högst 35 kvadratmeter men ekvivalentnivån vid fasad är istället 65 dBA.

Förordningen anger att om bullret vid en exponerad fasad överskrids bör en skyddad sida uppnås där bullret vid fasad mellan klockan 22.00 och 06.00 uppgår till högst 55 dBA ekvivalent ljudnivå och högst 70 dBA maximal ljudnivå. Som minst ska hälften av bostadsrummen vändas mot den skyddade sidan. Även här gäller högst 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan planeras i anslutning till byggnaden. Maximalnivån vid uteplats bör inte överskridas med mer än 10 dBA maximal ljudnivå, fem gånger per timme mellan kl. 06.00–22.00.

Tysta områden

För att bibehålla en god ljudmiljö och enkelt kunna erbjuda naturupplevelser är det viktigt att de rekreationsområden som finns i och nära samhällen bevaras. Samtidigt är det dessa områden som är mest hotade avseende bullerpåverkan. Rekreationsområden i samhället utgörs bland annat av parker. Dit tar man sig kanske för att få koppla av en liten stund, men på grund av belägenheten förväntar man sig inte att området ska vara helt fritt från samhällsbuller. Stillhet förväntar man sig främst när man tagit sig långt bort från bebyggelsen där endast naturens egna ljud påverkar upplevelsen. För att ge en god ljudmiljö kan tysta områden därför definieras i olika grader av bullerfrihet.

Resultaten visar att Sandvikens Kommun saknar tysta områden som uppfyller bullerklass A (25 dBA) enligt Naturvårdsverkets *rapport 5709 om god ljudmiljö*. Det finns tysta områden enligt bullerklass B (35 dBA) och C (45 dBA) utanför de centrala samhällena, huvudsakligen i södra och nordvästra delarna av kommunen. *Se karta på nästa sida.*

Riktlinjer buller

Gällande bullerförordning ska följas vid nybyggnation av bostäder, kontor, skol- och vårdlokaler.
Bullerfrågan ska alltid beaktas vid detaljplanering och bygglovsärenden.

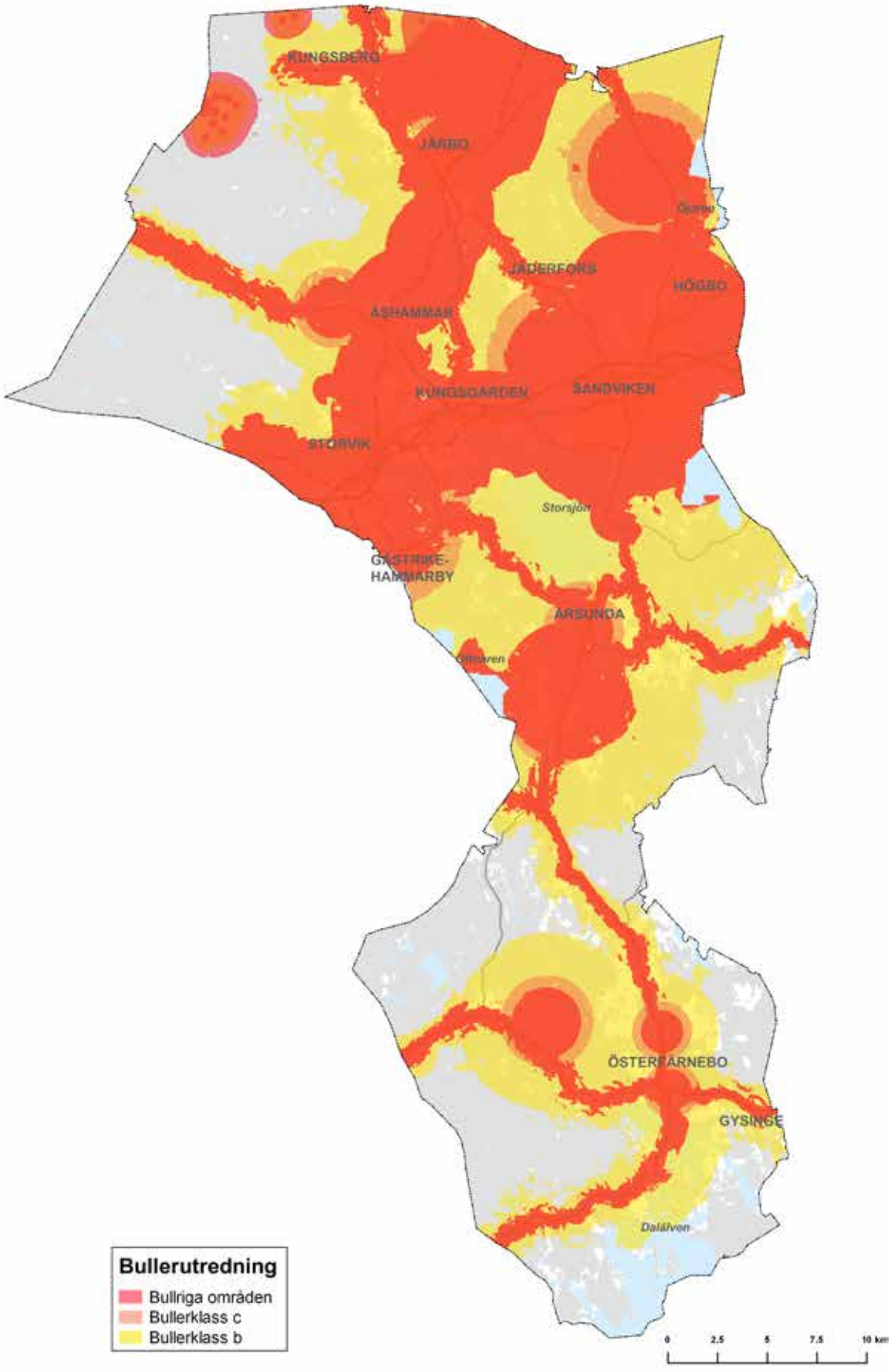
KUNGSBERG
JÄRBO
Gavsjön
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÅRSUNDA
Dämmen
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Dalälven
Bullerutredning
Bullriga områden
Bullerklass c
Bullerklass b
0 2.5 5 7.5 10 km

Farligt gods

Farligt gods är ämnen och föremål som på grund av sina egenskaper kan åstadkomma skador på människors hälsa, miljö men även egendom. Exempel på farligt gods är bensin, syror, gasol, fyrverkerier och radioaktiva ämnen. Transporter av farligt gods sker bland annat längs vägar och järnvägar. Länsstyrelsen anvisar rekommenderade vägar för transporter av farligt gods. Vägvalen bygger på att transporterna ska ske på vägar av hög kvalitet och undvika områden där en olycka kan medföra stor skada. De rekommenderade vägarna är i huvudsak Europa- och riksvägar samt vissa vägar, exempelvis större industriområden inom tätbebyggt område.

Det saknas i dag nationella riktlinjer för när en riskanalys ska tas fram vid exploatering av mark i närheten av en väg eller järnväg där transporter av farligt gods sker. I Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) handbok om transporter av farligt gods från juni 2012, föreslås att riskerna med att placera verksamheter eller bostäder inom 150 meter från en transportled för farligt gods, bör undersökas vidare. Avståndet inom vilket en riskanalys bör genomföras kan vara både längre och kortare, beroende på vilken typ av ny markanvändning som övervägs.

I de fall en riskanalys tas fram görs en bedömning av sannolikhet och konsekvenser, vid en olycka. Med hjälp av en riskanalys kan åtgärder som fasader utan fönster, olika typer av varningslarm, vall, dike eller plank göra att avstånden kan minskas utan att risken för skador ökar.

Om rekommenderade vägar för farligt gods passerar genom vattenskyddsområden, ska skydd mot spridning av farliga ämnen till grundvattnet finnas. Sandvikens Kommun anser att ett markområde på minst 25-30 meter närmast transportleder för farligt gods ska lämnas helt obebyggt.

Säkra uppställningsplatser för fordon som fraktar farligt gods ska finnas längs rekommenderade vägar. Ett samarbete mellan länsstyrelse, polis och kommun behöver samarbeta för att se över var uppställningsplatser kan placeras och hur de ska skyltas.

Sandvikens Kommun anser att möjligheten till en ny infart till Sandvik AB, vid avfarten från E16 vid östra Sandviken, bör utredas. Detta för att minska transporterna av farligt gods i Sandvikens tätort.

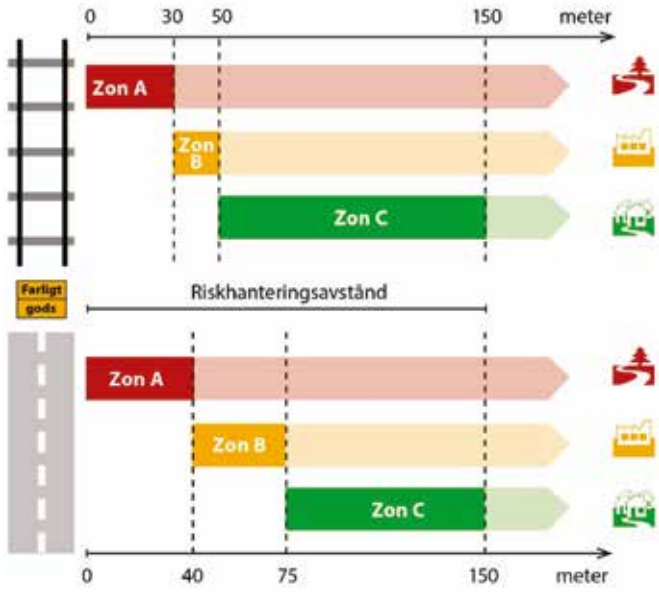

Rekommenderad markanvändning inom respektive zon

Zon A	Zon B	Zon C
G – drivmedelsförsörjning (obemannad) L – odling och djurhållning P – parkering (ytparkering) T – trafik	E – tekniska anläggningar G – drivmedelsförsörjning (bemannad) J – industri K – kontor N – friluftsliv och camping P – parkering (övrig parkering) Z – verksamheter	B – bostäder C – centrum D – vård H – detaljhandel O – tillfällig vistelse R – besöksanläggningar S – skola

Riktlinjer farligt gods

- Sandvikens Kommun anser att om byggnader ska uppföras närmare än 150 meter från väg och järnväg för transport av farligt gods, ska en bedömning av behovet av riskreducerande skyddsåtgärder göras för bostäder, skola, vård, centrumanläggningar m.m. (zon C). I övrigt enligt tabell nedan.
- Säkra uppställningsplatser för fordon som fraktar farligt gods ska finnas längs alla rekommenderade transportvägar.
- Ny infart till Sandvik AB vid avfarten från E16 i östra Sandviken bör utredas för att minska transporterna av farligt gods i Sandvikens tätort.

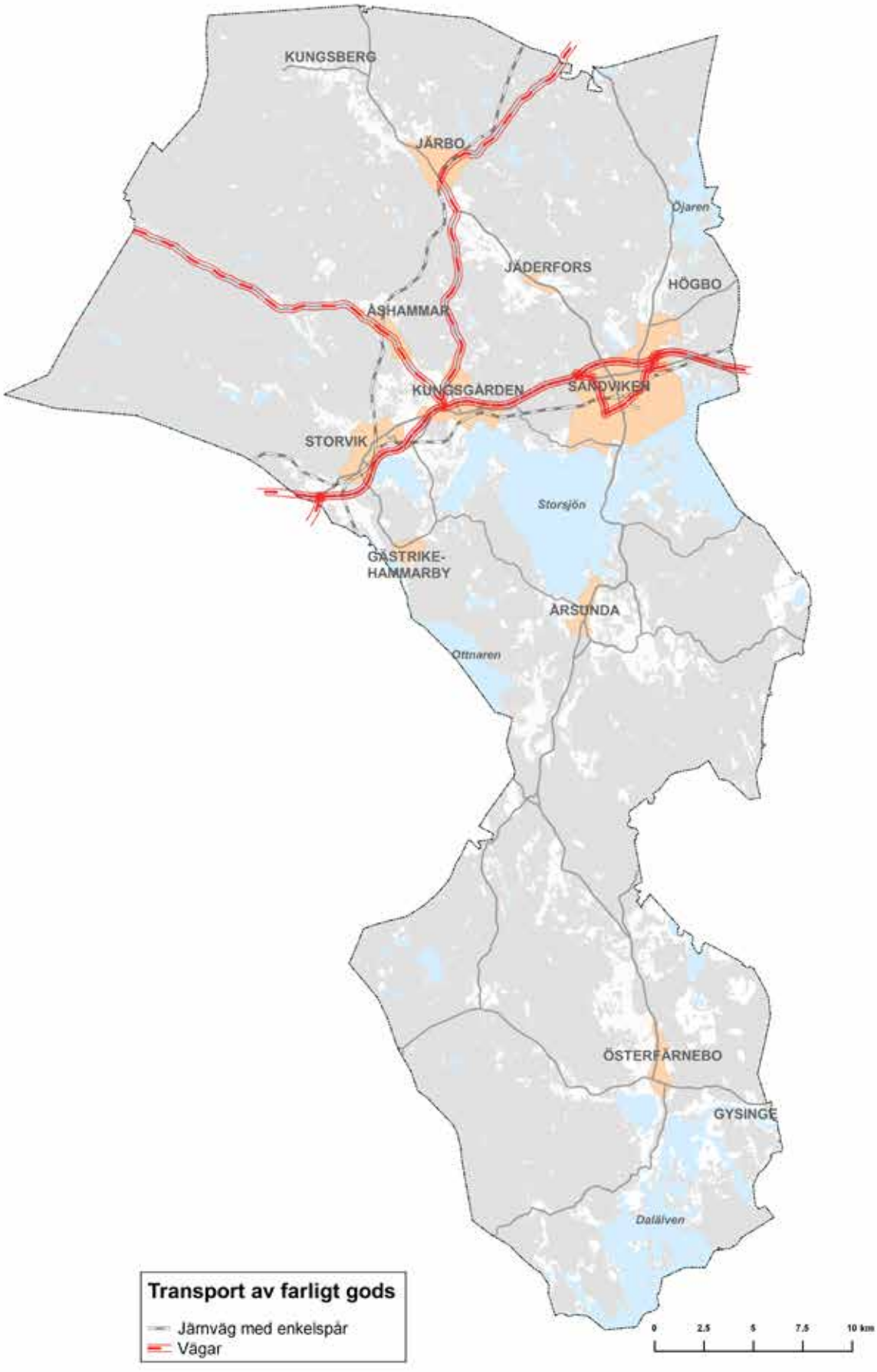
KUNGSBERG
JÄRBO
Öjaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÄRSUNDA
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Dalälven
Transport av farligt gods
Järnväg med enkelspår
Vägar
0
2,5
5
7,5
10 km

Farliga verksamheter

Allmänt

I Sandvikens Kommun finns några farliga verksamheter enligt *Lagen om skydd mot olyckor 2 kap. 4 §* samt verksamheter som omfattas av Sevesolagstiftningen. Miljöfarlig och störande verksamhet kan ge upphov till utsläpp i naturen, medföra störningar för människor samt miljö. Några exempel är industrier, täkter, avloppsreningsverk, avfallshanteringsanläggningar, motoranläggningar, skjutbanor och djurhållande jordbruk. Lämpliga åtgärder ska beaktas i den fysiska planeringen för att undvika utsläpp och störningar.

Seveso

En sevesoanläggning är en verksamhet som hanterar större mängder farliga kemikalier och där en eventuell olycka allvarligt skulle kunna påverka allmänheten. Enligt lagen, som bygger på ett EU-direktiv, delas Sevesoverksamheter in i en högre och en lägre kravnivå. Indelningen beror på mängden kemikalier som verksamheten hanterar. Skulle en gasolycka inträffa så varnas allmänheten med larmsignalen ”viktigt meddelande till allmänheten” (VMA) samt via radio och TV.

Tre Sevesoanläggningar finns i Sandvikens tätort, Sandvik AB, AGA Gas AB och Sandviken Energi AB:s Fjärrvärmeverk. De två förstnämnda har hög kravnivå och den sistnämnda låg. Dessutom finns en handfull bergtäkter som på grund av användning av sprängämnen klassas som Sevesoanläggningar. Konsekvenser av en olycka på någon av dessa anläggningar skulle kunna bli allvarliga. Vid planering av nyetablering eller ändring av befintlig markanvändning i anslutning till dessa verksamheter ska hänsyn alltid tas till riskerna. Verksamheter som klassas som farliga eller som ingår i Sevesolagstiftningen ska fortlöpande bedöma sina egna risker och arbeta för att minska dem. Med hjälp av de riskavstånd som verksamheterna kommer fram till i sina analyser kan kommunen genomföra en effektiv och säker planering av nytt eller befintligt område. Vid nyetablering ska kommunen eftersträva att hålla farliga verksamheter, Sevesoverksamheter och övriga verksamheter med risker så långt från allmänheten som möjligt. Vid byggnation i anslutning till dessa verksamheter ska kommunen i ett tidigt skede föra en dialog med den aktuella aktören, Gästrike Räddningstjänst och Sandvikens Kommunskydd. Dialogen syftar till att utreda lämplighet och eventuella åtgärder som behöver vidtas innan området runt den farliga verksamheten eventuellt kan bebyggas.

Övriga verksamheter

I kommunen finns även andra verksamheter med risker. Hänsyn till dessa risker som detaljplaneringen ska ta hänsyn till. Det kan röra sig om industrier som hanterar gaser, brandfarliga eller explosiva varor.

Riktlinjer farliga verksamheter

Sandvikens Kommun ska arbeta för att koncentrera miljöfarliga och störande verksamheter på sammanhållna områden. Detta för att minska risker och höga bullernivåer för ej redan påverkade områden.

Luftföroreningar och miljökvalitetsnormer för utomhusluft

En mängd olika aktiviteter i samhället bidrar till att luftföroreningar uppstår. Framför allt härrör de från vägtrafik, energisektor och industriell verksamhet. De består av kemiska föreningar, metaller och förbränningspartiklar och orsakar flera problem i miljön. Luftföroreningar kan orsaka samt förvärra sjukdomar och förkorta den förväntade livslängden hos människor, men även bidra till växtskador, korrosion, nedsmutsning, övergödning, försurning och klimatförändringar. Kvävedioxid och olika partiklar är de största källorna till problem. Även miljögifter som dioxin, polycykliska aromatiska kolväten (PAH), kvicksilver och kadmium sprids med utsläpp till luften.

Luftföroreningar kan ha sitt ursprung lokalt, men transporteras också långa sträckor och kan komma från andra länder.

I Sandvikens Kommun är trafiken och industrin (huvudsakligen Sandvik AB) de största källorna till luftföroreningar. I avgaserna finns bland annat kvävedioxid, bensen och små partiklar från förbränningen. Vägdamm som virvlar upp innehåller också partiklar som uppstår när vägbanor, däck, bromsar och andra bildelar slits. Även förbränningsanläggningar kan påverka luftkvaliteten – bland annat bildas partiklar vid vedeldning.

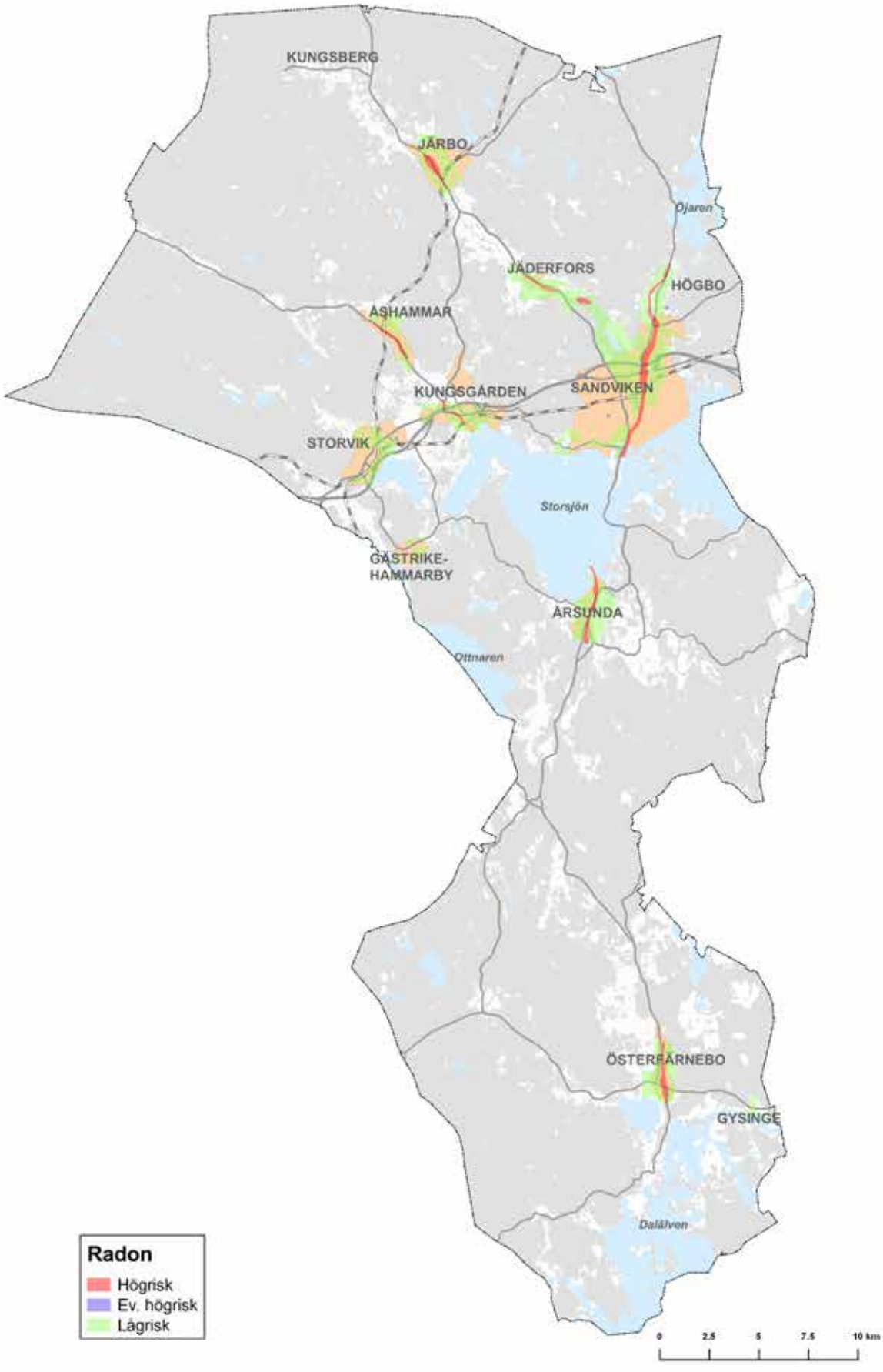
KUNGSBERG
JÄRBO
Öjaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ASHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÅRSUNDA
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Dalälven
Radon
Högrisk
Ev. högrisk
Lågrisk
0 2.5 5 7.5 10 km

Miljökvalitetsmålet ”Frisk luft” utgör det långsiktigt hållbara målet för nivåer av föroreningar i luften. Dessa halter är beräknade så att de inte ska kunna skada människor eller miljö. Miljökvalitetsmålets halter är betydligt lägre än de som utgör miljökvalitetsnormer.

Övervakning av luftkvaliteten sker genom mätningar och beräkningar som görs av Östra Sveriges Luftvårdsförbund. För kommunen beräknas kvävedioxid- och partikelhalter (PM10) samt andra luftföroreningar. Beräkningarna visar att miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid och partiklar inte överskrids inom Sandvikens Kommun. Miljökvalitetsnormerna gäller där människor stadigvarande vistas. Det innebär att exempelvis en gata i Sandvikens centrum omfattas, medan en vägren intill E16 inte gör det.

Enligt Luftvårdsförbundets utredning utgör inte bensen, arsenik, kadmium, bly, nickel, bens(a)pyren, svaveldioxid och kolmonoxid något problem för hälsa och miljö inom kommunen, då halterna är mycket låga och långt under miljökvalitetsnormen.

Även om miljökvalitetsnormerna för utomhusluft inte överskrids är det viktigt att luftutsläppen minskas. Det är tydligt att luftföroreningar har en negativ effekt på människors hälsa. En ökad biltrafik ger ökade utsläpp och här krävs insatser för att motverka trenden. Attitydpåverkan för ökad användning av kollektivtrafik, bättre bilar och minskad dubbdäcksanvändning är viktiga åtgärder för att minska påverkan från biltrafiken. En större överflyttning från bil till andra trafikslag är bara möjlig i större orter samt i stråk med en väl utbyggd kollektivtrafik.

Sandvikens Kommun verkar för minskade luftföroreningar genom att skapa möjligheter för hållbara transporter och att i planeringen medverka till ett minskat bilberoende (t.ex. utbyggnad av cykelvägnätet). En fortsatt fjärrvärmeutbyggnad leder till minskade utsläpp från ved- och oljeeldning.

Riktlinjer luftföroreningar

- Sandvikens Kommun ska verka för att följa miljökvalitetsnormerna för utomhusluft. Detta för att upprätthålla en utomhusluft med god kvalitet.
- Kommunen ska verka för att vid nyetablering av bostäder begränsa småskalig vedeldning för uppvärmning samt annan flytande eller fastbränsleeldning inom tätbebyggda områden.
- Sandvikens Kommun ska verka för minskade luftföroreningar genom att skapa möjligheter för hållbara transporter.

Radon

Radon är en radioaktiv gas som finns – och ständigt nybildas – i jord- och bergarter. Hur mycket radon som bildas beror på mängden uran i jord- och berggrunden. Rullstensåsar som innehåller genomsläppliga jordarter är ofta riskområden för radon. Detta för att halten inte bara beror på uranhalten utan även att jordarter med hög porositet och högt luftinnehåll (genomsläppliga) kan avge mer radon trots att uranhalten är låg.

Radon i våra bostäder kommer antingen från marken under och runt huset, byggnadsmaterial eller vattnet som används i hushållet. Radon ansamlas lätt i bostäder eftersom lufttrycket ofta är lägre inomhus än utomhus. Det gör att gasen inte lämnar bostaden utan koncentreras inne.

Radon är en osynlig och luktfri gas som bildas när det radioaktiva ämnet radium sönderfaller. När gasen i sin tur sönderfaller bildas radondöttrar som är radioaktiva metallatomer. När dessa andas in kan de skada våra luftrör och lungor då de sönderfaller och sänder ut alfastrålning som i sin tur kan leda till lungcancer. Strålsäkerhetsmyndigheten uppskattar att cirka 500 lungcancerfall per år orsakas av radon i inomhusmiljön.

Radonhalten i bostäder ska inte vara högre än 200 Bq/m^3. Inom Sandvikens Kommun finns utpekade riskområden för markradon. Halten i mark är ett för osäkert underlag för att bedöma radonhalten inomhus. För bostäder rekommenderas därför alltid en mätning.

Riktlinjer radon

Inom områden med hög risk för markradon och där människor stadigvarande vistas, ska radonsäkert byggande tillämpas. I övrigt ska sådana byggnader uppföras med radonskyddat utförande.

Vid delar av Jädraåns stränder finns risk för ras och skred.

Erosion, ras och skred

Erosion är den process som beskriver nedbrytning och transport av material bestående av berg och jord. Erosionen sker på grund av att naturen strävar efter att jämna ut sig och de främsta processerna som driver erosion är gravitation, vatten, vind och glaciärer.

Människan påskyndar i dag erosionen genom ett antal olika processer. Jord- och skogsbruket samt urbanisering tar bort viktig vegetation som hjälper till att hindra och stoppa erosion. Genom dikning ändras och/eller ökar de flöden som har direkt påverkan på erosionen. På grund av klimatförändringar bidrar stigande medeltemperaturer och större mängder nederbörd till en ökad erosion.

Ras och skred är två olika naturliga erosionsprocesser i berg och jord. Ras är när enskilda partiklar rör sig i bergväggar eller i branter med grövre jordarter som block, sten, grus och sand. Skred är när en sammanhängande jordmassa rör sig, något som förekommer i jordarter som mestadels innehåller silt och lera. Naturliga processer så som landhöjningen och klimatet påverkar markens stabilitet och kan orsaka ras och skred men människan kan ha en minst lika stor roll där vi regionalt påverkar markens stabilitet genom olika ingrepp. Perioder med hög nederbörd kan skapa ett högt vattentryck i jordarna och starta ett ras eller skred. Människans påverkan på klimatet ger en ökad årlig nederbörd vilket kommer att öka förekomsten av ras och skred. Dessa sker väldigt snabbt och inträffar ofta utan förvarning.

I Sandvikens Kommun finns ras- och skredrisker främst kring raviner i lösa jordlager som särskilt förekommer kring Jädraån i norra delen av kommunen, ner till Kungsfors/Kungsberget och Järbo.

En översiktlig stabilitetskartering utfördes, av MSB (dåvarande Räddningsverket) 2008. Karteringen utfördes förutom i Sandvikens tätort, också i Järbo, Östanbyn, och Östanå. Karteringen visar områden där stabilitetsförhållanden inte uppfyller stabilitetsrekommendationerna enligt *Skredkommissionens Rapport 3:95*. Områdena återfinns i Järbo (stora delar av de bitvis mycket branta slänterna ned mot Jädraån), i Sandviken (vissa partier i slänterna ned mot Kanalen), i Östanbyn (slänt längs ett lokalt avsnitt på västra sidan av Jädraån) samt i Östanå (längs Jädraåns stränder). I skredriskkarteringen finns rekommendationer för vilka utredningar som krävs inom respektive område.

Vid tilltänkta byggnationer kring ras- och skredområden bör geotekniska utredningar utföras. Detta för att bedöma markstabiliteten samt minska riskerna för olyckor och skador.

Riktlinjer erosion, ras och skred

I samband med plan- och bygglovsärenden i riskområden för ras och skred ska, när det är nödvändigt, geotekniska utredningar utföras för att bedöma markstabiliteten.

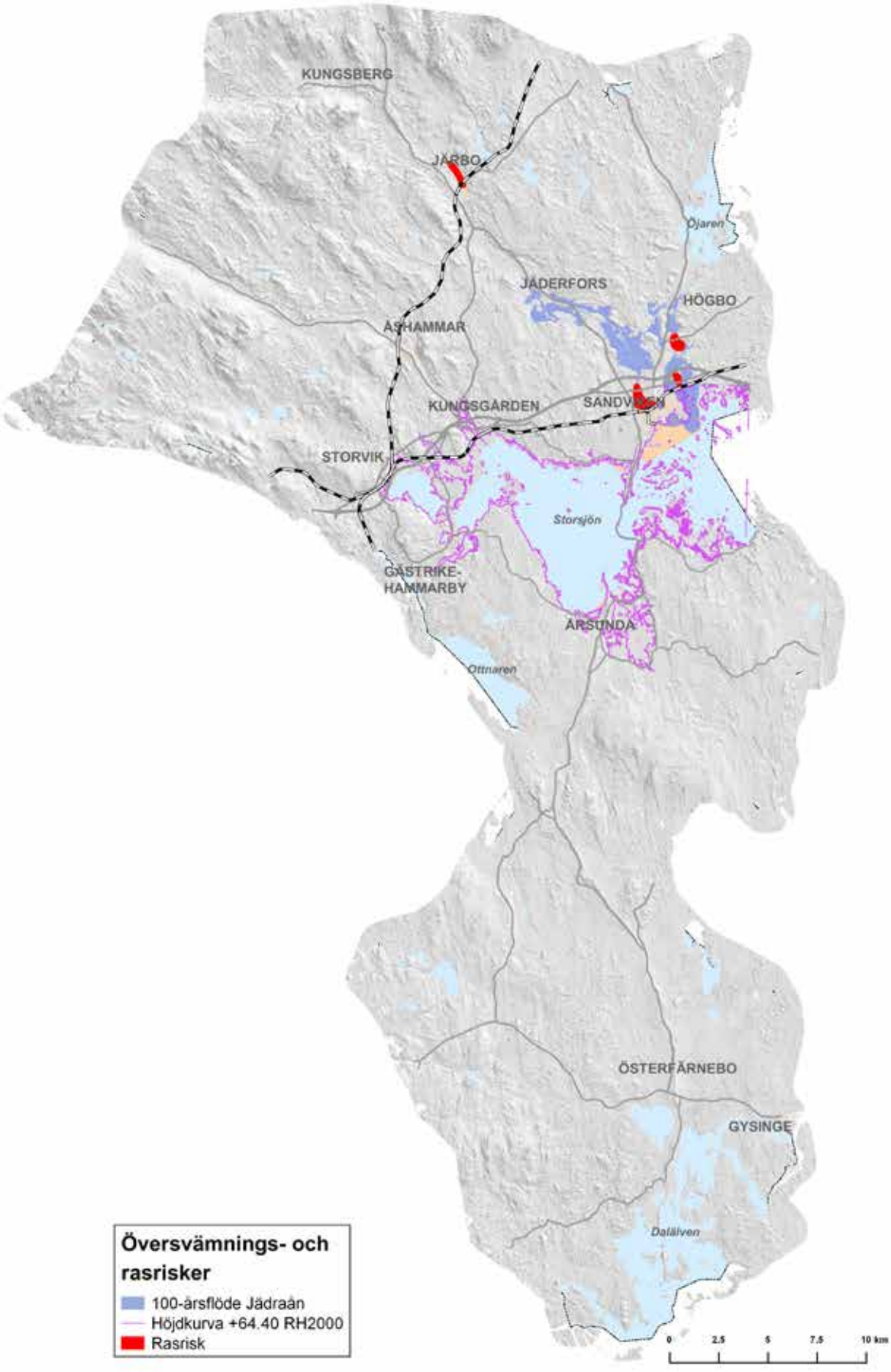
KUNGSBERG
JÄRBO
Öjaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÅRSUNDA
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Dalälven
Översvämnings- och rasrisker
100-årsflöde Jädraån
Höjdkurva +64.40 RH2000
Rasrisk
0 2.5 5 7.5 10 km

Höga vattenflöden i Dalälven vid Gysinge.

Översvämning

Klimatförändringar leder till ökade risker för höga vattenflöden och vattennivåer, något som kan medföra översvämningar och skred. För de områden kring Storsjön och Dalälven som kan påverkas avsevärt av översvämning har översvämningskarteringar gjorts. Utifrån karteringarna har man fått fram vattennivåer för Storsjöns 100-årsflöde, Dalälvens 200-årsflöde samt beräknade högsta flöden.

Utifrån kommunens förutsättningar görs bedömningen att 100-årsflöde är mest lämpligt att förhålla sig till vid planering av bebyggelse. Nedan följer en detaljerad beskrivning av utredningar som legat till grund vid beräkning av 100-årsflöde.

Utredningar som utgör underlag för bedömning av översvämningsrisker

Enligt Räddningsverkets översiktliga kartering 2002 låg nivån för 100-årsflödet på +9.90 i Sandvikens lokala höjdsystem (L). Högsta flödesnivån beräknades till +10.80.

I samband med planarbetet för Säljan 2007 föreslogs en marknivå i RH2000 på +64.40 vid hus (L+10.40), utifrån Räddningsverkets kartering 2002.

En förfinad beräkning av högsta flödesnivån i Storsjön utfördes av SMHI, på uppdrag av Bygg- och miljökontoret, under februari 2008. I arbetet ingick bl.a. lodning av utloppssektioner vid Forsbacka samt användande av laserhöjddata. Utifrån denna beräkning är högsta nivån för västra Storsjön +10.87 och för östra Storsjön +10.80 (höjder i Sandvikens gamla lokala höjdsystem). Enligt Gävle Energi kan nivåerna sänkas något om rensning utförs vid dammarna i Forsbacka.

Länsstyrelsen Gävleborg upprättade 2010 en kartering av översvämning och erosion vid Storsjön med ny nationell höjdmodell. Detta i samarbete med SMHI och SIG (2010-11-10). Karteringen jämförde hur en laserhöjddatamodell korrelerar med Räddningsverkets översiktliga kartering från 2002.

I samband med kommunens försäljning av Gysinge Bruk upprättades en ny detaljplan 2010 där även en översvämningsskyddsplan för Gysinge Bruk upprättades, Terra Firma (2009-03-07).

Vidare har bygglovssidan, vid åtminstone ett tillfälle, krävt in en översvämningsberäkning i samband med nybyggnad av bostadshus i strandnära och översvämningsdrabbade områden.

Under 2012 utfördes en detaljerad översvämningskartering av Jädraån, från Jäderfors ner till Storsjön. I det arbetet ingick bl.a. lodning, laserdata och intrimning av datamodellen mot

översvämningskartor från översvämningen 1977.

Storsjön och Jädraån omfattas av *utredningen "Översvämningskartering utmed Gavleån – Inkluderande Storsjön, Jädraån från Kungsfors samt Hoån från Hofors", MSB, 2014-08-28*.

Sammanfattning

Vid ändring eller upprättande av nya detaljplaner vid Storsjön tillämpas nivån +64.40 i RH2000, se vidare detaljer under "*Riktlinjer för översvämning*". Vid handläggning av bygglov inom områden med risk för översvämning beaktas översvämningsrisken. Detta görs även för detaljplanelagda områden som har en lägstanivå för grundläggning som understiger +64.40 RH 2000 (Storsjön).

Stora delar av Dalälvsområdet inom kommunen är utsatt för översvämningsrisker. Riskerna omfattar dock en så liten del av bebyggelsen att en noggrannare utredning inte har bedömts vara aktuell. Vid Gysinge används två olika värden, ett uppströms väster om Gysinge och ett nedströms österut – detta på grund av en fördämning.

Det finns behov av att översvämningsrisker hanteras på en fördjupad nivå inom ramen för en klimatanpassningsstrategi.

Riktlinjer översvämning

- Vid upprättande eller ändring av detaljplaner ska alltid översvämningsriskerna beaktas.
- Krav på lägsta grundläggningsnivå ska ställas när nya områden ska tas i anspråk för ny bebyggelse och detta måste ske inom riskområde för översvämning.
- Ny bebyggelse ska inte uppföras inom riskområde för 100-årsflöde.
- Översvämningsrisker bör hanteras på en fördjupad nivå inom ramen för en klimatanpassningsstrategi.

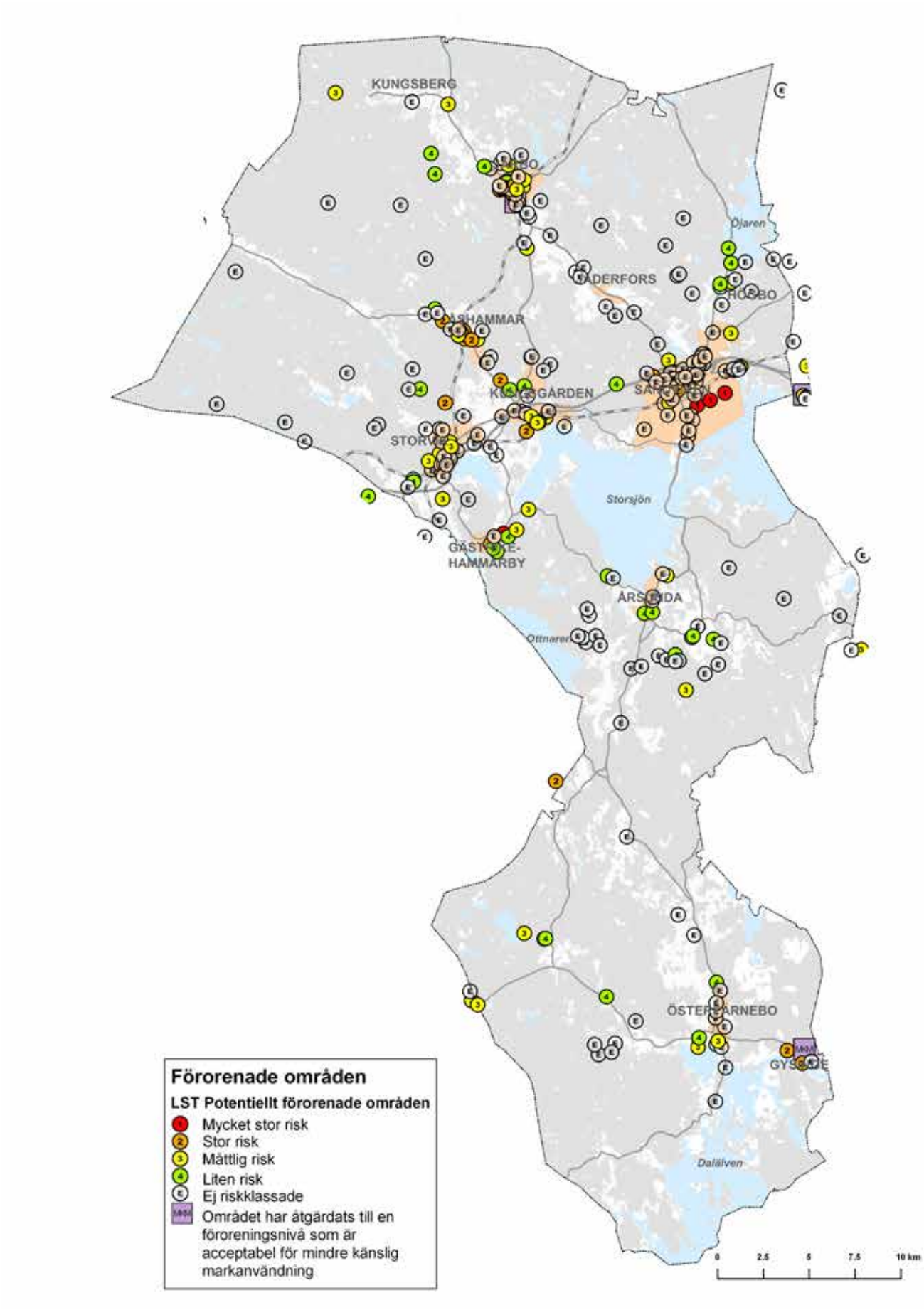
KUNGSBERG
Öjaren
Storsjön
Ottnaren
Dalälven
Förorenade områden
LST Potentiellt förorenade områden
Mycket stor risk
Stor risk
Måttlig risk
Liten risk
Ej riskklassade
Området har åtgärdats till en föroreningsnivå som är acceptabel för mindre känslig markanvändning
0
2.5
5
7.5
10 km

Förorenade områden

Förorenade områden är mark- eller vattenområden, byggnader eller anläggningar där det finns föroreningar i sådana halter eller mängder att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Förorenade områden återfinns oftast i anslutning till tidigare industriell eller annan miljöfarlig verksamhet alternativt i anslutning till pågående verksamheter som varit i drift under längre tid. Exempel på verksamheter som kan misstänkas ha gett upphov till föroreningar är verkstadsindustrier, drivmedelsstationer, avfallsdeponier, kemtvättar, gruvor med tillhörande upplag samt järn- och stålmanufaktur.

Arbetet med att åtgärda förorenade områden är en del i att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Bestämmelser som reglerar ansvaret för förorenade områden finns i miljöbalken. Tillsyn över att lagstiftningen följs utförs av kommunen samt länsstyrelsen.

Länsstyrelsen anger att merparten av länets potentiellt förorenade områden är identifierade. I Sandvikens Kommun rör det sig i februari 2017 om totalt 298 områden. Av dessa har 90 inventerats med hjälp av Naturvårdsverkets metodik för inventering av förorenade områden (MIFO). Inventeringen har i de flesta fall skett genom en orienterande studie (s.k. MIFO fas 1), men i några fall har även översiktliga undersökningar genomförts (MIFO fas 2).

Fram till 2013 gjorde länsstyrelsen inventeringar inom ett antal branscher med stöd av statliga medel. Efter att arbetet upphört har kommunen nu ett större ansvar för att, där man är tillsynsmyndighet, verka för att inventeringar genomförs eller fördjupas i de fall man bedömer att så krävs. Vid behov ska krav ställas på att efterbehandlingsåtgärder genomförs.

Kommunen ansvarar för att ta hänsyn till förorenade områden i beslut om markanvändning och fysisk planering. Frågan kring markföroreningar kommer särskilt upp när det är aktuellt att ändra markanvändningen inom ett område – från användning för miljöfarliga verksamheter till en mer känslig markanvändning, exempelvis för bostäder, skolor och parkmark. När det behövs ska krav på markundersökningar ställas inom ramen för detaljplane- och bygglovsprocessen. Resultatet av undersökningarna avgör om man behöver gå vidare med sanering eller andra efterbehandlingsåtgärder.

Merparten av länets potentiellt förorenade områden är identifierade.

Riktlinjer förorenade områden

- Vid ändrad markanvändning från miljöfarlig verksamhet till mer känslig markanvändning, t.ex. bostäder, skola, eller parkmark, ska markundersökningar utföras om det inte är uppenbart obehövligt. Detta ska beaktas vid fysisk planering genom planläggning, bygglov och förhandsbesked.
- Sandvikens Kommun ska verka för att förbättra kunskapsbilden kring förorenade områden, både vid pågående och nedlagda miljöfarliga verksamheter. Förorenad mark inom känsliga områden, exempelvis vattenskyddsområden, bör prioriteras för undersökningar och eventuella åtgärder. Risken för att föroreningar frigörs till vattendrag och dricksvattentäkter genom översvämningar, ras och skred ska beaktas.

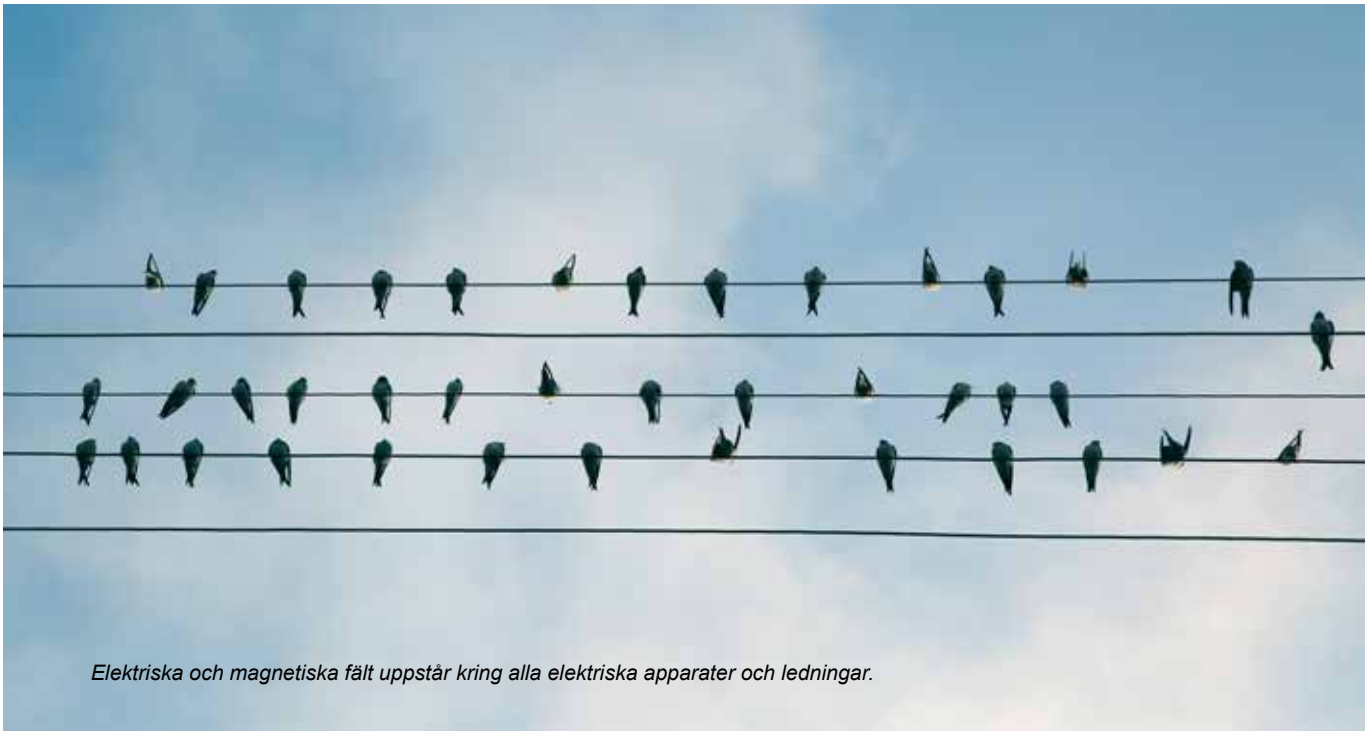

Elektriska och magnetiska fält uppstår kring alla elektriska apparater och ledningar.

Elektromagnetiska fält

Elektriska och magnetiska fält uppstår kring alla elektriska apparater och ledningar.

Radiosignaler är ett exempel på elektromagnetisk strålning. De elektriska och magnetiska fält som bildas vid kraftledningar och annan elektrisk utrustning är ett annat.

För kraftiga radiosändare och större kraftledningar finns skyddsavstånd föreskrivna (de elektromagnetiska fälten minskar snabbt med avståndet).

De svaga radiosändare som finns i mobiltelefoner och de elektromagnetiska fält som finns runt ledningar och elektriska apparater i vårabostäder, kan inte med säkerhet sägas utgöra någon risk. Dock kvarstår misstanken om att de kan ha biologiska effekter. Hälsoriskerna för allmänheten på grund av elektriska och magnetiska fält bedöms vara mycket små.

Även om effekterna av elektromagnetiska fält i vår närmiljö bedöms som små finns en osäkerhet och oro, och därmed en viss efterfrågan på ”lågstrålande områden” – områden som är lämpliga för bostäder och där man så långt det är möjligt har minskat den elektromagnetiska strålningen.

Lågstrålande områden

Mobiltelefoni

I dag finns ett starkt krav från mobiloperatörer och användare att uppnå god mobiltäckning i de områden där människor normalt vistas, som bostadsområden och efter vägar. Det är därför svårt att planera områden för bostäder utan att ha eller få god mobiltäckning.

Elektriska ledningar och apparater

De elektriska och magnetiska fälten från (nya) ledningar är mycket lättare att påverka. Kraftledningar i bostadsområden utförs i dag främst med nergrävda kablar och transformatorer utförs fristående och aldrig inomhus. Installationer inne i byggnader kan utföras med fyrledarsystem.

Kommunens bedömning

Kommunens bedömning är att eventuella områden för bostäder, där man strävar efter avsevärt lägre påverkan från radiosändare och elinstallationer än normalt, måste planeras och finansieras av flera kommuner i samverkan. Helst också med regionalt eller statligt stöd. I översiktsplanen finns därför inget förslag på lågstrålande område.

Riktlinjer elektromagnetiska fält

Nyetablering av bostäder, skolor och andra byggnader där människor stadigvarande vistas, ska inte ske där elektromagnetiska fält från kraftledningar och andra elinstallationer överskrider 0,4 µT.

Riksintressen och miljökvalitetsnormer

Riksintressen

Vad är ett område av riksintresse?

Riksintressen är områden som har så stora värden att de inte bara är betydelsefulla lokalt i Sandviken utan också nationellt.

Geografiska områden som är av nationell betydelse för olika samhällsintressen kan pekas ut som områden av riksintresse. Områdena kan vara viktiga av olika skäl. De kan exempelvis innehålla naturvärden eller kulturvärden som är så ovanliga att de gör områdena viktiga för hela landet. Men det kan också vara så att områdena ska användas till exempel för vägar, järnvägar eller någon energianläggning (t.ex. vindkraft).

Vad innebär det att ett område pekats ut som riksintresse?

Bestämmelserna om riksintressen finns i miljöbalken och pekas där ut på olika sätt i olika kapitel. Riksintressena enligt *4 kap. miljöbalken* anges direkt i lagen och har alltså beslutats av riksdagen. Men områdena anges bara grovt i lagen, då områdenas närmare avgränsning ska göras i kommunernas översiktsplanering.

Riksintressena ska beaktas när någon vill ändra markanvändningen. Ändringen kräver någon form av beslut från en myndighet för att kunna genomföras. Exempel på sådana förändringar är ansökan om förhandsbesked, detaljplaneläggning, koncessionsansökningar eller byggande av väg och järnväg. Om den planerade markanvändningen skulle innebära påtaglig skada på ett riksintresse är huvudregeln att ändringen inte får tillstånd. Pågående markanvändning påverkas inte av att ett område pekats ut som riksintresse.

Övergripande ställningstagande

Kommunen delar i huvudsak de statliga myndigheternas uppfattning om utpekade riksintressen. Kommunen har tagit hänsyn till riksintressena i översiktsplanen och kommer så långt det är möjligt att tillgodose och bevaka dem i samband med detaljplaneläggning, bygglovgivning och förhandsbesked, samt vid annan tillståndsprövning. Under varje riksintresse nedan anges hur kommunen övergripande kommer att tillgodose riksintressena.

Riksintresseområden inom Sandvikens Kommun

Riksintresseområden för naturvård

I Sandvikens Kommun finns åtta områden som är riksintresse för naturvård och tolv Natura 2000 områden. Enligt *3 kap 6 § miljöbalken* ska områden som är av riksintresse för naturvård skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Natura 2000-områden är EU:s gemensamma nätverk av skyddade naturområden. Dessa utgör också riksintresse enligt *4 kap 8§ miljöbalken*. För varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan som beskriver naturvärden, möjliga hot, förslag till skötsel och bevarande åtgärder. Länsstyrelsen upprättar bevarandeplanerna som är ett kunskap- och planeringsunderlag. För att skydda områdenas kärnvärden har åtgärder vidtagits för flera av områdena, då genom bildande av statliga eller kommunala naturreservat.

I avsnitt *Natur och friluftsliv* ges övergripande riktlinjer för bevarande av värdefulla naturmiljöer.

Riksintresseområde för naturvård

- Ivantjärnsheden-Jädraån X80
- Lomsmuren-Lomsjön-Svartsjömuren X92
- Karinmossen-Karinsjön, Kalkmossen-Bysjön-Bysjömossen-Buksjömossen, X94
- Nedre Dalälvsområde X96
- Bredmossen-Ystmossen-Gammelstilla-Västanhede X100
- Norbyviken X126
- Årsunda gravfält X127
- Kolbosveden X128

Natura 2000

- Bärsån SE0630005
- Färnebofjärden SE0630190
- Gammelstilla-Bredmossen SE0630163
- Gysinge SE0630192
- Högmossen SE0630004
- Ista SE0630191
- Kolbosveden SE0630248
- Lomsmuren SE0630017
- Långsjön SE0630201
- Mörtsjöbäcken SE0630202
- Årsunda SE0630250
- Österbergsmuren SE0630021

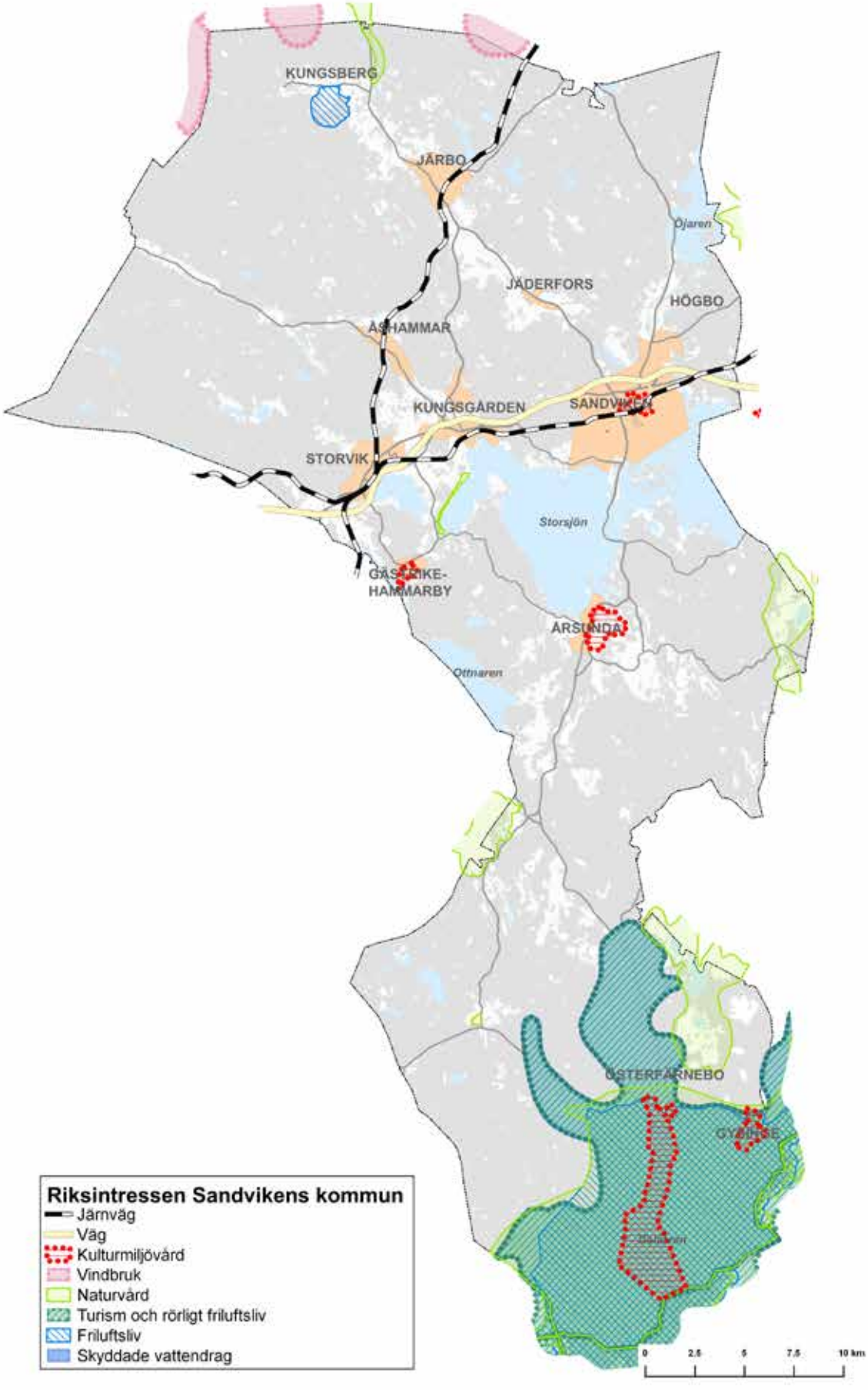
KUNGSBERG
JÄRBO
Öjaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÄRSUNDA
Ottnaren
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Riksintressen Sandvikens kommun
Järnväg
Väg
Kulturmiljövård
Vindbruk
Naturvård
Turism och rörligt friluftsliv
Friluftsliv
Skyddade vattendrag
0
2.5
5
7.5
10 km

Riksintresseområde för kulturmiljövård
I Sandvikens Kommun finns fyra riksintresseområden för kulturmiljövård enligt *miljöbalken 3 kap 6 §*:

- Sandvikens stad X900
- Årsunda, X901
- Österfärnebo, Österfärnebo socken, X902
- Gysinge bruk, Österfärnebo socken, X903
- Gästrike-Hammarby bruk, Ovansjö socken, X912

I avsnitt *Kulturmiljö* ges övergripande riktlinjer för bevarande av värdefulla kulturmiljöer.

Riksintresseområde för friluftsliv
I Sandvikens Kommun finns två riksintresseområden för friluftsliv enligt *miljöbalken 3 kap 6 §*:

- Nedre Dalälvsområdet FX 04
- Kungsberget FX09

I kapitel *"Natur och friluftsliv"* ges övergripande riktlinjer för bevarande av värdefulla friluftsområden.

Riksintresseområde för kommunikation och infrastruktur
Riksintressen för kommunikation och infrastruktur utses av Trafikverket. I Sandvikens Kommun finns följande riksintresseområden för kommunikation och infrastruktur enligt *miljöbalken 3 kap 8 §*.

Järnväg

- Bergslagsbanan
- Norra stambanan

Väg

- E16 (Gävle-Falun-Oslo)

I avsnitt *Kommunikationer och infrastruktur* ges övergripande riktlinjer för beaktande av riksintresse för kommunikation.

Riksintresseområde för totalförsvaret
Inom Sandvikens Kommun kan det generella riksintresset framför allt påverkas om höga byggnadsobjekt, såsom master och vindkraftverk, ska uppföras. I sådana plan- och bygglovsärenden bör Försvarsmakten kontaktas i ett tidigt skede, se vidare *kapitel "Totalförsvar och fredstida kriser"*.

Riksintresse turism och rörligt friluftsliv
Dalälven från Avesta till Skutskär är av riksintresse för turism och rörligt friluftsliv enligt *4 kap 2 § miljöbalken*. Ett flertal av områdets mest värdefulla delar har fått ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat och Natura 2000-områden. Dalälven ger möjlighet till friluftsliv, fiske, paddling och vattennära rekreation. I *kapitel "Natur och friluftsliv"* ges övergripande riktlinjer för beaktande av friluftslivsvärden.

Riksintresse skyddade vattendrag
Dalälven nedströms Näs bruk är ett skyddat vattendrag enligt *4 kap 6 § miljöbalken*. Denna paragraf avser skydd mot vattenkraftsutbyggnad. I *kapitel "Teknisk försörjning"* ges riktlinjer för beaktande av riksintresset.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer (MKN) är ett juridiskt bindande styrmedel som regleras i miljöbalkens femte kapitel och tillhörande förordningar. I dag finns miljökvalitetsnormer för buller-, luft- och vattenkvalitet.

Miljökvalitetsnormer har flera syften. Genom att förebygga och åtgärda miljöproblem ska de skydda människors hälsa och miljö. Men de ska också vara ett sätt att nå miljökvalitetsmål och uppfylla de krav som ställs från EU.

Kommuner och myndigheter har ansvar för att uppnå miljökvalitetsnormerna genom planering, åtgärder eller inriktningsbeslut, men ett visst ansvar finns även hos olika verksamhetsutövare. Översiktsplanen redovisar hur kommunen planerar att uppnå gällande miljökvalitetsnormer.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) trädde i kraft 2000 och har implementerats i miljöbalken, dess förordningar och i fler föreskrifter från Naturvårdsverket och Sveriges Geologiska Undersökning (SGU). Direktivet syftar till att åstadkomma en bra vattenkvalitet och en långsiktigt hållbar användning av vatten. Grundvatten har ett eget dotterdirektiv, Direktivet om skydd av grundvatten (EG-direktiv 2006/118/EG).

Vattenmyndigheten inom Bottenhavets vattendistrikt antog en förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer samt åtgärdsprogram för distriktets vattenförekomster 2009. Det innebär att det finns kvalitetskrav för vattenmiljöerna, så kallade miljökvalitetsnormer (MKN), för större sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten. En ny förvaltningsplan och åtgärdsplan är under framtagande. De kommer att gälla till 2021. Myndigheter och kommuner är skyldiga att genomföra de åtgärder som i programmet fastslagits för att uppnå miljökvalitetsnormerna. Inom vattenförvaltningen används miljökvalitetsnormerna för att ange krav på vattnets kvalitet i flera olika avseenden. Ett sätt att få en bild av status och kvalitet på en vattenförekomst är att använda vattenkartan, en webbaserad kartapplikation där vattendistrikten redovisar aktuell status på vattenförekomster.

Miljökvalitetsnormer för buller

Miljökvalitetsnormen för omgivningsbuller är en slags målsättningsnorm. Att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa ska alltid eftersträvas.

Enligt förordningen om omgivningsbuller (2004:675) har Trafikverket och kommuner med över 100 000 invånare en skyldighet att kartlägga och upprätta åtgärdsprogram för buller. Även i mindre kommuner som Sandviken ska strävan vara att begränsa bullerstörningar. Läs mer om miljökvalitetsnormer för buller under *avsnitt "Miljö- och riskfaktorer"*.

Miljökvalitetsnormer för utomhusluft

Regeringen utfärdade en förordning om miljökvalitetsnormer för utomhusluft 1998. Normerna syftar till att skydda människors hälsa och miljön samt att uppfylla gemensamma krav inom EU. Förordningen har reviderats flera gånger. Miljökvalitetsnormerna omfattar i dag ett tiotal olika ämnen och gäller i hela landet. EU-kommissionen genomför en omfattande översyn av Europas luftpolitik och det är troligt att fler ämnen kommer att omfattas av miljökvalitetsnormer efter 2020.

Kommunen ansvarar för att kontrollera luftkvaliteten samt vidta åtgärder om en norm för något ämne överskrids eller riskerar att överskridas. I Naturvårdsverkets föreskrift *(2016:9)* om kontroll av luftkvalitet, vilken började gälla den 31 december 2016, anges hur kontrollen ska gå till.

De flesta ämnena har gränsvärdesnormer som ska följas och innefattar kväveoxid/kväveoxider, svaveldioxid, kolmonoxid, bensen, partiklar (PM2,5 och PM10) och bly. Det finns även ämnen som har målsättningsnormer som ska eftersträvas och innefattar bensapyren, arsenik, kadmium, nickel och ozon. PM10 och PM2,5 innebär en partikelstorlek på 10 µm (0,01 mm) eller mindre respektive 2,5 µm (0,0025 mm) eller mindre. MKN för utomhusluft har undantag för arbetsplatser, vägtunnlar samt tunnlar för spårbunden trafik.

Sandvikens Kommun uppfyller MKN för utomhusluft hos alla ämnen som kraven ställs för och man ser ingen risk att MKN ska överskridas för något av ämnena.

Läs mer om miljökvalitetsnormer för utomhusluft under avsnitt *Miljö- och riskfaktorer*.

Miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten

Miljökvalitetsnormer finns för fisk- och musselvatten och regleras i förordning (2001:554). I Sandvikens Kommun finns i dag inga vatten som omfattas av fisk- eller musselvattendirektivet.

Pimpelfiske i Högbo.

En av de stora skogsbränderna 2018 rasade i Kårböle i Ljusdals kommun.

Totalförsvar och fredstida kriser

Civila försvaret

Kommunen ansvarar för den civila beredskapen lokalt. Det är viktigt med beredskapshänsyn vid planering och genomförande av samhällsförändringar. Med beredskapshänsyn menas att vid förändringar i samhället ta tillvara möjligheterna att göra samhället mer robust, funktionssäkert och flexibelt.

Extraordinära händelser i fredstid

Kommunens uppgifter att hantera fredstida störningar regleras i *Lag om kommuners och landstings åtgärder inför extraordinära händelser i fredstid*. Kommunen ska varje mandatperiod fastställa en plan för hur en extraordinär händelse ska hanteras. Planerna ska grundas på risk- och sårbarhetsanalyser av all verksamhet som måste fungera vid en kris. Krisberedskapen ska samordnas med landsting, organisationer, företag och statliga myndigheter som finns i kommunen.

Mellankommunala intressen

Kommunens ställningstaganden i översiktsplanen kan komma att påverka mark- och vattenanvändningen i grannkommunerna. Kommunen har bedömt följande frågor vara av mellankommunalt intresse:

Vindkraft

Sandvikens Kommun vill ha en tidig dialog med grannkommunerna vid planering av nya vindkraftverk nära kommungränserna. Detta för att förebygga negativa konsekvenser för bland annat växt- och djurlivet, kulturmiljön och människors hälsa.

Kommunikationer

Genom kommunen leder två stora kommunikationsstråk av betydelse för hela regionen, Bergslagsbanan och E16. Dessutom finns flera riksvägar av betydelse för såväl pendling som godstransporter. Det är viktigt att gemensamt verka för starka gång- och cykelförbindelser över kommungränserna. Särskilt till och från stationslägen, större arbetsplatser samt handels- och rekreationsområden.

Att samarbeta kring kollektivtrafik över kommungränserna för att uppnå en god reskvalitét är också en viktig mellankommunal fråga.

Avfallshantering

På gränsen mellan Sandvikens och Gävle kommun finns Forsbacka avfallsanläggning som hanterar avfall från hela Gästrikland. Gemensam avfallsplan finns för Gävle, Hofors, Sandviken och Älvkarleby kommun. Den tas fram av Gästrike Återvinnare som är ett kommunalförbund bildat av nämnda kommuner.

Vattendrag

Flera av kommunens sjöar och vattendrag har koppling till grannkommunerna. Samarbete mellan kommunerna är nödvändigt i frågor som hur miljökvalitetsnormer för vatten ska uppnås samt hur översvämningsrisker vid höga flöden ska hanteras.

Dricksvattenförsörjning

Ett förändrat klimat gör att det blir allt viktigare att se frågan om dricksvattenförsörjning utifrån ett regionalt perspektiv. Sandvikens kommun ser att flera kommuner bör samarbeta för att hjälpa varandra att klara vattenförsörjningen.

Handel

Etablering av nya handelsplatser påverkar ofta efterfrågan på varor och tjänster utanför kommungränsen. Samråd kring dessa frågor är därför viktiga när ny handel planeras.

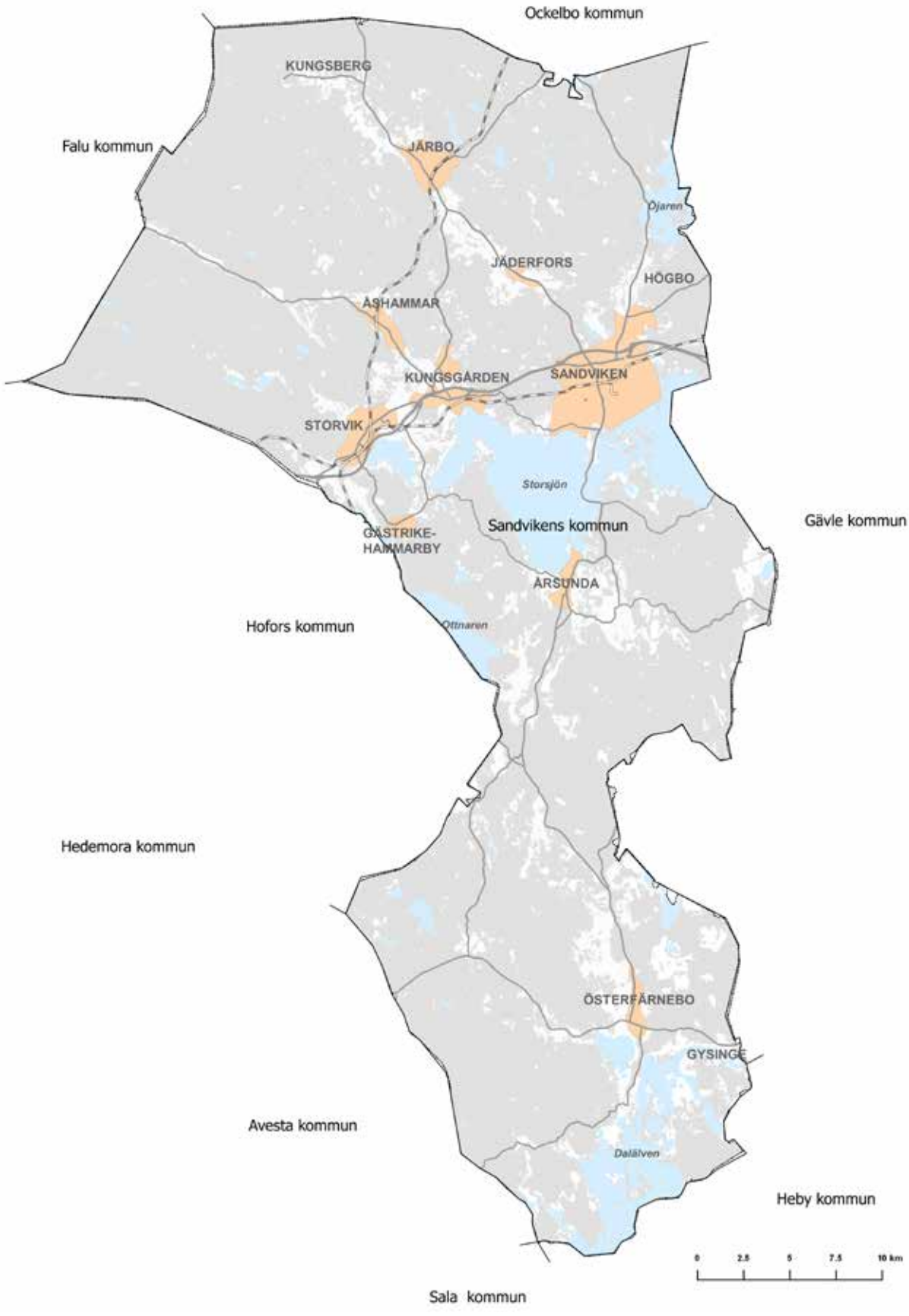
Ockelbo kommun
KUNGSBERG
Falu kommun
JÄRBO
Ljaren
JÄDERFORS
HÖGBO
ÅSHAMMAR
KUNGSGÅRDEN
SANDVIKEN
STORVIK
Storsjön
Sandvikens kommun
Gävle kommun
GÄSTRIKE-
HAMMARBY
ÅRSUNDA
Hofors kommun
Ottnaren
Hedemora kommun
ÖSTERFÄRNEBO
GYSINGE
Avesta kommun
Dalälven
Heby kommun
0 2.5 5 7.5 10 km
Sala kommun

Länsstyrelsen Gävleborg

GRANSKNINGSYTTRANDE 1 (13)
2018-09-11 Dnr 4740-2018
ST 140

Enheten för samhällsutveckling

Maria Andersson
Tel: 010 - 2251238
Maria.t.andersson@lansstyrelsen.se

Sandvikens kommun

Granskningsyttrande över kommuntäckande översiktsplan för Sandvikens kommun

Ärendet

Sandvikens kommun har överlämnat förslag till kommunal översiktsplan för granskning under perioden 28 juni – 2 september. Enligt överenskommelse med Sandvikens kommun har Länsstyrelsen fått förlängd granskningstid till den 16 september. Länsstyrelsen yttrade sig över samrådsförslag den 29 mars 2018.

I översiktsplanen redovisar kommunen sin viljeinriktning för hur mark- och vattenanvändningen ska ledas i en hållbar riktning. Planen kommer att utgöra ett viktigt strategiskt dokument för utvecklingen av stad och landsbygd. Framtidsvisionen sträcker sig till år 2030 med utblick mot 2050.

Enligt plan- och bygglagen 3 kap. 16 § ska Länsstyrelsen under granskningstiden avge ett granskningsyttrande över planförslaget. Yttrandet ska i första hand omfatta hur översiktsplanen tillgodoser statens särskilda bevakningsområden. Länsstyrelsens granskningsyttrande ska ingå som en del i den antagna översiktsplanen.

Gällande planer

Nedan anges vilka planer som kommer att ersättas av denna plan:

- Översiktsplan 1990 Sandvikens Kommun, antogs av kommunfullmäktige 1991-03-04.
- Översiktsplan centrala Sandviken, antagen av kommunfullmäktige 2003-12-01.
- Översiktsplan Kungsbergets skidanläggning, antagen av kommunfullmäktige 1987-09-07.
- Översiktsplan för riksväg 80 Tegelbruket – Storvik – Kungsgården, antagen av kommunfullmäktige 1993-12-20.

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan
Telefon 010 – 255 10 00
Webbadress lansstyrelsen.se/gavleborg
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Allmänna synpunkter

Sandvikens kommuns förslag till kommuntäckande översiktsplan är sammanfattningsvis ett genomarbetat, detaljerat och grundligt dokument. Kommunen har överlag generellt tillmötesgått Länsstyrelsens synpunkter i samrådsskedet på ett bra sätt. Länsstyrelsen är fortsatt positiv till kommunens höga målsättning och stöttar gärna kommunen i sitt arbete.

Länsstyrelsen har lämnat synpunkter på sakfrågor i yttrandet nedan men vill särskilt lyfta fram:

- Översiktsplanens kartmaterial är fortfarande otydligt och det är väldigt svårt att orientera sig i kartorna. Länsstyrelsen rekommenderar att kartmaterialet arbetas om och redovisas i lämpliga skalor för att öka tydligheten. Tydliga kartor kommer dessutom att underlätta kommande lovprövningar, detaljplaneärenden och andra prövningar.

- Kommunen uppger att program, planer strategier som tex grönstrukturplan, kulturmiljöprogram och klimatstrategi ska upprättas. Länsstyrelsen anser att arbetsgången borde ha varit det omvända. Program, strategier med mera hade med fördel kunnat legat som underlag för översiktsplanen. Då hade översiktsplanen mer kunnat spegla kommunens viljeinriktning i den framtida utvecklingen.

Länsstyrelsens särskilda bevakningsområden

Länsstyrelsen ska enligt plan- och bygglagen (PBL), 3 kap. 16§, under utställningstiden avge ett granskningsyttrande över planförslaget. Av yttrandet ska det framgå om:
1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken,
2. förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Riksintressen

Översiktsplanen redovisar gällande riksintressen samt anger övergripande ställningstaganden till dessa. I en översiktsplan är det dock viktigt att framhålla och

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan
Telefon 010 – 255 10 00
Webbadress lansstyrelsen.se/gavleborg
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

tydliggöra kommunens prioriteringar och avvägningar mellan olika riksintressen, men även andra allmänna intressen. Dessa utgör en grund för senare ställningstaganden i framtida planering och prövningar i annan lagstiftning. Såsom tidigare har nämnts måste kartmaterialet också förtydligas.

Riksintresse kulturmiljö
I granskningsversionen är samtliga riksintressen redovisade kartmässigt där de ingår i ortsanalyserna, vilket är positivt. Det är också bra att det finns angivet i riktlinjerna att kulturmiljöerna ska skyddas, och inte som i samrådsversionen att de bör skyddas.

I avsnittet om kulturmiljöer är riksintressena text- och kartmässigt redovisade. Dock saknas i samtliga fall de texter som Riksantikvarieämbetet (RAÄ) har beslutat om och som beskriver vilka uttryck som respektive riksintressetext består av. Nu är bara motiven till riksintresseutpekandet redovisade. Det är uttrycken som kan säkerställas i ett planarbete. Samtliga RAÄ-beslut bifogades till samrådsyttrandet.

För riksintresse Sandvikens stad kvarstår den gamla och inaktuella motivtexten. Det motiv som RAÄ beslutade om 2015 02 17 är formulerat:
” Stads- och industrimiljö som speglar den ekonomiska, politiska och bostadssociala strukturen i ett bolagsägt, välplanerat industrisamhälle genom dess utveckling och övergång till offentligt ägda samhällsfunktioner - från slutet av 1800-talet till slutet av 1970-talet. En ung stad som haft sin storhetstid under modernismen och där bebyggelsen och stadsplanemönstren i hög grad är representativa för efterkrigstidens bebyggelse”.

Länsstyrelsen efterfrågar särskilt ett ställningstagande för den del av riksintresset Sandvikens stad som löper in på Sandviks industriområde. Här har bygg- och miljöförvaltningen påbörjat ett arbete med en med företaget gemensam ”avsiktsförklaring” avseende säkerställande och som också bör beröras i ÖP. Detta bekräftas också av synpunkter från Sandvik AB i samrådsredogörelsen.

Riksintresse naturvård och Natura 2000
Riksintresse naturvård och Natura 2000 är redovisade på karta och det framgår att kommunen med generella ordalag avser att skydda riksintresseområdena från påtaglig skada. I konsekvensbeskrivningen redovisas vilka områden som berörs av översiktsplanens genomförande.

Riksintresse friluftsliv enl kap 3 MB samt rörligt friluftsliv enl kap 4 MB
Riksintresse friluftsliv samt rörligt friluftsliv är redovisade på karta och det framgår att kommunen avser med generella ordalag att skydda riksintresseområdena från påtaglig skada. I konsekvensbeskrivningen redovisas

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan
Telefon 010 – 255 10 00
Webbadress lansstyrelsen.se/gavleborg
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

vilka områden som berörs översiktsplanens genomförande.

Riksintresse vindbruk

Riksintresse vindbruk är redovisat i kartmaterialet och det framgår i planhandlingarna att kommunen tillgodoser riksintresset.

Riksintresse skyddade vattendrag

Det framgår av granskningshandlingen att kommunen tillgodoser riksintresset. Länsstyrelsen föreslår dock att kartan med riksintressen för vindbruk kompletteras med riksintresse för skyddade vattendrag eftersom båda ingår i avsnittet om förnybar energi.

Riksintresse kommunikationer

Det framgår i riktlinjerna hur kommunen avser att tillgodose riksintressena. För att öka tydligheten kan resonemanget utvecklas i texten.

Miljökvalitetsnormer

Vatten

Kommunen har i stort sett beaktat Länsstyrelsens tidigare synpunkter.

Fisk- och musselvatten

Såsom kommunen nämner berörs inte kommunen av miljökvalitetsnormerna för fisk och musselvatten

Luft

Kommunen har i stort sett beaktat Länsstyrelsens tidigare synpunkter

Buller

Miljökvalitetsnormer för buller är inte tillämpbara i Sandvikens kommun, viket också nämns. Buller är dock alltjämt en hälsofråga.

Områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Riktlinjerna för LIS-områden är generellt sett bra. Såsom tidigare har påpekats kan LIS-områdena med fördel redovisas kartmässigt i anslutning till kapitlet om LIS. Vidare bör, för att underlätta handläggning av kommande dispens- och upphävandeärenden, texterna utvecklas vad gäller ianspråktagande av jordbruksmark samt konkretisering av passagemöjligheter ske. Mer om detta i de specifika synpunkterna för varje föreslaget LIS-område.

I granskningshandlingen skriver kommunen om att det kan finnas fler LIS-områden än de som redovisas i översiktsplanen. Länsstyrelsen förslår att texten tas bort då denna kan lätt missuppfattas som att det finns fler områden inom

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan
Telefon 010 – 255 10 00
Webbadress lansstyrelsen.se/gavleborg
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

kommunen där LIS kan åberopas som skäl för strandskyddsdispens eller upphävande av strandskydd.

Kommunen föreslår några områden för bebyggelse som tycks ligga inom strandskyddszonen tex i Årsunda och vid Hedåsbadet. Kommunen bör förtydliga varför vissa områden pekas ut som LIS-områden och andra inte. Kartorna är dock otydliga så det är inte helt klarlagt om det förhåller sig så.

I tabellen nedan visar Länsstyrelsen vilka områden där Länsstyrelsen gör samma bedömning som kommunen avseende utbyggnad av LIS, men även de områden där Länsstyrelsen gör en annan bedömning. För att tydligt visa vilka ställnings-taganden som Länsstyrelsen gjorde i samrådsskedet finns även dessa redovisade, vilka står först, efter det kommer texten beträffande hur Länsstyrelsen ställer sig i granskningen.

Utpekade LIS-områden i en antagen översiktsplan kan användas som skäl för upphävande av strandskydd vid detaljplanering och vid dispensgivning. Det förutsätter dock att kommunen och Länsstyrelsen i översiktplanearbetet har gjort samma bedömningar.

Nr	LIS-område	Synpunkt
KG.Y.1	**Kungsgården (utredning camping, småbåtshamn, bad m.m. Storsjön)**	<u>*Tidigare ställningstagande från samrådet:*</u> *”LIS-området syftar till att utveckla främst camping, turism, rekreation och friluftsliv. Befintlig badstrand bevaras och möjlighet till båtplats skapas (marina). Ligger inom Naturvårdsprogrammet Västra Storsjön, våtmark med vissa naturvärden samt inom bevarandeplan för odlingslandskapet Centrala Ovansjöbygden. Berör inget riksintresse. Den vackra kärlväxten blomvass finns rapporterad från området, den är dock inte sällsynt. Länsstyrelsen är positiv till utpekande av området som LIS.”* <u>Ställningstagande i granskningsskedet:</u> Inga kvarvarande synpunkter
ÅS.B1	**Åshammar (Komplettering småhus Borrsjöån)**	<u>*Tidigare ställningstagande från samrådet:*</u> *”Området avser att möjliggöra småhusbebyggelse och ligger öster om Borrsjöån. Inga utpekade naturvärden eller riksintressen berörs. Området är avskilt från ån av en väg och strandområdet*

		kommer därför att förbli tillgängligt. Länsstyrelsen är positiv till utpekandet av området." Ställningstagande i granskningsskedet: Inga kvarvarande synpunkter
ÅS.B2	**Åshammar (Komplettering småhus Borrsjöån)**	*Tidigare ställningstagande från samrådet:* *"Ligger strax söder om ovan område. Samma syfte. Här tas dock en bit jordbruksmark i anspråk, detta bör om möjligt revideras i planen. Länsstyrelsen ser dock positivt på utpekandet av området som LIS."* Ställningstagande i granskningsskedet: Länsstyrelsen anser att kommunen bör vara restriktiva gällande ingrepp i den odlingsbara jordbruksmarken. För att förhindra en utglesad bebyggelseutveckling rekommenderas att kommunen kompletterar planförslaget med en viljeinriktning om vilken inbördes prioriteringsordning mark i Åshammar ska tas i anspråk.
J.Z.1	**Järbo (verksamheter och industri Jädraån)**	*Tidigare ställningstagande från samrådet:* *"Området avser att möjliggöra utveckling av industri/verksamheter. Ligger norr om Jädraån i anslutning till befintlig verksamhet. Området strider inte mot något riksintresse eller övriga utpekade naturvärden. Tar lite jordbruksmark i anspråk vilket bör ses över. I övrigt ser Länsstyrelsen positivt på förslaget till LIS område."* Ställningstagande i granskningsskedet: Länsstyrelsen anser att kommunen bör avgränsa LIS-området med ett 20-tal meter från Jädraån. I övrigt inga kvarvarande synpunkter.
GH.B.1	**Gästrike Hammarby (enbostadshus Hammarbyån)**	*Tidigare ställningstagande från samrådet:* *"Området ligger intill Hammarbyån, med väg som skiljer av, och avser etablering av bostäder.*

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan
Telefon 010 – 255 10 00
Webbadress lansstyrelsen.se/gavleborg
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

		Ligger inom Riksintresse Kulturmiljö. Länsstyrelsen ser positivt på förslaget till LIS område." Ställningstagande i granskningsskedet: Inga kvarvarande synpunkter
ÅR.B.2	**Årsunda (Komplettering småhus Storsjön)**	*Tidigare ställningstagande från samrådet:* *"Området ligger 60–80 meter från Storsjön och avser etablering av ett fåtal bostäder. Området består idag av tallskog men biotopen är inte ovanlig och endast en mindre del planeras för bostäder. Länsstyrelsen ser positivt på LIS området. Strandbaden med camping, restaurang och badplats återfinns strax intill."* Ställningstagande i granskningsskedet: Inga kvarvarande synpunkter
Ö.Y.1	**Österfärnebo (utveckling camping Edsviken, Dalälven)**	*Tidigare ställningstagande från samrådet:* *"Området ligger intill befintlig camping vid Edsviken, Dalälven. Utpekandet av LIS syftar till att utveckla befintlig camping och därmed bidra till att främja turism och friluftsliv. Ligger inom Riksintresse Naturvård Nedre Dalälven, Riksintresse Friluftsliv Nedre Dalälvsområdet samt Riksintresse Kulturmiljövård Österfärnebo och Naturvårdsprogram Enköpingsåsen vid Koversta. Länsstyrelsen ser positivt på utpekandet av området som LIS."* Ställningstagande i granskningsskedet: Inga kvarvarande synpunkter
Ö.Y.2	**Österfärnebo (turismutveckling Edsviken, Dalälven)**	Tidigare ställningstagande från samrådet: *"Ligger söder om campingen och har samma syfte som ovan område. Kommunen behöver vara tydligare med vad som avses. Ska det byggas något, och i så fall vad? Länsstyrelsen har svårt att yttra sig över lämpligheten då mer information och tydlighet behövs."* Ställningstagande i granskningsskedet:

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan
Telefon 010 – 255 10 00
Webbadress lansstyrelsen.se/gavleborg
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

		Syftet med LIS-området har förtydligats i granskningshandlingen. Länsstyrelsen anser dock att det kommer att bli svårt att hävda väsentliga samhällsintressen för ianspråktagande av jordbruksmarken, då det handlar om ett utvecklingsområde.
S.B.2	**Sandviken (Högtorpsvägen, Östanbyn)**	Tidigare ställningstagande från samrådet: *”Området avser bostadsändamål och ligger intill mindre vattendrag och damm. Länsstyrelsen ser positivt på att området utpekas som LIS. Inga kända naturvärden berörs eller riksintressen. Goda förbindelser in till Sandvikens tätort. Knyter an till befintlig bebyggelse.”* Ställningstagande i granskningsskedet: Länsstyrelsen anser att kommunen bör avgränsa LIS-området med ett 20-tal meter från vattnen. I övrigt inga kvarvarande synpunkter.
S.B.6	**Sandviken (Stigen)**	Tidigare ställningstagande från samrådet: *”Området avser bostadsändamål och ligger intill mindre vattendrag. Länsstyrelsen ser positivt på att området utpekas som LIS. Inga kända naturvärden berörs eller riksintressen. Skogsmark i dagsläget. Goda förbindelser in till Sandvikens tätort. Knyter an till befintlig bebyggelse.”* Ställningstagande i granskningsskedet: Länsstyrelsen anser att kommunen bör avgränsa LIS-området med ett 20-tal meter från vattnen. I övrigt inga kvarvarande synpunkter.
S.B.23	**Sandviken (Norrängsbäcken, Storsjön kompletterande bebyggelse)**	Tidigare ställningstagande från samrådet: *”Området avser bostadsändamål intill Norrängsbäcken och Storsjön (som närmast ca 85 meter). Inga kända naturvärden, delvis inom bevarandeplan för odlingslandskapet Olsbo-Sätra. Det bör tydligare framgå varför man behöver ta jordbruksmark i anspråk. Bebyggelsen sluter an till befintlig. Bra om området kan få behålla sin*

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan
Telefon 010 – 255 10 00
Webbadress lansstyrelsen.se/gavleborg
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

		lantliga känsla och att det inte byggs för tätt och för stort. I övrigt har Länsstyrelsen inga synpunkter på området som LIS." Ställningstagande i granskningsskedet: Synpunkter från samrådet kvarstår vad gäller jordbruksmarkens ianspråktagande, men även bebyggelsens utformning och lokalisering.
S.B.26	**Sandviken (Storsjön utredningsområde bostäder)**	Tidigare ställningstagande från samrådet: *"Område avsett för bostäder i närhet till Storsjön. Befintlig bebyggelse finns i närheten. Berör inget riksintresse eller utpekade naturvärden. Den lantliga känslan bör bevaras och det är bra om husen inte blir för många/byggs för tätt. Ligger längs befintlig väg som har kollektiv trafik in till centrum. I övrigt är Länsstyrelsen positiv till området som LIS."* Ställningstagande i granskningsskedet: Synpunkter från samrådet kvarstår vad gäller bebyggelsens utformning och lokalisering.
H.Y.1	**Högbo (Högbo Bruks utveckling/bevarande Högboån)**	Tidigare ställningstagande från samrådet: *"Området avser Högbo Bruk och utveckling och bevarande av densamma. Kommunen behöver närmare beskriva vad som avses med utveckling och bevarande då det inte framgår. Det står bara att förutsättningarna för turism och rekreation/friluftsliv ökar attraktiviteten i boendemiljön. Rätt utformat ser Länsstyrelsen positivt på en utveckling av Högbo Bruk."* Ställningstagande i granskningsskedet: Det föreslagna LIS-området har i granskningshandlingen placerats under avdelningen bostäder. Länsstyrelsen förutsätter att utbredningsområdet inte avser bostadsbebyggelse. I övrigt är det i denna miljö viktigt med utformning och lokalisering.

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan
Telefon 010 – 255 10 00
Webbadress lansstyrelsen.se/gavleborg
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

ST.B.2	**Storvik (Vallbyån utredningsområde för komplettering bostäder)**	<u>*Tidigare ställningstagande från samrådet:*</u> *"Området ligger i anslutning till Vallbyån och avser bostadsändamål. Marken består idag av jordbruksmark och ligger inom bevarandeplan för odlingslandskapet Västerberg. Positivt att ansluta till befintlig bebyggelse och vägnät men synd att ta jordbruksmark i anspråk. I övrigt ser Länsstyrelsen positivt på området som LIS."* <u>Ställningstagande i granskningsskedet:</u> Inga kvarvarande synpunkter
G.H.Y.1	**Gästrike Hammarby (turism Hammarbyån)**	<u>Tidigare ställningstagande från samrådet:</u> *"Området ligger intill Gavelhytteån och ansluter till befintligt verksamhets (industri?) område. LIS syftar här till utveckling av turism/verksamheter och Länsstyrelsen ser positivt på det. Ligger i utkanten av Riksintresse Kulturmiljövård Gästrike-Hammarby bruk."* <u>Ställningstagande i granskningsskedet:</u> Inga kvarvarande synpunkter
ÅR.Y.2	**Årsunda (utveckling befintlig marina Storsjön)**	<u>Tidigare ställningstagande från samrådet:</u> *"Ligger i Årsjöviken och avser utveckling av befintlig marina. Ligger inom Naturvårdsprogrammet Östra Storsjön. Länsstyrelsen ser positivt på att befintlig marina utvecklas i stället för att anlägga en ny på annan plats."* <u>Ställningstagande i granskningsskedet:</u> Inga kvarvarande synpunkter

Hälsa och säkerhet

Buller

Kommunen har i stort sett beaktat Länsstyrelsens tidigare synpunkter.

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan
Telefon 010 – 255 10 00
Webbadress lansstyrelsen.se/gavleborg
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Ras, skred, översvämning och erosion

I översiktsplanen anges att ingen bebyggelse bör beviljas under +64,40 RH2000 kring Storsjön, vilket Länsstyrelsen anser vara en adekvat höjdangivelse. Däremot är rekommendationer kring bebyggelse för andra områden/vattendrag problematisk. Enligt Boverkets tillsynsvägledning bör ny, sammanhållen bebyggelse enbart planeras utanför översvämningsområde, som definieras utifrån utbredningsskikt för beräknat högsta flöde (BHF). Enstaka bebyggelse (i princip 1 hus), kan tillåtas innanför BHF men utanför 200-års flödets utbredningsområde. Kommunens riktlinje på 100-årsflödets utbredning strider mot detta, vilket också påpekades i samrådsskedet.

I fråga om ökat utflöde i vattendrag, vill Länsstyrelsen påminna om att klimatscenarierna visar förändrade flöden, gäller såväl lägre som högre flöden.

Länsstyrelsen vill återigen påpeka att den stabilitetskarteringen som hänvisas till enbart rör redan bebyggda områden. Vid nybyggnation utanför dessa områden finns alltså inga underlag.

Såsom påpekats tidigare anser Länsstyrelsen att det är bra att klimatfrågorna lyfts men det låter sig inte avspeglas särskilt väl i själva planen. Hur avser man ta hänsyn till ett förändrat klimat med avseende på andra aspekter (värmeböljor, växtlighet osv) i planeringen?

Förorenade områden

Kartan över förorenade områden har förtydligats när det gäller symbolen MKM, vilket är bra. I övrigt kvarstår synpunkten att kartan är otydlig där många potentiellt förorenade områden finns markerade. Kartan ger dock en översiktlig bild av var dessa områden finns.

I samrådsskedet föreslogs att resonemang kan utvecklas vad gäller förorenade områden. Kommunen har dock valt att inte beakta detta.

Allmänna intressen

Kulturmiljö

Kommunen skriver att den har för avsikt att upprätta ett kulturmiljöprogram. Detta är positivt, men det hade varit bättre om kulturmiljöprogrammet hade fungerat som ett underlagsmaterial för översiktsplaneringen.

I ortsanalyserna är texterna gällande kulturmiljö i princip identiska med samrådsversionen. En mer fyllig och utvecklad beskrivning av orternas kulturmiljövärden och historiska framväxt skulle förbättra förståelsen för de olika orternas framväxt.

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan
Telefon 010 – 255 10 00
Webbadress lansstyrelsen.se/gavleborg
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

I ortanalysen för Kungsgården saknas en redovisning av kulturhistoriskt värdefull miljö. Delar av huvudgatan med Tingshuset och lagmansgården, Kyrkoområdet och hela området till prästgården och Kungsgårdens herrgård samt Åsens by bör redovisas som kulturhistoriskt värdefulla, så även Rosenlöfs tryckerimuseum.

I texten redovisas vilka byggnadsminnen som finns inom kommunen. Eftersom kyrkliga kulturminnen regleras i samma lagstiftning som byggnadsminnen bör de också nämnas i sammanhanget.

I samrådsyttrandet efterfrågade Länsstyrelsen en kartredovisning av de 26 kommunala karaktärsområdena för kulturmiljö. I granskningsversionen finns en sådan kartillustration. Det är dock oklart vad punkterna på kartan representerar för område. Antalet punkter stämmer inte med antalet karaktärområden (21/26), har några punkter utelämnats eller sammanfaller områdena?

Vad gäller fornlämningar berörs de på några ställen i översiktsplanen, i inledningen till ÖP samt i bakgrunden i knappt hälften av ortsanalyserna. Beskrivningarna är relativt ytliga och kan snarast karaktäriseras som generella skrivningar om den långa kontinuiteten för bebyggelsen bakåt i tiden med hänvisning till ej närmare bestämda fornlämningar såsom gravfält och järnframställningsplatser samt fornfynd. Fortsättningsvis berörs fornminnen knappast alls, förutom att det generellt sägs att fornlämningarna framgent ska skyddas och värnas. Det framgår dock inte konkret på vilket sätt detta ska ske. I den mån fornminnen inte ingår i något av de utpekade riksintressena för kulturmiljövård, har heller inte dessa markerats i kartmaterialet. Kommunen bör överväga att kartmässigt redovisa viktiga och karaktärsskapande fornlämningslokaler, lämpligen som en del av ett kulturmiljöprogram där sådana miljöer också kan betonas som en resurs i turistnäringen och för att stärka den lokala identiteten.

Vattenförsörjning
Länsstyrelsen tycker att det är positivt att reservvattenresurser identifieras och säkras med avseende på ett förändrat klimat. Kommunen får gärna använda sig av materialet som finns i *Regional vattenförsörjningsplan* för prioritering och säkring i plankartan. Det är också viktigt att den kommande VA-planen tar upp dessa frågor ingående.

Civilt försvar
I samrådshandlingen fanns text om vad som gäller för totalförsvarets samrådsområde. Detta ska inte sammanblandas med lågflygningsområde. Länsstyrelsen rekommenderar därför att nedanstående kursiv text återinförs i översiktsplanen.

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan
Telefon 010 – 255 10 00
Webbadress lansstyrelsen.se/gavleborg
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Hela landets yta är samrådsområde för alla ärenden avseende höga objekt. Anledningen till detta är dels att Försvarsmakten äger landets flyghindersdatabas, dels att höga objekt riskerar att störa anläggningar och dess funktioner som är av riksintresse för totalförsvaret, men som inte kan redovisas i t.ex. översiktsplanen. Det rör exempelvis radar- och radiosystem. Försvarsmakten måste därför få in alla ärenden avseende objekt högre än 20 meter utanför och 45 meter inom sammanhållen bebyggelse.

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

Som en del i planförslaget ingår en konsekvensbeskrivning. En konsekvensbeskrivning i en översiktsplan blir, av nödvändighet, allmänt hållen och översiktlig. Länsstyrelsen ser positivt på att använda de nationella miljömålen som en av parametrarna för bedömningen av konsekvenser. Länsstyrelsens bedömning är också att dokumentet beskriver konsekvenserna på ett godtagbart sätt.

Övrigt

Redaktionella ändringar
På sid 179 står det SIG, bör ändras till SGI
I ortsanalysen för Gästrike- Hammarby saknas Y i legenden.

Ärende

I ärendet har landshövding Per Bill beslutat och Maria Andersson varit föredragande. I handläggningen har även Henrik Sundberg, Anders Sköld och Maria Lundgren från miljöenheten, Christoffers Carstens från enheten för styrning och samordning, samt Hans-Erik Hansson från enheten för samhällsutveckling deltagit. Ärendet har behandlats på Länsstyrelsens interna planberedning.

Per Bill

Maria Andersson

Denna handling är godkänd i Länsstyrelsens elektroniska system och har därför ingen namnunderskrift.

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle
Besöksadress Borgmästarplan
Telefon 010 – 255 10 00
Webbadress lansstyrelsen.se/gavleborg
E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Källor

Länsstyrelsen Gävleborg

Länsstyrelsen Gävleborgs. Sammanfattande redogörelse för Sandvikens Kommun. Redogörelse inför Sandvikens Kommuns ställningstagande om översiktsplanens aktualitet, 2014-12-01.

Riksintressen i Sandvikens Kommun, Ett kunskapsunderlag 2014-12-01.

Regional handlingsplan för klimatanpassning i Gävleborgs län. Rapport 2014:11.

Landskapet i Gävleborg - regional landskapsanalys ur ett vindkraftsperspektiv. Rapport 2010:21.

Varför är vissa platser mer attraktiva för boende än andra? En forskningsöversikt om de faktorer som skapar boendeattraktivitet. Tillväxtanalys. Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser. Dnr 2014/008.

Miljömål m.m.

Gävleborgs miljömål och åtgärdsprogram 2014-2020. Länsstyrelsen Gävleborg.

www.globalamalen.se
www.miljomal.se
www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen

Hälsa och säkerhet

En förnyad folkhälsopolitik. Regeringens proposition 2007/08:110.

Bullerkartläggning till Översiktsplan, Sandvikens Kommun, 2017-03-30, Brekke & Strand Akustik AB.

Ljudkvalitet i natur- och kulturmiljöer. God ljudmiljö - mer än bara frihet från buller. Naturvårdsverket Rapport 5709. 2007.

Kulturmiljö

Bevarandeprogram för odlingslandskapet – 1996.

Riksantikvarieämbetet, beslut om revidering av område av riksintresse för kulturmiljövården, Sandvikens stad (X 900), Sandvikens Kommun, Gävleborgs län. Beslut 2015-02-17, Dnr 1.1.4-2987-2012.

Områden av riksintresse för kulturmiljövården i Gävleborgs län (X) enligt 3 kap 6 § miljöbalken.

Järbo hembygdsgård - Underhålls- och åtgärdsprogram 2007, Länsmuseet Gävleborg.

Österfärnebo hembygdsgård - Underhålls- och åtgärdsprogram 2006, Länsmuseet Gävleborg.

Årsunda hembygdsgård - Underhålls- och åtgärdsprogram 2007, Länsmuseet Gävleborg.

Ovansjö hembygdsgård - Underhålls- och åtgärdsprogram 2006, länsmuseet Gävleborg.

Gysinge bruk, byggnadsbeståndets vård och underhåll 2000-2019.

Kulturmiljöprogram. Underlag för översiktsplan, utkast maj 2010, Sandvikens Kommun.

Bebyggelse i Sandvikens Kommun – en inventering, Gästrike-Hälsinge hembygdsförbund, 1976.

Natur och friluftsliv

Naturvårdsprogram, Sandvikens Kommun 2017-2020. Antaget 2017-10-23.

Grönstrukturplan för Sandviken tätort, 2007. Ej antagen.

Trädplan, 2006.

Skogspolicy för Sandvikens Kommuns skogar. Ej antaget (internt dokument).

Fiskeplan, Sandvikens Kommun 1998.

Kultur- och fritidspolitiskt program. Pågår.

Infrastruktur

Riktlinjer för planläggning intill vägar och järnvägar där det transporteras farligt gods. Länsstyrelsen i Stockholms län. Fakta 2016:4.

Samordna planeringen för bebyggelse och transporter – en kunskapsöversikt. Boverket, rapport 2013:33.

Länstransportplanen 2014-2025.
Åtgärdsvalstudie för Gävlevägen, 2013.

Trafiknätsanalys, Sandvikens Kommun 2000.

Regionalt trafikförsörjningsprogram 2016-2030 med utblick mot 2025.

Trafikverkets fyrstegsprincip.
www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/Planera-och-utreda/planera-person--och-godstransporter/Planera-persontransporter/Hallbart-resande/Fyrstegsprincipen

Teknisk försörjning

Energibalanser för Gävleborgs län och kommuner år 2013. Rapport. WSP.

Vatten och avloppsplan för Sandvikens Kommun 2013-2025, SBF, TK och SEAB, 2013-09-09.

Sverige helt uppkopplat 2005 – en bredbandsstrategi. Regeringskansliet 2016.

Bredbandsstrategi för Gävleborgs län 2012-2020, 2012. Länsstyrelsen Gävleborg och Region Gävleborg.

Bredbandsstrategi för Sandvikens Kommun 2014-2020. Kommunledningskontoret, Sandvikens kommun, 2013-09-09.

Från avfallshantering till resurshushållning. Avfallsplan för Gävle, Hofors, Ockelbo, Sandviken, och Älvkarleby 2016-2020. Beslutad av Sandvikens Kommunfullmäktige 2015-10-19.

Renhållningsordning 2011-2020, Gästrike Återvinnare.

Naturresurser

Jordbruksmarkens värden, Jordbruksverket, 2015.

Kommunens möjligheter att bevara och utveckla jordbruksmarkens värden, Jordbruksverket, 2015.

Kommunens arbete med jordbruksmarkens värden – ett stödverktyg, Jordbruksverket, 2015.

Vägledning för planering för och invid djurhållning – Boverket, rapport 2011:6.

Vatteninformationssystem Sverige (VISS). Databas med klassificering av alla Sveriges större sjöar, vattendrag, grundvatten.
www.viss.lansstyrelsen.se

Vattenförsörjningsplan för Gävleborgs län, Rapportnr. 2015-4.

Miljö- och riskfaktorer

www.smhi.se

www.msb.se

Framtidsklimat i Gävleborgs län – enligt RCP-scenarier, SMHI klimatologi Nr 36, 2015.

Översvämningskartering utmed Gavleån – inklusive Storsjön, Jädraån från Kungsfors samt Hoån från Hofors. MSB, 2014-08-28.

Detaljerad översvämningskartering över nedre Jädraån och Sandviken S, Anders Brandt, GeoVega, Gävle 2012-01-06.

Kartering av översvämning och erosion vid Storsjön med ny nationell höjdmodell. Länsstyrelsen Gävleborg, 2010-11-10.

Översvämningsskyddsplan för Gysinge Bruk.
Terra Firma 2009-03-07.

Förfinad beräkning av högsta flödesnivån i Storsjön.
SMHI på uppdrag av Bygg- och miljökontoret, 2008.

Översiktlig stabilitetskartering, Gävleborgs län, Sandvikens Kommun. Räddningsverket, 2008.

Översiktlig översvämningskartering längs Gavleån.
Rapport nr. 28. Räddningsverket, 2002.

Handlingsprogram för olycksförebyggande arbete, Sandvikens kommun, 2015-2018.

Övrigt

Översiktsplan 1990, Sandvikens Kommun, del 1-2.

Översiktsplan för centrala Sandviken 2003.
Antagen 1 december 2003.

Översiktsplan Gävle kommun år 2030-med utblick mot år 2050. Samrådshandling.

Omvärldsbevakning för Sandvikens Kommun 2016 – med sikte mot 2025.

sandviken.se/sandviken2030